VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

ROLE OSN PŘI ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ:

PŘÍPAD MÍROVÉ OPERACE OSN V KAMBODŽI (UNTAC)

Disertační práce

Doktorand: Ing. Lucie Strohwasser

Školitel: prof. PhDr. Zdeněk Veselý, CSc.

Studijní program: Mezinárodní politické vztahy

Praha, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu, ze kterých jsem čerpala.

V Praze dne 30.9.2018 Ing. Lucie Strohwasser

Poděkování

Děkuji prof. PhDr. Zdeňkovi Veselému, CSc. za vedení této práce.
Děkuji doc. Mgr. Ing. Štěpánce Zemanové, Ph.D.; doc. PhDr. Janu Eichlerovi, CSc. a Mgr. Janě Urbanovské, Ph.D. za jejich připomínky a doporučení k první verzi této disertační práce.
Děkuji Mgr. Jiřímu Zelendovi za laskavé zapůjčení tematické literatury.
Děkuji své rodině za podporu a trpělivost.

Obsah

Seznam zkratek 6

Seznam tabulek, obrázků, grafů 7

Úvod 9

1. Hodnocení efektivity mírových operací 23

1.1. Problémově orientovaný přístup ve výzkumu mírových operací 23

1.2. Vliv mírových operací na dynamiku konfliktu 29

1.3. Hodnocení mírových operací za použití evaluačního rámce Diehl a Druckman 36

2. Význam mírových operací OSN pro řešení konfliktů 45

2.1. Tradiční nástroje OSN pro řešení konfliktů 45

2.2. Mírové operace OSN jako nový přístup k řešení konfliktů 49

3. Situace v Kambodži předcházející vyslání mírové operace UNTAC 58

3.1. Dynamika kambodžského konfliktu 58

3.2. Lokální aktéři kambodžského konfliktu 63

3.3. Kambodžský konflikt v mezinárodních souvislostech 65

4. Role OSN a význam operace UNTAC při řešení kambodžského konfliktu 71

4.1. Tradiční nástroje OSN při řešení kambodžského konfliktu 71

4.2. Vyslání mírové operace UNTAC 83

5. Hodnocení operace UNTAC za použití evaluačního rámce Diehl a Druckman 90

5.1. Hodnocení základních peacekeepingových cílů UNTAC 91

5.2. Hodnocení netradičních peacekeepingových cílů UNTAC 107

5.3. Hodnocení peacebuildingových cílů UNTAC 127

5.4. Hodnocení úspěšnosti UNTAC a implikace pro hodnotící model 144

Závěr 148

Literatura: 159

Přílohy 176

Seznam zkratek

ASEAN	Sdružení národů jihovýchodní Asie
FUNCINPEC	Jednotná národní fronta pro nezávislou, neutrální, mírovou a spolupracující Kambodžu
GT	Generální tajemník OSN
KLR	Kambodžská lidová republika
KPNLF	Fronta národního osvobození khmerského lidu
KUFNS	Jednotná fronta národní spásy Kambodže
MOULINAKA	Hnutí pro národní osvobození Kampučie
OSN	Organizace spojených národů
RB	Rada bezpečnosti OSN
SDK	Strana Demokratické Kampučie (Rudí Khmerové)
SNC	Nejvyšší národní rada Kambodži
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik (Sovětský svaz)
UNAMIC	Přípravná mise OSN v Kambodži
UNBRO	Pohraniční operace OSN v Kambodži
UNDP	Rozvojový program OSN
UNHRC	Rada pro lidská práva OSN
UNHCR	Úřad Vysokého představitele OSN pro uprchlíky
UNRISD	Výzkumný ústav OSN pro sociální rozvoj
UNTAC	Přechodná vláda OSN v Kambodži
USA	Spojené státy americké
VS	Valné shromáždění OSN
VSR	Vietnamská socialistická republika

Seznam tabulek, obrázků, grafů

Tabulka 1 Oblasti hodnocení dle evaluačního rámce Diehl a Druckman 41
Tabulka 2 Návrhy rezolucí k situaci v Kambodži v Radě bezpečnosti OSN 71
Tabulka 3 Přehled rezolucí Valného shromáždění OSN k situaci v Kambodži (1979-1991) 74
Tabulka 4 Perspektivy hodnocení mírové operace UNTAC 91
Tabulka 5 Hodnocení cíle Zastavení násilí 96
Tabulka 6 Hodnocení cíle Zadržení konfliktu 99
Tabulka 7 Hodnocení cíle Urovnání konfliktu 102
Tabulka 8 Hodnocení cíle Efektivita operacionalizace 106
Tabulka 9 Hodnocení cíle Odzbrojení, demilitarizace a reintegrace 110
Tabulka 10 Hodnocení cíle Volby 116
Tabulka 11 Hodnocení cíle Demokratizace 118
Tabulka 12 Hodnocení cíle Humanitární pomoc 122
Tabulka 13 Hodnocení cíle Lidská práva 126
Tabulka 14 Hodnocení cíle Repatriace 130
Tabulka 15 Hodnocení cíle Rehabilitace a rekonstrukce 134
Tabulka 16 Hodnocení cíle Místní bezpečnost 139
Tabulka 17 Hodnocení cíle Role zákona ve společnosti 143
Tabulka 18 Hodnocení úspěšnosti mírové operace UNTAC 145

Obrázek 1 Postup analýzy dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman 42
Obrázek 2 Vazby mírových operací a šedá zóna 56

Graf 1 Vývoj počtu obětí konfliktu v Kambodži (1989-2003) 95

Úvod

„Všechno bude v pořádku – víte kdy? Až lidé, pouze lidé, přestanou o Organizaci spojených národů přemýšlet jako o podivné Picassově abstrakci, a zří obraz, který sami vytvořili.“

Dag Hammarskjöld

Otázka války a míru patří ke stěžejním problémům mezinárodní politiky. V historii mezinárodních vztahů převažovalo po dlouhou dobu přesvědčení, že válka je legitimním způsobem řešení konfliktů a prostředkem, jak mohou státy dosáhnout svých mocenských cílů. Po ničivých dopadech první světové války dospěli představitelé světové politiky k přesvědčení, že mír je třeba chránit kolektivně a konflikty mezi státy mají být primárně řešeny mírovými prostředky. Svoji ideu kolektivní ochrany mezinárodního míru zrealizovali vytvořením Společnosti národů. Přes všechny naděje vložené do této organizace selhal systém necelých dvacet let od jejího založení. Druhá světová válka ukázala, že bezpečnostní mechanismus nefungoval. Válka znovu ovládla mezinárodní vztahy s ještě větší intenzitou a ničivou silou. Vítězné mocnosti však dospěly k názoru, že konflikt takového charakteru není možné opakovat. Znovu tedy hledaly způsob, jak chránit mezinárodní mír a bezpečnost, a vytvořily Organizaci spojených národů (OSN).

Poučeni z pochybení Společnosti národů usilovali zakladatelé vytvořit systém, který umožní nejen spolupráci národů, ale který bude mít zároveň „*zuby“* (Kennedy 2006: 24). Proto do nového systému zakomponovali prvky, jež v systému Společnosti národů chyběly. Jedním z nich bylo vytvoření výkonného orgánu, který měl nést hlavní zodpovědnost za ochranu mezinárodního míru a bezpečnosti, Rady bezpečnosti, skrze níž se vítězné mocnosti druhé světové války staly díky právu veta klíčovými ochránci světového míru. Z OSN se tak stal „*most mezi mocí a principy, mezi státocentrickým realismem a mezinárodním idealismem*“ (Thakur 2012: 354). Tato dvojitá struktura dodnes odráží i perspektivu, jakou teoretici mezinárodních vztahů nahlížejí na roli OSN v mezinárodních vztazích. Zatímco realisté vnímají OSN zejména jako nástroj hlavních mocností pro prosazení jejich zájmů, liberální institucionalisté ji chápou jako

plnohodnotného aktéra, který funguje na základě vzájemné interakce s ostatními členy mezinárodního systému (Mingst a Karns 2007: 55).

K ochraně mezinárodního míru a bezpečnosti OSN obdržela pravomoci pro poklidné řešení sporů i pro kolektivní silovou akci (kapitola VI a kapitola VII Charty OSN). Nedlouho po vzniku organizace se ukázalo, že jejich užití může být problematické, když se střetnou zájmy hlavních ochránců míru, stálých členů Rady bezpečnosti. A tak se praxí vytvořil zcela nový přístup OSN pro řešení konfliktů, s kterým tvůrci OSN při jejím vzniku nepočítali, mírové operace.[1] Původně marginální ad hoc nástroj se v systému OSN etabloval a podle některých odborníků se stal *„klíčovým nástrojem pro řešení konfliktů a přechod od války k míru"* (Thakur 2012: 353). Vzhledem k počtu mírových operaci, jejich rozsahu i snadné identifikovatelnosti představují mírové operace v současnosti patrně nejviditelnější nástroj pro řešení konfliktů (Koops a kol. 2015: 1).[2]

Jakkoliv sama OSN hodnotí v současnosti mírové operace jako *„jeden z nejefektivnějších nástrojů pro přechod z války k míru"*, lze v jejich historii spatřit řadu závažných pochybení.[3] Tragédie ve Rwandě, Somálsku a bývalé Jugoslávii vyvolaly diskuzi o smyslu a podobě angažovanosti OSN při řešení konfliktů v postbipolárním světě. Mají zásahy OSN pozitivní dopad na mezinárodní mír a bezpečnost? Napomáhají mírové operace OSN k udržení míru nebo dojde k obnovení konfliktu, jakmile mírové jednotky opustí zemi?

Tyto otázky rezonují jak v praxi, tak i ve výzkumu mezinárodních vztahů. Odpovědi odborníků se značně rozcházejí. Objevují se názory, že intervence OSN mají negativní dopady na dynamiku ozbrojeného konfliktu (Betts 1994; Shearer 1997), někteří dokonce

[1] Termín *„mírové operace"* je v této práci chápán jako zastřešující pojem, který zahrnuje operace na vytváření míru (peacemaking), operace na udržení míru (peacekeeping), operace na budování míru (peacebuilding) a operace na vynucení míru (peace enforcement). Tento termín umožňuje postihnout široké spektrum aktivit, které je poskytováno mírovými jednotkami civilně-vojenského charakteru v konfliktní či postkonfliktní oblasti. Termín *„operace na udržení míru"* (peacekeeping) je v této práci chápán v jeho tradičním významu, tj. operace bezpečnostního charakteru zajištěné vojenskými kontingenty (Ahmed, Kauting a Solinas 2007).

[2] V roce 2017 bylo v rámci 15 mírových operací OSN rozmístěno přes 110 000 příslušníků mírových jednotek. Zdroj: UN Peacekeeping: Year in a Review [online]. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/en/un-peacekeeping-year-review-0 [cit. 1.2.2018].

[3] *„Mírové operace představují jeden z nejefektivnějších nástrojů OSN pro navigaci zemí na složité cestě od konfliktu k míru."* Zdroj: UN Peacekeeping: What is Peacekeeping? [online]. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping [cit. 4.4.2018].

tvrdí, že narušují mírotvorný charakter války (Luttwak 1999).[4] Jiní badatelé se však překládají důkazy, že mírové operace mají pozitivní dopady na ukončení konfliktu a příznivě působí na dobu trvání míru (Doyle a Sambanis 2000; Fortna 2004; Hartzell, Hoddie a Rothchild 2010).

Hodnocení vlivu intervencí OSN velmi úzce souvisí s otázkou, co je považováno za úspěch mírové operace a jak ho lze měřit. V akademické literatuře je úspěšnost mírových operací posuzována různou optikou, studie berou v potaz například to, zda se mírové operaci podařilo snížit násilí (Diehl 1993; Hultman, Kathman a Shannon 2014), ochránit civilisty (Bove a Ruggeri 2015), udržet mír (Fortna 2008), přispět k udržitelnému míru (Doyle a Sambanis 2000) či trvalému míru (Van der Lijn 2010). Zatímco mnoho odborníků přistupuje k hodnocení z perspektivy mezinárodní organizace či mezinárodního společenství[5], objevily se i přístupy k hodnocení mírových operací „zespoda", tj. jak mírovou operaci vnímá lokální obyvatelstvo (Pouligny 2006). Některé práce posuzují mírové operace dokonce podle jejich nežádoucích dopadů (Aoi, Coning a Thakur 2007). Šíře těchto názorů napovídá, že výsledné hodnocení mírové operace může být ovlivněno tím, jakou perspektivou bude na problematiku nahlíženo a jakých kritérií bude při analýze použito.

Dosud nejkomplexnější a nejpropracovanější hodnotící rámec nabídla dvojice odborníků Diehl a Druckman (2010), kteří hodnotí úspěch mírové operace dle naplnění základních peacekeepingových, netradičních peacekeepingových a peacebuildingových cílů, umožňují vzít v potaz perspektivu různých aktérů a zohledňují i nežádoucí dopady na lokální úrovni, které mírová operace může způsobit. Jejich hodnotící model byl dosud

[4] Dle Luttwakovy perspektivy zásahy OSN narušují přirozený cyklus války, protože zabraňují, aby vyčerpání a vojenská porážka jedné strany vedly ke stabilnímu řešení konfliktu (Luttwak 1999). Shearer (1997) upozorňuje na to, že většina občanských válek byla ukončena mírovou dohodou až po vojenském vítězství. Neodsuzuje mezinárodní mírová jednání, ale konstatuje, že v některých případech, zejména v případech konfliktů vedených lokálními vůdci, tzv. povstání válečných baronů (warlord insurgencies), si alternativa vojenské intervence zaslouží větší pozornost (Shearer 1997). Betts (1994) poukazuje na úskalí užití omezené a nestranné intervence současně. Omezená intervence může zastavit konflikt v případě, kdy se třetí strana nechová nestranně a přikloní se k jedné z konfliktních stran. Nestranná intervence může zastavit konflikt v případě, kdy třetí strana nejedná neomezeně a převezme kompletní kontrolu nad situací.

[5] Mezinárodní společenství je v práci chápáno jako souhrn státních i nestátních aktérů, kteří se věnují určitému mezinárodnímu problému.

využit pro hodnocení mírových operací v Bosně (Diehl a Druckman 2010), Pobřeží slonoviny (Bellamy a Williams 2012), Východním Timoru (Braithwaite 2012).

Předkládaná práce usiluje přispět do diskuze k úspěšnosti mírových operací evaluací mírové operace United Nations Transitional Authority in Cambodia (UNTAC) za využití hodnotícího modelu Diehl a Druckman. Poprvé usiluje o aplikaci hodnotícího rámce Diehl a Druckman v krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém horizontu s cílem zjistit, zda se výsledek hodnocení mohl s odstupem času proměnit. Tento přístup je vhodný pro hodnocení mírové operace UNTAC, u které zcela nepanuje shoda o jejím úspěchu. Stěžejním cílem práce bude provést evaluaci úspěšnosti mírové operace, kterou OSN v rámci řešení konfliktu do Kambodže vyslala. Hodnocení mírové operace UNTAC bude zasazeno do širšího kontextu působení OSN jako mírotvorného aktéra v procesu řešení konfliktu.

Výběr případu pro tuto disertační práci byl realizován na základě dlouhodobého zájmu autorky o kambodžský konflikt a její možnosti čerpat poznatky z relevantních zdrojů zahraniční literatury. Postupným studiem byla identifikována mezera v poznání a výzkum byl soustředěn na provedení evaluace mírové operace UNTAC.

Mírovou operaci UNTAC lze považovat za vhodný případ pro aplikaci hodnotícího modelu Diehl a Druckman. Jakkoliv hodnotící model Diehl a Druckman byl vykonstruován jako univerzálně využitelný rámec k hodnocení různorodých mírových operací, vzhledem k šíři hodnocených oblastí se jeho aplikace nabízí zejména pro multidimenzionální mírové operace. Mírová operace UNTAC byla jednou z prvních multidimenzionálních mírových operací OSN vyslaných po konci studené války, jednalo se o největší mírovou operaci své doby, nejen co do rozsahu mírových jednotek, ale také mandátu v oblasti civilních úkolů.[6] Poprvé od svého vzniku byla OSN pověřena správou nad územím své členské země s cílem organizovat a provést v zemi volby. Provedení demokratických voleb bylo chápáno jako stěžejní úspěch mírové operace UNTAC, na což je v dokumentech OSN kladen důraz a UNTAC je v nich uváděna jako úspěšně provedená mírová operace. Hodnotící rámec Diehl a Druckman umožňuje oddělit oblast voleb od ostatních cílů mírové operace a zjistit,

[6] Zajímavé vysvětlení pro alokaci mezinárodních kapacit poskytuje tzv. trojúhelník peacebuildingu, který spatřuje souvislost mezi rozsahem konfliktu, lokálními kapacitami a alokovanými mezinárodními kapacitami (Doyle a Sambanis 2006).

zda byly naplněny. Neméně důležitým aspektem pro hodnocení mírové operace UNTAC je skutečnost, že byla ukončena v roce 1993, což umožňuje její evaluaci provést i v dlouhodobém horizontu, tj. 10 let od skončení mírové operace. Takto provedená evaluace zohledňuje dlouhodobé dopady mírové operace.[7] Jakkoliv výše uvedená kritéria pro aplikaci modelu Diehl a Druckman splňuje větší počet mírových operací, což zároveň vytváří prostor i pro další budoucí využití hodnotícího modelu, pro provedení hloubkové a komplexní analýzy se jeví jako klíčová znalost daného případu. Autorka chce v práci zužitkovat své dosud nabyté poznatky o kambodžském konfliktu.

Práce analyzuje přístup OSN ke konkrétnímu konfliktu a provádí evaluaci mírové operace UNTAC. V tomto ohledu naplňuje charakter disertace typu policy-evaluative (Van Evera 1993). Jakkoliv tento typ studie neusiluje o zformování nových teorií, evaluační přístup jí umožňuje identifikovat poznatky, které mohou být využity při formování přístupu k budoucím mírovým operacím.

Výzkumné otázky a metodologie

Vyslání mírové operace UNTAC nebylo jedinou rolí, které se OSN při řešení kambodžského konfliktu zhostila, proto bude při zkoumání problematiky postupováno komplexně. Práce se soustředí na dvě výzkumné otázky, které jsou formulovány a zkoumány chronologicky:

1. Jak se měnila role OSN při řešení kambodžského konfliktu a jaký vliv měl měnící se kontext mezinárodních vztahů na vyslání operace UNTAC?
2. Byla mírová operace UNTAC úspěšná?

Ke zodpovězení první výzkumné otázky bude hlouběji analyzován kambodžský konflikt v mezinárodních souvislostech. Vzhledem k charakteru konfliktu budou ve třech hladinách analýzy identifikováni lokální, regionální a globální aktéři a sledován nesoulad jejich zájmů. Následně bude monitorován proces politického řešení kambodžského konfliktu od ledna 1979, kdy invaze vietnamských vojsk svrhla vládu Rudých Khmerů, až do podpisu mírové dohody v říjnu 1991. Hned v úvodu je třeba poukázat na to, že cílem není analyzovat

[7] Volba časových úseků vychází z doporučení autorů, kteří poukazují na vhodnost mírové operace vyslané po uzavření dohody hodnotit z „před“ a „po“ vyslání operace (Diehl a Druckman 2010). Hodnocení ve střednědobém horizontu je doporučováno v úseku 5 let od skončení operace, v dlouhodobém horizontu pak v úseku 10 let od skončení operace (Doyle a Sambanis 2006).

všechna jednání, které se v průběhu politického řešení kambodžského konfliktu uskutečnila.[8] Pro účel této práce je důležitější prozkoumat, jakým způsobem se OSN v procesu řešení konfliktu angažovala a s jakými výsledky. V průběhu procesu řešení konfliktu lze monitorovat, jakým způsobem byla formována podoba mírové operace UNTAC.

Ke zodpovězení druhé výzkumné otázky této práce bude analyzována činnost mírové operace UNTAC, která byla přítomna v Kambodži od března 1991 do září 1993.[9] Operace UNTAC je v zahraniční literatuře posuzována z mnoha perspektiv. Svůj pohled na hodnocení mírové operace UNTAC nabízejí bývalý generální tajemník OSN (Boutros-Ghali 1995), vedoucí pracovníci operace UNTAC (Akashi 1994; Sanderson 1995) a další účastníci operace UNTAC (Ledgerwood 1994; Riddle 1997; Widyono 2008), historici (Chandler 1999), analytici v oboru mezinárodních vztahů (Heininger 1994; Chopra 1993; Roberts 2001), pozorovatelé či novináři zaobírající se situací v Kambodži a jihovýchodní Asii (Becker 1998; Bakaert 1998; Thion 1999). Jakkoliv přínosná je jejich různorodá perspektiva, jejich závěry ohledně úspěchu UNTAC spočívají v předkládání zjevných skutečností, hodnocení není postaveno na systematických měřítcích. Jen malá skupina odborníků nabízí systematickou evaluaci operace UNTAC na základě vlastních hodnotících kritérií (Bratt 1996 b; Howard 2008; Doyle a Sambanis 2006). Předkládaná práce nabízí analýzu úspěchu UNTAC za použití komplexního rámce pro hodnocení mírových operací (Diehl a Druckman 2010). Jejich evaluační rámec nabízí řadu standardizovaných hodnotících kritérií a indikátorů, které umožňují jednak hloubkovou analýzu, jednak jsou předpokladem toho, že hodnocení nebude pouze náhodné či selektivní.

Z hlediska typu využitých dat a způsobu nakládání s nimi se jedná o kvalitativní výzkum. Za výhodu tohoto typu výzkumu lze považovat hloubkový popis případů. Kvalitativní výzkum představuje „*nenumerické šetření a interpretaci sociální reality*“ (Disman 2000: 291). Výzkum pojatý kvalitativním přístupem dává možnost hlubšího proniknutí do zvolené

[8] Detailní analýza mírových jednání a Pařížské mírové dohody je v zahraniční literatuře dostupná (např. Ratner 1993; Brown a Zasloff 1998; Jennar 1998). V českém prostředí mírová jednání do roku 1989 analyzuje Jankovec (1989).

[9] Operace UNTAC byla formálně ukončena v září 1993, ale poslední vojenské jednotky OSN zůstaly v Kambodži až do listopadu 1993 (S/26529, odst. 6-7).

problematiky a větší prostor pro autentičnost založenou na osobním kontaktu se zkoumaným souborem(Hendl 2005: 52).

S kvalitativním výzkumem je spojeno několik základních výzkumných přístupů. Tato disertační práce je postavena jako *jednopřípadová studie.* Američtí psychologové hovoří o případové studii jako o detailním výzkumu určitého fenoménu (Johnson & Reynolds 2005: 84). Ačkoliv dříve byla případová studie vnímána jako podřadný výzkumný přístup, v dnešní době je považována za „*zvláštní formu empirického šetření*“, která je důležitá pro vývoj a hodnocení veřejných politik. Cílem jednopřípadové studie je poskytnout hluboké porozumění nebo příčinné vysvětlení vybraného případu (Kořan 2008). Jakkoliv bývá kritizována za to, že není příliš vhodná pro vývoj obecného fenoménu či abstraktních teoretických konstrukcí, umožňuje zachycení složitosti případu a popis vztahů v jejich celistvosti a předpokládá se, že pochopením jednoho případu je možné lépe porozumět podobným případům (Stake 2005: 445). Z tohoto důvodu je žádoucí, aby případová studie pojmula celkový kontext fenoménu a představila komplexní obraz zkoumaného jevu. Zvláštním typem jednopřípadové studie je tzv. *disciplinovaná interpretativní studie*, kdy zkoumaný případ neslouží jako nástroj pro práci s teorií, ale teorie je vodítkem pro práci s případem (Kořan 2008). Tento přístup je využit při zkoumání a evaluaci mírové operace UNTAC, kdy vodítkem pro práci s případem je hodnotící rámec Diehl a Druckman.

Disertační práce je z velké části pojata jako specifický druh kvalitativního výzkumu, tzv. *evaluační výzkum.* Evaluační výzkum lze vymezit jako „*systematickou aplikaci sociálněvědních výzkumných metod pro hodnocení pojetí, návrhu, implementace a užitečnosti sociálněvědních programů*“ (Rossi a Freeman 1993, cit. dle Hendl 2005: 289). Evaluační studie usiluje o hodnocení zkoumaného jevu pomocí stanovených kritérií, je zaměřena především na praktické aspekty než na teoretické otázky.

Vzhledem ke komplexnímu přístupu ke zkoumanému případu jsou v disertační práci využity i další výzkumné postupy. S cílem pochopení kambodžského konfliktu v mezinárodních souvislostech je proveden *deskriptivně-analytický výzkum* dynamiky kambodžského konfliktu, který umožňuje zkoumat a pochopit vztahy aktérů kambodžského konfliktu a jejich propojení s klíčovými aktéry mezinárodního systému. Skrze analýzu klíčových primárních dokumentů z průběhu mírových jednání je možné monitorovat posun v politickém řešení kambodžského konfliktu, stejně jako vývoj role,

kterou OSN v tomto procesu zaujmula. Podpora členů OSN k řešení kambodžského konfliktu je sledována skrze záznamy o hlasování (voting records), kdy jsou monitorovány výsledky hlasování o relevantních rezolucích Rady bezpečnosti a Valného shromáždění.

Pro zhodnocení úspěšnosti mírové operace jsou využita kritéria a indikátory hodnotícího modelu Diehl a Druckman. Provedenému hodnocení předchází identifikace základních peacekeepingových cílů, netradičních peacekeepingových cílů a peacebuildingových cílů mírové operace UNTAC a stanovení klíčových otázek pro jednotlivé cíle. Tento přístup umožňuje posoudit (ne)úspěch v dílčích oblastech multidimenzionální operace. Dílčí hodnocení dle jednotlivých cílů pak spočívá v komparaci stavu indikátorů před a po vyslání operace UNTAC, tj. v roce 1993 (hodnocení v krátkodobém horizontu), dále komparaci indikátorů v období 5 let od ukončení UNTAC, tj. v roce 1998 (hodnocení ve střednědobém horizontu) a komparaci indikátorů v období 10 let od ukončení UNTAC, tj. v roce 2003 (hodnocení v dlouhodobém horizontu).[10]

Případová evaluační studie má pro zajištění validity výsledků a jejich spolehlivosti využívat v co nejvyšší možné míře kvantitativní kritéria (Yin 2003). V rámci provedené evaluace jsou zohledněny zejména kvantitativní indikátory, v menší míře se objevují indikátory kvalitativní. Pokud dojde ke zhoršení indikátoru oproti referenčnímu období, je daný indikátor hodnocený jako neúspěch. Pokud dojde ke zlepšení stavu indikátoru, je naplnění daného indikátoru mírové operace hodnoceno jako úspěch. Pokud se stav zlepší pouze částečně, či v některých oblastech dojde ke zlepšení a v jiných ke zhoršení, je indikátor hodnocen jako smíšený úspěch. Pokud jsou všechny indikátory hodnoceny jako úspěch, pak je daný cíl mírové operace hodnocen jako úspěch. Pokud jsou všechny indikátory hodnoceny jako neúspěch, pak je cíl mírové operace hodnocen jako neúspěch. Pokud jsou všechny indikátory hodnoceny jako smíšený úspěch, nebo některé indikátory v rámci daného cíle hodnoceny jako úspěch a jiné jako smíšený úspěch či neúspěch, pak je daný cíl mírové operace hodnocen jako smíšený úspěch. Ve střednědobém a dlouhodobém horizontu je hodnocen vývoj oproti referenčnímu období i proti vývoji v předchozím období.

[10] Metoda aplikace hodnotícího rámce jako souhrn několika provázaných kroků je podrobně popsána v Kapitole 1, kde je nejprve detailně vysvětlena struktura hodnotícího rámce Diehl a Druckman a dále popsán postup aplikace tohoto rámce.

Při hodnocení indikátorů jsou v souladu s postupem dle hodnotícího rámce zohledněny jejich případné limity a doplněna slovní analýza. Na základě zpráv o průběhu mírové operace UNTAC je analyzována strategie jejího směřování i operativní postup UNTAC. Tímto způsobem je možné lépe porozumět tomu, jakým způsobem mírová operace UNTAC reflektovala vývoj v rámci plnění jednotlivých cílů, a lze identifikovat faktory, na které mírová operace neměla vliv.

Je třeba ozřejmit, proč se práce soustředí pouze na hodnocení mírové operace UNTAC a neposkytuje hodnocení mírové operace UNAMIC, kterou OSN do Kambodže vyslala bezprostředně po uzavření mírové dohody.[11] Prvním důvodem je odlišný rozsah činností mírových operací UNAMIC a UNTAC. Na rozdíl od širokého spektra úkolů, kterými byla pověřena dlouho plánovaná multidimenzionální operace UNTAC, byla UNAMIC vyslána jako ad hoc mírová operace s primárním cílem napomáhat při udržení míru, dokud nedojde k rozmístění operace UNTAC. Při hodnocení UNAMIC by tak byla využita jen omezená část hodnotícího rámce Diehl a Druckman. Druhým důvodem je jeden z výzkumných cílů práce, pro jehož naplnění práce usiluje o aplikaci hodnotícího rámce Diehl a Druckman ve třech časových úsecích. Hodnocení dopadů mírové operace UNAMIC by bylo proveditelné pouze v krátkodobém horizontu, neboť ve střednědobém a dlouhodobém horizontu se do vývoje v Kambodži promítla přítomnost mírové operace UNTAC.

Dílčí části disertační práce byly prezentovány v článku *The UN Towards Collective Security* (2012) a na mezinárodní konferenci mladých badatelů *Crucial Problems of International Relations through the Eyes of Young Scholars: Actors and Actorness in International Relations: States and Their Dicontens* (2012). Role OSN při řešení a prevenci konfliktů byla zkoumána v rámci výzkumného projektu IGA Prevence konfliktů jako cesta k zajištění bezpečnosti? (IG212022) a výsledky publikovány v článku *Úloha OSN při řešení konfliktů: Rétorika nebo praxe?* (2018).

[11] United Nations Advance Mission in Cambodia (UNAMIC) působila v Kambodži od listopadu 1991 do března 1992, kdy se stala součástí mírové operace UNTAC.

Zdrojová data

Klíčovou publikací pro tuto práci je kniha *Evaluating Peace Operations* (Diehl a Druckman 2010) poskytující komplexní a propracovaný rámec k hodnocení multidimenzionálních mírových operací. K porozumění dalších perspektiv a způsobů hodnocení úspěšnosti mírových operací byla zkoumána relevantní tematická literatura v rámci tzv. problémově orientovaného přístupu. Vhled do teoretických přístupů ve výzkumu mírových operací poskytla stať *The 'next stage' in peace operations theory?* (Bellamy 2004), která upozorňuje na hlavní odlišnosti problémově orientovaného a kritického přístupu. Blíže o problémově orientovaném přístupu pojednávají relevantní kapitoly publikace *Contemporary Conflict Resolution: The Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflicts* (Ramsbotham, Woodhouse a Miall 2011). Podrobná charakteristika mírových operací a jejich vývojová je čerpána především z publikace *Understanding Peacekeeping* (Bellamy, Williams a Griffin 2010). Česká odborná literatura se problematice mírových operací nevěnuje v takové míře jako zahraniční literatura, stěžejní pro tuto práci byla především monografie *Operace na udržení míru OSN* (Bureš 2007a).

Pro analýzu přístupu OSN ke kambodžskému konfliktu jsou využity primární dokumenty z databáze UNBISNET (návrhy rezolucí a přijaté rezoluce, memoranda, komuniké, dopisy stálých zástupců i vládních zástupců relevantních aktérů generálnímu tajemníkovi OSN) a sekundární literatura pojednávající o kambodžském konfliktu (např. Chandler 1992; Heininger 1994; Boutros-Ghali 1995; Roberts 2001; Ledgerwood 1994; Riddle 1997; Widyono 2008). Práce čerpala také z českých zdrojů pojednávajících o Kambodži a kambodžském konfliktu, jmenovitě historických prací *Dějiny Kambodže* (Nožina 2007) a *Kambodža* (Zelenda 2009) a dále z odborné publikace *Politické řešení kambodžského konfliktu* (Jankovec 1989).

Jako zdrojová data pro provedení hodnocení mírové operace UNTAC jsou použity zejména primární dokumenty OSN týkající se vyslání operace UNTAC a všechny zprávy generálního tajemníka o průběhu operace UNTAC: Mandát mírové operace UNTAC dle Pařížské dohody (A/46/608-S/23177); Implementační plán generálního tajemníka (S/23613); Hodnotící zprávy generálního tajemníka o průběhu operace UNTAC (S/23870; S/24578; S/25124; S/25719); Speciální hodnotící zprávy generálního tajemníka o průběhu operace UNTAC (S/24090; S/24286); Zpráva generálního tajemníka k implementaci rezoluce

S/RES/783 (S/24800); Zpráva generálního tajemníka o výsledku voleb (S/25913); Zprávy generálního tajemníka dle požadavků rezoluce S/RES/840, odst. 7 (S/26090; S/26360; S/26529; S/26546; S/26649); Zpráva Zvláštního vyslance generálního tajemníka pro lidská práva v Kambodži (E/CN.4/1994/73).[12]

Jako doplňující zdroj informací a k verifikaci údajů jsou analyzovány statistická data z portálu UN Data, zprávy UNHCR, UNDP i dalších agentur OSN, neziskových i nevládních organizací (Human Rights Watch; Freedom House; World Bank; Economic Institute of Cambodia) a relevantní sekundární literatura od analytiků operace (např. Heininger 1994; Chopra 1993, Findlay 1995), novinářů (Becker 1998) i přímých účastníků operace (např. Akashi 1994; Bakaert 1998; Ledgerwood 1994; Riddle 1997).

Struktura práce

Za účelem naplnění výzkumného cíle text postupuje v následujících krocích:

V první kapitole jsou představeny teoreticko-metodologická východiska a klíčové pojmy této práce. Je přiblížen problémově orientovaný přístup k výzkumu mírových operací a jeho kritika a je podrobněji sledována akademická debata, která v poslední době k hodnocení úspěšnosti mírových operací probíhá. Poté jsou detailně vysvětleny jednotlivé oblasti hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010) a upřesněn postup jeho aplikace.

Druhá kapitola se soustředí na význam mírových operací OSN pro řešení konfliktů. Jsou zkoumány nejprve tradiční nástroje OSN k řešení konfliktů, které má OSN k dispozici od svého vzniku. Následně jsou analyzovány mírové operace OSN jak přístup, který se vyvinul praxí a v kontextu mezinárodních vztahů. Je zohledněn vývoj, které mírové operace zaznamenaly od svého vzniku, jejich charakteristiky a také principy, na kterých mírové operace staví.

Třetí kapitolou započíná empirická část práce, která zkoumá situaci v Kambodži před vysláním operace UNTAC. Analyzuje dynamiku kambodžského konfliktu, identifikuje klíčové aktéry na lokální, regionální a globální úrovni a zkoumá vztahy mezi nimi. Tři

[12] Souhrn analyzovaného obsahu hodnotících zpráv generálního tajemníka v rámci jednotlivých kategorií cílů poskytují Přílohy 6,7,8.

hladiny analýzy umožní rozbor konfliktu, jež naplňuje charakter vnitrostátního konfliktu s externím zapojením a jehož dynamika i řešení byly výrazně ovlivněny ze strany regionálních i globálních aktérů. Pochopení konfliktu v jeho mezinárodních souvislostech umoží lépe porozumět možnostem, které pro jeho řešení v soudobých vztazích existovaly.

Ve čtvrté kapitole je sledován proces řešení kambodžského konfliktu a vliv proměny mezinárodního kontextu na vyslání operace UNTAC. Je zkoumáno, jakou roli OSN v procesu řešení konfliktu hrála, jaké nástroje využila a s jakými výsledky a jaký byl postoj členů OSN v procesu řešení konfliktu. Na základě prostudování relevantních primárních dokumentů je možné identifikovat, jakým způsobem byla zformována podoba mírové operace UNTAC.

V páté kapitole je provedeno hodnocení mírové operace UNTAC dle evaluačního rámce Diehl a Druckman. V souladu s postupem aplikace hodnotícího rámce jsou na základě předem stanovených kritérií a indikátorů systematicky hodnoceny tři kategorie cílů (základní peacekeepingové, netradiční peacekeepingové a peacebuildingové) ve třech časových horizontech (krátkodobý, střednědobý, dlouhodobý). Komparace výsledků vede ke zjištění, jak se hodnocení mírové operace mohlo v čase proměnit.

Po zodpovězení výzkumných otázek je vyhodnoceno, jaká je využitelnost evaluačního rámce pro hodnocení mírové operace v krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém horizontu.

Přínosy a limity práce

Předkládaná práce usiluje přispět do diskuze k úspěšnosti mírových operací systematickou analýzou mírové operace UNTAC. Tento úkol je proveden za použití hodnotícího rámce Diehl a Druckman, jež umožňuje hodnotit úspěch mírové operace UNTAC skrze tři druhy cílů: základních peacekeepingových cílů, netradičních peacekeepingových cílů a peacebuildingových cílů. Hodnocení úspěchu UNTAC neproběhne optikou, zda se operaci podařilo dosáhnout zastavení ozbrojeného konfliktu a zda přispěla k vytvoření tzv. negativního míru, ale také skrze to, jakým způsobem se její činnost promítla na vytváření míru pozitivního, tj. zda se podařilo zemi transformovat do podoby stabilního a prosperujícího státu. Práce usiluje o hodnocení operace UNTAC v krátkodobém,

střednědobém a dlouhodobém horizontu. Komparace v různých časových úsecích umožní porovnat dopady UNTAC s časovým odstupem a zjistit, zda a jak se hodnocení úspěchu mírové operace UNTAC mohlo v tomto ohledu proměnit. Vzhledem k tomu, že dosud nebyla vytvořena studie, která by použila hodnotící model Diehl a Druckman v těchto časových perspektivách, lze vnímat teoretický přínos práce v tomto ohledu, tj. ověření utilizačního potenciálu hodnotícího rámce pro zvolenou mírovou operaci v různých časových horizontech.

Praktický přínos práce spočívá v tom, že pomocí systematické analýzy identifikuje, zda mírová operace UNTAC byla či nebyla úspěšná. Názory na úspěch UNTAC se v literatuře rozcházejí. Když v říjnu roku 1993 UNTAC své působení v Kambodži ukončila, rezoluce Rady bezpečnosti OSN označila operaci UNTAC jako *„velký úspěch pro Spojené národy“* (S/RES/880). Jako úspěch ji vyhodnotili vedoucí operace Yasushi Akashi (Akashi 1994), stejně jako velitel vojenského komponentu generál poručík John Sanderson (Sanderson 1994). Generální tajemník Boutros-Ghali ji označil za *„jako nový standard pro budoucí mírové operace*“ (Boutros-Ghali 1995: 3). Odborníci poukazovali na některé problematické aspekty operace, ale obecně platila shoda, že operace byla úspěšná, protože se jí podařilo v zemi uskutečnit demokratické volby (Evans 1994; Heininger 1994; Ledgerwood 1994; Findlay 1995). Euforie z úspěchu UNTAC se nesla zejména bezprostředně po ukončení operace. Ale zhoršující se politická situace v zemi, pronásledování opozice a pokračující ozbrojené střety nenasvědčovaly tomu, že by byl konflikt ukončen a že by demokracie v Kambodži zvítězila. Státní převrat v roce 1997 a další vlna násilí v zemi vedly k novým úvahám o počinech operace UNTAC. Objevily se názory, že UNTAC nemohla být úspěšná, protože nepostihla příčiny konfliktu (Roberts 2001), způsobila předčasnou liberalizaci (Paris 2010), nezajistila přechod k pozitivnímu míru (Richmond a Franks 2007). Autoři, kteří použili pro hodnocení operace UNTAC vlastní hodnotící kritéria, označují UNTAC jako *„smíšený úspěch“* (Howard 2008: 131), či *„nanejvýše smíšený úspěch*“ (Doyle a Sambanis 2006: 212). Praktický přínos práce lze vnímat právě v tomto směru, že pomocí systematické a komplexní analýzy pomůže odhalit, zda a v jakých oblastech lze hovořit o mírové operaci UNTAC jako o úspěchu.

Proč je vhodné se zaobírat se hodnocením mírových operací? Dle Pattona (1997) hodnocení jakékoliv sociální interakce nese tři hlavní funkce. Hodnocení lze použít již

v průběhu realizované aktivity k poskytnutí zpětné vazby a zjištění, zda nastavené procesy směřují k dosažení stanovených cílů, a případně upravit postupy na základě výsledku evaluace. V takovém případě hodnocení plní formativní funkci. Druhou funkcí je sumarizující funkce, kdy hodnocení již realizovaných aktivit sumarizuje jejich výsledky a procesy, které byly využity, a umožňuje jejich lepší pochopení. Třetí funkcí je budování teorií či vzorů pro budoucí aktivity na základě evaluace většího množství aktivit. Přeneseno do reality mírových operací, evaluace může sloužit (1) ke zhodnocení průběžných výsledků mírové operace a úpravě postupů, (2) poskytuje zpětnou vazbu k realizovaným mírovým operacím, (3) získaná znalost napomáhá při formování budoucích mírových operací. Příkladem toho, že poznatky z již realizovaných mírových operací hrají roli při formování budoucích mírových operací, je skutečnost, že operace UNTAC převzala řadu postupů od své předchůdkyně, úspěšně hodnocené mírové operace UNTAG v Namibii. A bezprostředně poté, co OSN ohlásila úspěch mírové operace UNTAC, byl její vedoucí Yasushi Akashi převelen do Jugoslávie, aby stanul v čele operace UNPROFOR. Tyto příklady demonstrují, jaké praktické dopady může mít hodnocení (ne)úspěchu mírové operace na přístup OSN a její činnost.

Hodnotící rámec Diehl a Druckman klade velké nároky na vstupní informace. Některá požadovaná data však nejsou v plné šíři dostupná, například detailní informace k počtu civilních obětí, či data o frekvenci útoků, průzkumy veřejného mínění. V takových případech je použit trend umožňující porovnat zhoršení/zlepšení daného indikátoru, v případě potřeby využito slovní hodnocení na základě relevantní sekundární literatury. Disertační práce vychází ze zdrojů dostupných akademikům, tedy analyzuje primární dokumenty v databázích OSN, zprávy nevládních a neziskových organizací, odborné články a publikace. I přes omezení vyplývající z dostupnosti údajů je možné konstatovat, že použitá data poskytnou dostatek informací potřebných pro analýzu a hodnocení jednotlivých oblastí.

Vzhledem k jazykovým limitům jsou v práci použity primární dokumenty i sekundární zdroje dostupné v anglickém jazyce.

1. Hodnocení efektivity mírových operací

1.1. Problémově orientovaný přístup ve výzkumu mírových operací

V předkládané práci jsou mírové operace chápány jako jeden z nástrojů OSN pro řešení konfliktů. Je tedy nezbytné představit pojmový aparát, který bude v práci z oboru řešení konfliktů využit.

Definice *konfliktu* v této práci vychází z terminologie projektu The Uppsala Conflict Data Program. Konflikt je považován za nekompatibilitu alespoň dvou stran, jejichž požadavky nemohou být uspokojeny stejnými zdroji ve stejné době. Představuje jakýkoliv politický konflikt, který může být prosazován poklidnými prostředky i silou. The Uppsala Conflict Data Program dále rozlišuje ozbrojené konflikty podle intenzity. Jako *ozbrojený konflikt* je chápán konflikt, který zahrnuje vládu a/nebo území, kde je užita ozbrojená síla mezi dvěma stranami, z nichž alespoň jedna je vláda státu, a vede k více než 25 úmrtím na bojišti v kalendářním roce. Jako *válka* je pak chápán ozbrojený konflikt, který vede k více než 1 000 úmrtím u bojujících stran v kalendářním roce.[13]

Podle typu aktérů zapojených do konfliktu lze konflikt dělit na *mezistátní, vnitrostátní a vnitrostátní se zahraničním zapojením.*[14] V případě třetí kategorie se jedná o ozbrojený konflikt mezi vládou a nevládní stranou, kdy vládní strana, opoziční strana, nebo obě strany, získávají vojenský arsenál od dalších vlád, které se tím aktivně účastní konfliktu. Ne všechny konflikty však naplňují tři výše uvedené kategorie jednoznačně. V průběhu konfliktu může dojít ke změně počtu aktérů, jejich zapojení, nebo odpojení. Původně vnitrostátní konflikt se může zapojením dalšího aktéra nebo dalších aktérů proměnit na vnitrostátní konflikt se zahraničním zapojením, ale může nabýt i charakteru mezistátního konfliktu.

Konflikty jsou komplexním sociálním jevem a každý z nich má specifický průběh, tzv. *dynamiku*. Průběh konfliktu mohou ovlivnit primární aktéři konfliktu, ale také řada dalších

[13] Jiné instituce mohou nabídnout odlišnou typologii, např. projekt KOSSIMO německé univerzity v Heidelbergu rozlišuje 5 úrovní intenzity konfliktu: *spory, nenásilné krize, násilné krize, omezené války a válk*y. KOSSIMO [online]. Heidelberg Institute for International Conflict Research. [cit. 1.4.2018]. Dostupné z: https://hiik.de/hiik/methodology/?lang=en.

[14] Jako *mezistátní konflikt* označuje konflikt mezi dvěma a více vládami. Jako *vnitrostátní konflikt* definuje konflikt mezi vládou a nevládní stranou bez zapojení dalších států (Uppsala Conflict Data Program 2018).

vlivů. Zejména v případě vnitrostátního konfliktu s externím zapojením je třeba při analýze konfliktu vzít v úvahu širší kontext konfliktu. Identifikace aktérů na národní, regionální a globální hladině umožňuje v takovém případě pochopit vztahy na jednotlivých úrovních i mezi nimi a také poslouží k pochopení role, kterou mohou externí aktéři při řešení konfliktu hrát. Změny vztahů mezinárodních aktérů či transformace v mezinárodním kontextu mohou mít výrazný dopad na dynamiku konfliktu.

Debata o tom, zda by měl být konflikt urovnán, regulován, řešen, nebo transformován (např. Burton a Dukes 1990; Bush a Folger 1994; Lederach 1997) upozorňuje na různorodost cílů v procesu řešení konfliktu. Spočívá řešení konfliktu v zastavení násilí? Podepsání mírové dohody? Nebo jde o to navázat pozitivní vazby mezi konfliktními stranami? V literatuře věnující se oblasti řešení konfliktu je možné se setkat s rozličnou intepretací toho, co řešení konfliktu představuje.

Tato práce přistupuje k řešení konfliktu v širší perspektivě. Řešení konfliktu (*conflict resolution*) je zde chápáno jako komplexní přístup ke konfliktu, který usiluje o to, aby chování stran nebylo násilné a postoje stran nebyly nepřátelské. Usiluje o proměnu struktury konfliktu, o proměnu násilného konfliktu do nenásilného (mírového) procesu politické a sociální změny. Je to tedy proces, který ve své šiří zahrnuje jak management konfliktu (conflict management), urovnání konfliktu (conflict settlement) i transformaci konfliktu (conflict transformation). Management konfliktu, někdy označovaný jako regulace konfliktu, zahrnuje především zmírnění, zadržení, či eliminaci násilí. Urovnání konfliktu je proces směřující k uzavření mírové dohody a proměnu násilného chování na nenásilné. Transformace konfliktu je nejhlubší úroveň změny v procesu řešení konfliktu. Je často používán pro porozumění mírovému procesu, kde transformace označuje posloupnost nutných tranzitních kroků. Vytváří hlubokou proměnu vztahu mezi stranami a situace, která vedla ke konfliktu. Je to tedy nejhlubší úroveň proměny v procesu řešení konfliktů. Představuje krok, který lze chápat až za hranicí procesu řešení konfliktu (Lederach 1997), avšak také jako vývoj a součást tohoto procesu (Ramsbotham, Woodhouse a Miall 2011; Bercovitch, Kremenyuk a Zartman 2009).

Konflikty mohou být řešeny konfliktními stranami napřímo, nebo mohou být řešeny s pomocí třetí strany, případně multilaterálně. Intervence třetích stran ve vnitrostátních a mezistátních konfliktech mohou nabýt různých podob a neexistuje jejich jednotná

klasifikace. Mírové operace ve své tradiční podobě vznikly jako nástroj pro management konfliktů (Fisher 2011: 165-166).[15] Na mírové operace lze však nahlížet jako na jeden z přístupu k řešení konfliktů v jeho širší podobě, protože se jedná o třetí stranu, která v konfliktní oblasti působí na základě souhlasu ostatních stran (Fetherston 1994). Mírové operace jsou pak chápány ne pouze jako *„nástroj pro management konfliktu a dosažení mírové dohody, ale jako přístup přispívající k trvalejšímu řešení konfliktu"* (Diehl, Druckman a Wall 1998: 50). Zasazení mírových operací do širšího kontextu řešení konfliktu umožňuje vzít v potaz různorodý charakter mírových operací, včetně těch, které jsou rozmísťovány po podepsání mírové dohody a určeny k budování míru, tak jak to bylo v případě mírové operace UNTAC. Podobně v souladu s tímto širším přístupem k řešení konfliktu byl vytvořen generálním tajemníkem dokument Agenda pro mír, ve kterém byly mírové operace klasifikovány dle jejich nejvíc používaného načasování pro řešení konfliktu (A/47/277).

Obor řešení konfliktů umožňuje ve vztahu k mírovým operacím zkoumat řadu otázek. Výzkum dynamiky konfliktu ve vztahu s přístupy k řešení konfliktu umožňuje zjistit, jakou strategii mají mírové jednotky v jednotlivých fázích konfliktu uplatnit, aby byla mírová operace úspěšná (Fetherston 1994; Ryan 2000).[16] Lze také identifikovat, kdy konflikt dosáhl svého mrtvého modu (*deadlock*), tj. kdy strany v bojích nedosahují žádného pozitivního posunu, a kdy konflikt dozrál natolik, aby bylo možné jeho řešení (*ripe for resolution*) (Zartman 1986, 1989).[17] Méně rozšířenou a nepříliš akcentovanou verzí teorie zralosti konfliktu, je teorie, která zohledňuje tzv. *koncept vzájemně lákavé příležitosti* (*mutually enticing opportunity*), kdy vnímání stran konfliktu a jejich ochota vyjednávat

[15] Tento přístup rozlišuje 6 nástrojů pro management konfliktu: konciliace (*conciliation*), konzultace (*consultation*); čistá mediace (*pure mediation*); silová mediace (*power mediation*), arbitráž (*arbitration*) a mírové operace (*peacekeeping*) (Fisher 2011: 165-166).

[16] Každý konflikt má specifickou dynamiku, prochází různými fázemi, přičemž pro každou fázi je vhodný jiný model strategie řešení konfliktu: Pro fázi před vypuknutím násilí má být použito strategie prevence konfliktů; během eskalace konfliktu je vhodná krizová/humanitární intervence; v době trvání konfliktu má být užito strategie peacemakingu; ve fázi deeskalace je vhodné využití strategii peacemakingu nebo tradičního peacekeepingu; a ve fázi po ukončení ozbrojeného násilí je vhodná strategie peacebuildingu a transformace (Ryan 2000: 34).

[17] V tomto bodě konfliktní strany zjistí, že se dostaly do vzájemně škodlivé patové situace (*mutually hurting stalemate*), uvědomují si, že v tomto stavu trpí a že *„nemohou eskalovat konflikt unilaterálně za akceptovatelné ceny*" (Zartman 2001: 4). Pokračování v konfliktu by bylo pro aktéry konfliktu škodlivé, proto preferují řešit konflikt alternativní cestou.

vychází z možných budoucích zisků (Fisher 2011: 174).[18] Obor řešení konfliktů pomáhá také určit strategický přístup mírových jednotek k *narušitelům mírového procesu (spoilers*), aby bylo možné správně zvolit nejvhodnější strategii podle typu narušitele (Stedman 1997). Další studie se pokoušejí identifikovat, jak velké kapacity by mělo mezinárodního společenství alokovat při budování postkonfliktního míru s ohledem na rozsah konfliktu a stav lokálních kapacit (Doyle a Sambanis 2006).

Obor řešení konfliktů tedy umožňuje zkoumat řadu strategických otázek s cílem zlepšit efektivitu mírových operací. Úsilí identifikovat zdroje úspěchu a neúspěchu mírových operací a ovlivnit tak jejich budoucí podobu vedlo výzkum směrem k analýze samotného fungování mírových operací. Jelikož se práce tohoto druhu zaobírají praktickými otázkami jsou souhrnně označovány jako *problémově orientované přístupy (problem-solving approach*) (Bellamy 2004). V rámci dílčích výzkumných otázek se odborníci snaží zjistit, zda působením mírových operací skutečně dochází k udržení a budování míru, co lze označit za úspěch mírové operace, jakými metodami lze úspěch hodnotit, jaké jsou předpoklady jejich úspěchu (Diehl 1993; Fortna 2004, Howard 2008, Doyle a Sambanis 2006; Diehl a Druckman 2010). Pozitivně lze hodnotit schopnost problémově orientovaného přístupu soustředit se na několik parametrů problematiky a zúžit zkoumání na omezený počet proměnných, které lze podrobit bližšímu a přesnému zkoumání (Cox 1981: 127). Přínos prakticky orientovaných studií tkví především v tom, že vzhledem k orientaci na praktické aspekty politiky pomáhají identifikovat silné a slabé stránky mírových operací a ovlivňovat budoucí procesy. Je však kritizována jejich neschopnost abstraktnějších teoretických závěrů (Bellamy 2004: 17). Souvislost s teoretickými otázkami problémově orientovaných studií je implicitní a spíše se tváří jako „*hodnotově neutrální*“.[19] Kritika problémově orientovaného přístupu poukazuje na implicitní normativních předpoklady, na kterých problémově orientovaní autoři své poznatky staví, ale ve studiích zůstávají často nevysvětleny.[20]

[18] Vnímáno touto perspektivou, intervence třetí stranou mají největší potenciál na úspěch, pokud konflikt dozraje a konfliktní strany vnímají jednání o řešení konfliktu jako zlepšení své situace.

[19] Lze říci, že problem-solving teorie jsou „*hodnotově neutrální metodologicky, neboť se k proměnným chovají jako objektům, podobně jako chemikové k molekulám či fyzikové k síle a pohybu, ale jsou hodnotově orientované v tom smyslu, že akceptují stávající řád*“ (Cox 1981: 130).

[20] Jedná se o tyto předpoklady: (1) mezinárodní mír a bezpečnost jsou samy o sobě morálním dobrem; (2) násilný konflikt představuje „selhání“ normálních společenských vztahů; (3) velká většina lidí dává přednost míru před válkou a potřebě směřovat k míru; (4) existuje přímá spojitost mezi mezinárodním

Hlavním normativním předpokladem, za který je problémově orientovaný přístup kritizován, je, že podporuje principy liberálního míru. Teorie liberálního míru vychází z předpokladu, že existuje souvislost mezi demokratickým uspořádáním státu a trvalým mírem.[21] Obhájci liberálního přístupu tvrdí, že demokratické země spolu neválčí, protože uznávají vzájemnou legitimitu a zároveň sdílejí společný zájem na participaci v mezinárodním obchodě, který by válkou značně utrpěl (Newman, Paris a Richmond 2009: 11). Pokud se podaří mírové operaci uspět v demokratizaci postkonfliktní země, existuje větší šance, že nedojde k další eskalaci konfliktu (Russett a Oneal 2001; Hegre a kol. 2001; Paris 2004).[22] Proto ve snaze vytvořit podmínky pro stabilní mír mírové operace podporují principy liberálního míru.

Zejména po konci studené války následovaly mírové operace vizi stabilního a trvalého míru skrze budování demokracie a tržní ekonomiky v postkonfliktních zemích. Liberální internacionalismus se stal hlavním znakem mírových operací 90. let 20. století (Paris 2004; Richmond 2009). Následný vývoj v postkonfliktních zemích a další výzkum poukázal na některá úskalí liberálního přístupu: předčasná demokratizace politického procesu může mít na postkonfliktní zemi destabilizující účinky (Paris 2004) a nedostatečná znalost lokálního kontextu, zohlednění místních podmínek a chybějící interakce mezi mírovými jednotkami a lokálním obyvatelstvem může mít na úspěch operace kontraproduktivní dopady (Pouligny 2006; Autesserre 2014; Jennings 2016).

Principy liberálního míru jsou kritizovány především z perspektivy kritické teorie. Na rozdíl problémově orientovaného přístupu, který usiluje o zlepšení mírových operací za podmínek stávajícího řádu, kritické teorie upozorňují na slabiny stávajícího řádu, ve kterém spatřují zdroj neúspěchu. Kritikové vycházejí z předpokladu, že teorie není nikdy politicky neutrální, vždy slouží „*někomu a nějakému účelu*“ (Cox 1981: 128). Z této

mírem a dobrým vládnutím na lokální úrovni; (5)„dobré“ vládnutí je reprezentováno západním stylem státního uspořádání, demokracií, neoliberální ekonomií a existencí aktivní občanské společnosti (Bellamy 2004:19).

[21] Vychází z teorie demokratického míru Immanuela Kanta, která říká, že demokratické státy jsou méně náchylné válčit mezi sebou navzájem. Úvod k teorii demokratického míru je možné nalézt např. v Doyle 1986 a 1993. Teorie liberálního míru je spjata s mírovými operacemi v postkonfliktních zemích, tj.peacebuildingem. Bývá označována jako liberální paradigma (Paris 2004: 56), rámec (Richmond 2009 :559) či projekt (Newman, Paris a Richmond 2009: 6).

[22] Na teorii demokratického míru navazují další přístupy, např. že demokratické režimy jsou méně náchylné k válčení s dalšími státy (Russett a Oneal 2001) nebo že demokratizované státy jsou méně náchylné k vypuknutí vnitrostátního konfliktu (Hegre a kol. 2001).

perspektivy jsou mírové operace chápány jako nástroj, který slouží zájmům vybraných zemí světa, jež skrze principy globální politické ekonomie a liberálních hodnot mírové operace do konfliktních či postkonfliktních operací vysílají (Pugh 2004; Richmond 2009; Duffield 2010; Selby 2013). V diskurzu lze rozlišit několik názorových proudů kritiky.

Komunitaristický proud kritiky se soustředí na univerzálnost liberálního přístupu k mírovým operacím a koncept míru jako vládnutí (*peace as governance*). Zdůrazňuje, že liberální přístup získal monopol na budování míru a vytvořil standardizovaný model udržitelného míru, tzv. *„míru z IKEA"* (Mac Ginty 2008: 144-145). Západní způsob státnosti, demokracie, neoliberální ekonomika a chápání občanské společnosti jsou vnímány jako ideál pro spravování společnosti, a to i té postkonfliktní. Vytvoření řádu a vlády je možné skrze posílení domácích institucí a norem, ne výlučně na základě předurčeného západního modelu státu (Chandler 2016, 276–78). Kritičtí autoři poukazují na důležitost tzv. lokálního vlastnictví (*local ownership*), tedy zahrnutí lokálních aktérů do procesu budování míru (Donais 2012; Mac Ginty 2008; Richmond 2009).

Poststrukturální proud usiluje o dekonstrukci ústředních moderních konceptů ve vztahu k diskurzu, například národního státu, vládnutí či genderových aspektů mírových operací. Upozorňováním na hegemonické aspekty diskurzu a jejich oslabením lze dle poststrukturalistické kritiky vytvořit prostor pro rozvíjení spravedlivějších ideových struktur (Jabri 2010). Do poststrukturálního proudu kritiky lze řadit Richmondovu genealogii liberálního míru a jeho výzkum míru post-liberálního (Richmond 2005; Richmond a Franks 2007; Richmond 2014). Někteří autoři spatřují emancipaci skrze integraci genderové perspektivy do diskurzu (Väyrynen 2010).

Ostřejší kritické hlasy vycházející z neomarxistické tradice poukazují na (neo)kolonistické a (neo)imperialistické cíle zemí, které mírové operace vysílají (Pugh 2004; Gibbs 2007; Duffield 2010; Taylor 2010). Upozorňují na to, že chudoba a zaostalost jsou chápány jako bezpečnostní otázky, jež slouží jako záminka k dosažení radikální sociální transformace v postkonfliktních oblastech (Duffield 2001; Pugh 2004).[23] Nespravedlivost stávajícího

[23] Tzv. *security development nexus* vychází z propojení rozšířeného chápání bezpečnosti (lidské bezpečnosti) a rozvojových studiích (UNDP 1994). Výzkum i praxe mírových operací směřovala k ochraně obyvatelstva před dopady zaostalosti a nerovnosti jako zdrojů konfliktu (Bellamy, Williams, and Griffin 2010, 34–39). Rozvojová agenda, ochrana lidských práv a reforma státních institucí se tak staly neoodělitelnou součástí liberálního pojetí peacebuildingu.

globálního řádu, který vede ke vzniku konfliktů v periferiích, je skrze mírové operace dále posilována. Změnu lze hledat v posunu řádu směrem ke spravedlivější společnosti.

Perspektivy kritických přístupů bývají často označovány za příliš negativní a pesimistické a bývá jim vytýkáno, že neposkytují dostatečně konkrétní řešení (Paris 2010). Je však nepochybně jejich přínosem, že otevírají diskuzi o alternativní podobě mírových operací a pokládají otázky, které by v rámci problémově orientovaného přístupu nebyly řešeny (Diehl 2008).

Uvedený přehled teoretických přístupů nastiňuje, jakými směry se výzkum mírových operací ubírá.[24] Vyskytly se podněty, aby pro studium mírových operací byly využity makroteorie (Paris 2000). Ty však dle některých odborníků zatím neposkytují uspokojivé odpovědi k vysvětlení fenoménu mírových operací v jeho plné šíři a jako vhodnější se pro výzkum mírových operací zatím jeví teorie středního dosahu, které hodnotí dílčí aspekty problematiky (Bureš 2007b). Jakkoliv teorie středního rozsahu nenabízejí stejnou obecnou platnost, mohou poskytnout komplexní pohled na mezinárodní mírové operace, jak v kontextu mezinárodní politiky tak i teorie (Bureš 2007c).

Mírové operace jsou v předkládané disertační práci zkoumány jako jeden z nástrojů pro řešení konfliktů v jeho širším významu. Tato perspektiva umožňuje komplexně analyzovat přístup OSN ke kambodžskému konfliktu a vnímat mírovou operaci UNTAC jako jednu z rolí, kterou OSN při řešení konfliktu zaujmula. V evaluační části je využit problémově orientovaný přístup, který se soustředí na praktické aspekty mírové operace a umožňuje zhodnotit, zda a v jakých oblastech byla mírová operace UNTAC úspěšná.

1.2. Vliv mírových operací na dynamiku konfliktu

Snaha zjistit, jaký mají mírové operace vliv na dynamiku ozbrojeného konfliktu a jakým způsobem lze zvýšit jejich efektivitu, vedla k hlubšímu výzkumu problematiky. Odborníci se zaměřili především na praktické otázky týkající se mírových operací, zejména jakým

[24] Uvedený výčet neusiluje být všezahrnující, slouží k představení hlavních teoretických přístupů k mírovým operacím. Podrobnější přehled teoretických přístupů k výzkumu mírových operací poskytují např. Bureš 2007; Fortna a Howard 2008; Bellamy, Williams a Griffin 2010: 18–29; Dopita 2013; Gizelis, Dorussen a Petrova 2016.

způsobem lze systematicky a objektivně hodnotit úspěch mírové operace, jaké faktory jsou předpokladem úspěchu mírových operací, a výsledná poučení využít pro budoucí směřování mírových operací. Na toto téma vznikla názorově pestrá diskuze a dosud nelze říci, že by na výše uvedené otázky bylo možné najít jednoznačnou odpověď.

Ve snaze zhodnotit, zda mírové operace OSN napomáhají bezpečnostní situaci a jsou úspěšným nástrojem pro řešení konfliktu, vznikaly zprvu analytické práce, které zkoumaly silné a slabé stránky intervencí specifické pro daný konflikt. Tyto „*Lessons learned*" sloužily jako ponaučení z realizovaných operací s implikacemi do budoucna. Výsledné hodnocení mohlo být do velké míry ovlivněno perspektivou prováděné analýzy, zejména v tom ohledu, zda bylo uskutečňováno ze strany podporovatelů či kritiků mírových operací, kteří se soustředili na výčet pozitiv, resp. negativ mírových operací.[25]

První pokusy o systematické a objektivní hodnocení mírových operací stavěly na hodnocení stupně splnění mandátu, ať už jde o hodnocení mandátu jako celku nebo jeho dílčích částí. Tento typ analýzy porovnává, do jaké míry byl naplněn mandát mírové operace v realitě oproti ustanovujícím dokumentům mírové operace (např. rezoluce Rady bezpečnost v případě mírových operací OSN). Jakkoliv se jedná o porovnání cílů a stupně dosažení cílů, metoda hodnocení dle realizovatelnosti mandátu byla kritizována s ohledem na to, že „*…mandáty operací jsou často vágní a je zde mnoho prostoru k diskuzi o rozsahu a detailech činnosti operace, proto je obtížné rozhodnout, zda byl mandát naplněn"* (Diehl 1993: 33).

Na základě podrobné analýzy 6 mírových operací z období studené války byla proto identifikována dvě alternativní hodnotící kritéria: (1) *omezení ozbrojeného konfliktu* a *(2) usnadnění řešení konfliktu* (Diehl 1993).[26] Výsledky analýzy při použití výše uvedených kritérií poukázaly na skutečnost, že mírové operace jsou úspěšnější při omezení násilí než při řešení konfliktu. V rámci analýzy byly dále identifikovány podmínky, za kterých jsou mírové operace úspěšnější: (1) hostující státy a třetí strany souhlasí s vysláním operace;

[25] Řada těchto Lessons learned byla artikulována i pro případ mírové operace UNTAC (např. Chopra 1993; Akashi 1994; Heininger 1994; Ledgerwood 1994; Findlay 1995; Boutros-Ghali 1995).

[26] Jednalo se o tyto operace: United Nations Emergency Force (UNEF I); United Nations Emergency Force II (UNEF II); United Nations Operation in the Congo (ONUC); United Nations Peacekeeping Force in Cyprus (UNFICYP); United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL); Multinational Force (MNF) v Lebanonu, operace USA vedená od 1982 do 1984. Právě cílená volba operací z období studené války byla předmětem kritiky jeho kritérií. I s ohledem na to, zda je lze použít i pro hodnocení operací po konci studené války.

(2) příslušníci operace jsou jen lehce vyzbrojeni a útočí pouze v případě sebeobrany; (3) jednotky si zachovávají neutralitu, nepřiklání se k žádné straně konfliktu, ani nejsou vnímány, že se přiklání k nějaké straně konfliktu; (4) operace je určena pro řešení mezistátního konfliktu; (5) geografický kontext umožňuje příslušníkům operace identifikovat násilí a zcela oddělit bojující strany.

Diehlova kritéria byla podrobena tvrdé kritice, jeho měřítka byla označena za „*normativně nespravedlivá a vědecky neproduktivní*" (Johansen 1994: 309). Nespravedlivost kritérií spočívala v tom, že úspěch operace by neměl být hodnocen oproti ideálnímu stavu míru (např. žádný ozbrojený konflikt po vyslání operace), ani oproti ideálnímu způsobu řešení konfliktu (např. urovnání dlouhotrvajících sporů). Jako alternativa byla nabídnuta dvě odlišná kritéria: (1) *posoudit dopady mírové operace na lokální obyvatelstvo* a (2) *porovnat stupeň neporozumění, napětí nebo násilí za přítomnosti mírových jednotek s odhadovanými výsledky vývoje bez působení mírové operace* (Johansen 1994). Proveditelnost analýzy byla však shledána jako komplikovaná, nejasná a spekulativní (Bratt 1996a: 66-67). I přes tvrdou Johansenovu kritiku byla Diehlova kritéria využita v dalších studiích, neboť snížení ozbrojeného násilí a pomoc při řešení konfliktu byly vnímány jako důležitý aspekt úspěchu operace (Brown 1993; Bratt 1996a; Pushkina 2006).

S ohledem na rozšiřující se spektrum úkolů, kterými byly po konci studené války mírové operace pověřeny, bylo třeba najít způsob, jak při hodnocení úspěšnosti reflektovat rozličné cíle mírových operací. Kritérium mandátu bylo tedy opět považováno za smysluplné. Úspěšnost operace byla hodnocena na základě těchto tří aspektů: (1) *Došlo k naplnění mandátu, jak ho určuje rezoluce Rady bezpečnosti?* (2) *Vedla operace k vyřešení sporu konfliktu?* (3) *Přispěla operace k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti snížením či odstraněním násilí v místě rozmístění operace?* (Brown 1993).

Na tento přístup navázala další hodnotící analýza (Bratt 1996). Hodnocení bylo doplněno ještě o čtvrté kritérium, zadržení konfliktu, a některé indikátory byly cíleně upraveny, například indikátor obětí bojů byl rozšířen i na civilní oběti, aby lépe reflektoval charakter vnitrostátních konfliktů po konci studené války (Bratt 1996a: 66). Tato čtyři kritéria ve studii posloužila k hodnocení 39 mírových operací OSN v letech 1945-1996: (1) *naplnění*

mandátu; (2) *usnadnění řešení konfliktu;* (3) *zadržení konfliktu* a (4) *snížení počtu obětí*.[27] Dle kritéria splnění mandátu bylo 19 mírových operací hodnoceno jako zcela úspěšných a 3 částečně úspěšné. Dle kritéria vyřešení příčin konfliktu bylo 11 operací hodnoceno jako zcela úspěšných a 3 částečně úspěšné. Dle kritéria zabránění šíření konfliktu do dalších zemí bylo 21 operací hodnoceno jako zcela úspěšných a 4 částečně úspěšné. Dle kritéria snížení počtu obětí bylo 19 operací hodnoceno jako zcela úspěšných a 4 částečně úspěšné. Z výsledků analýzy bylo patrné, že vybrané kritérium ovlivňuje hodnocení úspěchu dané operace. Vedle evaluace v dílčích oblastech byl posuzován celkový úspěch mírových operací, skrze kombinaci výsledků dílčí analýzy a přisouzením váhy jednotlivým kritériím. Největší váha byla připisována kritériu usnadnění řešení konfliktu.[28]

Do této doby se debata o hodnocení úspěchu mírových operací především soustředila na schopnost operace ovlivnit dynamiku konfliktu svou přítomností. Vzhledem k zásadním selháním mírových operací v průběhu 90. let se debata stočila směrem k otázkám o smyslu mírových operací. Studie usilovaly zjistit, zda mírové operace plní svůj původní cíl, tj. zda dokáží udržet mír (Doyle a Sambanis 2000; Dubey 2002; Fortna 2004, Pushkina 2006).

Jednou z prvních studií v tomto směru byla komplexní analýza mírových operací po konci občanské války, které byly hodnoceny podle toho, zda se v zemi podařilo udržet mír po dobu 2 let od jejich ukončení (Doyle a Sambanis 2000).[29] Skrze kvantitativní analýzu 124 vnitrostátních konfliktů od roku 1944 do roku 1997 bylo potvrzeno, že multilaterální operace pod vedením OSN pozitivně ovlivňují trvání míru v zemích po konci občanské války. Studie dále zkoumala, jaký typ mírové operace má největší dopady. Výsledky analýzy potvrdily hypotézu, že multidimenzionální mírové operace s rozsáhlými civilními

[27] Následně hodnotí mírové operace OSN jako zcela úspěšné, částečně úspěšné a neúspěšné dle jednotlivých indikátorů.[27]

[28] Pro posouzení celkového úspěchu mírové operace je využita následující evaluace: Kompletní úspěch operace nastává, pokud došlo k řešení konfliktu. Částečný úspěch lze identifikovat, pokud byla operace úspěšná alespoň v 1 ze 3 zbylých indikátorů. Neúspěšná operace je ta, která nebyla úspěšná dle žádného indikátoru a také ta, která měla pouze částečný úspěch dle jediného indikátoru. Dle celkového hodnocení bylo z 39 operací OSN 11 operací zcela úspěšných, 9 operací částečně úspěšných, 19 operací neúspěšných. (Bratt 1996: 79 – 79).

[29] Jako občanskou válku označují konflikt, který způsobil 1 000 úmrtí, představoval ohrožení suverenity mezinárodně uznávaného státu, odehrál se uvnitř území takového státu, stát byl jedním z hlavních stran konfliktu, rebelové byli schopni utvořit organizovanou vojenskou opozici státu a způsobit výrazné oběti na straně státu. V analýze byly peacebuildingové operace rozčleněny do 4 kategorií dle mandátu: monitorovací nebo pozorovatelské mise; tradiční peacekeeping; multidimenzionální peacekeeping; peace enforcement; a byl zkoumán vliv jednotlivých typů operací na délku míru v horizontu 2 let od ukončení mírové operace.

funkcemi, jako je ekonomická rekonstrukce, reforma institucí a dohled nad konáním voleb, významně zvyšují úspěch při budování míru.[30]

Vztah mezi přítomností mírových operací a stabilním mírem, tedy zda mír trvá déle v případě, že jsou mírové jednotky přítomny, byl předmětem dalšího výzkumu (Fortna 2004, 2008). Výsledky obou studií potvrdily, že mírové operace skutečně pomáhají udržet mír po delší dobu. V souvislosti s tímto konstatováním byly dále hledány zdroje úspěchu a identifikovány tyto kauzální souvislosti mírových operací: (1) Přítomnost operace motivuje strany konfliktu dodržet mír, neboť zvyšuje nákladnost na vedení války a zvyšuje výhody míru. (2) Přítomnost mírové operace snižuje nejistotu konfliktních stran o akcích a úmyslech protivníků. (3) Mírové jednotky zabraňují tomu, aby se z malých incidentů stala příčina obnovení války. (4) Přítomnost jednotek může zabránit tomu, aby jedna ze stran sporu nedodržela politickou dohodu a nad svým protivníkem převládla (Fortna 2008).

V rámci debaty odborníci dále řešili, proč jsou některé mírové operace úspěšnější než jiné (Howard 2008). Jako jeden z důvodů byla identifikována schopnost vysílající organizace pružně reagovat na vývoj situace po rozmístění mírové operace. Úspěch mírové operace byl pak hodnocen dle *(1) implementace mandátu* a *(2) širšího posouzení situace v zemi po ukončení operace OSN*. V rámci kritéria implementace mandátu byl stanovený mandát porovnáván s výslednou činností mírové operace, byla zohledněna podpora na úrovni Rady bezpečnosti a bylo posuzováno, zda je OSN schopna poučit se z pochybení již v průběhu plnění svého mandátu a případně mandát operace pozměnit.[31]

Proměny v chápání bezpečnosti, zájem o jedince a ochranu lidského života v 90. letech 20. století vstoupil i do debaty k hodnocení mírových operací. Úspěch mírové operace byl nově hodnocen také podle toho, zda se operaci podařilo snížit lidské utrpení (Pushkina 2006). Mírovou operaci bylo možné považovat za úspěšnou, pokud se jí podařilo: (*1) omezit násilný konflikt; (2) snížit lidské utrpení; (3) zabránit rozšíření násilného konfliktu za hranice státu* a *(4) pomoci při řešení konfliktu*. Studie formou kvantitativní analýzy 17

[30] Údaje o vnitrostátních konfliktech od Doyla a Sambanise byly dále využity k posouzení vlivu intervencí třetí stranou na dynamiku konfliktu (Dubey 2002). Z této analýzy však vyplynul opačný závěr, totiž že intervence třetí stranou, včetně intervencí OSN, nemají žádný dopad na trvání míru.

[31] Ve své studii zkoumá 10 mírových operací ve vnitrostátních konfliktech, přičemž jedním ze zkoumaných případů je i mírová operace v Kambodži. V tomto případě dospívá k závěru, že mírovou operaci UNTAC lze hodnotit jako smíšený úspěch (Howard 2008:131-278).

vnitrostátních konfliktů ověřila 12 hypotéz, tj. podmínek úspěchu mírových operací. Dospěla k názoru, že při splnění těchto 4 faktorů jsou mírové operace úspěšnější při řešení vnitrostátních konfliktů*:* (1) členové OSN demonstrují svůj závazek k řešení konfliktů; (2) mírová operace je podpořena efektivní diplomacií; (2) bojující strany souhlasí a kooperují s mírovou operací; (4) bojující strany se zavázaly nepoužívat násilné prostředky. Mírové operace jsou naopak méně úspěšné, pokud strany konfliktu mají vojenskou podporu od externích aktérů. Dalších 7 hypotéz se prokázat nepodařilo, tyto faktory nemají vliv na úspěch mírových operací: zapojení regionálních organizací; zapojení velmocí; relativní vojenská síla agresorů; charakteristika mírové operace; délka trvání operace; vynucovací schopnosti operace a etnické příčiny.

Podmínky, za kterých jsou mírové operace úspěšnější, zkoumali v rámci debaty i další odborníci (Van der Lijn 2010). Tento přístup reflektoval potřebu nejen hodnotit již realizované operace, ale do jisté míry předvídat, zda má i nově odsouhlasená mírová operace šanci na úspěch. Úspěch mírové operace byl ve studii definován podle toho, zda operace OSN *přispívá k trvalému míru* (durable peace), a dále byly zkoumány determinanty tohoto úspěchu. Podle této studie se pravděpodobnost, že mírová operace přispívá k trvalému míru, zvyšuje, pokud: (1) strany konfliktu chtějí svou kooperací umožnit uskutečnění mírové operace; (2) mírová operace dokáže poskytnout stranám konfliktu pocit bezpečí; (3) mírová operace věnuje dostatečnou pozornost příčinám konfliktu; (4) mírová operace je podporována důležitými vnějšími aktéry a stranami; (5) rozmístění mírových jednotek je vhodně načasované; (6) mírová operace je realizována kompetentním personálem za kompetentního vedení s jasnou strukturou podřízenosti a nadřízenosti; (7) mírová operace je součástí dlouhodobého řešení; (8) politické nástroje, které jsou v rámci operace použity, jsou koordinované jak uvnitř operace, tak zvnějšku; (9) mírová operace poskytuje zúčastněným stranám ownership, tj. pocit vlastnictví.

Zajímavým příspěvkem do diskuze k úspěchu mírových operací bylo zohlednění *perspektivy,* skrze kterou je na úspěch mírové operace nahlíženo (Winslow 2002). Volba kritérií a výsledné hodnocení se dle perspektivy hodnocení může značně lišit. Zatímco nevládní organizace mohou hovořit o úspěchu operace, až když je eliminováno lidské utrpení, široká veřejnost a média vnímají jako úspěch operace především z pohledu ukončení bojů. Místní politici mohou vnímat jako úspěch minimalizaci počtu obětí

konfliktu. A například vojenský komponent operace může brát jako úspěch to, zda operace dokázala ochránit příslušníky svých jednotek, i za cenu, že nebyl zcela naplněn mandát operace.

V rámci pokračující debaty bylo poukázáno na skutečnost, že *„většina studií se soustředí na faktory, které jsou předpokladem jejího úspěchu, než aby věnovaly pozornost kritériím, která umožní měřit tento úspěch“* (Diehl a Druckman 2010: 1). Příkladem může být situace, kdy je úspěch mírové operace posuzován podle toho, zda jí byly přiděleny odpovídající zdroje. Ale poskytnutí těchto zdrojů je možné považovat za determinant úspěchu, ne měřítko, zda k úspěchu došlo či nedošlo. Existoval tedy prostor pro vytvoření objektivního hodnotícího rámce, jež by nabídnul sadu hodnotících kritérií a indikátorů pro evaluaci skutečných výsledků mírové operace a umožnil komparativní srovnání jednotlivých mírových operací. Evaluační rámec Diehl a Druckman umožňuje provést komplexní hodnocení úspěchu mírové operace z perspektiv různých aktérů i z různého časového rámce ve třech oblastech cílů: *základních peacekeepingových cílů, netradičních peacekeepingových cílů a peacebuildingových cílů* (Diehl a Druckman 2010).

Jakkoliv se problematika hodnocení mírových operací stala zajímavým výzkumu akademických pracovníků, pro organizace, které mírové operace vysílají, by měla představovat důležitý faktor pro rozhodování o budoucí podobě operací. Podle OSN přispívají k úspěchu mírové operace následující podmínky (UN 2015): (1*) podpora politického procesu jednotlivými stranami sporu;* (2) *jasný a splnitelný mandát*; (3) *shoda mezi klíčovými členy Rady bezpečnosti;* (4) *podpora volného pohybu personálu v zemi zajištěná vládou dané země*; (5) *podpora získaná ze strany sousedních zemí v regionu*; (6) *koordinace aktivit s dalšími aktéry v dané zemi, stejně jako komunikace s lokálním obyvatelstvem;* (7) *citlivost a respekt vůči místnímu obyvatelstvu.*

Z výše uvedeného textu je patrné, že odborníci i mezinárodní organizace při hodnocení vlivu intervencí a jejich úspěšnosti nahlížejí na problematiku z různých úhlů pohledu. Existují odlišné perspektivy na to, jak lze definovat úspěch mírové operace. Nabízí se široká škála kritérií, jak měřit úspěch mírových operací, k hodnocení jsou nabídnuta kritéria kvantitativní (počet útoků, počet obětí) i kvalitativní (míra snížení lidského utrpení). Existují odlišné názory, jaké faktory determinují úspěch či neúspěch operace. Určitou

shodu lze spatřit v tom smyslu, že novější studie přistupují k hodnocení mírové operace komplexněji a usilují o hodnocení mírových operací ve více dimenzích.

1.3. Hodnocení mírových operací za použití evaluačního rámce Diehl a Druckman

Evaluační rámec Diehl a Druckman představuje dosud nejkomplexnější a nejpropracovanější rámec pro hodnocení mírových operací. Kombinuje hodnocení standardizovaných cílů, které jsou průnikem všech mírových operací, tzv. základních peacekeepingových cílů, a také cílů, které jsou specifické pro konkrétní mírovou operaci. Vytvoření rámce reflektovalo skutečnost, že kritéria, která byla v rámci diskuze navržena, *„…neumožňovala replikovatelnost analýzy"* dle standardů sociálních studií. Právě nesystematičnost analýzy vedla k závěrů, které mohou být *„nepřesné, zkreslené, či obojí"* (Diehl a Druckman 2010: 212). U každého cíle poskytuje hodnotící rámec množství hodnotících indikátorů a zároveň upozorňují na výhody i limity při jejich využití a interpretaci.

Před samotnou analýzou je třeba dobře definovat několik základních parametrů. Při vyhodnocování úspěšnosti mírových operací je třeba předem jasně specifikovat, který zainteresovaný subjekt (*stakeholder*) mírovou operaci hodnotí, tedy *„úspěch pro koho*" operace představuje (Diehl a Druckman 2010: 18-22). Právě tato perspektiva může být klíčová pro stanovisko, zda byla operace úspěšná, neboť úspěch operace pro jeden subjekt nemusí nutně znamenat úspěch pro jiný subjekt. Zatímco mezinárodní organizace může usilovat o mírové řešení a dodržování mezinárodně uznávaných norem, bojující strany mohou úspěch operace hodnotit z hlediska prosazení svých zájmů, velitel operace může primárně usilovat o ochranu personálu operace. Aktéři mohou mít i společné cíle, ale mohou jim přisuzovat jiné priority. Je tedy nutné předem určit, zda se úspěch vztahuje k angažovaným či dotčeným stranám konfliktu, mezinárodní organizaci, k státům poskytujícím vojáky, nebo třeba k rebelům, kteří bojují proti centrální vládě.

Dalším parametrem, který je nutné vzít v potaz při hodnocení operace, je výchozí bod analýzy (*baseline*), který určuje, s čím budeme dopady mírové operace srovnávat (Diehl a Druckman 2010: 18-22). Johansen (1994) poukázal na nespravedlivost hodnocení

mírové operace s ideálním stavem, sám navrhoval hypotetické srovnání se situací, když by mírová operace vůbec vyslána nebyla. Diehl a Druckman tento způsob nepovažují za vhodný, protože OSN se zřídka rozhoduje mezi vysláním operace a neaktivitou, spíše volí mezi alternativami, které má k dispozici (např. mírové jednání, sankce atd.). Hodnocení by v takovém případě mohlo proběhnout jako porovnání výsledku operace s hypotetickými dopady odlišných scénářů. Dále je možné použít komparativní analýzu, v jejímž rámci budou data z jedné operace porovnávána s výsledky dalších mírových operací; nebo je možné využít data z období před a po rozmístěním operace. Rozhodnutí, které údaje budou při srovnání použity by mělo reflektovat i to, kdy je operace vyslána, zda před či po podepsání mírové dohody. I tato volba může mít značný vliv na hodnocení úspěchu operace.

Při vyhodnocování úspěšnosti mírové operace je třeba vzít v úvahu *časový rámec* prováděné analýzy (Diehl a Druckman 2010: 15-18). Hodnocení (ne)úspěchu mírové operace se může lišit podle toho, zda na mírovou operaci budeme nahlížet v krátkodobé nebo dlouhodobé perspektivě. Z krátkodobého pohledu může být operace hodnocena jako úspěch, pokud se jí podaří naplnit odsouhlasený mandát, což ale nemusí nutně znamenat dlouhodobý úspěch. Může se tak stát, že mírová operace, kterou bylo možné v krátkodobém horizontu hodnotit jako úspěšnou, bude v dlouhodobém horizontu neúspěšná. Na mírovou operaci a její vliv na stát, kde působí, může být nahlíženo také z dlouhodobé perspektivy. Pak je vhodné studovat podmínky, které panují v zemi po odchodu mírové operace v řádu let i desetiletí po jejím skončení. V případě hodnocení z dlouhodobého horizontu je třeba vzít v úvahu skutečnost, že čím delší je doba od působení operace, tím větší existuje šance, že se do situace v zemi promítnou další faktory – jako např. ekonomická krize – které by pak mohou zkreslit dopad i úspěch mírové operace.

Všechny typy mírových operací jsou kombinací rozmanitých postupů a procedur. Způsob, jakým jsou tyto postupy a procedury nakombinovány, je označen jako „*lumping*“ (Diehl a Druckman 2010: 22-23). Řada odborníků hodnotí úspěch operace jako celek, nebere v potaz hodnocení dílčích úspěchů a faktorů, které měly vliv na tyto dílčí úspěch. Pro implikaci poznatků je však nezbytně nutné provést dílčí analýzu a vyhodnotit, která z částí mírové operace byla úspěšná, a která nikoli.

V rámci zkoumaného evaluačního rámce jsou pro hodnocení mírových operací využity tři kategorie cílů: základní peaceekepingové cíle, netradiční peacekeepingové cíle a peacebuildingové cíle. Tato kombinace umožňuje srovnání mírových operací a zároveň bere v potaz skutečnost, že mírové operace fungují dle specifického kontextu daného konfliktu.

Tzv. **základní peacekeepingové cíle** (*core peacekeeping goals*) lze považovat za cíle společné všem mírovým operacím (Diehl a Druckman 2010: 29-36). Prvním základním cílem mírových operací je zastavení násilí (*violence abantament*). Protože mírové operace bývají vyslány do oblastí, kde probíhá nebo proběhl ozbrojený konflikt, společným cílem všech operací je snížení nebo úplná eliminace ozbrojeného násilí. Mírové operace mohou obdržet odlišný mandát podle toho, ve které fázi řešení konfliktu jsou do země vyslány, nicméně v zájmu plnění dalších cílů mírové operace je stěžejní, aby nedošlo k pokračování či znovuobnovení násilí. Při hodnocení úspěšnosti cíle zastavení násilí je třeba posoudit, zda po rozmístění mírových jednotek došlo ke snížení stupně ozbrojeného násilí, přičemž velkou roli v hodnocení může hrát výchozí bod srovnání (Diehl a Druckman 2010: 32–36).

V rámci cíle zadržení konfliktu (*conflict containment*) je hodnocena schopnost mírových jednotek zabránit rozšíření konfliktu, geograficky i co do počtu aktérů. S rostoucím počtem zapojených zemí a aktérů narůstá potenciál dalšího ozbrojeného násilí, pak by pro operaci mohlo být obtížnější využít stávající mandát mírové operace (Diehl a Druckman 2010: 36-42).

Úspěch v oblasti urovnání konfliktu (*conflict settlement*) je hodnocen podle schopnosti mírové operace řešit spor mezi stranami konfliktu. V případě operací vyslaných po podepsání mírové dohody není cíl urovnání konfliktu obvykle stanoven v mandátu operace. Pokud ovšem mezi stranami stále panuje nevraživost, nebo existuje narušitel mírového procesu, může dojít k obnovení násilí. Proto je třeba zohlednit, zda operace usilovala o to, aby spolu strany komunikovaly a usilovaly o řešení sporů (Diehl a Druckman 2010: 42-27).

V rámci cíle efektivita operacionalizace (*operational effectiveness*) je úspěch posuzován ve dvou dimenzích. První dimenzi představuje vztah personálu mírové operace s místními obyvateli. Tato perspektiva vychází z předpokladu, že přijetí operace u místního

obyvatelstva zajistí mírovým jednotkám větší prostor pro splnění svého mandátu a někdy je přímo předpokladem pro splnění mandátu. Nicméně lze se domnívat, že může nastat i situace, kdy operace má přijetí ze strany obyvatelstva, a přesto se jí nedaří plnit základní cíle. Takovou operaci nelze hodnotit jako úspěšnou (Diehl a Druckman 2010: 48–52). Druhou dimenzí efektivity operacionalizace je dodržování organizačních hodnot, tedy zhodnocení, v jaké míře dochází ke vzniku či rozvoji nežádoucích sociálních aspektů působením mírových jednotek (Diehl a Druckman 2010: 48). Jedná se o problematiku tzv. nežádoucích dopadů mírových operací, což jsou negativní jevy způsobené přítomností mírových jednotek v zemi rozmístění. Může se jednat o jevy spojené s korupcí, inflací, obchodem s drogami, prostitucí, šířením HIV či páchání kriminálních zločinů ze strany personálu operace. Zejména velké multidimenzionální operace s velkým počtem jednotek mohou přispívat ke vzniku těchto negativních jevů.

Druhou kategorií cílů dle hodnotícího modelu představují tzv**. netradiční peacekeepingové cíle** *(nontraditional peacekeeping goals).* Prvním hodnoceným cílem v této kategorii je oblast odzbrojení, demobilizace a reintegrace (*demilitarization, demobilization, reintegration*). Příslušníci mírové operace mohou být při zajištění příměří a při implementaci mírové dohody pověřeni odzbrojením armád bojujících stran, případně milic. Úspěch tohoto cíle spočívá ve zhodnocení, zda se podařilo zajistit odzbrojení a stažení zbrojního arsenálu a zda došlo k reintegraci bojovníků do komunit (Diehl a Druckman 2010: 74-77).

Asistence při provedení voleb či organizace voleb (*election*) patří do kategorie činností, kterým se mírové operace začaly věnovat v rámci svých robustnějších mandátů. Hlavním kritériem úspěchu je hodnocení, zda volby byly svobodné a spravedlivé (Diehl a Druckman 2010: 64-67). Jako indikátory pro analýzu používají počet občanů registrovaných k volbám a také jejich procentuální podíl vůči osobám způsobilým volit. Výsledek voleb není možné považovat za reprezentativní a legitimní, pokud by nějaká část populace ztratila možnost se voleb svobodně zúčastnit. Je-li určitá sociální nebo etnická skupina vyloučena z volebního procesu, může se to negativně projevit na délce trvání míru a existuje vyšší riziko obnovení konfliktu. Po uspořádání voleb slouží jako indikátor úspěchu volební účast měřená absolutním počtem voličů, kteří se k volbám dostavili, ale také jako poměr k počtu registrovaných voličů.

V rámci netradičních cílů je dále posuzován vliv mírové operace na demokratizaci (*democratization*) společnosti, přičemž upořádání demokratických voleb není konečnou fází tohoto procesu. Mírové operace často usilují o začlenění demokratických norem a vytváření institucí, prostřednictvím kterých mohou občané participovat na politických rozhodnutích. Úspěch mírové operace v oblasti demokratizace lze posoudit dle toho, zda mírová operace dokázala přispět k integraci demokratických norem do společnosti, či zda je umožněna širší participace obyvatel v rámci politického procesu (Diehl a Druckman 2010: 67-70).

V rámci cíle humanitární pomoci (*humanitarian assistance*) je hodnocena schopnost mírové operace zajistit distribuci humanitární pomoci a zlepšit životní úroveň lidí v konfliktních oblastech. Mírové jednotky mohou obyvatelstvu poskytovat potravinové dodávky v kontextu probíhajícího konfliktu nebo po jeho ukončení (Diehl a Druckman 2010: 71-74).

Ochrana lidských práv (*human rights protection*) je v rámci hodnotícího modelu považována za další netradiční cíl mírové operace. Právě civilní obyvatelstvo bývá v průběhu konfliktu často cílem ozbrojených útoků a porušování lidských práv. Mírové jednotky pak mohou obdržet mandát k ochraně těchto skupin a zajištění dohledu nad dodržováním jejich práv. Mohou být pověřeny vytvořením bezpečných zón, ochranou specifické skupiny obyvatelstva, např. menšin, či prevencí specifické formy násilí, např. sexuálnímu zneužívání (Diehl a Druckman 2010: 77-80). Úspěch tohoto cíle je hodnocen podle schopnosti mírových jednotek zajistit ochranu lidských práv.

Peacebuildingové cíle (*postconflict peacebuilding goals*) představují třetí kategorii cílů, které evaluační rámec k hodnocení mírových operací používá. Zajištění místní bezpečnosti (*local security*) je úkol, kterým jsou pověřeny novější typy operací. V rámci tohoto cíle je posuzováno, do jaké míry se podařilo operaci zajistit každodenní fyzickou ochranu civilistů (Diehl a Druckman 2010: 95-99).

V rámci cíle role zákona ve společnosti (*rule of law*) je hodnoceno, zda politická rozhodnutí vznikají na základě zákonných pravidel, nebo zda reflektují zájmy elit. Tuto oblast lze evaluovat bez ohledu na to, zda se jedná o demokracii nebo jinou formu vládnutí. Dále je

v této oblasti hodnocen vývoj stavu soudního a vězeňského systému (Diehl a Druckman 2010: 99–106).

Mírové jednotky mohou být pověřeny vytvořením systému lokálního vládnutí (*local governance*). Zejména v případě, že jsou mírové jednotky vyslány do tzv. zhroucených států, usilují o obnovu vládních struktur na lokální úrovni (Diehl a Druckman 2010: 107–110).

Rekonstrukce, rehabilitace a usmíření (*reconstruction, rehabilitation, reconciliation*) je posledním hodnoceným cílem. Jedná se obvykle o úkol robustních mírových operací, jejichž cílem je zajistit skutečnou transformaci konfliktu a přechod k pozitivnímu míru (Diehl a Druckman 2010: 111–114).

Tabulka č. 1. poskytuje přehled všech hodnocených cílů evaluačního rámce Diehl a Druckman.

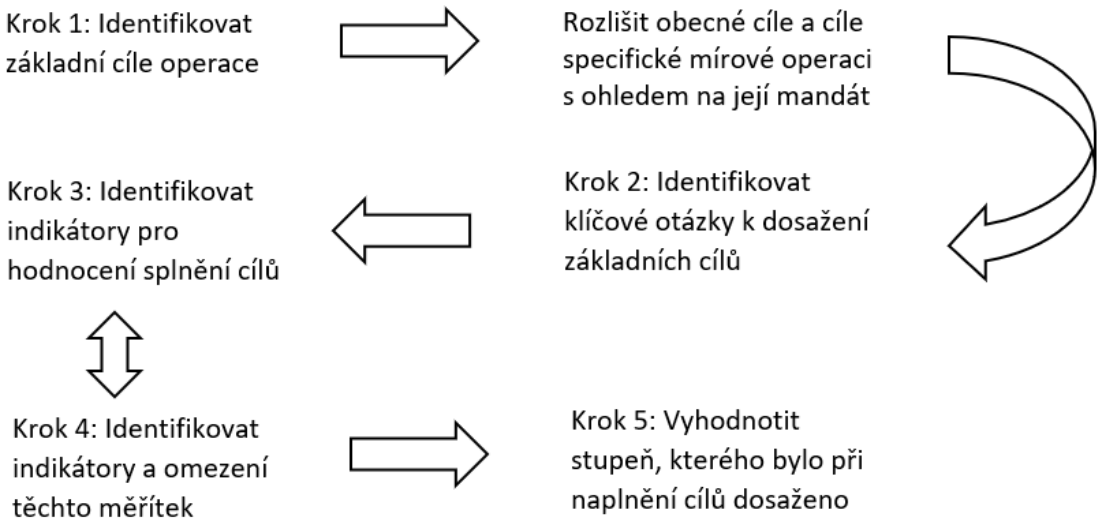
Tabulka 1 Oblasti hodnocení dle evaluačního rámce Diehl a Druckman

Základní peacekeepingové cíle	Netradiční peacekeepingové cíle	Peacebuildingové cíle
Zastavení násilí	Odzbrojení, demobilizace a reintegrace	Místní bezpečnost
Zadržení konfliktu	Volby	Role zákona ve společnosti
Urovnání konfliktu	Demokratizace	Lokální vládnutí
Efektivita operacionalizace	Humanitární pomoc	Rekonstrukce, rehabilitace, usmíření
	Lidská práva	

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Analýza dle evaluačního rámce probíhá jako postup dle několika propojených kroků. Obrázek 1 shrnuje souhrn těchto kroků a jejich pořadí.

Obrázek 1 Postup analýzy dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman

Zdroj: Diehl a Druckman 2010

Prvním krokem analýzy je (1) na základě mandátu mírové operace identifikovat primární cíle operace a (2) odlišit je od cílů specifických pro konkrétní mírovou operaci. Mírové operace mohou plnit řadu úkolů, proto je při analýze třeba vzít v potaz cíle konkrétní operace a vyloučit cíle, které plnit nemá. (3) K hodnocení jednotlivých cílů je třeba vybrat relevantní a dostupné indikátory, které slouží pro zodpovězení klíčových otázek v dané oblasti. V každé kategorii cílů operace se nabízí jedna nebo více klíčových otázek. (4) Pro každý cíl operace se bude v rámci analýzy odpovídat na nejméně jednu klíčovou otázku za pomoci jednoho nebo více indikátorů. *„Cíle a mnoho klíčových otázek jsou určeny v mandátu mírové operace a vyplývají i z kontextu dané mírové operace“* (Diehl a Druckman 2010). (5) Odpověď na klíčovou otázku pak představuje zhodnocení toho, zda operace byla nebo nebyla úspěšná v plnění daného cíle. Jednotlivé oblasti jsou pak hodnoceny jako úspěch, smíšený úspěch, či neúspěch.

Postup aplikace hodnotícího rámce je demonstrován na případu mírové operace UNPROFOR v Bosně, který ukazuje, jakým způsobem volit cíle operace a evaluovat jednotlivé indikátory (Diehl a Druckman 2010: 174-190). Hodnotící rámec byl dále aplikován k hodnocení dalších mírových operací, což odhalilo některé problematické aspekty hodnotícího rámce.

Při užití rámce Diehla a Druckmana k hodnocení mírové operace UNOCI v Pobřeží slonoviny bylo poukázáno na to, že ochrana civilistů se v posledních letech stává jedním z hlavních cílů mírových operací OSN a měla by tedy patřit do základních peacekeepingových cílů, nikoliv do netradičních peacekeepingových cílů (Bellamy a Williams 2012). Výsledky aplikace hodnotícího rámce na mírovou operaci ve Východním Timoru dále upozorňují na přeceňování prioritizace základních peacekeepingových cílů před ostatními cíli operace (Braithwaite 2012). V rámci analýzy byla zkoumána problematika vztahu mezi jednotlivými kategoriemi cílů operace a jejich posloupností. Oproti původnímu schématu Diehla a Druckmana, které staví do popředí tradiční peacekeepingové cíle operace, studie poukazuje na vliv netradičních peacekeepingových cílů, konkrétně cíle voleb a cíle odzbrojení, demilitarizace a reintegrace (Braithwaite 2012: 289). Dospívá k názoru, že v prostředí kontextu dané mírové operace, může být rozhodování o posloupnosti jednotlivých úkonů operace, tj. co předchází čemu, klíčové pro úspěch operace. V případě Východního Timoru byly tyto dvě oblasti součástí primární fáze mírové operace.

V reakci na tyto podněty tvůrci hodnotícího modelu připouštějí, že kontext konfliktu může do jisté míry vést k úpravě jejich hodnotícího rámce (Diehl a Druckman 2012 b). Ale upozorňují, že by to mělo být činěno s opatrností, neboť *„pokusy o zachycení detailů jednotlivých případů by mohly rámec učinit méně aplikovatelný na další případy“* (Diehl a Druckman 2012b: 352). Apelují tedy na to, aby nebyla zásadním způsobem narušena struktura jejich hodnotícího rámce.

Vliv netradičních peacekeepingových cílů je patrný i v případě mírové operace UNTAC. Cíl voleb byl považován jako hlavní cíl mírové operace, na který se soustředilo veškeré úsilí jednotek. Důležitost lze spatřit i v cíli odzbrojení, demobilizace a reintegrace. Nenaplnění tohoto cíle ovlivnilo úspěch cílů v oblastech zastavení násilí a místní bezpečnost. Pro účel této práce je však klíčové provést hodnocení operace v jednotlivých oblastech operace, proto bude zachována původní struktura hodnotícího rámce.

Aplikace modelu byla dosud provedena pro hodnocení mírových operací v krátkodobém horizontu, ačkoliv autoři potvrzují jeho aplikovatelnost i pro hodnocení operace ve střednědobém a dlouhodobém horizontu (Diehl a Druckman 2010). V rámci debaty k hodnocení mírových operací se proto nabízí ověřit potenciál hodnotícího modelu

k hodnocení operace ve střednědobém a dlouhodobém horizontu. Tato práce si proto klade za cíl ověřit, zda je hodnotící rámec skutečně vhodný pro hodnocení mírové operace v rozličných časových perspektivách.

2. Význam mírových operací OSN pro řešení konfliktů

Systém kolektivní bezpečnosti, tak jak jej jeho zakladatelé v Chartě OSN koncipovali, zmínku o mírových operacích vůbec neobsahuje. Ke vzniku mírových operací došlo improvizací v době, kdy využití tradičních nástrojů pro řešení konfliktů bylo v kontextu studené války limitováno nesouladem zájmů stálých členů Rady bezpečnosti.

2.1. Tradiční nástroje OSN pro řešení konfliktů

V oblasti udržování mezinárodního míru a bezpečnosti byly klíčové kompetence OSN stanoveny přímo v Chartě OSN:

> *„konat účinná kolektivní opatření, aby se předešlo a odstranilo ohrožení míru a byly potlačeny útočné činy nebo jiná porušení míru a aby pokojnými prostředky a ve shodě se zásadami spravedlnosti a mezinárodního práva bylo dosaženo úpravy nebo řešení těch mezinárodních sporů nebo situací, které by mohly vést k porušení míru“* (Charta OSN, odst.1).

Ústředním orgánem zodpovědným v systému OSN za udržování míru a bezpečnosti byla určena Rada bezpečnosti. Ta je dle odst. 39 oprávněna rozhodnout, zda v rámci daného konfliktu došlo k ohrožení, narušení mezinárodního míru nebo k útočnému činu. Rada bezpečnosti pak může vydávat doporučení nebo rozhodnout, jaká opatření musí být učiněna k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti. Může vyzvat strany konfliktu k dodržování těchto opatření a může také využít donucovacích nástrojů k uplatnění těchto opatření (Strohwasser 2018). Rada bezpečnosti se skrze toto ustanovení stala rozhodujícím aktérem, kdo určuje, zda a kdy se jedná o hrozbu či porušení mezinárodního míru, který vyžaduje kolektivní akci. V realitě může tedy dojít k tomu, že konflikt nemusí být shledán Radou bezpečnosti jako ohrožení mezinárodního míru. Historie mezinárodních vztahů a konečně i případ Kambodži dokládají, že k takovým situacím dochází.

Pro udržování mezinárodního míru a bezpečnosti je OSN oprávněna použít mírových nástrojů dle kapitoly VI a donucovacích opatření dle kapitoly VII Charty OSN. Kapitola VI Charty OSN explicitně jmenuje nástroje, které má OSN k dispozici pro řešení konfliktů pokojnými prostředky. V Chartě je přímo ustanoveno, že strany konfliktu, jenž by mohl ohrozit mezinárodní mír a bezpečnost, mají nejprve usilovat o jeho řešení „*vyjednáváním, šetřením, zprostředkováním, řízením smírčím, rozhodčím nebo soudním, použitím*

oblastních orgánů nebo ujednání nebo jinými pokojnými prostředky podle vlastní volby" (Charta OSN, odst. 33).

Podstatou *vyjednávání* je zlepšit podmínky vyvolávající konflikt mezi stranami. Tento postup usiluje o zajištění přímého kontaktu mezi stranami konfliktu, které tak mají možnost přímo formulovat své požadavky, projednat primární či vedlejší body sporu a snaží se dospět k vzájemně akceptovatelnému řešení.

Šetření usiluje o identifikaci objektivních skutečností skrze prošetření sporné záležitosti třetí stranou. Za tímto účelem vzniká zvláštní komise, která je oprávněná vydat právně nezávaznou zprávu. Ta má přispět k uzavření dohody, jež bude pro strany právně závazná.

Zprostředkování (mediace) je činnost podobná vyjednávání. Mediátor se v tomto případě aktivně účastní jednání mezi stranami sporu. Může přinést do procesu jednání vlastní návrhy a přispět ke kompromisnímu řešení.

Smírčí řízení kombinuje metody vyšetřování a zprostředkování. Smírčí komise je pověřena vyšetřením sporných údajů a následně předloží stranám sporu svůj návrh řešení. Návrh není právně závazný.

Mezinárodní soudní řízení (v širším smyslu), v němž výsledná rozhodnutí jsou závazná pro sporné strany. Do této kategorie spadá r*ozhodčí řízení* (arbitráž) a *soudní řízení*. Rozhodčí řízení představuje právně závazný způsob řešení konfliktu třetí stranou. Konfliktní strany si odsouhlasí třetí stranu, která za ně učiní finální rozhodnutí sporu. Jde o mimosoudní projednání sporu, jehož výhodou je možnost volby, neboť strany si samy určují obsazení soudů a aplikovatelné právo. Nevýhodou takového projednání je finanční zátěž a nejistota rozhodčí jurisprudence. Rozhodnutí arbitráže je závazné, ale existuje možnost revize. V rámci *soudního řízení* je řešen rozsudkem nestranného stálého soudního orgánu. Rozhodnutí soudu je závazné. Hlavním soudním orgánem OSN je Mezinárodní soudní dvůr, kterému podle statutu Mezinárodního soudního dvora připadá kompetence rozhodovat spory mezi státy (Charta OSN, odst. 92-96).

Jako další mírové prostředky jsou uvedeny *oblastní dohody a ujednání* nebo *jiné mírové prostředky*. Vztahy OSN s regionálními organizacemi upravuje Kapitola VIII Charty nazvaná Oblastní dohody. Jedná se o nástroj pro mírové řešení sporů, které mají k dispozici

regionální organizace.[32] Provedení donucovací akce ze strany regionálních organizací však opět podléhá schválení ze strany Rady bezpečnosti (Charta OSN, odst. 52-55). Do kategorie jiných mírových prostředků lze zařadit mírové operace, které se etablovaly praxí v mezinárodních vztazích.

V případě ohrožení míru, porušení míru a činech útočných využívá Rada bezpečnosti své právo podle kapitoly VII Charty. V takových případech může Rada volit donucovací opatření nenásilné povahy, pokud tato nebudou postačující, může využít ozbrojené síly. Dle odst. 41 má možnost využít nevojenská opatření, jako „*úplné nebo částečné přerušení hospodářských styků, spojů železničních, námořních, leteckých, poštovních, telegrafních, rádiových a jiných, jakož i přerušení styků diplomatických*."

V případech, kdy donucovací opatření nenásilného charakteru nejsou již postačující, nebo se prokáží být neefektivní, mohou být podle článku 42 užity tvrdší vojenské prostředky za pomoci leteckých, námořních nebo pozemních sil. Článek 43 doplňuje, že ozbrojené síly nutné k provedení ozbrojené vynucovací akce mají být poskytnuty Radě bezpečnosti členskými státy, a to na základě zvláštní dohody, kterou Rada bezpečnosti přijme (Charta OSN, čl.43). V praxi dojde k tomu, že Rada bezpečnosti opravňuje členské státy k užití síly. Členské státy mají pak možnost se rozhodnout, zda vůbec, jak dlouho a jakým způsobem se budou participovat na akcích kolektivní bezpečnosti (Simma 2002: 756). Pokud se členský stát rozhodne zapojit do kolektivní akce, jakákoliv omezení rozsahu či trvání akce ze strany Rady bezpečnosti jsou pak pro něj závazná. Pokud dojde k použití síly, které překročí omezení, či spíše vybočí ze stanoveného rámce schváleného Radou bezpečnosti, jedná se o porušení mezinárodního práva.

Při autorizaci kolektivní donucovací akce pověřuje Rada bezpečnosti některý stát nebo koalici států, aby provedly vojenskou akci k vynucení závazků stanovených Radou prostřednictvím svých ozbrojených sil. Donucovací akce prováděné za použití ozbrojené síly mají tedy decentralizovanou povahu. To vyplývá zejména z dosavadní praxe, ale jistá tendence k takovýmto řešením je patrná i ze znění kapitoly VIII, jež zakotvuje preferenční

[32] Charta OSN přímo obsahuje formulaci, že „*členové Organizace spojených národů, kteří vstoupí v takové dohody nebo ustaví takové orgány, vynaloží veškeré úsilí, aby dříve, než předloží místní spory Radě bezpečnosti, dosáhli jejich pokojného řešení použitím těchto oblastních dohod nebo orgánů*." (Charta OSN, čl. 52, odst.2.)

využívání oblastních dohod k donucovací akci pro řešení otázek, kde je k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti vhodná právě oblastní akce.

Oprávnění jednat s použitím síly bez souhlasu Rady bezpečnosti mají členské státy dle článku 51 Charty. Jedná se ale pouze o výjimečné případy individuální či kolektivní sebeobrany, dokud Rada bezpečnosti neučiní opatření k zajištění mezinárodního míru. Takovou formu aktivity je členský stát povinen okamžitě nahlásit Radě bezpečnosti (Charta OSN, čl. 51).

Kolektivní donucovací akce, tak jak ji předjímá Charta OSN, byla využita v roce 1950, když severokorejské jednotky vpadly do jižní Koreje. Rada bezpečnosti využila protestní nepřítomnosti Sovětského svazu v průběhu jejího zasedání a bez zástupců SSSR schválila rezoluci odsuzující invazi jako porušení mezinárodního míru (S/RES/82). Americké jednotky pak společně s dalšími dvaceti státy vytlačily severokorejské jednotky z jižní Koreje. Další vojenskou donucovací akcí odsouhlasenou Radou bezpečnosti OSN byla operace v Perském zálivu v letech 1990–91, která reagovala na invazi Iráku do Kuvajtu a jeho připojení. V Radě bezpečnosti se podařilo odsouhlasit vojenský zásah amerických jednotek, které původně nebyly pod vedením OSN (S/RES/678).

Valné shromáždění OSN má v řešení konfliktů podpůrnou roli. Valné shromáždění může upozornit Radu bezpečnosti na všechny situace, které mohou ohrozit mezinárodní mír a bezpečnost (Charta OSN, čl. 11, odst. 3). Může jednat o veškerých otázkách týkajících se udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, které mu předloží některý člen Organizace spojených národů nebo Rada bezpečnosti i nečlenský stát OSN, a může vydat doporučení státům, jichž se záležitost týká. Poté *„každou otázku, která vyžaduje akci, postoupí Valné shromáždění, před rozpravou nebo po ní, Radě bezpečnosti“* (Charta OSN, čl.11, odst.3). V praxi to znamená, že Valné shromáždění o otázkách může jednat a učinit provizorní opatření, nicméně vydat doporučení pro opatření státům je povolána pouze Rada bezpečnosti. Tento postup do určité míry změnila rezoluce Jednotní za mír (A/RES/377). Cílem rezoluce bylo vytvořit alternativu řešení konfliktních situací v bipolárním období, kdy Rada bezpečnosti nebyla usnášeníschopná (Kobelková 2012). V případech, kdy Rada bezpečnosti selhala při odvrácení ohrožení, narušení mezinárodního míru nebo útočného činu, mělo Valné shromáždění mandát okamžitě o záležitosti jednat.

Vedle Rady bezpečnosti a Valného shromáždění je důležitým aktérem při řešení konfliktů i generální tajemník OSN. Dobré služby generálního tajemníka patří již k tradičním nástrojům OSN při řešení konfliktů, jsou využity zejména pro vyjednávání s konfliktními stranami či mediaci v průběhu jednání. Konzultační a analytickou podporu generálnímu tajemníkovi poskytuje Odbor pro politické otázky. V roce 2008 vznikl v rámci Odboru pro politické otázky Útvar mediační podpory. Tato jednotka schopna poskytnou expertní analýzu ve velmi krátkém časovém horizontu zajistit mediační služby a do 72 hodin vyslat na konkrétní místo skupinu expertů (S/2011/552, odst.17). Bez zapojení Rady bezpečnosti může Odbor pro politické otázky nabídnout pouze dobré služby generálního tajemníka nebo mediační služby. Oddělení pro politické otázky může jménem generálního tajemníka vyslat delegáty členských států, setkat se s nimi individuálně, organizovat neformální diskuze, v některých případech vytvořit formálnější „skupiny přátel" (Strohwasser 2018).

Jakkoliv se systém kolektivní bezpečnosti OSN jevil jako efektivní způsob pro zabránění dalších krvavých konfliktů, proměna mezinárodních vztahů v druhé polovině 20. století ukázala, že praktické užití vytvořených nástrojů může být velice komplikované, když se proti sobě ocitnou zájmy klíčových mocností.

2.2. Mírové operace OSN jako nový přístup k řešení konfliktů

Narůstající ideologické rozpory mezi stálými členy Rady bezpečnosti brzy po vzniku OSN znemožňovaly využít tradičních způsobů k řešení konfliktů. OSN se tak ocitla bez nástrojů, kterými by mohla čelit agresi a chránit lidstvo před metlou války (Krasno 2004: 225). V kontextu mezinárodních vztahů se zrodil nový přístup k řešení konfliktů, mírové operace.

Poprvé se vyslání mírové operace v tradiční podobě uskutečnilo při řešení Suezské krize v roce 1956.[33] Rada bezpečnosti byla zablokovaná ze strany Francie a Velké Británie, proto Kanada za podpory generálního tajemníka na půdě Valného shromáždění navrhla vyslání nezávislé a neutrální síly složené z dobrovolně poskytnutých vojáků členů OSN, jejichž cílem bylo vytvoření nárazníkového pásma mezi znepřátelenými stranami konfliktu

[33] Formální užití přišlo ještě později. V únoru 1965 Valné shromáždění OSN ustavilo speciální komisi k projednávání tohoto druhu záležitostí Special Committee on Peacekeeping Operations (Rikhye 1984: 1).

(Krasno 2004: 230). Valné shromáždění následně schválilo vyslání první mírové operace UNEF I.[34]

První generace mírových operací neboli *tradiční peacekeeping* vzniká v 50. letech 20. století a tyto operace jsou primárně odvozeny od kapitoly VI Charty OSN. Mezinárodní společenství na ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti nejčastěji reagovalo právě vysláním tradičních mírových operací k udržení míru nebo pozorovatelských operací. Jednalo se o mírová opatření, která měla zabránit další eskalaci konfliktu, případně omezit jeho destruktivní charakter. Do konfliktu byl tento typ operací nasazován v období mezi příměřím a podepsáním mírových dohod (Bellamy, Williams a Griffin 2010: 3). Úkolem tradičních mírových operací bylo skrze fyzickou přítomnost jednotek oddělit znepřátelené strany konfliktu a monitorovat dodržování příměří, v operacích byli zapojeni zejména vojenští pozorovatelé a lehce ozbrojené jednotky. Protože však mírové jednotky mohly použít v sebeobraně sílu, spadaly na pomezí tradičních metod mírového řešení sporů, jako je vyjednávání a zprostředkování v kapitole VI Charty OSN, a silové akce, kterou definuje kapitola VII Charty OSN. Jako operace spadající pod „*kapitolu šest a půl*" je označil bývalý generální tajemník OSN Dag Hammarskjöld, dle jeho názoru se jednalo o více než dobré služby, avšak méně než vynucení míru (cit. dle Mockaitis 1999: 3-4). Jakkoli neutrální se využití jednotek zdálo, ani v průběhu studené války nebyly mírové operace vysílány frekventovaně. Jejich využití bylo limitováno rolí OSN v mezinárodních vztazích, událostmi v mezinárodním systému a zejména vztahy mezi supervelmocemi (Segal 1995: 66). Svědčí o tom počet mírových operací autorizovaných v tomto období. V letech 1948 až 1978 bylo vysláno jen 13 operací a v následujícím desetiletí ani jedna.[35]

[34] V literatuře bývají jako první mírové operace označovány i dvě pozorovatelské operace vyslané ve 40. letech 20. století: United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO) vyslaná v roce 1948 za účelem monitorování příměří mezi Izraelem a arabskými zeměmi. Druhou pozorovatelskou operací byla United Nations Military Observer Group in India and Pakistan (UNMOGIP) vyslaná v roce 1949 k monitorování příměří mezi Indií a Pakistánem. Zdroj: UN Peacekeeping: List of Peacekeeping Operations [online]. United Nations. [cit. 21.6.2018]. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations. Některé práce vnímají počátky mírových operací ještě dříve. Např. Bellamy, Williams a Griffin (2010:86) řadí k prvním mírovým operacím i Speciální komisi UNSOB vyslanou na Balkán v roce 1947. James (1990) monitoroval počátky peaceekepingu dokonce až do 20. let 20. století, kdy byly vytvořeny komise pro překreslení hranic po první světové válce.

[35] Zdroj: UN Peacekeeping: List of Peacekeeping Operations [online]. United Nations. [cit. 21.6.2018]. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations.

Změny v mezinárodním systému od konce 80. let vedly k výraznému nárůstu v počtu mírových operací. OSN intervenovala ve více konfliktech než během půl století své existence (Gibbs 1997: 122). V letech 1988 až 1993 bylo schváleno dalších 20 operací.[36] Odborníci v této souvislosti hovoří o „*změně poptávky a nabídky mírových operací*" (Diehl 2008: 52–55). Poptávka po mírových operacích se zvýšila s tím, jak byla po konci bipolárního soupeření ukončena podpora mocností v rámci tzv. zástupných konfliktů a vzrůstající potřebou pro tranzitní obnovu v postkonfliktních zemích. Zároveň vzrostla i nabídka mírových operací, neboť ukončení studené války vedlo k nebývalé ochotě na spolupráci i v rámci stálých členů Rady bezpečnosti OSN. Vznikl tedy tzv. *mírové operace druhé generace*, které obvykle plnily široké spektrum úkolů.[37] Protože v jejich kompetenci byly nejen vojenské, ale i civilní a humanitární úkoly, disponovaly oproti předchozímu typu operací nejen vojenskou, ale i rozsáhlou civilní složkou. Mírové operace druhé generace lze charakterizovat jako multilaterální, multidimenzionální a multinárodní či multikulturní operace (Bureš 2003: 29). Nově se věnovaly aktivitám v oblasti odzbrojení, demilitarizace a reintegrace bývalých bojovníků, nasazení policejních jednotek, často dohlížely nad ochranou lidských práv, organizovaly volby nebo napomáhaly s návratem vnitřně přesídlených osob a uprchlíků.[38] Nová podoba mírových operací byla reakcí na proměnu charakteru konfliktu a posun od managementu konfliktu ke komplexnímu řešení vnitrostátních konfliktů. Ve snaze postihnout šíři úkolů těchto mírových operací vznikla celá pojmů k označení tohoto druhu operací, např. operace na podporu míru (*peace support operations*), multifunkční operace (*multifunctional operations*), rozšířený peacekeeping (*expanded peacekeeping*), širší peacekeeping (*wider peacekeeping*) (Bellamy, Williams a Griffin 2010; Findlay 2002; UN 2008; Hatto 2013).

Zásadním dokumentem, který přispěl k rozvoji multidimenzionálních operací, byla Agenda pro mír (A/47/277). V rámci Agendy pro mír generální tajemník OSN Boutros-Ghali představil čtyři kategorie aktivit, které zahrnují preventivní diplomacii, peacemaking, peacekeeping a postkonfliktní peacebuilding. Preventivní diplomacii (*preventive diplomacy*) definuje jako „a*kce, které brání vzniku sporů mezi stranami, brání eskalaci*

[36] Zdroj: UN Peacekeeping: List of Peacekeeping Operations [online]. United Nations. [cit. 21.6.2018]. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/en/past-peacekeeping-operations.

[37] Jako mírové operace druhé generace bývají označeny operace UNTAG v Namibii, UNTAC v Kambodži, UNPROFOR na území bývalé Jugoslávie, UNOSOM II v Somálsku, operace UNAVEM III v Angole.

[38] Detailně o funkcích mírových operací pojednává kolektiv Bellamy, Williams a Griffin (2010: 99-101).

současných sporů do konfliktů a omezuje jejich šíření, pokud se objeví." Vytváření míru (*peacemaking)* definuje jako „*akce, které mají přimět znepřátelené strany k dohodě, v zásadě takovými mírovými prostředky, jaké jsou předpokládány v kapitole VI Charty OSN."* Udržení míru (*peacekeeping*) definuje jako „*rozmístění jednotek [OSN] na daném místě, dosud prováděné se souhlasem všech zúčastněných stran, zahrnutí vojenských a/nebo policejních složek [OSN] a často civilního personálu."* Mírové operace jsou chápány jako technika, která rozšiřuje možnosti pro prevenci konfliktu i rozvoj míru. Budování míru (*peacebuildin*g) definuje jako „*akci k identifikaci a podpoře struktur, které mají napomoci k posílení a upevnění míru za účelem prevence obnovení konfliktu."*

Kvalitativní i kvantitativní nárůst mírových operací však brzy přivedl OSN do další krize. Poté, co fotka amerického vojáka vláčeného ulicemi Mogadiša obletěla svět, nastala změna v přístupu USA, dříve hlavního podporovatele mírových operací.[39] Tragická selhání, ke kterým došlo v letech 1994 a 1995 ve Rwandě a Bosně, pak vedla k úvahám o smyslu mírových operací a OSN jako takové (Bellamy, Williams a Griffin 2010: 93). Po nějakou dobu byla iniciativa přenechána regionálním organizacím, ačkoliv jejich výsledky byly také smíšené.

Na konci 90. let je patrný nový posun OSN v přístupu k mírovým operacím. Zvýšený zájem o humanitární otázky, propojení agendy mezinárodního rozvoje a bezpečnosti přiměl řadu států k revizi přístupu k mírovým operacím. Čtyři komplexní operace ve Východním Timoru, Demokratické republice Kongo, Sierra Leone a Kosovu lze považovat za tzv. *operace třetí generace*, jejichž mandát spočíval i v použití síly dle kapitoly VII Charty OSN. Mandát však zahrnuje celou řadu civilních úkonů a tyto operace jsou proto robustněji vybaveny. Oproti první generaci již mírové operace třetí generace nemusí dodržovat politickou neutralitu a mohou k dosažení svých cílů použít silové prostředky.

Jako podpora legitimity použití síly posloužila OSN v roce 2000 Zpráva Panelu pro mírové operace OSN, tzv. Brahimiho zpráva (A/55/305 - S/2000/809). Podle této zprávy mohli příslušníci mírové operace použít sílu nejen pro sebeobranu, tedy pro ochranu vlastních

[39] Administrativa amerického prezidenta Billa Clintona následně přijala tzv. prezidentskou direktivu 25. Ta předpokládala účast USA v mírových operacích pouze při splnění jasně definovaných kritérií: např. možnost prosazení zájmů USA, přiměřené riziko, zřetelné cíle a jasná úniková strategie (Ryan 2000: 31).

životů, ale také za účelem ochrany mandátu operace. Zpráva zároveň usiluje o zefektivnění mírových operací v oblasti strategií, kapacit i plánování mírových operací.

Je třeba poznamenat, že členění mírových operací podle generací není jednoznačné, některé práce ve snaze lépe oddělit mírové operace dle jejich charakteristik přidávají někdy čtvrtou (např. Malan 2010) či pátou generaci (např. Segal 1995; Kenkel 2013).

Do určité míry může být tato taxonomie zavádějící, protože evokuje dojem, že generace jdou chronologicky za sebou (Bellamy 2004). Například mandát operace ONUC v Kongu zahrnoval vynucení míru, i přesto že operace byla vyslána v letech 1960-1964. Alternativní taxonomií je členění mírových operací dle aktivit, kterými jsou mírové operace pověřeny, tedy podle jejich specifického mandátu (Diehl a Druckman 1998): (1) tradiční peacekeeping (*traditional peacekeeping*); (2) pozorování (*observation*); (3) kolektivní vynucení (*collective enforecement);* (4) dohled nad volbami (*election supervisions*); (5) humanitární pomoc (*humanitarian assistance*), (6) budování státu/národa (*state/nation building*); (7) uklidnění *(pacification);* (8) preventivní rozmístění (*preventive deployment*); (9) verifikace zbraní (*arms control verification*); (10) ochranné služby (*protective services*); (11) intervence k podpoře demokracie (*intervention in support of democracy*); (12) vynucení sankcí (*sanctions enforcement).*

Členění mírových operací dle jejich funkce však může být problematické, jelikož některé operace s širším mandátem mohou spadat do více kategorií. Tato taxonomie neodráží ani vývoj mírových operací a neposkytuje vysvětlení smyslu těchto intervencí (Bellamy 2004). Odlišná taxonomie umožňuje členit mírové operace podle role, kterou hrají ve světové politice (Bellamy, Williams a Griffin 2010: 21-22): (1) tradiční peacekeeping (*traditional peacekeeping*) zahrnuje operace, jež usilují o politické urovnání sporů mezi státy; (2) řízení tranzice (*managing transition*) představuje operace asistující při implementaci politické dohody mezi stranami konfliktu; (3) vynucení míru (*peace enforcement*) jsou operace pověřené Radou bezpečnosti k vojenské nebo ekonomické akci; (4) širší peacekeeping (*wider peacekeeping*) označuje operace určené ke splnění širokého mandátu včetně humanitárních aktivit v kontextu pokračujícího násilí a (5) operace na podporu míru (*peace support operations*) zastřešuje operace určené k vytvoření liberální demokracie ve společnostech postižených válkou, přičemž uplatňují flexibilní definice souhlasu, nestrannosti a minimálního užití síly.

Je tedy patrné, že perspektiva na členění mírových operací je v literatuře různorodá. Stejně tak různorodá je i samotná definice. Ačkoliv mírové operace existují v praxi OSN více než 60 let, stále neexistuje univerzální definice a není neobvyklé, že je odborníky pro označení téhož používaná odlišná terminologie. Jedna z prvních definic identifikuje (tradiční) mírové operace jako:

> *„polní operace zřízené OSN se souhlasem zúčastněných stran, s cílem pomoci kontrolovat a vyřešit problémy mezi nimi, pod vedením a kontrolou OSN, na společné náklady členských států a s vojenským a dalším personálem a vybavením jimi dobrovolně poskytnutým, jednající nestranně mezi stranami a užívající síly jen v minimálním možném rozsahu"* (Goulding 1993:455).

Tato definice zachycuje základní principy, na kterých byly původní mírové operace postaveny. Princip vedení a kontroly OSN lze v dnešní době již považovat za překonaný, neboť mírové jednotky mohou být vyslány i jinými organizacemi než OSN. Základní principy tradičních operací souhlas stran, nestrannost a minimum užití síly, označované jako tzv. *„svatá trojice"* (Bellamy, Williams a Griffin 2010: 173–74).

Souhlas stran znamená, že alespoň jedna ze stran požádá o zapojení OSN a že všechny strany konfliktu souhlasí s rozmístěním operace. Díky tomuto principu je zajištěno, že konfliktní strany považují za akceptovaný způsob řešení konfliktů, nikoli jako nežádoucí intervenci do vlastních záležitostí (Bellamy, Williams a Griffin 2010:191). Souhlas stran s rozmístěním operace představuje důležitý benefit pro jednotky v místě konfliktu, neboť snižuje riziko, že by na ně konfliktní strany útočily. Tento princip byl poměrně dobře dodržován v případě operací první generace, kdy jednotky plnily funkci pozorovatele. Poskytování souhlasu se však s rozšiřujícím se mandátem operací ukázalo jako problematické. *„Spoléhat na dobrou vůli válčících stran však přináší riziko, že operace nebude schopna dosáhnout svých cílů, když strany nebudou kooperovat* (Bellamy, Williams a Griffin 2010: 191). Jako problematický aspekt se jeví i skutečnost, že souhlas může být stranami kdykoliv odvolán (Goulding 1993: 454). I přes tyto aspekty zůstává souhlas stran s rozmístěním operace elementárním principem tradičních mírových operací (UN 2008: 32).

Nestrannost je důležitým aspektem legitimity mírových operací, je hlavním způsobem, jak strany motivovat ke kooperaci s příslušníky operace. Ale jak odborníci poukazují,

nestrannost by neměla být zaměňována za neutralitu (Doyle a Sambanis 2006: 13). To znamená, že by operace neměla tolerovat aktivity, které narušují mírový proces, nebo porušují mezinárodní normy. Na druhou stranu je patrné, že striktnost při dodržování nestrannosti je chápána jako žádoucí pro samotnou existenci mírové operace:

> *„S cílem navázat a udržet dobré vztahy se stranami, operace se musí zdržet aktivit, které by mohly narušit vnímání její nestrannosti… v případě pochybení by mohlo dojít k poškození kredibility a legitimity operace a mohlo způsobit stažení souhlasu jedné nebo více stran s přítomností operace*" (UN 2008: 33).

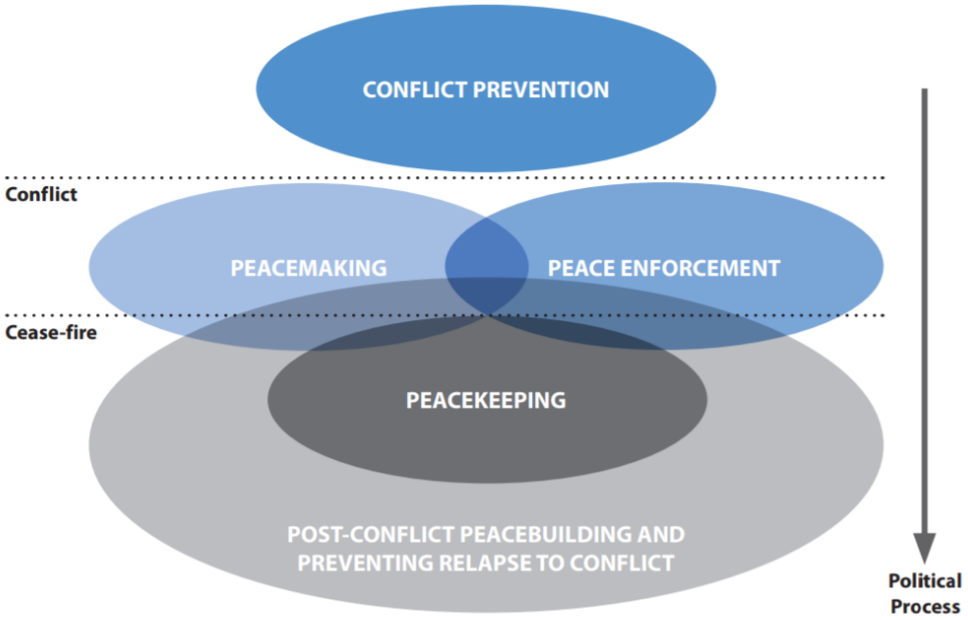
Původní pojetí omezeného užití síly vycházelo z účelu, ke kterému byly tradiční operace vyslány. Pokud byly ustanoveny na základě kapitoly VI Charty OSN, jejich primárním cílem bylo udržet mír, nikoliv vyhrát válku (Doyle a Sambanis 2007: 500). To je patrné i z charakteru ozbrojení mírových jednotek. Před rokem 1988 se více než polovina operací OSN skládala z neozbrojených vojenských pozorovatelů, pokud byli příslušníci operace ozbrojeni, používali sílu jen k sebeobraně (Goulding 1993: 455). Vzhledem ke stále častějším komplikacím, kterým mírové jednotky čelily při implementaci mírových dohod, existenci narušitelů míru (*tzv. spoilers*), bylo později užití síly rozšířeno i na ochranu mandátu mírové operace (UN 2008: 34).

Rozhodnutí o užití síly by měla být učiněna opatrně, s ohledem na bezpečnost personálu mírové operace a efekt, které taková akce může mít na strany konfliktu a jejich souhlas s další přítomností operace. OSN tuto zásadu upravuje s tím, že *„smyslem užití síly je jednak ovlivnit a odradit narušitele mírového procesu, kteří buď porušují mírový proces nebo chtějí ublížit civilistům, nikoliv dospět k jejich vojenské porážce*" (UN 2008: 35).[40] Najít hranici pro užití/neužití síly z takového důvodu může být velice obtížné a může způsobit řadu komplikací. Pokud se vedení operace rozhodne na taktické úrovni užít sílu proti narušiteli mírového procesu, může být stranou konfliktu obviněno, že se nechová nestranně a může být odvolán souhlas jedné ze stran. Na druhou stranu, pokud silová opatření nejsou proti narušiteli mírového procesu použita, může kredibilita operace utrpět v tom smyslu, že nemá prostředky, jak takovému chování zabránit.

[40] Narušitele míru definuje OSN jako *„individua nebo skupiny, kteří chtějí profitovat z rozšíření nebo pokračování násilí, nebo usilují o narušení řešení konfliktu v dané podobě*" (UN 2008: 95).

Dlouhou dobu byla Agenda pro mír jedním z hlavních pilířů mírových operací. V roce 2008 představila OSN novou konceptualizaci v dokumentu United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines, který vešel v povědomí jako Capstone Doctrine. Člení mírové operace do pěti kategorií a upozorňuje na vzájemné vazby těchto kategorií (UN 2008). Obrázek 2 zobrazuje vazby pěti kategorií mírových operací.

Obrázek 2 Vazby mírových operací a šedá zóna

Zdroj: UN Capstone Doctrine 2008

Před eskalací konfliktu přichází prostor pro prevenci konfliktu (*conflict prevention)*. Ta zahrnuje strukturální nebo diplomatická opatření, která mají zajistit, aby vnitrostátní nebo mezistátní napětí a spory neeskalovaly do násilného konfliktu. Vytváření míru *(peacemaking)* jsou opatření určená k řešení již probíhajícího konfliktu. Skrze politická a diplomatická jednání usiluje zejména o to, přimět nepřátelské strany ke sjednání mírové dohody. Druhou možností, jak zasáhnout do již probíhajícího konfliktu, je vynucování míru (*peace enforcement).* V tomto případě se jedná o donucovací opatření autorizované Radou bezpečnosti k ochraně mezinárodního míru a bezpečnosti. Rada bezpečnosti zaujímá taková opatření v případě, že existuje hrozba míru, nebo již došlo k porušení míru nebo aktu agrese. Poté, co došlo k zastavení bojů, přichází na řadu udržení míru

(peacekeeping), které primárně usiluje o ochranu míru a velice často napomáhá při implementaci mírové dohody. Budování míru (*peacebuilding)* zahrnuje opatření, jež mají snížit riziko vzniku nebo znovuobnovení konfliktu. Jedná se o dlouhodobý a komplexní proces vytvářející podmínky pro udržitelný mír, přičemž se zaměřuje na faktory ovlivňující fungování společnosti a státu. Peacebuildingové aktivity jsou využívány, až když dojde k nastolení příměří (UN 2008: 17-18).

Jak je patrné z obrázku č. 2, dochází k prolínání těchto aktivit a vzniku tzv. šedých zón. Mírové operace se v dnešní době nezaměřují exkluzivně na jeden druh aktivit, ale mohou zastřešovat vícero cílů. Například mírová operace vyslaná s cílem udržet příměří nebo implementovat mírovou dohodu spadající je často využívaná také k mírotvorným aktivitám a budování míru, tj. peacebuildingu (UN 2008:19). Mírová operace spadající do kategorie tradičního peacekeepingu může mít také na taktické úrovni možnost využít síly, za předpokladu, že má k tomu povolení Rady bezpečnosti (UN 2008: 19). Jakkoliv by se mohlo zdát, že v takovém případě by se jednalo o vynucení míru není tomu tak. Operace typu vynucení míru využívají sílu na strategické a mezinárodní úrovni (UN 2008: 17–30).

Vznik mírových operací se pojí s dobou studené války, kdy využití nástrojů v kontextu mezinárodních vztahů bylo limitováno. Avšak ani tehdy se nestaly hojně využívaným nástrojem při řešení konfliktů, zejména v těch případech, kdy stálí členové Rady bezpečnosti měli v konfliktní zemi svůj zájem. Význam mírových operací při řešení konfliktů stoupal s uvolněním mezinárodních vztahů po konci studené války. Rostlo také spektrum úkolů, kterými byly mírové jednotky pověřeny. Nová podoba konfliktů, nárůst vnitrostátních konfliktů, proměny v chápání bezpečnosti, podpora demokratických hodnot si vyžádaly nový přístup k mírovým operacím. Robustní multidimenzionální operace určené k rekonstrukci postkonfliktních oblastí představovaly novou roli pro OSN při udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Tak tomu bylo v případě mírové operace UNTAC.

3. Situace v Kambodži předcházející vyslání mírové operace UNTAC

Kambodžský konflikt patří k nejtragičtějším moderním konfliktům co do počtu obětí. Válečný vnitrostátní konflikt, který trval přes dvacet let a vyžádal si více než 3 miliony obětí, se vyznačuje specifickou dynamikou, kterou ovlivnila celá řada interních i externích faktorů. Jakkoliv lokalizovaný se konflikt jeví, neboť boje se odehrávaly na území Kambodže a v pohraničí sousedních států, lze monitorovat úzké vazby na světové velmoci a jejich spojence. Předtím, než bude přistoupeno k analýze procesu řešení konfliktu, je proto třeba podrobněji prozkoumat vliv, který na vývoj konfliktu měly vztahy lokálních, regionálních a globálních aktérů.

3.1. Dynamika kambodžského konfliktu

Dynamiku kambodžského konfliktu lze sledovat v několika fázích. Za zlomový bod eskalace konfliktu lze považovat státní převrat v roce 1970, který vedl ke svržení monarchie a nastolení Khmerské republiky. Důvody pro tento převrat a k němu směřující vývoj je ale třeba sledovat již o desetiletí dříve.

Kambodžské království se po vymanění z francouzské koloniální nadvlády drželo statutu neutrálního nezávislého státu, který byl potvrzen v průběhu Ženevské konference v roce 1954. Status neutrality král Sihanouk, později kambodžský premiér, pokoušel obhájit po celá 60. léta (Osborne 1994: 170-184).[41] V době, kdy se ve Vietnamu rozpoutal ideologický konflikt, byl Sihanouk vystaven značným tlakům ze strany Jižního Vietnamu, Thajska a USA, jejichž zástupci se ho snažili přesvědčit k užšímu partnerství. Sihanouk, který se opíral o své blízké vztahy s Čínou, odmítl americké pokusy o intenzivnější partnerství. Po řadě incidentů se vztahy mezi Kambodžou a USA zhoršily a USA zastavily Kambodži ekonomickou podporu (Slocomb 2003:12).[42] I přes proklamovanou neutralitu a v souladu s heslem „*nepřítel mého nepřítele je můj přítel*“ povolil operace severovietnamských

[41] Francouzská vláda si stanovila jako podmínku pro uznání nezávislosti jednotlivých států Indočíny uspořádání demokratických voleb. Tehdejší král Sihanouk se proto vzdal trůnu ve prospěch svého otce a jako patriot, jenž osvobodil zemi od francouzské nadvlády vytvořil novou stranu, kterou vedl do voleb. Volby vyhrál s výraznou převahou a v podstatě tímto krokem výrazně upevnil svoji moc (Chandler 1999: 82-84). Sihanouk se v průběhu své vlády trůnu vzdal ještě několikrát, aby mohl vykonávat politickou činnost, podle toho pak byl titulován buď král/princ.

[42] V roce 1962 poskytovaly USA kambodžské vládě podporu k financování 30 % ozbrojených složek (Slocomb 2005:12). Zastavení takto vysoké ekonomické podpory mělo zásadní ekonomické dopady pro Kambodžu i pro Sihanoukovy vztahy s kambodžskou elitou, která byla americké spolupráci nakloněna.

jednotek na kambodžském území (Osborne: 1994). Osobně věřil, že Severní Vietnam v konfliktu zvítězí (Chandler 1991: 93). Sihanouk nečelil tlakům jen z vnějška, rostla také nespokojenost s jeho politikou na vnitrostátní úrovni. Kritika zněla jak ze strany komunistického hnutí, jež bylo v Kambodži na vzestupu, tak ze strany elit, kterých se dotkly dopady Sihanoukovy protiamerické politiky. Opoziční hlasy Sihanouk neváhal krvavě umlčet, řada jeho odpůrců byla popravena, příslušníci komunistického hnutí byli zahnáni do džungle. Nakonec se vnitrostranickému odporu ale neubránil, v roce 1970 se v zemi uskutečnil převrat, kdy generál Lon Nol, podporovaný USA, zrušil monarchii a ustanovil „Khmerskou republiku."

Fáze 1970–1975: Khmerská republika

Bezprostředně po převratu Lon Nolova vláda oficiálně povolila americké operace na území Kambodže proti vietnamským komunistům. Především východ země, kde byla koncentrace severovietnamských jednotek nejvyšší, se opakovaně dostal pod americké bombardování.[43] Dopady na místní obyvatelstvo byly skutečně tragické. Odhady hovoří o 600 000 obětí a téměř 2 milionech obyvatel vysídlených z venkovských oblastí do měst (Etcheson 1984: 99).[44] Dochází také k silné radikalizaci obyvatelstva a posílení řad komunistického hnutí (Zelenda 2009: 79-82).[45] V této době již byla armáda Rudých Khmerů skutečně silná. Sihanouk, který pobýval v Pekingu, se proto rozhodl využít spojenectví Rudých Khmerů k posílení své vlastní vojenské síly (Etcheson 1984: 131). Zatímco Lon Nolovo vedení získalo podporu od USA, Čína i Vietnam podporovaly Sihanouka a jeho nové spojence. S pomocí USA se Lon Nol držel u moci do dubna 1975. 17. dubna 1975 se Rudým Khmerům podařilo Lon Nolovu vládu svrhnout a nastolit režim Demokratické Kampučie.[46]

[43] V roce 1973 hovoří o tomto bombardování velitel amerických leteckých sil jako o *„jediné válce ve městě*", neboť mírové dohody v Paříži zakazovaly intervence USA ve Vietnamu (Chandler 1991:32).
[44] Počet obětí se pohybuje od 350 – 700 000 obětí (Srovnej Etcheson 1984; Chandler 1992; Nožina 2007).
[45] Vůdce Rudých Khmerů Pol Pot (pův. jménem Saloth Sar) se narodil v Kambodži, komunistické vzdělání však získal zejména při svém pobytu ve Francii, kde se stal členem Francouzské komunistické strany. Do Kambodži se vrátil v roce 1953, kde se přidal ke komunistickému hnutí a brzy se ocitl v jeho předních pozicích. Dlouho usiloval o to, aby jeho jméno nebylo nikomu známo, vystupoval pod řadou rozličných přezdívek. O jeho skutečném jménu a původu vědělo pouze několik blízkých spolupracovníků (Short 2005).
[46] Oficiální název režimu zněl Demokratická Kampučie, Pol Potova vládnoucí strana se pak nazývala Komunistická strana Kampučie.

Fáze 1975–1979: Demokratická Kampučie

Tato fáze kambodžského konfliktu byla pro lokální obyvatelstvo zcela jistě nejtragičtější, neboť v jejím průběhu přišla o život přibližně jedna třetina tehdejší populace a došlo k rozkladu fundamentálních hodnot společnosti. Rudí Khmerové po nástupu k moci započali transformační proces řízený dle principů marxismu-leninismu a po vzoru Mao Ce-tungovy revoluční teorie „*velkého skoku*“.[47] Oproti čínskému sousedovi usilovali Rudí Khmerové o vytvoření beztřídní agrární společnosti, skrze kterou by obnovili slávu khmerské říše Angkor. Za tímto cílem provedli řadu radikálních reforem: přesunuli veškeré obyvatelstvo z měst do venkovských oblastí, kde se následně všichni podíleli na výkonu zemědělských pracích,[48] zrušili peníze, školní docházku, soukromé vlastnictví, náboženství i tradiční khmerskou kulturu. Školy, pagody, obchody i vládní budovy byly uzavřeny nebo proměněny na vězení či výchovné tábory. Docházelo k hromadnému zabíjení, o němž dodnes svědčí pozůstatky masových hrobů. Příslušníci intelektuálních skupin byly tvrdě perzekuováni, zavíráni v táborech, mučeni a nakonec popraveni. Jen v centrálním vězení S-21 bylo umučeno a popraveno na 20 000 lidí (Chandler 1991:144). Některé metody mučení a poprav byly ještě horší než ty od nacistů, „*…degradovaly lidská těla i mysl tím nejhorším způsobem.“* (Oxfam 1988, iii). Odhaduje se, že v důsledku režimu Rudých Khmerů přišlo o život 1,7 milionu lidí, kteří zemřeli na následky mučení, nucených prací, hladu, nemocí i poprav.[49] Rudí Khmerové však popírali, že by toto bylo cílem režimu, vinili „*nepřítele režimu*“ (Chandler 1991:155).[50] Vůdce Rudých Khmerů Pol Pot až do samého konce tvrdil, že jeho politika měla přinést lidem blahobyt (Brown a Zasloff 1998:262).

Důležitým krokem bylo izolování země vůči vnějším intervencím a vlivům. Pol Pot prakticky zemi uzavřel od okolního světa, všichni zahraniční dopisovatelé byli vykázáni, došlo

[47] Pol Pot se ve svých názorech nechal silně ovlivnit Mao-Ce-tungovým traktátem O nové demokracii, který popisoval, jak vést revoluci v post-koloniální zemi. Pol Pot se na rozdíl od čínského vůdce soustředil na velký skok v agrárním hospodářství, hlavním motem strany bylo „*S rýží máme všechno*“ (Chandler 1991:139).

[48] Pod záminkou nutnosti evakuace Rudí Khmerové donutili přibližně 2 miliony lidí opustit hlavní město Phnompenh. Vojáci Rudých Khmerů lidem oznámili, že kvůli riziku amerického bombardování musí na tři dny opustit město, zároveň jim přislíbili ochranu. Většina lidí uposlechla dobrovolně, protože pravděpodobnost náletů ze strany USA se po pěti letech války zdála zcela reálná. V průběhu přesunu zahynuly tisíce lidí (Chandler 1992).

[49] Odhady obětí režimu se liší, pohybují se od 1 milionu do 3 milionu obětí (Srovnej např. Chandler 1991, Findlay 1995, Boutros-Ghali 1995). Nejčastěji uváděný počet je 1,7 milionu obětí.

[50] I po vietnamské invazi někteří příslušníci Rudých Khmerů tvrdili, že velká část obyvatel se skrývá v džungli ve strachu před Vietnamci.

k přerušení diplomatických styků a zemi opustili zahraniční velvyslanci. Cizí jazyky byly zakázány, jejich použití se trestalo smrtí (Chandler 1991). V roce 1977 Demokratická Kampučie udržovala diplomatické styky pouze s Čínou, Severní Koreou, Laosem a Vietnamem. Díky tomuto kroku do zahraničí unikalo jen velmi málo informací o tom, co se uvnitř země odehrává. Pol Pot naopak prezentoval svůj režim navenek jako ukázkový pokus o beztřídní a spravedlivou společnost, které se podařilo vymýtit jak hlad, tak i epidemie. Do země si zval vybrané zahraniční pozorovatele, kterým prezentoval úspěchy své agrární společnosti.[51]

Díky izolaci a propagandě se režimu podařilo držet informace o dění v zemi pod kontrolou. Kusovité informace pronikaly ven prostřednictvím uprchlíků, kterým se podařilo ze země dostat. V dubnu 1978 se na popud Velké Británie, která předložila souhrn výpovědí kambodžských uprchlíků z britské ambasády v Bangkoku, uskutečnilo první jednání na půdě Komise OSN pro lidská práva a v červenci proběhlo jednání na půdě Subkomise OSN pro prevenci diskriminace a na ochranu menšin (E/CN.4/Sub.2/414/Add.2). Následně Subkomise vydala rezoluci, ve které vyzvala k monitorování stavu lidských práv na území Kambodže (E/CN.4/1350) a vyzvala vládu Demokratické Kampučie, aby zajistila dodržování lidských práv a zabránila jejich porušování. Ministr zahraničí Rudých Khmerů požadavek Subkomise označil na vměšování se do vnitrostátních záležitostí států ze strany Velké Británie a znak imperialismu a kolonialismu (E/CN.4/Sub.2./414/Add.9). V telegramu informuje Subkomisi, že vláda Demokratické Kampučie „*po 3 letech úsilí uspěla ve vyřešení základních problémů, zajistila potravinovou nezávislost a obranu země*.“ Subkomise vyzvala své členy k dalšímu monitorování situace a v případě, že jí to bude členy navrženo, se situace v Kambodži stane prioritou v průběhu jejího dalšího zasedání.

V Kambodži však situace nabrala jiný směr. Vzhledem k tomu, že Rudí Khmerové se stále větší intenzitou napadali pohraniční vietnamská území a zabíjeli stovky civilistů, vietnamská armáda na agresi reagovala posílením svých jednotek v pohraničních oblastech. V prosinci 1978 zahájil Vietnam protiofenzívu, a to ve spojení s Kambodžany,

[51] V roce 1978 navštívila například jugoslávská delegace, která měla přístup do vybraných oblastí. V prosinci 1978 Pol Pot umožnil návštěvu třech západních novinářů, jednou z nich byla i Elizabeth Becker. Zpět z Kambodži se vrátili pouze dva, britský novinář byl v průběhu návštěvy zabit, údajně odpůrci režimu Rudých Khmerů (Becker 1998).

kteří v pohraničí zformovali osvobozeneckou frontu Kampuchean United Front for National Salvation (KUFNS). Kambodžský režim se nezmohl na výraznější odpor a 9. ledna 1979 obsadila osvobozenecká vojska kambodžské hlavní město Phnompenh.

Fáze 1979–1991: Kambodžská lidová republika

Konflikt se tímto dostal do své třetí fáze, v jejímž průběhu byla zásadní otázkou povaha konfliktu a spojenectví s externími partnery. Invaze vietnamských vojsk vedla k vyhlášení Kambodžské lidové republiky a nastolení nové vlády, jejímž premiérem se stal Heng Samrin, zástupce osvobozeneckého hnuti KUFNS. Oficiální stanovisko vietnamských představitelů v prvních měsících bezprostředně po útoku bylo, že se nejednalo o mezinárodní invazi, ale o svržení Rudých Khmerů odbojem, jehož členové žili ve vietnamském pohraničí.[52] Jako další podpůrný argument pro intervenci sloužil vietnamské vládě postoj, že situace v Kambodži *„měla destabilizující vliv na situaci v regionu a potenciálně ohrožovala situaci ve Vietnamu.“* Vietnamským vojskům se skutečně podařilo ukončit režim Rudých Khmerů, ale phnompenhská vláda mezinárodní legitimitu nezískala. Bezprostředně po vietnamské intervenci Sihanouk na půdě OSN v New Yorku pronesl projev odsuzující Vietnam jako agresora narušujícího teritoriální integritu suverénního státu, který kolonizoval Demokratickou Kampučii ze závisti a v době jejího „*ekonomického rozmachu*“ (S/PV.2108, odst. 77). Phnompenhskou vládu označil za loutkovou vládu dosazenou Vietnamem a požadoval, aby nebyla mezinárodně uznána (S/PV.2108, odst. 92). Jeho požadavek se stal skutečností, phnompenhská vláda si na dlouhou dobu vysloužila mezinárodní odsouzení a izolaci. Vůdci Rudých Khmerů uprchli do thajsko-kambodžského pohraničí, odkud za podpory Číny a Thajska útočili na vietnamskou armádu, a ozbrojený konflikt tak nadále pokračoval.

Při zkoumání dynamiky kambodžského konfliktu lze tedy sledovat proměnu konfliktu ve třech klíčových fázích. Kambodžský konflikt eskaluje v první fázi jako vnitrostátní konflikt poháněný externími aktéry. Ve druhé fázi se režim Rudých Khmerů pokouší zemi izolovat od vnějších faktorů, přesto čerpá značnou podporu od zahraničních podporovatelů

[52] Sihanouk tuto argumentaci odmítal, protože hnutí představilo svůj program teprve 2. prosince 1978 (S/13008, příl.2). Dle Sihanoukovy kritiky by žádné hnutí nebylo schopno mobilizovat svoje členy během několika týdnů a provést vojenský útok, ke kterému v prosinci 1978 došlo (S/PV.2108, odst.82).

a agresivně působí vůči svým vietnamským sousedům, což vede ke třetí fázi konfliktu a ještě hlubší internacionalizaci konfliktu.

3.2. Lokální aktéři kambodžského konfliktu

Při zkoumání dynamiky a charakteru kambodžského konfliktu lze identifikovat proměnu v pozicích lokálních aktérů v jeho jednotlivých fázích. Zatímco před rokem 1970 Sihanouk komunistické hnutí Rudých Khmerů krvavě potlačoval, v letech 1975 až 1978 byl jejich režimem odsouzen k domácímu vězení, po vojenské invazi vystupoval po jejich boku a jménem režimu Demokratické Kampučie.

Ozbrojený konflikt se od roku 1979 odehrával mezi čtyřmi lokálními aktéry: kambodžskou faktickou vládou dosazenou a podporovanou Vietnamem a třemi opozičními kambodžskými frakcemi. Jako hlavní zdroj konfliktu lze identifikovat boj o moc a legitimitu vládnutí (Roberts 2001; Pike 1989). Každá z kambodžských frakcí chtěla získat moc nad kambodžským územím, každá z nich se domnívala, že má legitimní důvod vládnout.

Vojensky nejsilnější stranu konfliktu představovala vládnoucí Kambodžská lidová republika, která byla dosazena bezprostředně po invazi VSR do Kambodži. Do roku 1985 byl hlavním představitelem režimu Heng Samrin, od roku převzal vedení Hun Sen a byl u moci až do voleb v roce 1993. Oba premiéři byli původně příslušníky Rudých Khmerů. Vzhledem k intenzivním čistkám v řadách Rudých Khmerů, které Pol Pot nařídil, aby se ve svých řadách zbavil *„CIA a KGB agentů“,* řada příslušníků Rudých Khmerů uprchla do Vietnamu (Short 2005: 424). Zde zformovali vlastní opoziční hnutí a skrze vietnamskou podporu a invazi se pak dostali k moci.[53] Heng Samrin i Hun Sen legitimitu Kambodžské lidové republiky stavěli na argumentu, že právě oni Kambodžu osvobodili od krutého režimu Rudých Khmerů. Phnompenhská vláda byla úzce navázána na Vietnam a jeho podporovatele, Sovětský svaz, z tohoto partnerství získávala nejen vojenskou, ale i finanční podporu, bez které by nebyla schopna existovat. Armáda Kambodžské lidové

[53] Hun Sen dezertoval do Vietnamu se skupinou vojáků v červenci roku 1977 poté, co odmítl uposlechnout příkazu vedení a zaútočit na Vietnam (Kiernan 1996: 370). V roce 1979 se stal ministrem zahraničních věcí a později premiérem Kambodžské lidové republiky.

republiky disponovala nejsilnější armádou čítající 130 000 až 160 000 ozbrojených jednotek.[54]

Druhým aktérem konfliktu, s klíčovou rolí zejména díky silné mezinárodní podpoře, byla Jednotná národní fronta pro nezávislou, neutrální, mírovou a spolupracující Kambodžu (FUNCINPEC) pod vedením Sihanouka. Sihanouk těžil ze svých dobrých vztahů v mezinárodních kruzích a jeho obratná diplomacie mu pomáhala dosáhnout mezinárodní podpory. Sihanoukova strana FUNCINPEC stavěla svoji pozici na vrozeném právu krále vládnout a také oblíbenosti, které se Sihanouk u kambodžského obyvatelstva těšil. Řada obyvatel vzpomínala na dobu jeho vlády jako na „zlaté časy". Vojensky byla výrazně slabší než armáda komunistického režimu, jeho armáda čítala zhruba 10 000 ozbrojených jednotek. Sihanouk proto potřeboval najít spojence, se kterým by jeho pozice byla silnější.

Prvního spojence našel Sihanouk v bývalém protivníkovi z doby vlády generála Lon Nola. Son Sann, který v období 1967 až 1968 zastával funkcí kambodžského premiéra v Lon Nolově vládě, v roce 1978 zformoval Frontu národního osvobození khmerského lidu. Jeho strana spojovala antikomunistické uprchlíky, kteří se po invazi Vietnamu do Kambodže nacházeli poblíž thajských hranic. Jakkoliv se jednalo o bývalého Sihanoukova odpůrce, Son Sann v dané chvíli pro Sihanouka představoval partnera, který měl potenciál získat zahraniční podporu. Jeho armáda však čítala přibližně 10 000 ozbrojených jednotek.

Vojensky silnějším potenciálem disponovali Rudí Khmerové. Rudí Khmerové měli v té době k dispozici daleko větší armádu než obě opoziční frakce dohromady, přibližně 25 000 jednotek, k tomu měli zkušenosti s guerillovou válkou. Neméně důležitým faktorem byla skutečnost, že byli podporování Čínou. Sihanouk i Son Sann si byli výhod spojenectví s Rudými Khmery vědomi, jejich partnerství mohlo přinést potenciální vojenské vítězství. A pro Rudé Khmery představovalo vytvoření společné koalice s nekomunistickými stranami cestu, jak dosáhnout mezinárodní legitimity. Ve snaze vylepšit svoji pověst a navázat spolupráci se zbylými dvěma frakcemi odboje oznámili Rudí Khmerové rozpad Komunistické strany a zřekli se i komunistického učení. Opuštění komunistické ideologie

[54] Odhad počtu vietnamských jednotek se pohybuje mezi 100 000 až 200 000. Dle některých odhadů do Kambodži vstoupilo v roce 1979 asi 200 000 jednotek a zůstalo jich přibližně 160 000 po roce 1979 (Bakaert 1998).

znamenalo, že „*noví Rudí Khmerové se tak teoreticky a do značné míry i prakticky stali výlučně vojenskou organizací bojující proti Vietnamcům*“ (Nožina 2007: 255). Transformovanou stranu vedl i nový vůdce, místo Pol Pota převzal umírněnější představitel Rudých Khmerů, Khieu Samphan. Hnací silou tohoto nesourodého partnerství bylo především to, že všechny tři strany sdílely klíčový zájem – odmítaly uznat legitimitu Kambodžské lidové republiky a chtěly samy participovat na vládě v Kambodži.

A tak i přes zřejmou nevraživost mezi třemi kambodžskými frakcemi došlo k oficiálnímu spojení a zformování společné Koaliční vlády Demokratické Kampučie pod vedením jejího prezidenta, Norodoma Sihanouka. Díky tomuto kroku získaly všechny opoziční strany legitimizaci i potřebnou mezinárodní podporu (A/RES/37/6). Jakkoliv měla opoziční vláda mezinárodní legitimitu, Kambodžská lidová republika ji odmítala uznat. Zásadním problémem byla perspektiva na povahu konfliktu. Zatímco kambodžská vláda pod vedením Hun Sena poukazovala na vnitrostátní povahu konfliktu a vnitřní záležitosti kambodžského státu, kambodžská opozice vyzdvihovala mezinárodní charakter konfliktu. Hun Sen, tehdejší ministr zahraničí Kambodžské lidové republiky, se v telegramu generálnímu tajemníkovi vyjádřil, že „*takzvaný kambodžský problém neexistuje*“ a že se jedná o „*spiknutí amerických imperialistů a čínských a regionálních reakcionářů, kteří chtějí zasahovat do vnitrostátních záležitostí kambodžského lidu*“ (A/37/481, příloha 2). Odmítavý postoj uznat formálně protivníka zastávali také představitelé Koaliční vlády Demokratické Kampučie, kteří označovali phnompenhskou vládu za „*Le Duanovu partu“*[55] či *„vietnamskou loutkovou vládu“* (S/14005, příloha 1). Odmítali situaci v Kambodži nazývat občanskou válkou, podtrhovali její mezinárodní charakter a vyjadřovali se o ní jako o boji mezi „*vietnamským agresorem a obětí agrese“* (Jankovec 1989: 35).

3.3. Kambodžský konflikt v mezinárodních souvislostech

Kontext mezinárodních vztahů měl na vývoj kambodžského konfliktu výrazné dopady, soupeření mezi členy mezinárodního systému v době studené války vedlo k propojení externích aktérů s lokálními aktéry konfliktu. Proto lze o kambodžském konfliktu hovořit

[55] Le Duan byl vůdcem Vietnamské komunistické strany do roku 1986.

jako o zástupném konfliktu mezi regionálními a globálními hráči, jejichž zájmy se v Kambodži střetly.

Vietnam lze zcela jistě považovat za klíčového regionálního aktéra konfliktu, neboť skrze invazi vietnamských jednotek v roce 1978 došlo ke svržení Rudých Khmerů a nastolení nové phnompenhské vlády. Oprávněnost intervence a osvobození země[56], kterou Vietnam invazi ospravedlňoval, však značně rezonovala s historickým kontextem, kdy Vietnam svého souseda opakovaně okupoval ze zcela zřejmých mocenských zájmů. Z historických pramenů je zřejmé, že Kambodža byla vzhledem ke své poloze a velikosti pravidelně napadána ze strany Thajska i Vietnamu.[57] Zřejmě nejvýraznější pokus o ovládnutí kambodžského území nastal na počátku 19. století, kdy po vietnamské invazi Kambodža přišla o území kolem řeky Mekong, dostala se do područí vietnamské nadvlády a obyvatelstvo bylo podrobeno násilné vietnamizaci (Nožina 2007: 137–145). Ztráta území představovala stabilní zdroj sporů mezi oběma zeměmi a výrazně ovlivnila jejich vzájemné vztahy.[58] Po konci francouzské koloniální nadvlády nad Indočínou se objevil další územní spor mezi Kambodžou a Vietnamem. Jednalo se o problém tzv. Brévié linie, kterou v průběhu koloniální správy zaznamenal francouzský generální guvernér Jules Brévié.[59] O vyřešení územních sporů usilovala vláda Demokratické Kampučie, ale vietnamská vláda nároky Kambodže odmítala uznat. Neschopnost získat zpět nárokovaná území a obava z dalšího možného vietnamského rozmachu v regionu poté, co VSR uzavřela s Laosem v červenci 1977 smlouvu o přátelství, se zřejmě stala hnacím motorem pro agresivní politiku, kterou Rudí Khmerové vůči Vietnamcům zaujali (Nožina 2007: 241). V prosinci 1978 následovala invaze vietnamské armády. Ve snaze legitimizovat přítomnost

[56] Vietnamská vláda bezprostředně po útoku informovala Radu bezpečnosti o tom, která města „*osvobodila*“ (S/13008).
[57] Více k období útoků ze strany Vietnamu a Siamu pojednává např. Chandler (1991), Nožina (2007).
[58] Kambodžané ztrátu území těžce nesli i po více než 100 letech, o čemž svědčí dopis stálého zástupce Demokratické Kampučie při OSN Thioun Prasitha generálnímu tajemníkovi, ve kterém přirovnává vietnamskou invazi a okupaci v roce 1979 právě ke ztrátě území Kampuchea Krom a vietnamizaci tamních obyvatel (A/44/710–S/20948).
[59] Jednalo se o administrativní hranici mezi Vietnamem a Kambodžou, která rozdělovala oblast v tehdejším Siamském zálivu, dnešním Thajském zálivu (viz mapa v Příloze 1). Brévie rozhodl, že vybraná část území bude spadat pod vietnamskou administraci. Ačkoliv se nejednalo o mezinárodně uznanou hranici, Vietnam si toto území nárokoval i po konci koloniálního období. Brévie nakreslil linii ve vzdálenosti 3 km od severního pobřeží ostrova. Všechny ostrovy na jih od této linie spadaly pod správu Vietnamu, ostrovy na sever od linie spravovala Kambodža. Sihanouk s Vietnamci o územních nárocích jednal. Chtěl se vzdát ostatních teritoriálních nároků ze strany Kambodže výměnou za to, když Vietnamci uznají nárok Kambodže nad pobřežními ostrovy. Avšak úspěšný nebyl (Kampuchea Dossier 1, 1978: 121).

vietnamských vojsk v Kambodži uzavřel Vietnam s Kambodžou smlouvy o přátelství, míru a spolupráci ve všech oblastech, včetně obrany, což mělo v podstatě vyvolat domněnku, že vietnamská vojska území neokupují, ale jsou pozvána oficiální vládou. Tuto pozici zaujímal Vietnam k otázce po dobu dalších 10 let (S/20879). V 80. letech tedy Vietnam přímo podporuje phnompenhskou vládu, která nebyla mezinárodně uznána.

Dalším důležitým hráčem byla Čína a její trojúhelník vztahů s Vietnamem a Sovětským svazem. Snaha Vietnamu a Číny o získání mocenského vlivu v regionu skrze různé spojence, je patrná po staletí. Etcheson (1984: 197) tuto strategii označuje jako podivnou hru „*Kdo koho obklíčí*?" Pokud je Vietnam spojencem Sovětského svazu, Laosu a Kambodži, tak je Čína ze severu i jihovýchodu obklopena nepřátelskými státy. A naopak, pokud jsou Čína a Kambodža spojenci, pak je Vietnam obklopen nepřátelskými státy (viz mapa v Příloze 1). Tento přístup pomáhá pochopit pozici Číny ve vztahu ke Kambodži. Ačkoliv na začátku vietnamské války byla Čína podporovatelem komunistického severního Vietnamu, jejich vzájemné vztahy se v 70. letech začaly zhoršovat.[60] Severní Vietnam se po navázání spojenectví se Sovětským svazem proti Číně negativně vymezil, zahájil na vnitrostátní úrovni etnický boj proti čínským menšinám. Snaha vyrovnat pozici Vietnamu v regionu a využít geopolitické pozice Kambodže vedla proto čínskou vládu k uzavření spolupráce s Rudými Khmery.[61] Ačkoliv nový vůdce Čínské lidové republiky Chua Kuo-feng neschvaloval praktiky radikálního Pol Pota, dokonce jeho politiku kritizoval jako zbrklou, uvědomoval si, že spolupráce s Kambodžou je pro něj klíčová pro vyčerpání vietnamských sil. Pol Potův režim se stal prostředkem Číny pro zasažení nepřítele z východní strany a prostředkem jak Vietnam „*vykrvácet.*" Po vietnamské invazi v roce 1979 to byla právě čínská vláda, která se proti ní vymezila nejostřeji. Čínské jednotky provedly útok na severní část Vietnamu, aby udělily Vietnamu lekci a donutily ho stáhnout z Kambodže svá vojska. Během dvou týdnů bojů došlo k výrazným ztrátám na životech na obou stranách (Heininger 1994: 20).[62] Čínské jednotky následně vietnamské území opustily; přimět

[60] Čína během vietnamské války poskytla Severnímu Vietnamu až 20 miliard USD.
[61] Počátek spolupráce Číny s Kambodžou je možné monitorovat už v roce 1956, kdy byla mezi oběma zeměmi podepsána obchodní smlouva. Čína tehdy podporovala Norodoma Sihanouka a výměnou využívala tehdejší pozice Kambodži jako neutrálního státu k prosazení svých zájmů. Výhody byly oboustranně, král Norodom Sihanouk vnímal silnou pozici Číny v regionu, proto usiloval o navázání vzájemných vztahů.
[62] Čtyřtýdenní bitva vedla k 50 000 obětí, z toho 20 000 na čínské a 30 000 na vietnamské straně (Heininger 1994:20).

Vietnam, aby stáhnul z Kambodže svá vojska, se tedy silou Číně nepodařilo. V průběhu 80. let proto Čína pokračovala ve své podpoře členům Koaliční vlády Demokratické Kampučie a byla přímým poskytovatelem vojenské i finanční pomoci Rudým Khmerům (Jackson 1979: 80).[63]

Konflikt Kambodži a Vietnamu lze považovat i za zástupný konflikt mezi Sovětským svazem a Čínou. Sovětský svaz a Čína mezi sebou dlouhodobě soupeřily o rozložení sil na Indočínském poloostrově a dominanci v regionu. Čínsko-sovětské vztahy se od roku 1969 zhoršovaly, podobně jako vztahy Číny a Vietnamu. Vietnamská vláda získala oficiální podporu ze strany Sovětského svazu k vyhnání Rudých Khmerů z Kambodži a nastavení komunistické vlády pod vedením Heng Samrina. Sovětský svaz podporoval nastolenou kambodžskou vládu a proklamoval, že se jedná o kambodžské patrioty, kteří ukončili represivní režim Rudých Khmerů a zabránili prohloubení humanitární krize v Kambodži (S/PV.2108, odst.42).

Dalším regionálním aktérem prosazujícím své zájmy bylo sdružení ASEAN. Vzhledem ke své prozápadní orientaci a snahou zadržovat komunismus nebylo překvapením, že sdružení ASEAN se přidalo k západnímu bloku označující vietnamský zásah v roce 1979 za neoprávněný a přímo narušující mír a stabilitu v regionu i samotné členy ASEAN. V průběhu dvanáctého setkání ministrů členských zemí ASEAN, které se konalo v červnu 1979 na Bali, členové ASEAN ostře odsoudili invazi do Kambodže a volali po okamžitém a úplném stažení vietnamských vojsk z území.[64] Státy ASEAN společně s USA a Čínou podporovaly nekomunistické strany odboje, později Koaliční vládu Demokratické Kampučie. [65]

Specifickou pozici ze státu ASEAN mělo ke konfliktu Thajsko. Vztahy mezi Kambodžou a Thajskem výrazně ovlivňoval historický spor o hraniční území, podobně jako to bylo

[63] Přesná suma čínské podpory není jasná. V roce 1975 podepsala Čína a Kambodža dlouhodobý kontrakt ve výši 1 miliardové podpory určené pro období několika dalších let (Jackson 1979:80).
[64] Společné komuniké z 12. ministerské schůze ASEAN na Bali, 28-30. 6.1979. [online]. [cit. 12.1.2018]. Dostupné z: <http://www.aseansec.org/1770.htm>.
[65] V druhé polovině 80. let je patrné uvolnění vztahu mezi sdružením ASEAN a vietnamskou vládou s ohledem na to, že Vietnamská socialistická republika stahuje z Kambodže svá vojska a usiluje o navázání obchodních vztahů v regionu. Postoj ASEAN pak není již tak kritický a od roku 1989 započínají přístupová jednání Vietnamu do ASEAN. Vietnam vstupuje do ASEAN v roce 1995.

v případě Vietnamu.[66] Thajsko se však daleko víc obávalo potenciálního vietnamského vlivu v regionu a po vietnamské invazi se cítilo přímo ohroženo. Proto podobně jako Čína podporovalo kambodžskou opozici. V průběhu 80. let se bojovníci opozičních stran Koaliční vlády Demokratické Kampučie usídlili v thajském pohraničí, odkud podnikali útoky na vietnamské jednotky, což v zásadě vedlo k zahrnutí Thajska do konfliktu.

Na globální úrovni se projevil dopad ideologického konfliktu východ – západ a souboj o sféry vlivu v kontextu soupeření supervelmocí. Je zřejmé, že USA hrály v regionu Indočíny velkou roli. Shawcross (1978) politiku USA dokonce označuje za hlavního původce režimu Rudých Khmerů vzhledem k činnosti USA v regionu a s ohledem na dopady amerického bombardování Kambodže. V průběhu vlády Rudých Khmerů se USA do konfliktu nevměšovaly, přímým podporovatelem Rudých Khmerů byla v té době Čína a zdá se, že tato situace americké vládě vyhovovala. Po vietnamské invazi v roce 1979 se však znovu projevil boj o sféry vlivu. USA odsoudily Vietnam jako agresora a přímo podporovaly opoziční kambodžské strany FUNCINPEC a KPNLF. Vietnamská invaze posloužila USA k propagaci domněnky, že Hanoj se pokouší dosáhnout dominance v regionu a že skrze ni Sovětský svaz usiluje o získání pozice světového hegemona. Tato argumentace napomáhala USA při retrospektivní obhajobě svého počínání ve vietnamské válce (Roberts 2001: 8). USA z těchto důvodů v 80. letech oficiálně podporovaly nekomunistické strany Koaliční vlády Demokratické Kampučie.

Sovětský svaz jako vedoucí stát komunistického bloku a přímý partner Vietnamské socialistické republiky stál na straně phnompenhské vlády. Ovládnutí Kambodže spřízněnou stranou znamenalo posílení vlivu v regionu, potažmo posílení sféry vlivu. V tomto duchu tedy SSSR tedy přímo vojensky a finančně podporoval skrze Vietnam phnompenhskou vládu.[67]

[66] Poté, co Kambodža získala svoji nezávislost, se hlavním předmětem sporu mezi Thajskem a Kambodžou stal chrám Preah Vihear, který se nachází na thajsko-kambodžských hranicích. V roce 1959 Kambodža otázku přinesla před Mezinárodní soudní dvůr, který v roce 1962 rozhodl, že chrám patří Kambodži. Otázka se znovu vynořila v roce 2008, když se chrám dostal do seznamu světových památek UNESCO. Na protest proti kambodžskému nároku na toto území, stovky thajských jednotek bojovaly s kambodžskými jednotkami v pohraničí. Ačkoliv došlo k řadě jednání, spor o chrám stále nebyl vyřešen. Více o thajsko-kambodžském konfliktu pojednává např. Tully (2002).

[67] Sovětská vojenská a ekonomická podpora v té době čítala zhruba 1-2 miliardy USD ročně.

Nastíněná situace trvala v Kambodži až do druhé poloviny 80. let. Po nástupu Gorbačova do čela komunistické strany v roce 1985 Sovětský svaz zahajuje období vnitřní přestavby a odklání se od ideologického souboje se západem. Postupně snižoval svoji podporu Vietnamu, čímž klesaly i zdroje směřující phnompenhské vládě. S ohledem na zhoršující se ekonomickou situaci vietnamská vláda hledala jiné zdroje podpory a jako vhodný nový partner se jevila Čína. Vzhledem ke zlepšujícím se vztahům mezi Čínou a Vietnamem ztratily obě země důvod podporovat strany kambodžského konfliktu. Spíše naopak, Kambodža nyní stála v cestě navázání bilaterálních vztahů, bylo tedy potřeba kambodžský problém vyřešit. Čína si jako podmínku normalizace vztahů s Vietnamem přímo vyjednala podmínku stažení cizích vojsk z Kambodže a legitimizaci Rudých Khmerů v kambodžském politickém systému. Vietnam na oplátku navázal s Čínou tolik potřebné formální obchodní vztahy a uklidnil i napjatou situaci na severní hranici. Normalizace čínsko-vietnamských vztahů vedla k zastavení finanční podpory ze strany Číny Rudým Khmerům a vietnamského financování Státu Kambodža a ke zvýšení diplomatického tlaku obou zemí na strany kambodžského konfliktu.

Provedená analýza situace v Kambodži upozorňuje na zásadní problémy, kterým mezinárodní společenství při řešení kambodžského konfliktu čelilo. V první řadě se jednalo o polemiku o povaze konfliktu, který se odehrával mezi faktickou kambodžskou vládou a opozičními kambodžskými aktéry. Zatímco kambodžská vláda pod vedením Hun Sena poukazovala na vnitrostátní povahu konfliktu a vnitřní záležitosti kambodžského státu, kambodžská opozice vyzdvihovala mezinárodní charakter konfliktu. V druhé řadě byla situace komplikovaná vzhledem k úzkému napojení primárních aktérů konfliktu na mezinárodní aktéry, v Kambodži se promítly zájmy a soupeření globálních velmocí. OSN jako organizace zodpovědná za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti a řešení konfliktu mezi státy tedy v případě řešení kambodžského konfliktu stála před zásadní otázkou: Jak překonat nevraživost, která ohledně situace v Kambodži panuje mezi stálými členy Rady bezpečnosti?

4. Role OSN a význam operace UNTAC při řešení kambodžského konfliktu

Výchozí situace pro řešení kambodžského konfliktu v roce 1979 nebyla snadná, rozkol v zájmech globálních aktérů vedl k bezvýchodné situaci na půdě OSN. Mezinárodní společenství o kambodžském problému jednalo, užití tradičních nástrojů k řešení konfliktu bylo v kontextu soudobých bezpečnostních vztahů značně limitováno.

4.1. Tradiční nástroje OSN při řešení kambodžského konfliktu

Bezprostředně po vietnamské invazi byly v Radě bezpečnosti předloženy dvě rezoluce týkající se situace v Kambodži.[68] První rezoluce označila Vietnam za agresora a žádala okamžité stažení vietnamských vojsk (S/13022). Rezoluce však nezískala dostatečný počet hlasů. Druhá, rétoricky umírněnější, vyzvala pouze ke stažení všech zahraničních vojsk z Kambodže (S/13027). Návrh byl vetován ze strany SSSR. Další návrh rezoluce byl Radě bezpečnosti předložen v březnu 1979 ze strany ASEAN (S/13162). Text rezoluce upozorňuje na ohrožení míru a bezpečnosti v regionu, návrh byl však opět vetován SSSR.[69] Tabulka č.2 zobrazuje přehled návrhů rezolucí na půdě Rady bezpečnosti, vývoj obsahových formulací a uvádí státy, z jejichž iniciativy byly jednotlivé rezoluce předloženy.

Tabulka 2 Návrhy rezolucí k situaci v Kambodži v Radě bezpečnosti OSN

Návrh Rezoluce	Datum	Iniciativa	Obsah	Výsledek hlasování
S/13022	13. ledna 1979	Čína	Odsuzuje Vietnam za akt invaze a agrese, požaduje okamžité stažení vietnamských vojsk	Nedostatek hlasů
S/13027	15. ledna 1979	Bangladéš, Bolívie, Gabon, Jamajka, Kuvajt, Nigérie, Zambie	Explicitně nezmiňuje Vietnam, požaduje stažení zahraničních vojsk	Veto SSSR
S/13162	15. března 1979	Malajsie, Filipíny, Singapur, Thajsko Indonésie	Vyjadřuje politování nad ozbrojenou intervencí Vietnamu do Kambodži, požaduje příměří a stažení zahraničních vojsk	Veto SSSR

Zdroj: Vlastní zpracování dle UN Documents, Dostupné z: http://www.un.org/en/documents/index.html

[68] Návrh rezoluce S/13022 z 11.1. 1979, který předložila Čína, a návrh rezoluce S/13027 z 15.1. 1979, který předložily společně Bangladéš, Bolívie, Gabon, Jamajka, Kuvajt, Nigérie a Zambie.
[69] Návrh rezoluce S/13162 ze 13.3. 1979, které předložila Indonésie, Malajsie, Filipíny, Singapur, Thajsko.

Odlišné zájmy stálých členů Rady bezpečnosti se tedy staly zásadní překážkou k tomu, aby k situaci v Kambodži Rada bezpečnosti zaujmula oficiální stanovisko. Čína a USA podpořily kambodžské opoziční strany, Sovětský svaz se postavil za svého vietnamského spojence a kambodžskou vládu.

Zatímco v Radě bezpečnosti se jevily vyhlídky na přijetí rezoluce nemožné, kambodžský problém se dostal k projednání na půdu Valného shromáždění OSN. Po neúspěchu v Radě bezpečnosti se členské státy ASEAN obrátily v srpnu 1979 na Valné shromáždění a žádaly, aby se situace v Kambodži stala předmětem jeho jednání v průběhu 35. zasedání. Valné shromáždění tuto problematiku skutečně projednalo a přijalo následně rezoluci, která požadovala okamžitý odsun cizích vojsk z kambodžského území (A/RES/35/6). Ve své rezoluci Valné shromáždění uvedlo, že ozbrojený konflikt v Kambodži „*vážně ohrožuje mír a stabilitu jihovýchodní Asie*“ a vyjádřilo také obavu, že by se konflikt mohl rozšířit do sousedních zemí.

Rezoluce vyzvala generálního tajemníka k uspořádání mezinárodní konference o Kambodži. V rámci konference pak doporučovala projednání 7 klíčových bodů (A/RES/35/6, odst.3):

(1) kompletní stažení zahraničních vojsk z Kambodže v rámci specifikovaného období, stažení vojsk bude verifikováno OSN;
(2) opatření ze strany OSN k zajištění zákona a pořádku a dohled nad základními principy lidských práv v Kambodži;
(3) opatření ze strany OSN, že zahraniční mocnosti nebudou zasahovat do interního dění v Kambodži;
(4) svobodné volby pod dohledem OSN;
(5) záruky proti rozmístění zahraničních sil v Kambodži;
(6) záruky pro respektování suverenity, nezávislosti a teritoriální integrity Kambodže;
(7) záruky, že nezávislá a suverénní Kambodža nebude hrozbou pro sousední státy.

Rezoluce byla podpořena ze strany USA, Číny, Francie i Velké Británie, Sovětský svaz hlasoval proti rezoluci, stejně jako Vietnam, Laos a další partnerské státy SSSR.

Generální tajemník v souladu s požadavkem Valného shromáždění uspořádal v sídle OSN v New Yorku mezinárodní konferenci, v rámci které měly zúčastněné státy možnost

vyjádřit svoji perspektivu na kambodžský problém.[70] Sovětský svaz, Vietnam a Laos se odmítly zúčastnit s tím, že se konference vměšovala do vnitrostátních záležitostí země.[71] Členové ASEAN předložili na konferenci svůj návrh na vyřešení konfliktu, ve kterém navrhovali stažení vietnamské armády z Kambodže a odzbrojení všech frakcí domácího odporu. Požadovali, *„aby do voleb, které by proběhly pod záštitou OSN, zemi spravovala prozatímní vláda."*[72] Tento návrh se velmi podobá Pařížské mírové dohodě podepsané o deset let později. Návrh předběhl však svůj čas, politická situace v této době ještě nedozrála. Návrh byl zamítnut Rudými Khmery i Čínou.

Konference tedy žádný zásadní posun v řešení konfliktu nepředstavovala. Byl založen Výbor, který měl pokračovat v úsilí a řešení konfliktu, a byla přijata Deklarace ke Kambodži, která vyzývala strany k politickému a mírovému urovnání konfliktu.[73] Valné shromáždění následně přijalo rezoluci, ve které uvedlo čtyři předpoklady pro spravedlivé a trvalé řešení kambodžského problému (A/RES/36/5):

> *(1) stažení všech zahraničních sil z Kambodže;*
> *(2) obnova a ochrana její nezávislosti, suverenity a teritoriální integrity;*
> *(3) právo kambodžského lidu na sebeurčení;*
> *(4) závazek všech států neintervenovat a nezasahovat do vnitřních záležitostí států.*

Do roku 1987 se situace opakovala. Výbor připravil zprávu o své činnosti, Valné shromáždění situaci v Kambodži každý rok na svém pravidelném zasedání projednalo a přijalo rezoluci formulující požadavek na řešení konfliktu za výše uvedených předpokladů. Z výsledku hlasování je možné monitorovat pozici členů OSN k rezoluci, každoročně stoupal počet států, které uznaly podporu koaliční vládě. Pozice stálých členů Rady bezpečnosti k problému však byla konstantní. USA, Čína, Francie a Velká Británie hlasovaly pro přijetí rezoluce, Sovětský svaz byl vždy proti přijetí rezoluce. Až do roku 1987 žádný další posun v řešení konfliktu rezoluce Valného shromáždění nepřinesly. Tabulka 3

[70] Mezinárodní konference o Kambodži se konala 14 až 17. července 1981 v sídle OSN v New Yorku. Zúčastnilo se jí 79 států a 14 jako pozorovatelů. Sovětský svaz, Vietnam a Laos se odmítly zúčastnit s tím, že se konference vměšovala do vnitrostátních záležitostí země.

[71] Dle vyjádření stálého zástupce Vietnamské socialistické republiky v OSN: *Všechny pokusy vnutit „politické řešení" nebo svolat „mezinárodní konferenci o kambodžském problému" představují vměšování do vnitřních záležitostí kambodžského lidu, pomáhají expansionistům a hegemonistům Pekingu, americkým imperialistům a jejich posluhovačům členů ASEAN a zajisté se setkají se silnou opozicí ze strany kambodžského lidu a budou poraženy"* (A/34/706).

[72] Report of the International Conference on Kampuchea, Doc. A/CONF. a109/5, příloha 2.

[73] Report of the International Conference on Kampuchea, Doc. A/CONF. a109/5, příloha 2.

poskytuje přehled rezolucí z pravidelných zasedání Valného shromáždění OSN ve letech 1979 až 1979 k situaci v Kambodži včetně výsledků hlasování členských států.

Tabulka 3 Přehled rezolucí Valného shromáždění OSN k situaci v Kambodži (1979-1991)

Rezoluce	Datum	Obsah	Pozice členských států OSN	Pozice stálých členů RB
A/RES/34/22	14. listopadu 1979	Požaduje poskytnutí humanitární pomoci kambodžským civilistům a uspořádání mezinárodní konference.	Pro: 91, Proti: 21, Absence: 29, Nehlasovalo: 11, Celkem členů s hlasem: 152	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR
A/RES/35/6	22. října 1980	Požaduje o uspořádání mezinárodní konference, navrhuje 7 bodů k projednání a předpokládá zvýšenou roli OSN.	Pro: 97, Proti: 23, Absence: 22, Nehlasovalo: 12, Celkem členů s hlasem: 154	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR
A/RES/36/5	21. října 1981	Přijímá zprávu Mezinárodní konference o Kambodži, potvrzuje vznik Výboru a přijetí Deklarace o Kambodži.	Pro: 100, Proti: 25, Absence: 19, Nehlasovalo: 12, Celkem členů s hlasem: 156	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR
A/RES/37/6	29. října 1982	Artikuluje 4 předpoklady pro řešení kambodžského konfliktu.	Pro: 105, Proti: 23, Absence: 20, Nehlasovalo: 9, Celkem členů s hlasem: 157	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR
A/RES/38/3	27. října 1983	Artikuluje 4 předpoklady pro řešení kambodžského konfliktu.	Pro: 105, Proti: 23, Absence: 19, Nehlasovalo: 11, Celkem členů s hlasem: 158	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR
A/RES/39/5	30. října 1984	Artikuluje 4 předpoklady pro řešení kambodžského konfliktu.	Pro: 110, Proti: 22, Absence: 18, Nehlasovalo: 9, Celkem členů s hlasem: 159	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR
A/RES/40/7	5. listopadu 1985	Artikuluje 4 předpoklady pro řešení kambodžského konfliktu.	Pro: 114, Proti: 21, Absence: 16, Nehlasovalo: 8, Celkem členů s hlasem: 159	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR
A/RES/41/6	11. listopadu 1986	Artikuluje 4 předpoklady pro řešení kambodžského konfliktu.	Pro: 115, Proti: 21, Absence: 13, Nehlasovalo: 10, Celkem členů s hlasem: 159	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR
A/RES/42/3	14. listopadu 1987	Artikuluje 4 předpoklady pro řešení kambodžského konfliktu.	Pro: 117, Proti: 21, Absence: 16, Nehlasovalo: 5, Celkem členů s hlasem: 159	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR

A/RES/43/19	14. listopadu 1988	Artikuluje 6 předpokladů pro řešení kambodžského konfliktu, včetně národního usmíření pod vedením prince Sihanouka.	Pro: 122, Proti: 19, Absence: 13, Nehlasovalo: 5, Celkem členů s hlasem: 159	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR
A/RES/44/22	16. listopadu 1989	Artikuluje 6 předpokladů pro řešení kambodžského konfliktu, včetně národního usmíření pod vedením prince Sihanouka.	Pro: 124, Proti: 17, Absence: 12, Nehlasovalo: 6, Celkem členů s hlasem: 159	ANO: Čína, USA, Francie, VB NE: SSSR
A/RES/45/3	15. listopadu 1990	Vítá výsledek jakartské konference a zformování Nejvyšší národní rady.	přijato bez hlasování	
A/RES/46/18	21. listopadu 1991	Vyjadřuje plnou podporu politickému řešení kambodžského konfliktu a ustanovení UNTAC.	přijato bez hlasování	

Zdroj: Vlastní zpracování dle UN Documents. Dostupné z: http://www.un.org/en/documents/index.html

Valné shromáždění však řešilo ještě jednu důležitou otázku týkající se kambodžského problému: Kdo má být legitimním zástupcem Kambodži? Tato otázka byla projednávána na půdě Valného shromáždění opakovaně. Od roku 1975 po pádu Lon Nolova režimu byli oficiálními zástupci Rudí Khmerové. Po vietnamské invazi se Sihanouk spojil s Rudými Khmery a Son Sanem a zformovali společnou koaliční opoziční vládu, stále tedy uznávanou jako vládu Demokratické Kampučie. Řada členů OSN však pochybovala o legitimitě vlády, která zahrnovala participaci Rudých Khmerů. Po vietnamské invazi se totiž celý svět dozvěděl o politikách a praktikách jejich režimu. Valné shromáždění otázku legitimního zástupce Kambodži předalo k projednání Pověřovacímu výboru (Credentials Commitee), který odpovídá Valnému shromáždění za akreditaci zástupců ve Valném shromáždění. Valné shromáždění v této otázce přijalo 4 rezoluce, ve všech potvrdilo výsledek šetření Výboru s tím, že koaliční vláda je legitimní vládou Kambodže.[74] Většina států se přiklonila k tomu, že Koaliční vláda Demokratické Kampučie má legitimní nárok na vládu, protože phnompenhská vláda ovládla území silou a porušením zásad Charty OSN (Charta OSN, kapitola 1, čl. 2, odst. 4). Jakkoliv neakceptovatelná pro některé státy byla přímá účast Rudých Khmerů na půdě OSN a projevovali to demonstrativně odchodem ze zasedání, kterých se představitele režimu účastnili, na výsledku to nic nezměnilo. Rudí Khmerové

[74] Jednalo se o tyto čtyři rezoluce schvalující výsledek hlasování Pověřovacího výboru: A/RES/34/2, A/RES/35/4, A/RES/36/2A, A/RES/37/5A.

byli společně s dalšími dvěma opozičními skupinami legitimizováni reprezentovat Kambodžu v OSN. V neprospěch phnompenhské vlády hovořilo i to, že prezidentem koaliční vlády byl Sihanouk, který měl mnoho mezinárodních kontaktů i podporovatelů (Jankovec 1989). Tímto krokem i on sám stvrdil, že kooperace s Rudými Khmery je v zájmu kambodžské opozice.

Rada bezpečnosti byla zablokovaná, Valné shromáždění se postavilo na stranu Koaliční vlády Demokratické Kampučie, ale nedosáhlo žádného postupu. Iniciativu na úrovni OSN v procesu řešení konfliktu proto převzal generální tajemník Javier Pérez de Cuéllar. Generální tajemník vyslal svého Zvláštního vyslance pro humanitární otázky Rafeeuddina Ahmeda do regionu jihovýchodní Asie, aby se tam setkal s regionálními aktéry konfliktu. Sám se také zapojil do řady jednání. Ve své zprávě Radě bezpečnosti identifikuje několik bodů, které by měly být hlavními předmětem jednání: součástí řešení konfliktu by dle něj měly být mezinárodní záruky a dohled nad implementací mírové dohody (A/40/759).

Vzhledem k tomu, že na půdě OSN byl Vietnam považován za okupační sílu v Kambodži, nepovažovala vietnamská vláda ani vláda Kambodžské lidové republiky představitele OSN za nestranné partnery pro přímá jednání.[75] Iniciativy se proto chopili regionální aktéři konfliktu. První zásadní posun v jednáních stran nastal poté, kdy se v prosinci 1987 Sihanouk a Hun Sen za přičinění Indie a Indonésie poprvé setkali napřímo v průběhu neformálního setkání ve Francii. Jejich ochota vycházela ze dvou hlavních důvodů. Na národní úrovni již konflikt dospěl do mrtvého bodu (Amer 2007). Hun Sen nebyl schopen opoziční jednotky porazit a ani koalice nebyla schopna svrhnout jeho vládu vojenskými prostředky. Zejména dvě menší frakce, které nikdy neměly vojenskou sílu být klíčovými aktéry války, byly už zdecimovány deseti lety bojů a nejvíc nakloněny ukončení ozbrojeného konfliktu (Chopra 1993: 9). Zásadním důvodem pro ochotu vyjednávat byl měnící se charakter mezinárodních vztahů. Sovětský svaz po nástupu M. Gorbačova do vedení oznámil změnu svého směřování a potřebu vnitřní přestavby. S tím souvisela i řada ekonomických opatření, mj. postupné snížení podpory svým satelitům.

[75] Jako o překážkách v procesu řešení kambodžského konfliktu hovoří o rezolucích na půdě Valného shromáždění ministr zahraničních věcí Vietnamské socialistické republiky a poukazuje na to, že posun v procesu nutně musel nastat mimo OSN (S/20297:2).

Posun v jednáních na národní úrovni byl podpořen i ze strany OSN. Na půdě Valného shromáždění byla přijata rezoluce, která specifikuje šest předpokladů pro spravedlivé a trvající řešení kambodžského konfliktu (A/RES/44/22).[76]

(1) stažení všech cizích sil pod efektivním mezinárodním dohledem a kontrolou;
(2) vytvoření dočasného administrativního orgánu;
(3) podpora národního usmíření pod vedením Norodoma Sihanouka, nenavrácení k univerzálně zavrženým politikám a praktikám minulosti;
(4) obnova a ochrana nezávislosti, suverenity a teritoriální integrity a neutrální a nezúčastněné Kambodže;
(5) právo kambodžského lidu na sebeurčení;
(6) závazek všech státu neintervence a nezasahování do vnitřních záležitostí států.

Rezoluci opět podpořily USA, Čína, Velká Británie a Francie. Vietnam, Sovětský svaz i další členové socialistického bloku byli proti.

Iniciativa v jednáních pokračovala na úrovni regionálních aktérů. Z iniciativy ASEAN a Indonésie se všechny čtyři konfliktní strany poprvé setkaly na neformálním setkání v Indonésii.[77] Za účasti Vietnamu, Laosu a členských zemí ASEAN byly identifikovány dva klíčové body v procesu řešení konfliktu:

(1) stažení vietnamských sil z Kambodži, ke kterému musí dojít v rámci politického řešení konfliktu, a prevence genocidních politik a praktik Pol Potova režimu;
(2) zajištění, že nedochází k zapojení zahraničních aktérů a externí podpoře opozičních stran.

Zástupci konfliktních stran se shodli, že k dohledu nad tímto procesem je třeba zajistit „*efektivní mezinárodní přítomnost"* (A/43/493, příl.1, odst.6).[78] Regionální jednání pokračovala na druhé jakartské konferenci v únoru 1989.[79] V rámci komuniké stanovila tři společné body v jednáních.[80] Účastníci schůzky se v průběhu dohodli na podobě

[76] Výsledek hlasování byl ANO 91- Absence 21- NE 29, nehlasujících 11. Zdroj: United Nations General Assembly, Voting Record. Dostupné z: http://www.un.org/en/ga/documents/voting.asp.
[77] Neformální setkání, označované jako „koktejlová party", umožnilo stranám jednat o problému, ačkoliv vzájemně neuznávaly svoji legitimitu.
[78] Dopis stálého zástupce Indonésie při OSN adresovaný generálnímu tajemníkovi (UN Doc. A/43/493-S/20071 z 28.6. 1988, příloha 1).
[79] Dopis stálého zástupce Indonésie při OSN adresovaný generálnímu tajemníkovi (UN Doc. A/44/138-S/20477 z 22.2.1989).
[80] Jednalo se o tyto tři body: (1) *Kambodžskou otázku je třeba řešit politickými prostředky, s cílem přispět k míru a stabilitě regionu jihovýchodní Asie*. (2) *Hlavním cílem je vytvoření nezávislé, suverénní, mírové, neutrální a nezúčastněné Kambodže na základě sebeurčení a národního usmíření, což povede k míru v Kambodži, zahraniční neintervenci a zamezení hrozby sousedním zemím.* (3) *Mělo by existovat komplexní,*

mezinárodní asistence, která implicitně obsahuje shodu na ustanovení mírové operace s řadou úkolů (A/44/138, Příloha, odst.11):

> *(1) Vytvoření mezinárodního mechanismu s operativní efektivitou s prostředky nutnými k sebeobraně a k výkonu svých úkolů.*
>
> *(2) S respektem k suverenitě Kambodže bude mandát zahrnovat mezinárodní kontrolní mechanismus, který bude monitorovat, dohlížet a verifikovat proces stažení vietnamských vojsk a další aspekty, prevence obnovení ozbrojeného nepřátelství a provedení voleb.*

Je patrné, že panovala shoda stran na rozdělení moci skrze uspořádání voleb. Hun Sen však zatím prosadil podmínku, že na uspořádání svobodných a demokratických voleb bude dohlížet mezinárodní kontrolní mechanismus a povaha voleb bude určena kambodžskými stranami. Vycházel z povahy mezinárodního kontrolního mechanismu, který byl v Indočíně využit po konci francouzského koloniálního panství.[81] Hun Sen nesouhlasil s návrhem Koaliční vlády, aby volby proběhly pod dohledem OSN. Z jeho perspektivy nebyla pozice OSN nestranná, neboť na půdě OSN byla celá léta potvrzována legitimita Koaliční vlády Demokratické Kampučie, zatímco phnompenhská vláda byla odsouzena k izolaci (Jankovec 1989: 35).

Konference zásadního posunu v řešení konfliktu nedosáhla. Strany se nedokázaly dohodnout na podobě čtyřstranné vlády v přechodném období, což byl stále klíčový problém v rozdělení moci. Sihanouk usiloval o zrušení socialistické Kambodžské lidové republiky, vlády jedné strany, a místo toho navrhoval čtyřstrannou koalici, která by socialistickou vládu v přechodném období nahradila. Tento návrh byl podporován jeho koaličními partnery, Čínou, ASEAN i USA (Solarz 1990: 104). Takový postup byl však pro Hun Sena nepřípustný. Hun Sen byl v té době zodpovědný za vládu v zemi a znamenalo by to pro něj rozpustit stávající vládu ve prospěch protivníků. Jako alternativu navrhoval, aby jeho vláda fungovala i v přechodném období, ale byla podpořena nějakým mechanismem, na kterém by se podílely ostatní strany (Solarz 1990: 104). Tento bod se stal předmětem dalších jednání.

---

spravedlivé a trvalé řešení, zahrnující všechny aspekty otázky a brajíce v úvahu všechny legitimní požadavky stran (UN Doc. A/44/138-S/20477 z 22.2.1989).

[81] Mezinárodní kontrolní mechanismus fungoval v 50. letech 20. století na území Indočíny na základě požadavku Francie. Jeho úkolem bylo dohlížet nad uspořádáním voleb.

Naděje na řešení konfliktu vzrostly poté, když v dubnu 1989 vietnamská vláda oznámila, že stáhne do září 1989 své jednotky z Kambodže.[82] Od července do srpna 1989 se za iniciativy francouzské a indonéské vlády v Paříži konala další mírová konference, na které byl opět projednáváno možné řešení zahrnující vytvoření mezinárodního kontrolního mechanismu (S/20768). Sihanouk na konferenci požadoval „*globální řešení*", které napomůže k ukončení vietnamského kolonialismu v Kambodži. …*čtyři kambodžské strany by jako vláda Národní Unie Kambodži*[83] *zorganizovaly pod vedením mezinárodního kontrolního mechanismu volby, …umožňujíce kambodžskému lidu právo na sebeurčení a…vytvoření vlády* (A/44/439 - S/20770).

Tedy i Sihanoukův návrh obsahoval požadavek na vytvoření mezinárodního kontrolního mechanismu. V této otázce bylo skutečně na konferenci dosaženo shody, všechny strany souhlasily s tím, že je potřeba ustanovit mezinárodní orgán, který by dohlížel nad kompletním stažení zahraničním vojsk a nad provedením voleb v zemí. Sihanoukův požadavek na vytvoření vlády čtyř stran představoval příliš velkou překážku k uzavření dohody. Strany se nedokázaly dohodnout na společné vládě v přechodném období a také účasti Rudých Khmerů v takové vládě.

Zatímco Son Sann a Rudí Khmerové akceptovali čtyřstrannou vládu pod vedením Sihanouka, Hun Sen stále kategoricky odmítal jakoukoliv formu sdílení moci s Rudými Khmery. Australský velvyslanec Tommy Koh později uvedl, že tento postoj byl zlomový bod, kvůli kterému konference neuspěla (Koh 1990: 86). Jakkoliv lze chápat Hun Senův argument jako oprávněný, je zřejmé, že roli v jeho úvaze nad čtyřstrannou vládou hrála i skutečnost, že v případě sdílené vlády by musel omezit svoje pravomoci. Hun Senova pozice však vyvolala znovu otázku morální odpovědnosti mezinárodního společenství, jakým způsobem se postavit k odpovědnosti Rudých Khmerů za zločiny z období jejich nadvlády (Pike 1989: 878). Někteří účastníci navrhovali soudní proces, ale většina se přikláněla k názoru, že v zájmu zachování kambodžské jednoty je klíčové národní

[82] Oznámení vycházelo z návrhů přednesených na první jakartské schůzce (A/44/172, příloha, odst. 5b) Zdroj: The New York Times: Vietnam promises troops will leave Cambodia by fall [online]. The New York Times website. April 5, 1989. Dostupné z: https://www.nytimes.com/1989/04/06/world/vietnam-promises-troops-will-leave-cambodia-by-fall.html. [cit. 5.8.2018].

[83] Návrh tedy opět podporoval myšlenku, že stávající vládní struktura bude rozpuštěna před konáním voleb.

usmíření.[84] Na konferenci se podařilo dosáhnout shody ohledně stažení cizích vojenských jednotek a také návratu uprchlíků.[85] Nicméně výsledkem Pařížské konference stále ještě nebylo řešení konfliktu.

Během roku 1990 se mírová iniciativa přesunula na úroveň globální. Pět stálých členů Rady bezpečnosti se šestkrát setkalo, aby jednali o kambodžském problému (Boutros-Ghali 1995). Na úrovni mocností panovala jasná shoda o tom, že je potřeba kambodžský problém vyřešit. Pro Sovětský svaz a USA již Kambodža nepředstavovala ideologický střet zájmů, Čína chtěla normalizovat vztahy s Vietnamem, souhlasila se stažením podpory Rudým Khmerům na oplátku za stažení vietnamské podpory Hun Senově vládě.

Po prvním setkání stálých členů Rady bezpečnosti, které proběhlo v lednu 1990 byl generální tajemník informován od zástupců vlád o návrhu na řešení konfliktu (S/21087):

> *(1) Cílem je sebeurčení pro kambodžský lid skrze svobodné, spravedlivé a demokratické volby. Ty budou provedeny pod přímou administrací OSN. Musí být dále zajištěno neutrální politické prostředí, kdy není zvýhodněna žádná strana.*
>
> *(2) Všechny strany podpořily zvýšenou roli OSN v řešení kambodžského problému.*
>
> *(3) Kompletní stažení cizích vojsk musí být verifikováno pod záštitou OSN.*
>
> *(4) Efektivní přítomnost OSN je zapotřebí během přechodné doby k zajištění vnitřní bezpečnosti země.*

Na tomto setkání byla tedy přímo formulována a potvrzena vize OSN jako autority odpovědně za provedení demokratických voleb, ještě však nebyly zcela specifikovány detaily toho, co tato autorita bude představovat. Rozpracování detailních úkolů bylo předmětem dalších setkání, do srpna 1990 se pětice stálých členů Rady bezpečnosti setkala celkem šestkrát.

[84] Jako argument pro účast demokratické Demokratická Kampučie sloužil argument, že současná strana nemá stejnou členskou základnu jako režim Rudých Khmerů z období let 1975 až 1978, a že naopak zhruba 70 % vládních struktur v Phnompenhu jsou právě bývalí Rudí Khmerové, včetně Hun Sena a mnoha dalších vládních představitelů. Průměrný věk členů Rudých Khmerů se pohyboval kolem 22 let, což mělo být samo o sobě dostatečným důkazem, že v době režimu Rudých Khmerů nemohli být hlavním vykonavatelem vládního teroru (Pike 1989: 878).

[85] Prohlášení pěti stálých členů Rady bezpečnosti OSN ke Kambodži: v Dopise z 30. srpna 1990 od stálých zástupců Číny, Francie, SSSR, Velké Británie a USA adresovaném generálnímu tajemníkovi OSN předkládající rámcový dokument přijatý zástupci na schůzce v New Yorku, 27-28. srpna 1990. UN Doc. A/45/472-S/21689, 31 August 1990.

Na svém šestém setkání předložili v srpnu 1990 stálí členové Rady bezpečnosti společný návrh na mírovou dohodu jako *„Rámec pro jednotné politické urovnání kambodžského konfliktu*“ (Comprehensive Political Settlement of the Cambodian Conflict) (A/45/472-S/21689). Rámec vycházel z návrhu australského ministra zahraničních věcí Garetha Evanse.[86] Jednalo se o komplexní mírovou dohodu obsahující návrh na správu země (sekce 1), vojenské dohody v přechodném období (sekce 2), volby pod správou OSN (sekce 3), ochranu lidských práv (sekce 4) a mezinárodní záruky (sekce 5). Návrh podpořil *„zvýšenou roli OSN, která by zajistila spravedlivé a trvalé politické řešení konfliktu*“ (A/45/472-S/21689, odst. 13) a která požadovala vytvoření mírové operace UNTAC zahrnující vojenskou i civilní složku.

V rámci řešení byl zachován Sihanoukův požadavek na čtyřstrannou koaliční vládu, která by v prozatimním období byla oficiální vládou země a reprezentovala ji navenek, v OSN i dalších mezinárodních organizacích. Nejvyšší národní rada měla být *jediným a legitimním orgánem zodpovědným za správu země do doby, než se uskuteční v zemi volby* (sekce 1, odst.1). Složení Nejvyšší národní rady bylo ponecháno k rozhodnutí kambodžským stranám s tím, že *„žádná strana neměla být dominantní“* (A/45/472-S/21689, odst. 3). Nejvyšší národní rada měla představovat formální kambodžskou vládu, do které měla být zahrnuta neutralita a suverenita kambodžského státu. Tato formální vláda měla v přechodné době delegovat na UNTAC všechny pravomoci nutné k zajištění implementace podmínek mírové dohody, včetně těch týkajících se uspořádání svobodných a spravedlivých voleb a relevantních aspektů administrativního aparátu v Kambodži (A/45/472-S/21689, odst. 8). Tímto krokem se podařilo vyřešit velmi kontroverzní aspekt suverenity a zahraniční správy. Aby mírová operace mohla v Kambodži vykonávat funkce přechodné správy, musela být k tomuto účelu pozvána legitimní vládou. V opačném případě by se jednalo o narušení suverenity země.

Kambodžské strany se sešly 9. září 1990 na neformální schůzce v Jakartě. Během jednání souhlasily s návrhem komplexního rámce předloženého Radou bezpečnosti (A/45/829 –

[86] G. Evans vytvořil podrobný plán tzv. Red Books, který formuloval podmínky mírové dohody a úkoly mírové operace pod vedením OSN. Jakkoliv velká část literatury uvádí, že se jedná o „Evansův návrh“, Evans později uvedl, že původní myšlenku na mírovou operaci mu poradil jeho dobrý přítel Solarz, tou dobou US kongresman (Evans 2013).

S/21732) a dále zformovaly Nejvyšší národní radu (A/45472-S/21689).[87] Ta byla složená z 12 zástupců čtyřech kambodžských frakcí a prezidenta Nejvyšší národní rady, Norodoma Sihanouka.[88] 20. září 1990 Rada bezpečnosti vydala rezoluci stvrzující existenci Nejvyšší národní rady (S/RES/668).

Následně pětice stálých členů Rady bezpečnosti společně s Indonésii a experty OSN připravila právní podobu mírové dohody (A/46/61-S/22059). Tento návrh představoval akceptovatelnou podobu pro opoziční strany, avšak u Státu Kambodža vyvolaly *„značné obavy s ohledem na vojenská opatření a roli OSN v přechodné době“* (Ratner 1993: 7). Následně byl tedy návrh znovu upravován až do své finální podoby v říjnu 1991. V říjnu 1991 následovalo finální kolo jednání opět v Paříži. Setkání se opět zúčastnila Kambodža (nyní již reprezentována oficiálně Nejvyšší národní radou), stálí členové Rady bezpečnosti, Vietnam, Laos, Austrálie, Kanada, Indie, Japonsko a Jugoslávie jako zástupce Hnutí nezúčastněných států. Byl přijat mírový plán a dohled nad dodržováním příměří a provedením voleb byla pověřena OSN, která do země přivedla rozsáhlou mírovou operaci.

Dne 23.10. 1991 zúčastněné strany podepsaly mírovou dohodu, která kambodžský konflikt formálně ukončila. Mírová dohoda obsahovala Konečnou smlouvu a tři klíčové dokumenty:[89]

(1) Dohodu o komplexním politickém urovnání kambodžského konfliktu upravující mandát mírové operace UNTAC;

(2) Dohodu o suverenitě, nezávislosti, teritoriální integritě a neporušenosti, neutralitě a národní jednotě Kambodže;

(3) Deklaraci o rehabilitaci a rekonstrukci Kambodže.

[87] Bylo jmenováno 12 členů Nejvyšší národní rady: H.E. Mr. Cbau Sen Coosal; H.E. Mr. Chem Snguon; H.E. Mr. Hor Namhong; H.E. Mr. Hun Sen; H.E. Mr. Ieng Kouly; H.E. Mr. Rhieu Samphan; H.E. Mr. Kong Som; H.E. Mr. Prince Norodom Ranariddh; H.E. Mr. Sin Song; H.E. Mr. Son Sann; H.E. Mr. Son Sen; H.E. Mr. Tea Banh;

[88] Toto řešení bylo navrhnuto Norodomem Sihanoukem, který se tak stal 13. členem SNC. Složení vlády představovalo následující rozložení sil: 6 míst pro Stát Kambodža a 6 míst pro strany Koaliční vlády Demokratické Kampučie, každá ze stran koalice získala 2 místa.

[89] Zevrubnou právní analýzu Pařížské mírové dohody poskytuje Ratner (1993). Původní názvy dokumentů jsou následující: 1. Final Act of the Paris Conference on Cambodia, 2. Agreement of a Comprehensive Political Settlement of the Cambodia, Conflict, 3. Agreement Concerning the Sovereignty, Independence, Territorial Integrity and Inviolability, Neutrality and National Unity of Cambodia a 4. Declaration on the Rehabilitation and Reconstruction of Cambodia.

31. 10. 1991 Rada bezpečnosti vydala rezoluci stvrzující platnost dohod a požadující, aby kambodžské strany spolupracovaly s OSN na mírovém procesu (S/RES/718).[90]

V literatuře je patrná názorová shoda, že kambodžské strany na podmínky mírové dohody přistoupily pod velkým tlakem externích aktérů (Roberts 2001; Wydiono 2002; Chopra a kol. 1993; Selby 2013). Nejen z toho důvodu, že mezi nimi stále panovala vzájemná nevraživost a nedůvěra, ale především proto, že mírová dohoda byla výsledkem snažení mezinárodních aktérů o rozvázání vztahů s kambodžskými stranami. Podle Chopry (1993:15) byly *„frakce a především Rudí Khmerové velice podezřívaví a emočně nepřipraveni na řešení, které jim bylo předloženo. V době vyčerpání a nedostatků zdrojů, pod velkým politickým a ekonomickým tlakem byly donuceni ke spolupráci.*" S ohledem na tento posun je třeba si povšimnout, že v této chvíli konflikt dozrál natolik, aby strany byly nakloněny jeho řešení. Mrtvého bodu na národní úrovni konfliktu bylo dosaženo už dříve, ale až tlak ze strany mezinárodních aktérů v průběhu roku 1991 způsobil, že konflikt dozrál a strany se pod nátlakem dostaly do vzájemně škodlivé patové situace (Amer 2007). Proto byly ochotny přistoupit na podmínky mírové dohody.

Z provedené analýzy stěžejních mírových jednání je patrné, že v průběhu desetiletí se představa o podobě zahraniční intervence měnila, stejně jako představa o roli OSN v procesu transformace země po podepsání mírové smlouvy. Zatímco phnompenhská vláda usilovala o vytvoření kontrolního mechanismu, který by pouze dohlížel nad průběhem voleb, zástupci opozičních stran požadovali vyslání mírových jednotek, které by vytvořily prostředí pro provedení voleb a převzali za tímto účelem řadu funkcí od předchozího státního aparátu. Konečná podoba robustní mírové operace UNTAC, která měla na volby nejen dohlížet, ale přímo provést a zorganizovat, představovala zcela novou roli pro OSN při řešení konfliktů a budování míru.

4.2. Vyslání mírové operace UNTAC

Vzhledem k rozsahu úkolů, které měla UNTAC ve svém mandátu stanovené, bylo nutné počítat s určitým časovým odstupem na přípravu a zajištění její operacionalizace. Sihanouk upozornil generálního tajemníka na riziko porušení příměří, ke kterému by

[90] O necelý měsíc později vydalo vlastní rezoluci Valné shromáždění a vyzvalo k dodržování práv a svobod kambodžského lidu (A/RES/46/18).

mohlo dojít před rozmístěním UNTAC. Ještě před samotným podpisem Pařížské dohody a odsouhlasením vzniku UNTAC doporučil generální tajemník Radě bezpečnosti vyslání menší přípravné operace, která by měla za úkol dohlížet nad příměřím kambodžských frakcí (S/23097).

United Nations Advance Mission in Cambodia (UNAMIC)

Rada bezpečnosti rozhodla 19. října 1991 o rozmístění operace United Nations Advance Mission in Cambodia, UNAMIC (S/RES/717). Tato mírová operace čítající 268 příslušníků měla být vyslána bezprostředně po podepsání mírové dohody a operovat v zemi, dokud nedorazí mírová operace UNTAC (S/23097, odst. 10). Poté měla být začleněna do mírových jednotek UNTAC.

Primárním cílem vojenských spojovatelů bylo napomáhat při udržování příměří, *…zejména napomoci komunikaci mezi frakcemi a zajistit jejich setkání"* (S/23097, odst. 12). Druhým úkolem bylo připravit půdu pro rozmístění operace UNTAC, proto fungovala i jako průzkumná operace a jejím úkolem bylo sbírat informace a připravit doporučení pro operaci UNTAC. Vedoucí operace UNAMIC měl fungovat i jako spojovatel mezi Nejvyšší národní radou a vedením operace UNTAC (S/23097, odst. 13). Menší dvacetičlenná jednotka se měla postarat o zvyšování povědomí o minách, zejména učit civilisty, jak se vyhnout zranění (S/23097, odst. 14).

UNAMIC začala své působení 9. listopadu 1991, když do Kambodže dorazil vedoucí operace Ataul Karim (S/23218, odst. 4). Velmi brzy po jejím příchodu bylo identifikováno, že je třeba zajistit odminování repatriačních cest a recepčních center k bezpečnému návratu uprchlíků. Generální tajemník z tohoto důvodu požádal Radu bezpečnosti o rozšíření mandátu UNAMIC o trénink při odminování a započetí odminovacího programu (S/23331, odst.8). Za tímto účelem požádal navýšení počtu jednotek o dalších 1000 příslušníků (S/23331, odst.9). 8. ledna 1992 Rada bezpečnosti souhlasila s rozšířením mandátů i kapacit operace UNAMIC (S/RES/728).[91]

V oblasti udržování příměří se příslušníci UNAMIC setkali s první výzvou nedlouho po svém rozmístění. 27. listopadu 1991 došlo k útoku na vůdce Rudých Khmerů, Khieu Samphana,

[91] Konečný počet příslušníků UNAMIC byl 1504 příslušníků. Zdroj: UN Peacekeeping: UNAMIC. [online]. Dostupné z: http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unamic.htm [cit. 5.4.2018].

jen několik hodin poté, co se vrátil po 13 letech exilu do nově otevřeného politického sídla Rudých Khmerů. Nutno podotknout, že situace byla vyvolána politickým manévrováním Sihanouka a Hun Sena. Sihanouk tři týdny po podpisu Pařížské dohody na tiskové konferenci prohlásil, že Hun Sena považuje za svého syna, že bez Vietnamu by byli všichni mrtví a že představitelé Rudých Khmerů by měli stanout před soudem (Nožina 2007: 259). Panovalo podezření, že útok na Samphana proběhl také za podpory Hun Senovy tajné policie, což vyvolalo okamžitou reakci v přístupu Strany Demokratické Kampučie. Pol Pot oznámil, že přebírá zpět vedení strany, jehož se v roce 1982 ve prospěch Khieu Samphana vzdal, a Rudí Khmerové pak provedli sérii odvetných útoků (Findlay 1993). V tu chvíli se ukázalo, že UNAMIC nemá kapacity, jak porušení příměří zabránit a jak si vynutit jeho dodržování. Jednotlivé ozbrojené frakce brzy pochopily, že příslušníci UNAMIC nemohou útoky odvrátit. Násilí se od ledna 1992 začalo stupňovat. Velice slabé jednotky UNAMIC nebyly schopny zajistit bezpečnost a neměly k tomuto účelu ani opravňující mandát.

Neblaze se na situaci projevila skutečnost, že došlo k opoždění s rozmístěním očekávané operace UNTAC. Protahovaly se dodávky potřebného vojenského materiálu, prostředků i kancelářského zařízení, zpoždění vznikla především z důvodů složitých organizačních procedur a schvalovacích postupů i komplikací s náborem kvalifikovaného personálu (Boutros-Ghali 1995: 15-16). UNAMIC působila jako samostatná operace 6 měsíců až do 15. března 1992, kdy se její jednotky staly součástí operace UNTAC.

United Nations Transitional Authority in Cambodia (UNTAC)

Mírová operace UNTAC měla být největší mírovou operací své doby.[92] Zahrnovala 15 900 vojenského personálu, dále 3 600 příslušníků policejních jednotek (CIVPOL) a 2 000 civilistů.[93] UNTAC zahrnovala také přibližně 460 dobrovolníků z různých zemí určených zejména k asistenci při volebním procesu. Celkový mezinárodní personál mírové operace se pak pohyboval kolem 22 800 pracovníků. Jednotky byly poskytnuty ze 46 zemí, největší kontingenty pocházely z Francie, Indie a Indonésie (Boutros-Ghali 1995: 22-23).

[92] Do té doby byla největší mírová operace ONUS (Organisation des Nations Unies au Congo) s 20 000 příslušníky, která působila v Kongu v 60. letech.

[93] Je třeba podotknout, že mírové jednotky nebyly v tomto rozsahu přítomny po celou dobu působnosti mírové operace UNTAC. Docházelo k postupnému rozmístění jednotek, v případě některých kontingentů plné rozmístění následovalo až po několika měsících od zahájení operace UNTAC. Toto bylo kritizováno a zpětně bráno jako jedno z důležitých ponaučení mírové operace UNTAC (Boutros-Ghali 1995).

Mírová operace UNTAC byla jedinečná nejen kapacitou svých jednotek, ale také širokým spektrem cílů. Rozsáhlé množství úkolů, které operace měla zajistit, generální tajemník v implementačním plánu strukturoval do osmi složek (S/23613):

Vojenská složka měla dle mandátu zodpovídat za stabilizaci bezpečnostní situace v zemi a budovat důvěru mezi kambodžskými frakcemi. Stěžejními úkoly vojenské složky byla (1) verifikace, stažení a nenavrácení všech kategorií zahraničních jednotek, jejich zbraní a zařízení, (2) dohled nad příměřím a souvisejícími opatřeními, včetně přeskupení, utáboření, odzbrojení a demobilizace, (3) kontrola zbraní, včetně monitorování zastavení zahraniční vojenské podpory, lokalizace a zabavení zbraní a vojenských dodávek na území Kambodže, uskladnění zbraní a zařízení odzbrojených složek, (4) asistence s odminováním, včetně tréninkových a vzdělávacích programů (S/23613, sekce C, odst. 54). Dva úkoly lze v této oblasti považovat za kritické pro mezinárodní aktéry. Úkol verifikovat odchod a nenavrácení zahraničních vojsk odrážel požadavek západních států na mezinárodní záruky nad stažením vietnamských vojsk. Úkol související se zastavením dodávek zbraní ze zahraničí reflektoval vietnamsko-čínskou dohodu, že Kambodža nebude již předmětem jejich vztahů a že nebudou strany konfliktu nadále vojensky podporovat.

Volební složka byla pověřena organizací a provedením svobodných a spravedlivých voleb. (S/23613, sekce B, odst.23). Jednalo se o bezprecedentní stupeň asistence v oblasti provedení voleb, v předchozích případech byly mírové operace OSN pověřeny pouze monitoringem a dohledem (např. v Angole, Haiti, Namibii). Je nasnadě se ptát, proč právě v případě Kambodži byla operace OSN pověřena organizací, nikoliv dohledem nad volbami. Na rozdíl od situace v Haiti, Namíbii či Angole, v Kambodži měla vládnoucí strana pod kontrolou 90 % administrativních celků. Bylo tedy velké riziko, že by Hun Senova strana své převahy využila a výsledek voleb by byl předurčen k vítězství stávající strany. Činnost v této oblasti byla středobodem celé mírové dohody. Volební složka měla být odpovědná na vytvoření a implementaci všech fází volebního procesu, počínaje registrací voličů a politických stran, přes vytvoření volebních stanic, provedení voleb, uchovávání a sčítání volebních lístků (S/23613, sekce B, odst.27-40). Její pravomoci zahrnovaly i zákonodárnou moc – tvorbu volebního práva a volebního řádu (S/23613, sekce B, odst.25). Dále měla za úkol vzdělávání obyvatelstva v oblasti volebních práv a měla

Kambodžany informovat o důvodech a důležitosti uspořádání voleb i o tom, že hlasování je tajné.

Lidskoprávní složka UNTAC měla vytvořit prostředí, které by zajišťovalo dodržování lidských práv. Její aktivity se měly soustředit na několik oblastí: (1) podpořit Nejvyšší národní radu k přijetí mezinárodních lidskoprávních instrumentů (S/23613, sekce A, odst. 10); (2) zajistit vzdělávání obyvatelstva v oblasti lidských práv (S/23613, sekce A, odst. 10) a (3) prověřit porušení lidských práv a zajistit obecný dohled nad lidskoprávními aspekty ostatních složek UNTAC (S/23613, sekce A, odst. 18). Ustanovení lidskoprávního komponentu také poukázalo, že *„Kambodžané sami mají závazek podporovat a chránit lidská práva a svobody v Kambodži. Ostatní nesou odpovědnost povzbudit jejich respekt a dodržování, aby nedošlo k obnovení porušování lidských práv.“*

Civilní složka UNTAC obdržela bezprecedentní roli, kterou dosud OSN v průběhu mírové operace nevykonávala, jednalo se o oficiální kontrolu nad administrativou státu. K zajištění neutrálního politického prostředí nutného pro provedení svobodných a spravedlivých voleb OSN měla vykonávat *přímý dohled a kontrolu* nad pěti administrativními oblastmi Státu Kambodža: oblastí zahraničních vztahů, národní obrany, financí, veřejné bezpečnosti a informací (S/23613, sekce D, odst. 94). UNTAC tak získala oprávnění tyto orgány přímo vést pro organizaci a vedení voleb.

Policejní složka UNTAC měla zajistit dohled nad bezpečností obyvatelstva a nad dodržováním práv a svobod. Primární odpovědnost za policejní činnost měla být ponechána policejním složkám jednotlivých stran, ale ty měly podléhat dohledu a kontrole ze strany policejního komponentu UNTAC (S/23613, sekce E, odst.112).

Repatriační složka UNTAC měla být zodpovědná za (1) repatriaci uprchlíků a vysídlených osob z uprchlických táborů na thajském pohraničí; (2) identifikaci a poskytnutí pozemku k usídlení, poskytnutí jídla po dobu 1 roku 360 000 uprchlíkům; (3) poskytnutí pomoci a jídla po dobu až 12 měsíců až 30 000 spontánním navrátilcům; (4) poskytnutí limitované reintegrační pomoci skrze projekty s rychlým dopadem (S/23613, sekce F, odst.137).

Rehabilitační složka UNTAC se měla soustředit na (1) poskytnutí humanitární pomoci a dalších základních potřeb všem Kambodžanům, zejména zdravotně postiženým, ženám a dětem; (2) zajištění potřeb uprchlíkům, zejména zlepšení přístupu k pitné vodě,

zdravotním a vzdělávacím zařízením a zajištění potravinové bezpečnost; (3) obnovu, udržování a podporu základní infrastruktury, institucí a dalších základních služeb. S ohledem na zajištění těchto potřeb bylo odhadováno, že bude zapotřebí cca 800 milionů USD (S/23613, sekce G, odst.153-155).

Informační složka UNTAC byla vytvořena generálním tajemníkem k zajištění elektronizace všech materiálů pro ostatní komponenty UNTAC, zvyšování informovanosti obyvatel o účelu UNTAC a zvyšování povědomí o lidských právech a povinnostech (S/23613, III, odst.158-159).

V obecných postupech dle Pařížské dohody (A/46/608 – S/23177, příl. 1, sekce A) strany schválily, jakým způsobem bude operace postupovat při implementaci mírové dohody. Odstavec 2 specifikuje mechanismus, který bude použit k *„vyřešení všech situací, které mohou vzniknout“* mezi Zvláštním vyslancem generálního tajemníka, tzn. vedoucím operace, Nejvyšší národní radou a prezidentem Nejvyšší národní rady:

> *(1) Nejvyšší národní rada poskytne svoje doporučení operaci UNTAC, která následně bude postupovat v souladu s tímto doporučením za předpokladu, že panuje shoda mezi členy Nejvyšší národní rady a že je doporučení konzistentní s cíli dohody.*
>
> *(2) Pokud neexistuje shoda mezi členy Nejvyšší národní rady, a to přes každé úsilí prezidenta Nejvyšší národní rady, Norodoma Sihanouka, prezident je oprávněn rozhodnout o tom, jaké doporučení směrem k UNTAC bude učiněno. Musí přitom vzít v potaz názory členů Nejvyšší národní rady. UNTAC bude postupovat v souladu s tímto doporučením, pokud je doporučení konzistentní s cíli dohody.*
>
> *(3) Pokud prezident Norodom Sihanouk není z jakéhokoliv důvodu schopen učinit takové rozhodnutí, pravomoc takového rozhodnutí převezme Zvláštní vyslanec generálního tajemníka.*

Postup se tedy zdá být poměrně jednoznačný. Nedohodne-li se Nejvyšší národní rada v určité záležitosti, má o ní pravomoc rozhodnout její prezident Sihanouk a učinit odpovídající doporučení UNTAC, nerozhodne-li prezident Nejvyšší národní rady Sihanouk, má pravomoc rozhodnout Zvláštní vyslanec generálního tajemníka. Vedoucí operace Akashi tímto ustanovením formálně nabyl rozhodující funkce v oblasti zahraničních vztahů, obrany, vnitřní bezpečnosti a financí, jeho pravomoci měly přesáhnout pravomoci ostatních kambodžských stran. Tento mechanismus měl napomoci překonat rozepře jednotlivých stran, tak aby bylo možné efektivních rozhodnutí i v přechodném období. Ale

uvedení tohoto zdánlivě jednoznačného postupu se v praxi střetlo s dalším ustanovením, které se mandátu operace týkalo, a tím byl aspekt „*striktní neutrality*“ (A/46/608 – S/23177, Příl. 1, Sekce B, odst. 1). V tomto ohledu měl Zvláštní vyslanec generálního tajemníka určit, co je třeba učinit, a mohl vydat nařízení, která budou závazná pro kambodžské strany.

Generální tajemník OSN v implementačním plánu operace UNTAC předložil čtyři předpoklady k *„provedení úkolů efektivně a s kompletní nestranností“* (S/23613, odst.172): [94]

(1) plná podpora ze strany Rady bezpečnosti;
(2) kompletní spolupráce všech kambodžských stran a všech ostatních zapojených aktérů;
(3) plná svoboda pohybu a komunikace;
(4) potřebné finanční zdroje poskytnuté členskými zeměmi v odpovídajícím časovém horizontu.

Mírová operace UNTAC byla oficiálně zahájena 15. března 1992, kdy do Kambodži dorazil vedoucí operace UNTAC, Zvláštní vyslanec generálního tajemníka pro Kambodžu, japonský diplomat Yasushi Akashi.[95]

Z výše uvedeného vývoje lze identifikovat zlom v procesu řešení kambodžského konfliktu, který nastal v důsledku transformace mezinárodního systému. Zatímco tenze, které převládaly v mezinárodních vztazích a mezi stálými členy Rady bezpečnosti OSN do první poloviny 80. let 20. století, znemožňovaly najít cestu k řešení konfliktu, postupné uvolnění mezinárodních vztahů a proměna pozic globálních aktérů v druhé polovině a zejména na konci 80. let vedla k ochotě řešit kambodžský problém na nejvyšší úrovni. Jednání pětice stálých členů Rady bezpečnosti přinesla nové návrhy na podobu řešení kambodžského konfliktu, které vedly k uzavření mírové dohody v říjnu 1991. Mírová dohoda předsevzala novou roli pro OSN v rámci řešení konfliktu, a to v podobě robustní mírové operace UNTAC. Mírové jednotky měly napomoci Kambodži na složité cestě z konfliktu k míru a dostaly oprávnění k řadě nových úkolů, které OSN měla poprvé zastřešit.

[94] Jakkoliv by se uvedené body zdály jako vhodné pro následné hodnocení operace UNTAC, nebylo tomu tak. Body 2-4 nebylo možné považovat za splněné, přesto vedení operace UNTAC označilo operaci jako úspěšnou. Bod 4 byl využit jako bod k ponaučení z mírové operace UNTAC (Boutros-Ghali 1995).
[95] Jmenování japonského diplomata odráželo výraznou finanční kontribuci UNTAC, kterou Japonsko přislíbilo a také snahu Japonska zapojit se do mezinárodních mírových aktivit (Kamm 1998: 206).

5. Hodnocení operace UNTAC za použití evaluačního rámce Diehl a Druckman

Hodnocení mírové operace dle modelu Diehl a Druckman předchází řada analytických rozhodnutí. Před samotnou analýzou je třeba dobře zvolit výchozí body analýzy (tzv. baseline), dále vybrat časový horizont pro hodnocení operace a zvolit aktéra, jehož perspektivou mírovou operaci hodnotíme (tzv. stakeholders).

Jako výchozí bod analýzy jsou v této práci brána data dostupná před rozmístěním mírové operace UNTAC. Toto srovnání je doporučeno zejména v případě, že se jedná o operaci vyslanou po podpisu mírové dohody (Diehl a Druckman 2010: 20). V případě relevantnosti a dostupnosti budou využita data z průběhu operace i data po skončení operace, aby bylo možné vysledovat trend (rostoucí/klesající/konzistentní).

Následně bude provedeno hodnocení v krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém horizontu. Při stanovení těchto časových úseků je zohledněno doporučení odborníků hodnotit peacebuildingové operace ve střednědobém horizontu 5 let a dlouhodobém horizontu 10 let (Doyle a Sambanis 2000). Krátkodobý horizont je tedy hodnocení operace „Před“ versus „Po“, střednědobý horizont bere v potaz situaci v roce 1998 a dlouhodobý horizont v roce 2003. Zatímco při evaluaci v krátkodobém horizontu je u jednotlivých indikátorů možné prokázat větší souvislost s dopady mírové operace, ve střednědobém a dlouhodobém horizontu je třeba vyloučit faktory, které neměly na úspěch operace vliv. (Diehl a Druckman 2010: 17).

Jako perspektivu hodnocení úspěchu UNTAC je brána perspektiva mezinárodní organizace. Z pohledu hodnocení role OSN se jeví tato perspektiva jako nejvhodnější. Toto hodnocení umožňuje nejen analýzu operace z dostupných primárních zdrojů, ale slouží k pochopení úspěchu operace v širším kontextu a umožňuje poznatky z případu UNTAC aplikovat v dalším přístupu k řešení konfliktů. Tabulka 4 shrnuje perspektivy prováděné evaluace.

Tabulka 4 Perspektivy hodnocení mírové operace UNTAC

Perspektiva hodnocení	OSN
Baseline (referenční hodnoty):	Před vysláním operace UNTAC (1991)
Krátkodobý horizont:	Průběh a ukončení operace UNTAC (1993)
Střednědobý horizont	5 let od ukončení mírové operace (1998)
Dlouhodobý horizont:	10 let od ukončení mírové operace (2003)

Zdroj: Vlastní zpracování

Dle postupu hodnotícího rámce je třeba zvolit cíle mírové operace na základě jejího mandátu. Pro specifikaci cílů operace poslouží mandát operace UNTAC dle Pařížské dohody (A/46/608-S/23177, Příloha 1): Přímá kontrola nad administrativními orgány v oblasti zahraničních vztahů, národní obrany, financí, veřejné bezpečnosti a informací (sekce B), Dohled, monitoring a verifikace stažení cizích vojsk (sekce C), Organizace a provedení spravedlivých a svobodných voleb (sekce D), Odzbrojení a demobilizace (sekce E), Dohled nad dodržováním lidských práv, osvobození válečných zajatců a politických vězňů (sekce F), Repatriace uprchlíků (A/46/608-S/23177, Příloha 4), Rehabilitace (Deklarace o rekonstrukci a rehabilitaci Kambodže). Na základě mandátu operace je možné identifikovat 13 cílů, které budou hodnoceny (zastavení násilí; zadržení konfliktu; urovnání konfliktu; efektivita operacionalizace; odzbrojení, demobilizace, reintegrace; volby; demokratizace; humanitární pomoc; lidská práva; rehabilitace a rekonstrukce; repatriace; místní bezpečnost; role zákona ve společnosti. Mandát se nevztahuje na oblast lokálního vládnutí, tímto cílem nebyla UNTAC pověřena, proto nebude hodnocen. Cíl repatriace bude hodnocen jako samostatný cíl, neboť v rámci struktury UNTAC působily repatriační a rehabilitační složky odděleně a podléhaly jinému vedení.

5.1. Hodnocení základních peacekeepingových cílů UNTAC

Zastavení násilí

První klíčovou otázkou pro hodnocení úspěšnosti tohoto cíle je, zda stále dochází k násilí. Tato otázka bude zodpovězena podle vývoje počtu ozbrojených útoků, počtu obětí ozbrojených útoků, počtu obětí civilistů a počtu obětí příslušníků UNTAC. Druhou klíčovou

otázkou je, zda se rozsah násilí snížil. Indikátory budou v tomto případě stejné, ale bude hodnocen jejich vývoj.

Dle Pařížské dohody byla operace UNTAC pověřena verifikací a monitoringem příměří (A/46/608-S/23177, odst. 19). To bylo oficiálně stvrzeno kambodžskými stranami okamžikem podpisu mírové dohody (A/46/608-S/23177, odst. 9): „*Všechny síly mají s okamžitou platností upustit od všech nepřátelských aktivit a rozmístění, pohybu či akcí, kterými by rozšiřovaly svá území, nebo které by mohlo vést k obnově bojů*."

V *krátkodobém* horizontu ke snížení násilí a omezení konfliktu v průběhu operace UNTAC nedošlo. V rámci dobré vůle stran oznámil generální tajemník v dubnu 1991 dobrovolné příměří. Díky tomuto kroku došlo k výraznému snížení ozbrojeného násilí. Od ledna 1992 začalo násilí znovu narůstat. V období od června 1992 do června 1993 mírová operace UNTAC zaznamenala nejméně 2 493 případů porušení příměří, které vedly k přímým bojům mezi ozbrojenými jednotkami Rudých Khmerů a Státu Kambodža (E/CN.4/1994/73, odst. 12). Během tohoto období bylo monitorováno minimálně 2 517 kambodžských obětí, z toho 958 mrtvých a 1 559 zraněných osob. Civilisté představovali většinu těchto obětí, celkem jich bylo evidováno 1 537. O život přišlo v bojích 1 204 osob a 71 příslušníků UNTAC, z toho 18 příslušníků UNTAC zemřelo (E/CN.4/1994/73, odst. 13). Hlavním narušitelem mírového procesu byli Rudí Khmerové, ale ze zpráv generálního tajemníka vyplývá, že armáda Státu Kambodža útoky výrazně opětovala. Rudí Khmerové se dále dopouštěli násilí s etnickým podtextem, jež směřovalo na vietnamské obyvatele. Bylo zaznamenáno 120 obětí včetně žen a dětí (E/CN.4/1994/73, odst. 13) a stupňující se násilí a obava z persekuce donutila přes 25 000 Vietnamců uprchnout z Kambodže (E/CN.4/1994/73, odst. 36).[96]

Výše uvedená čísla nezahrnují oběti politicky motivovaného násilí, které se začalo stupňovat v době následující po vyhlášení voleb, tedy od září 1992. V listopadu a prosinci 1992 bylo monitorováno 20 obětí politicky motivovaného násilí. Těsně před volbami v květnu 1993 zveřejnila UNTAC zprávu, ve které reportovala počet obětí politického násilí od března do května 1993, jednalo se o 200 úmrtí, 338 zraněných, 114 únosů. Obětmi byli

[96] Negativní přístup k vietnamským obyvatelům však zastávaly i strany KPNLF a FUNCINPEC. Sihanouk veřejně prohlásil, že jedinou alternativou pro Vietnamce je „*odejít a žít ve Vietnamu*" (Sunday Age. Melbourne. 4 Apr. 1993, s 10).

příslušníci politických stran, příslušníci UNTAC i civilisté. Nejčastějším cílem útoků byla strana FUNCINPEC (E/CN.4/1994/73, odst. 35). Sihanouk z důvodu neschopnosti UNTAC zastavit probíhající násilí vedoucího operace Akashiho informoval, že již dále nebude kooperovat s vedením UNTAC (S/25124, odst.14). Akashi Sihanouka následně ujistil, že UNTAC učiní veškerá opatření k vytvoření neutrálního politického prostředí (S/25124, odst. 14). Akashi i velitel vojenského komponentu generál poručík John Sanderson se pokoušeli Rudé Khmery přesvědčit ke spolupráci skrze řadu jednání, prostřednictvím zasedání Nejvyšší národní rady, ale také v průběhu mezinárodních jednání za účasti regionálních i globálních aktérů (S/24800, odst. 3).

Akashi jako hlavní argument, proč vedení nevyužilo proti Rudým Khmerů vojenskou sílu, retrospektivně uvádí, že operace UNTAC neobdržela mandát k vynucení míru. „*Na rozdíl od operace v Somálsku a Bosně UNTAC neobdržela mandát dle kapitoly VII Charty OSN týkající se donucovacích opatření. Místo toho stavěla především na diplomatických a ekonomických opatřeních vůči nepoctivým Rudým Khmerům“* (Akashi 2012: 212). Vojenská forma intervence by podle Akashiho výrazně narušila vnímání neutrality OSN, které se zatím podařilo dosáhnout. Akashiho postup spočíval v intenzivních diplomatických jednáních s kambodžskými stranami: „*Postaral jsem se o to, aby UNTAC byl vnímána jako neutrální arbitr mezi politickými stranami. Nepřijal jsem radikálnější opatření navrhovaná lidskoprávní složkou UNTAC, protože se zdála být založena na nerealisticky vysokých standardech v kontextu kambodžské reality*“ (Akashi 2007: 211). Akashi zastával názor, že pokud by jednotky UNTAC cíleně zasahovaly proti Rudým Khmerům, mohlo by dojít k interpretaci, že OSN straní ostatním kambodžským frakcím. Další argument spočíval ve velikosti vojenského kontingentu v poměru se silou armády Rudých Khmerů. Pokud se zatím nepodařilo Hun Senově armádě Rudé Khmery po desetiletí porazit, dokázalo by to 16 000 příslušníků UNTAC? V případě použití síly byli příslušníci operace vystaveny velkému riziku a bylo by obtížné je ochránit, jednotky OSN by se v podstatě staly další stranou v ozbrojeném konfliktu. Možným důvodem bylo i to, že generál poručík Sanderson sloužil ve vietnamské válce a věděl, jak obtížná je válka v džungli s guerillovými skupinami (Findlay 1995: 131). A konečně, nebyla ani jasná pozice externích hráčů podpořit donucovací vojenskou operaci, mohlo by tedy dojít spíše ke

zhoršení situace než k jejímu zlepšení.[97] Vedení operace se tedy rozhodlo pokračovat v plnění mandátu bez použití síly.

Šest týdnů před volbami byla situace v zemi již dosti napjatá. Dva týdny před volbami informační jednotka operace UNTAC vyhlásila „*vysoké bezpečnostní riziko*" (Ledgerwood 1994: 6). A několik dnů před volbami byli rodinní příslušníci personálu UNTAC z Kambodže evakuováni.[98] V průběhu samotných voleb, kdy riziko ozbrojených útoků bylo nejvyšší a na jejichž potenciální dopad na uskutečnění voleb upozornil Radu bezpečnosti i generální tajemník, však k výraznému násilí nedošlo.[99]

To byl jeden z důvodů, proč OSN označila provedené volby za úspěch. Generální tajemník vývoj bezpečnostní situace vysvětlil jako pozitivní dopad posílení bezpečnosti volebních stanic příslušníky vojenského kontingentu. Ale objevily se odlišné názory, které tento úspěch připisuje spíše kalkulaci Rudých Khmerů, kteří změnili svoji pozici, rozhodli se průběh voleb nenarušovat a počkat na jejich výsledek s tím, že doufali ve vítězství koaliční strany FUNCINPEC (Roberts 2001). Ale i pokud bychom připustili, že rozmístění jednotek UNTAC u volebních místností skutečně odradilo útoky Rudých Khmerů, rozhodně nelze dospět k názoru, že se situace stabilizovala. Jen několik dní po vyhlášení výsledků voleb došlo k dalším ozbrojeným útokům a nárůstu násilí. Jako oprávněné se pak jeví rozhodnutí Akashiho, aby byla přítomnost vojenského kontingentu zajištěna až do doby zformování nové vlády (S/25719, odst. 136).[100]

Ve *střednědobém* horizontu se bezpečnostní situace nadále zhoršovala. Pokračovaly ozbrojené střety mezi vládní armádou a Rudými Khmery a postupně se stupňovaly. Indikátor počtu ozbrojených útoků a trendu bojů je proto hodnocen jako neúspěch. Počet obětí dosáhl vrcholu v roce 1996, kdy v rámci bojů přišlo o život 1629 osob a zahynulo 58

[97] Zástupci zahraničních ministerstev Singapuru a Thajska, stejně jako Sihanouk a Son Sann vyjádřili názor, že by UNTAC proti Rudým Khmerům neměla použít síly, protože by tím strana Státu Kambodža získala příliš na síle (GAO/NSlAD-94-9 UN Peacekeeping 1993: 58).

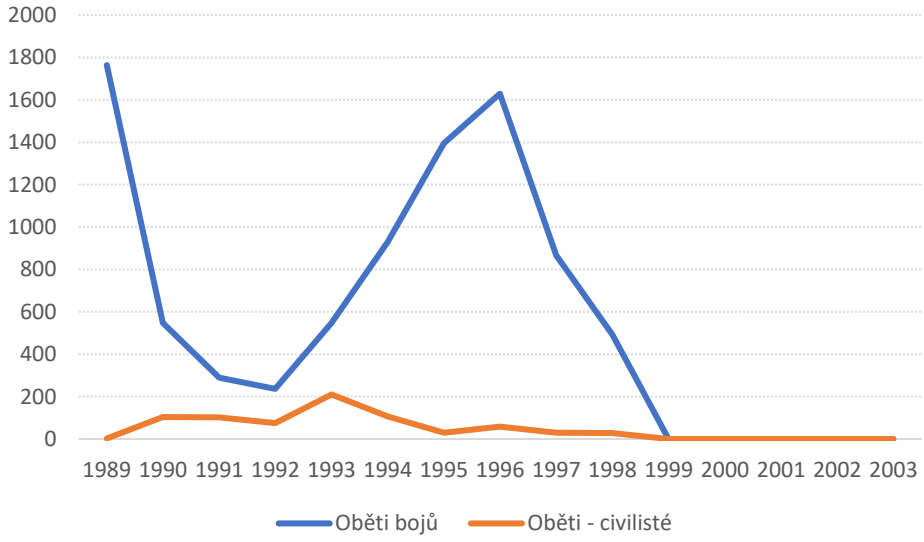
[98] Jiní autoři argumentují, že evakuace nebyla nutná, a uvádí, že pravděpodobně došlo k chybné komunikaci mezi vedením UNTAC a centrálou v New Yorku (Ledgerwood: 1994).

[99] Byly reportovány 4 ozbrojené útoky na volební stanice (detailnější analýza bude předložena v rámci hodnocení kritéria Volby).

[100] Dle implementačního plánu měl být vojenský kontingent postupně stahován po zajištění demobilizace a demilitarizace kambodžských stran. Avšak po opuštění tohoto cíle generální tajemník požádal o prodloužení působnosti vojenského kontingentu k zajištění ochrany volebního procesu a průběhu voleb (S/24800, odst. 31). Vzhledem ke špatné bezpečnostní situaci v zemi došlo k prodloužení přítomnosti vojenského kontingentu i v období po volbách (S/25719, odst. 136).

civilistů. V období od roku 1993 do roku 1998 bylo dle Uppsala Conflict Data Program evidováno celkem 5312 obětí bojů a 250 civilních obětí.[101] Nejen že je počet obětí vysoký, jedná se o zhoršení trendu oproti období před rozmístěním UNTAC. V roce 1998 Uppsala Conflict Data Program eviduje sice počet obětí bojů 493, což je méně než v roce 1993, ale výrazně více než před rozmístěním UNTAC. Graf č. 1 zobrazující vývoj počtu obětí jasně demonstruje, jak násilí v průběhu a po odchodu operace UNTAC narůstalo. Indikátor počtu obětí útoků je proto hodnocen jako neúspěch.

Graf 1 Vývoj počtu obětí konfliktu v Kambodži (1989-2003)

Zdroj: Uppsala Conflict Data Program

Počet civilních obětí konfliktu byl ve střednědobém horizontu stále vysoký, ale jak zobrazuje Graf 1, postupně klesal. Dle Uppsala Conflict Data Program byl počet civilních obětí konfliktu nejvyšší v roce 1993, kdy dosáhl 210 obětí, v roce 1994 to bylo 104 obětí, dále postupně klesal až na 28 obětí v roce 1998. K výše uvedeným počtům je třeba přičíst ještě oběti politického násilí. V důsledku státního převratu v roce 1997 došlo k nárůstu politicky motivovaného násilí, při kterém zemřelo 91 osob (Freedom House 1998). Od května 1998 do července 1998 bylo evidováno dalších 21 obětí politického násilí a došlo k uvěznění stovek obyvatel (Freedom House 1998). Ve střednědobém horizontu byl celkový počet civilních obětí 372 a indikátor je proto hodnocen jako neúspěch.

[101] Jedná se o součet počtu obětí v letech 1994-1998. Podrobné údaje k obětem konfliktu v jednotlivých letech viz Příloha 2.

Postupně se na vývoji projevily dopady izolace Rudých Khmerů. Jejich řady slábly, hnutí ztrácelo své příznivce. K výraznému oslabení Rudých Khmerů došlo poté, co Pol Pot provedl další vnitrostranické čistky, a když se jeden z hlavních vůdců Ieng Sary vzdal spolu se svými jednotkami vládě. Následně mu Sihanouk poskytnul královskou amnestii. Po Pol Potově smrti v roce 1998 a dobrovolném vydání dalších dvou vůdců Khieu Samphana a Nuon Chea situace směřovala k faktickému zániku hnutí Rudých Khmerů. V březnu 1999 došlo k zatknutí posledního vůdce Rudých Khmerů, Ta Moka. V Kambodži po 30 letech násilí nastal mír (Freedom House: 1999).

V *dlouhodobém* horizontu se podařilo eliminovat ozbrojené násilí, od roku 1998 do 2003 k dalším ozbrojeným střetům nedocházelo. To je zřejmé z dat Uppsala Conflict Data Program, která uvádí, že počet obětí bojů i počet civilistů klesl v roce 1999 na nulu a v roce 2003 byl taktéž nulový. Vzhledem k vývoji v předchozímu období je však třeba se ptát, zda zlepšení indikátorů lze chápat jako úspěch UNTAC. Lze říci, že skrze mírovou dohodu, která byla podepsána lokálními a mezinárodními aktéry, došlo ke stažení externí podpory stranám konfliktu. Mírová operace UNTAC umožnila stranám konfliktu získat legitimní podíl na vládě v zemi. Tím, že se Rudí Khmerové neparticipovali na tomto procesu, ztratili nárok na tuto legitimitu a byli odsouzeni k izolaci. Avšak byli to Rudí Khmerové, kdo se rozhodl nepodílet se na mírovém procesu. Z dokumentů OSN je patrné, že UNTAC celou dobu usilovala o jejich zapojení a byla stažena v době, kdy ozbrojené násilí rostlo. K jejich izolaci tedy více přispěla mírová dohoda z října 1991, která stanovila, že mezinárodní podpora půjde pouze legitimně zvolené vládě. Na základě tohoto vývoje lze konstatovat, že výsledný úspěch a pozitivní vývoj indikátorů v dlouhodobém horizontu nelze hodnotit jako úspěch UNTAC.

Tabulka 5 Hodnocení cíle Zastavení násilí

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Dochází nyní k násilí?	Počet ozbrojených útoků, Počet obětí ozbrojených útoků; Počet obětí civilistů; Počet obětí členů UNTAC	Neúspěch Neúspěch Neúspěch Neúspěch	Neúspěch Neúspěch Neúspěch Není hodnoceno	Úspěch Úspěch Úspěch Není hodnoceno
Snížil se rozsah násilí?	Trend v počtu ozbrojených útoků a počtu obětí	Neúspěch	Neúspěch	Úspěch
Hodnocení celkem		Neúspěch	Neúspěch	Úspěch (nelze připsat UNTAC)

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 5 shrnuje výsledky hodnocení cíle zastavení násilí. Zatímco v průběhu roku 1991, tedy v době intenzivních mírových jednání směřujících k podpisu mírové dohody, se násilí snížilo na své minimum, v době přítomnosti operace UNTAC začalo znovu narůstat. V období předcházející volbám se stupňovalo politicky motivované násilí. Operace UNTAC byla stažena v době, kdy nelze situaci označit za stabilizovanou. Po odchodu UNTAC se situace nadále zhoršovala, intenzita ozbrojeného konfliktu rostla. V roce 1997 došlo ke státnímu převratu, v jehož důsledku se stupňovalo politicky motivované násilí. V krátkodobém a střednědobém horizontu je oblast zastavení konfliktu hodnocena jako neúspěch. V dlouhodobém horizontu bylo násilí eliminováno, když hnutí Rudých Khmerů po smrti Pol Pota v roce 1998 přestalo existovat. Poté se situace v zemi stabilizovala. Vzhledem k postupu operace UNTAC však stabilizaci konfliktu v dlouhodobém horizontu, kterou by bylo možné dle indikátorů klasifikovat jako úspěch, nelze chápat jako úspěch operace UNTAC. Vedení operace po celou dobu usilovalo o začlenění Rudých Khmerů do procesu, nikoliv o jejich vyloučení a izolaci. Násilí bylo ukončeno až po zániku hnutí Rudých Khmerů, ke kterému UNTAC přímo nepřispěla.

Zadržení konfliktu

Pro hodnocení úspěšnosti tohoto cíle bude nejprve posouzeno, zda se konflikt rozšířil geograficky. Hlavním indikátorem bude počet zapojených sousedních států do konfliktu v hodnocených časových úsecích. Druhou hodnotící perspektivou bude, jak se vyvíjel počet aktérů konfliktu. Třetí oblast hodnocení analyzuje, zda jsou lokální aktéři konfliktu podporovány externími aktéry, a posoudí, zda docházelo k dodávkám zbraní od externích aktérů.

V *krátkodobém* horizontu lze pozitivně hodnotit skutečnost, že nedošlo k rozšíření konfliktu za hranice země. Jak již bylo objasněno, proces řešení kambodžského konfliktu, zejména v důsledku měnící se podoby mezinárodních vztahů na konci 80. let, vykazoval značné mezinárodní úsilí. V souvislosti s mezinárodně akcentovaným řešením došlo do konce roku 1991 k zastavení vojenské a finanční podpory jednotlivým bojujícím frakcím ze strany Číny, Vietnamu, SSSR, USA i ASEAN. Přímá vojenská podpora ze zahraničí stranám konfliktu dále poskytována nebyla. Mírová operace UNTAC měla verifikovat, že k další vojenské podpoře od externích stran nedochází, což učinila. Rudí Khmerové však toto

tvrzení odmítali akceptovat. Dařilo se jim získávat finanční prostředky na vojenský materiál skrze nelegální export nerostných surovin do zahraničí.[102] Hlavní destinaci vývozu představovalo Thajsko. UNTAC měla za úkol vytvořit kontrolní hraniční stanice, které by bránily vývozu komodit ze země, ale Rudí Khmerové ji neumožnili vytvořit stanice v oblastech pod svou kontrolou (S/25289, odst. 23). Pro hodnocení tohoto indikátoru je důležité zdůraznit, že se nejednalo o oficiální vládní podporu, ale o ilegální obchod. To ostatně konstatovala i thajská vláda s tím, že není schopna všechny ilegální obchody potlačit.[103] Rada bezpečnosti reagovala na situaci vydáním embarga na vývoz komodit z Kambodže (S/RES/792, odst. 13).[104] V květnu 1993 generální tajemník potvrdil, že se tímto krokem skutečně podařilo snížit množství vyvážených surovin (S/25719, odst. 99). Indikátor počtu zapojených zemí a počtu dodávaných zbraní od externích aktérů je proto hodnocen jako úspěch.

Počet aktérů, tj. přímých stran konfliktu, se v krátkodobém horizontu snížil. Z původních 4 kambodžských frakcí, které podepsaly Pařížskou mírovou dohodu se 3 z nich zúčastnily voleb a následně se participovaly na vytvoření oficiální vlády. Po ukončení operace UNTAC konflikt pokračoval mezi 2 aktéry, Rudými Khmery a oficiální phnompenhskou vládou. Indikátor je proto hodnocen jako úspěch.

Lze hovořit také o geografickém zadržení konfliktu uvnitř Kambodži. V době působení UNTAC se boje lokalizovaly do několika oblastí a je patrná i schopnost vedení reagovat na tuto skutečnost přeskupením a rozmístěním jednotek s ohledem na její snahu zajistit větší bezpečnost v rizikových lokalitách.[105] Také v době konání voleb došlo k výraznému posílení vojenských složek u volebních místností, jež se nacházely v nejvíce rizikových oblastech.

Ani ve *střednědobém* horizontu nedošlo k rozšíření konfliktu geograficky. Nově vytvořené vládě se podařilo navázat pozitivní vztahy s Vietnamem, Laosem, Thajskem a Čínou

[102] Ze zpráv generálního tajemníka vyplývá, že všechny strany do Thajska prováděly ilegální export surovin. UNTAC nebyla schopna vývoz Rudých Khmerů regulovat, protože jí bránili přístupu do svých zón (S/25289, odst.23).
[103] Přístup thajské vlády demonstruje vyjádření thajského úředníka: „*Donutili jste nás navázat spolupráci s rebely, nedokážeme ji ukončit přes noc. Potřebujeme čas*.“ (Ledgerwood 1994:7).
[104] V rezoluci bylo záměrně vynecháno slovo „*sankce*“, aby nedošlo k vetování rezoluce ze strany Číny. Embargo mělo tedy dobrovolný charakter.
[105] Dvě třetiny útoků proběhly v provinciích Kompog Thom, Preah Vihear a Siem Reap (E/CN.4/1994/73, odst.12).

a iniciovala rozhovory s Vietnamem a Thajskem ohledně hraničních sporů (E/CN.4/1994/73, odst. 66). Tyto pozitivní vztahy lze hodnotit jako úspěch, ke kterému mírová dohoda i operace UNTAC přispěly. Počet aktérů sice vzrostl na 3 v roce 1997, kdy v průběhu státního převratu Hun Sen svrhnul Norodoma Ranariddha a sám se ujal vlády (Freedom House 1998). V roce 1998 mu však Hun Sen umožnil participaci ve volbách a došlo opět k vytvoření vládní koalice. Počet aktérů konfliktu se tedy zredukoval znovu na 2, legitimní vládu a Rudé Khmery. Všechny indikátory jsou v tomto období hodnoceny jako úspěch.

V *dlouhodobém* horizontu byl ozbrojený konflikt stabilizován, když v roce 1999 hnutí Rudých Khmerů zaniklo. Nedošlo k rozšíření konfliktu geograficky, v zemi dále nedocházelo k aktivním bojům a ozbrojený konflikt byl transformován v politický souboj kambodžských stran. Externí aktéři konflikt nepodporovali, k dodávkám zbraní nedocházelo. Indikátory jsou proto hodnoceny jako úspěch.

Tabulka 6 Hodnocení cíle Zadržení konfliktu

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Rozšířil se konflikt geograficky?	Počet zapojených sousedních států	Úspěch	Úspěch	Úspěch
Má konflikt méně aktérů?	Počet aktivně bojujících stran	Úspěch	Úspěch	Úspěch
Podporují externí aktéři strany konfliktu?	Počet zbraní od externích aktérů	Úspěch	Úspěch	Úspěch
Hodnocení celkem		Úspěch	Úspěch	Úspěch

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 6 shrnuje výsledky hodnocení cíle zadržení konfliktu. V krátkodobém horizontu lze činnost UNTAC hodnotit jako úspěšnou. V průběhu ani po skončení UNTAC nedošlo k rozšíření konfliktu geograficky. Počet aktérů konfliktu se z 4 aktérů snížil na 2 a nedošlo k poskytování přímé vojenské podpory kambodžským stranám. Rudým Khmerům se dařilo získávat ilegální cestou finanční prostředky na vojenský materiál z Thajska vývozem komodit, v tomto směru situaci pomohla rezoluce Rady bezpečnosti na embargo surovin. Ve střednědobém a dlouhodobém horizontu k rozšíření konfliktu na další země a aktéry nedošlo, zahraniční podpora byla zastavena, proto je v této oblasti UNTAC hodnocena jako úspěšná.

Urovnání konfliktu

K hodnocení úspěšnosti v této oblasti bude zodpovězena otázka, zda mírová operace pomohla stranám sporu vyřešit hlavní předmět konfliktu. Hodnotícími indikátory bude počet jednání mezi stranami konfliktu a počet mediací. S ohledem na to, že indikátory hodnotí probíhající komunikaci mezi stranami a angažovanost mírových jednotek a nejsou plně schopny odpovědět na klíčovou otázku, bude při hodnocení zohledněna slovní analýza.

Jak bylo uvedeno v Pařížské dohodě (A/46/608-S/23177, odst. 11), cílem vojenského komponentu byla „*stabilizace bezpečnostní situace a budování důvěry mezi stranami konfliktu, zajistit splnění této dohody a zabránit riziku znovuobnovení války.*“

Mírová operace UNTAC byla součástí komplexního politického řešení v rámci Pařížské mírové dohody. Mírová dohoda usilovala o vyřešení externích zdrojů konfliktu, o stažení zahraniční podpory konfliktním stranám. Mírová operace měla odpojení zahraničních aktérů verifikovat a zároveň měla postihnout základní interní příčinu konfliktu, kterou představoval boj o moc a její legitimitu. Každá z kambodžských frakcí chtěla získat moc nad kambodžským územím, každá z nich se domnívala, že má legitimní důvod vládnout. Roajalisté v čele se Sihanoukem zakládali svůj nárok na vrozeném právu krále vládnout kambodžskému lidu. Prohlašovali, že jako jediní byli a jsou schopni čelit ozbrojenému násilí ze strany Rudých Khmerů. Strana Demokratické Kampučie stavěla svoje nároky na nacionalistické základně, odmítala vládu dosazenou z Vietnamu. Využívali antagonismu vůči Vietnamcům a usilovali o stažení vietnamských jednotek z Kambodži. Distancovali se od minulosti tím, že strana i její vedení prošlo proměnou. Mírová dohoda zohledňovala požadavek všech stran participovat se na vládě země a poskytla jim možnost účastnit se demokratických voleb. Ozbrojený konflikt měl být transformován do politického souboje, skrze nějž by se strany mohly stát součásti legitimní kambodžské vlády.

V jednotlivých zprávách generálního tajemníka OSN o průběhu UNTAC lze opakovaně monitorovat nesoulad Strany Demokratické Kampučie s podmínkami Pařížské dohody. Již v červnu 1992 generální tajemník informoval Radu bezpečnosti, že na rozdíl od zbylých třech stran Rudí Khmerové odmítají UNTAC vpustit do jimi kontrolovaných území, nehlásili se k odzbrojení a neoznačili zaminovaná území (S/24090 odst. 11). Lze konstatovat, že

v průběhu svého působení vedení UNTAC vynaložilo velké úsilí pro zapojení Rudých Khmerů do procesu. Za přítomnosti vedení UNTAC proběhlo nejméně 21 zasedání Nejvyšší národní rady (S/24290), v jejichž průběhu se setkávali zástupci všech čtyř konfliktních stran; 4 pracovní zasedání, což bylo označení pro jednání, kterých se neúčastnil Sihanouk (S/25719, odst. 24); řada přímých jednání Akashiho s vůdcem Rudých Khmerů Khieu Samphanem a dále 3 mezinárodní jednání za přítomnosti regionálních i globálních aktérů (S/24090, odst.3; S/24286 odst.19, S/24800, odst.3). Schůzek se účastnil vedoucí mírové operace Akashi. Jakkoliv byl počet jednání stran i počet zprostředkovaných jednání vysoký, jejich výsledek za úspěch hodnotit nelze. Rada bezpečnosti vydala rezoluci s požadavkem, aby všechny kambodžské strany plnily své závazky dle Pařížské dohody a aby Strana Demokratické Kampučie dodržovala příměří a umožnila UNTAC vstup do svých území (S/RES/783, odst.6). I přes toto opatření Rudí Khmerové svůj postoj nezměnili (S/24800 odst. 17).

Mírová operace UNTAC usilovala o verifikaci stažení cizích sil z Kambodže a také ukončení externí podpory konfliktním stranám. Tím, že jednotlivé strany konfliktu již neměly být finančně podporovány svými patrony (Rudí Khmerové z Číny, FUNCINPEC a KPNLF od USA a ASEAN, vláda Kambodžské lidové republiky z Vietnamu a SSSR), mělo dojít k oslabení jejich vojenské síly. Jejich zájem na vládě měl být pak vyřešen rozdělením moci skrze demokratické volby. Mezinárodní aktéři očekávali, že po podepsání mírové dohody bude zajištěna kooperace kambodžských stran.

Mandát UNTAC zohlednil pouze tento scénář. Variantu, že ke kooperaci nedojde, připustil skrze nedostatečně specifickou formulaci „*provedení korektivních opatření*“. Generální tajemník informoval opakovaně Radu bezpečnosti o pozici Rudých Khmerů (S/24090, odst.11; S/24286, odst.2,4,6), využití donucovacích opatření vůči Rudým Khmerům k zajištění jejich kooperace nedoporučil (S/24800, odst.24). S ohledem na danou situaci navrhnul 3 varianty dalšího směřování UNTAC – buď (1) pokračovat nadále v plnění mandátu UNTAC a provést volby ve stanoveném termínu, nebo (2) proces voleb pozdržet, nebo (3) operaci UNTAC zrušit a stáhnout. Sám pak vyhodnotil první možnost jako jedinou přípustnou, protože „*ekonomické ani politické situaci v Kambodže by neprospělo prodloužení procesu v přechodné době*“ (S/24800, odst.25). Prodloužení by pro mezinárodní společenství znamenalo i další náklady spojené s udržováním nákladné

operace. Zrušení operace UNTAC vyhodnotil za nevhodné, protože *„již bylo mnohého dosaženo a panuje příliš mnoho naděje v mír a demokracii v Kambodži“* (S/24800, odst.25).

Ve *střednědobém* horizontu pokračoval ozbrojený konflikt mezi Rudými Khmery a nově vytvořenou kambodžskou vládou. Zvláštní vyslanec generálního tajemníka pro lidská práva, který v Kambodži působil po odchodu UNTAC, uvedl v únoru 1994, že jednání a konzultace mezi stranami i nadále pokračovala (E/CN.4/1994/73, odst. 67). Ani přes tato jednání však nelze říci, že by došlo k urovnání konfliktu mezi Rudými Khmery a kambodžskou vládou. Spojení stran v nově vzniklé kambodžské vládě bylo křehké, o čemž svědčí to, že v roce 1997 Hun Sen svrhl spoluúřadujícího premiéra Norodoma Ranariddha a obvinil ho z pokusu o převrat. Ten ze země uprchl a v nepřítomnosti byl odsouzen. Na nátlak mezinárodních aktérů a po omezení zahraniční rozvojové pomoci byl umožněn návrat Norodoma Ranariddha do země a byla mu poskytnuta možnost participace v dalších volbách v roce 1998. I přes řadu jednání spor mezi Rudými Khmery a kambodžskou vládou pokračoval, oblast je proto hodnocena jako smíšený úspěch.

V *dlouhodobém* horizontu došlo k rozdělení moci, které uspokojilo požadavky bývalých odpůrců. Hnutí Rudých Khmerů zaniklo, následně došlo k zastavení ozbrojeného násilí a stabilizaci bezpečnostní situace. V roce 2003 Hun Sen zvítězil ve volbách, což vedlo k upevnění jeho pozice. Získal legitimním způsobem křeslo premiéra, zatímco Sihanouk setrvával na královském trůnu. Tímto způsobem získali zástupci konfliktních stran podíl na legitimní vládě. Bylo by však zavádějící přisoudit tento úspěch UNTAC, vzhledem k tomu, že primárně usilovala o zahrnutí Rudých Khmerů do procesu, nikoliv o jejich izolaci.

Tabulka 7 Hodnocení cíle Urovnání konfliktu

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Podařilo se stranám sporu vyřešit hlavní předmět konfliktu?	Počet jednání mezi stranami konfliktu; Počet mediací UNTAC mezi stranami konfliktu	Smíšený úspěch Smíšený úspěch	Smíšený úspěch Nelze hodnotit	Úspěch Nelze hodnotit
Hodnocení celkem		Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Úspěch (nelze přisoudit UNTAC)

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 7 shrnuje výsledky hodnocení cíle urovnání konfliktu. Podepsáním Pařížské mírové dohody se kambodžské strany zavázaly, že budou dodržovat podmínky mírového procesu. Participace v demokratických volbách měla stranám umožnit ucházet se o legitimní přízeň voličů a získat podíl na politické moci. Očekávalo se, že odpojením regionálních a globálních aktérů z konfliktu budou síly stran vyrovnané a budou mít zájem o tuto formu politického souboje. Realita ale ukázala, že Rudí Khmerové nepovažují spolupráci za závaznou a vzhledem na jejich šanci uspět ve volbách zřejmě ani za motivující. I přes řadu jednání na lokální, regionální i globální úrovni trvali na své interpretaci mandátu UNTAC. Požadovali, aby v rámci verifikace stažení cizích sil UNTAC zajistila odsun všech vietnamských obyvatel a aby UNTAC rozpustila a nahradila stávající strukturu Státu Kambodža. Jejich argumentace se i přes řadu opatření ze strany UNTAC vždy vracela ke stejným bodům. Stali se tak hlavním narušitelem mírového procesu. Generální tajemník opakovaně problém reportoval Radě bezpečnosti, byla přijata rezoluce, která požadovala dodržování podmínek, ale k vyřešení situace nepřispěla. Operace UNTAC pokračovala i nadále ve své činnosti s ohledem na skutečnost, že zbývající tři kambodžské strany dle mírových dohod postupovaly. Kooperaci Rudých Khmerů se vedení UNTAC nepodařilo zajistit, oblast je hodnocena jako smíšený úspěch. Ve střednědobém horizontu konflikt i přes řadu jednání mezi nově vytvořenou vládou a Rudými Khmery pokračoval. Síla Rudých Khmerů z důvodu mezinárodní izolace postupně slábla. V roce 1997 došlo po vypjaté politické situaci mezi vládními představiteli ke státnímu převratu, situace však byla v roce 1998 znovu uklidněna. V dlouhodobém horizontu byl ozbrojený konflikt byl ukončen. Pol Pot zemřel, Sihanouk získal zpět královský titul a Hun Sen funkci premiéra. Požadavky stran na rozdělení moci byly tedy uspokojeny, ale je třeba říci, že UNTAC k tomuto vývoji přímo nepřispěla.

Efektivita operacionalizace

První klíčová otázka tohoto cíle zhodnotí, zda kambodžské obyvatelstvo vyjádřilo podporu přítomnosti mírových jednotek UNTAC. K evaluaci bude využit indikátor veřejného mínění. Další klíčová otázka posoudí, zda došlo vlivem UNTAC ke vzniku či rozvoji negativních sociálních jevů. K tomuto účelu jsou jako indikátory použity počet HIV případů a výskyt prostituce.

Ve zprávách generálního tajemníka nejsou dostupné výstupy veřejného mínění ani dopady, které působení příslušníků operace UNTAC způsobovalo. Ve zprávě o stavu lidských práv v Kambodži z roku 1994 se však objevuje zmínka o tom, že v počátcích působení operace a také v období předcházejícímu rozmístění operace očekávání místního obyvatelstva byla pozitivní (E/CN.4/1994/73, odst. 28). K pozitivnímu vztahu s obyvateli mělo přispět vysílání rádia UNTAC, které nejen vzdělávalo Kambodžany o volebních právech, ale usilovalo o zvyšování povědomí o své činnosti a vysílalo i zábavný program (Ledgerwood 1994: 5). Oblíbenost vysílání byla vzhledem k hudebnímu programu vysoká, ale informační sdělení se míjela účinkem, neboť vysílání neprobíhalo v khmerském jazyce a nebylo tedy srozumitelné pro většinu lokálních obyvatel (Pouligny 2006: 150). K pozitivnímu vztahům mírových jednotek s obyvateli přispívala zejména přítomnost dobrovolníků, jejichž činnost považovali Kambodžané za altruistickou (Ledgerwood 1994: 5).

Vzhledem k neadekvátnímu chování některých příslušníků UNTAC se postupně hromadily stížnosti ze strany místního obyvatelstva. Příkladem je otevřený dopis adresovaný vedoucímu operace UNTAC Akashimu odeslaný jménem 160 mužů a žen žijících v Phnompenhu, který byl veřejně publikován v novinách Phnom Penh Post dne 11.10. 1992.[106] Odesilatelé v něm upozorňovali na nevhodnost chování příslušníků UNTAC směrem k místním ženám a jmenovali řadu opatření, které by mělo vedení UNTAC v tomto ohledu učinit.

Přítomnost UNTAC měla řadu dopadů pro lokální ekonomiku. Platy příslušníků UNTAC byly nesrovnatelně vyšší oproti příjmů běžných Kambodžanů. Zatímco plat příslušníka UNTAC byl 130 USD denně, plat průměrného Kambodžana se pohyboval okolo 150 USD ročně (UNRISD 1996: 15). Vlivem nárůstu objemu USD v ekonomice došlo k propadu rielu a velkému růstu cen (S/25719, odst 71). Generální tajemník ve své zprávě z 3. května 1993 hovoří o *„výrazném oslabovaní rielu vůči USD, které nebylo způsobeno ani politikou kambodžských stran, a UNTAC nedokázala zjistit její příčiny“* (S/25719, odst 70). UNTAC se rozhodla na nárůst cen reagovat separátními dodávkami rýže na trh, aby zajistila pokles její ceny a minimalizovala dopady na obyvatelstvo (S/25719, odst. 71). K výrazné podpoře

[106] Phnom Penh Post: Open Letter to Yasushi Akashi. [online].11 October 1992. Dostupné z: https://www.phnompenhpost.com/national/open-letter-yasushi-akashi [cit. 3.4.2018].

domácí měny však nedošlo. UNTAC zaměstnala přes 50 000 Kambodžanů, kteří svou mzdu dostávali v USD, nikoliv v domácí měně (UNRISD 1996). Pozitivně se však projevilo to, že Kambodžané zaměstnaní UNTAC, jakkoliv se jednalo o krátkodobý pracovní úvazek, prošli odborným školením a získali určitý stupeň profesní kvalifikace.

Operace UNTAC byla první z robustních multidimenzionálních operací. Příslušníci operace byli převážně muži a pocházeli z odlišného kulturního prostředí a brzy se ukázalo, že tato skutečnost vede k řadě nežádoucích jevů. Chování členů mírových jednotek bylo předmětem řady obvinění. Jednalo se o znásilnění, zneužívání dětí, pašování zbraní (Findlay 1995: 46). Právě velký počet těchto obvinění vedl k vytvoření Kanceláře pro místní vztahy, která přijímala podněty od místních obyvatel a byla zodpovědná za šíření informovanosti mezi příslušníky mírových jednotek. Plnila však spíše jen formální funkci, byla omezena svou lokální působností v hlavním městě a neměla ani žádnou pravomoc co se týče potrestání pachatelů.

Dalším nežádoucím dopadem přítomnosti jednotek UNTAC byl výrazný nárůst prostituce. Počet sexuálních pracovnic v Phnompenhu narostl z 6 000 v roce 1992 na 20 000 v roce 1993.[107] S tím souvisel i nárůst v počtu sexuálně přenášených nemocí, počet osob infikovaných virem HIV se výrazně zvýšil. Zatímco v roce 1990 výskyt HIV viru v zemi nebyl evidován, v roce 1991 byly potvrzeny 3 případy výskytu HIV. V roce 1992 počet vzrostl na 30 případů a za první čtyři měsíce roku 1993 už bylo zaznamenáno 32 dalších případů (UNRISD 1996: 34). V roce 1993 vzrost výskyt HIV viru z 0,3% na 0,6% (viz Příloha 2). Chování jednotek není ve zprávách generálního tajemníka nijak komentováno. Akashi tuto situaci komentoval neadekvátně slovy „*Hoši budou hochy*“ a příslušníci pak obdrželi školení, že nemají parkovat vozidla před nevěstinci (Ledgerwood 1994:7). UNTAC následně vytvořila Kodex chování, jehož dodržování však nebylo vynutitelné.

Ve *střednědobém* horizontu lze monitorovat navýšení počtu osob infikovaných virem HIV i po ukončení operace UNTAC. Dopady se projevily plně ve střednědobém horizontu, kdy výskyt onemocnění dosáhl vrcholu. Výskyt v roce 1998 byl přibližně 1,7 % populace u lidí 15-49 let. Ve střednědobém horizontu je možné monitorovat pokles v prostituci, který zřejmě souvisel s odchodem mírových jednotek. Počet prostitutek v Phnompenhu se

[107] Women’s Commission for Refugee Women and Children 1993:16.

v roce 1994 odhadoval na 4 000 – 10 000 pracovnic.[108] Jejich počet klesl, ale byl přesto vyšší než v referenčním roce, tj. před rozmístěním UNTAC. Proto je oblast hodnocena jako smíšený úspěch UNTAC.

V *dlouhodobém* horizontu dochází k poklesu počtu osob nakažených virem HIV. V roce 2003 klesl na 1,3 % populace, z důvodu vzdělávání a distribuce ochranných pomůcek (UNAIDS 2013: 12). Nelze však říci, že by k tomuto vývoji přispěla přítomnost operace UNTAC. Z výše uvedeného vývoje je patrné, že přítomnost UNTAC souvisela s nárůstem počtu HIV případů v krátkodobém horizontu. Proto nelze zlepšení tohoto indikátoru hodnotit jako úspěch UNTAC. Ve dlouhodobém horizontu lze monitorovat zvýšení počtu sexuálních pracovnic, v roce 2002 byl jejich počet odhadován na 20 829 (Steifftat 2003: 18). Ani v tomto případě nelze říci, že by zhoršení indikátoru bylo možné chápat jako neúspěch UNTAC v dlouhodobém horizontu, neboť ve střednědobém horizontu (po odchodu UNTAC) došlo k jeho zlepšení. Proto by zhoršení tohoto indikátoru nemělo být vnímáno jako neúspěch UNTAC.

Tabulka 8 Hodnocení cíle Efektivita operacionalizace

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Podporovalo obyvatelstvo Kambodži mírovou operaci UNTAC?	Výsledky průzkumů veřejného mínění	Smíšený úspěch	Nelze hodnotit	Nelze hodnotit
Došlo vlivem UNTAC ke vzniku (rozvoji) negativních sociálních jevů?	Počet potvrzených HIV případů; Počet a vývoj prostituce	Neúspěch Neúspěch	Neúspěch Smíšený úspěch	Smíšený úspěch Neúspěch
Hodnocení celkem		Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 8 shrnuje výsledky hodnocení cíle efektivita operacionalizace. V krátkodobém horizontu lze efektivitu operacionalizace hodnotit jako smíšený úspěch. Příchod mírové operace UNTAC obyvatelstvo vítalo, avšak po čase se začaly projevovat negativní dopady přítomnosti dvou desetitisíců příslušníků z různých kulturních prostředí. V zemi rostla

[108] Human Rights Task Force on Cambodia (2001): Cambodia: Prostitution and Sex Trafficking [online]: A Growing Threat to the Human Rights of Women and Children in Cambodia. [cit. 1.4.2018]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20080918233727/http://www.hrsolidarity.net/mainfile.php/1996vol06no04/219/.

prostituce a zvyšoval se počet osob infikovaných virem HIV. Došlo k růstu cenové hladiny. Jako pozitivní vliv lze považovat vznik nových pracovních míst a s tím související zvyšování kvalifikace pracovní síly. Proto je hodnocena jako smíšený úspěch. Ve střednědobém horizontu lze tuto oblast hodnotit především s ohledem na její dopady pro pracovní trh, negativně se projevily dopady působení UNTAC v nárůstu počtu osob infikovaných HIV virem. Došlo ke snížení výskytu prostituce, což nelze hodnotit jako úspěch UNTAC, spíše bývá uváděno jako důsledek odchodu UNTAC. V dlouhodobém horizontu se výskyt viru HIV i prostituce snižuje. Při konečném hodnocení je třeba vzít v potaz to, že UNTAC se zapříčinila o zhoršení těchto indikátorů v krátkodobém horizontu.

5.2. Hodnocení netradičních peacekeepingových cílů UNTAC

Odzbrojení, demobilizace a reintegrace

V rámci hodnocení této oblasti je posuzováno, zda byly ozbrojené jednotky staženy z území, demilitarizovány a demobilizovány. Jako indikátor je použit počet odzbrojených a reintegrovaných jednotek v průběhu operace UNTAC. Dalším indikátorem je počet zbraní, které byly konfiskovány.

Dle generálního tajemníka OSN mělo být *„přeskupení, lokalizace, odzbrojení a demobilizace vojenských složek kambodžských stran základním elementem jak pro příměří, tak pro uskutečnění další cílů UNTAC“* (S/23613, odst. 63). V Pařížských dohodách se kambodžské frakce zavázaly k demobilizaci a odzbrojení ve 2 fázích: (1) alespoň 70 % vojenských sil před koncem registračního procesu voličů a (2) po volbách jejich úplnou demobilizaci (Pařížské dohody, Příloha 2, odst. 5, odst. 1).[109] Počet tehdejších ozbrojených složek na území Kambodži vycházel z průzkumů vojenské mise vyslané v listopadu 1991. Dle údajů od čtyř bojujících frakcí se celkem v Kambodži nacházelo v této době přes 200 000 vojáků rozmístěných v 650 oddělených lokalitách a dalších 250 000 milic operovalo téměř v každé vesnici v zemi. Tyto jednotky měly k dispozici 300 000 zbraní rozličných druhů a 80 milionů munice (S/23613, odst. 65). Pravdivost informací získaných od jednotlivých stran konfliktu bylo obtížné ověřit, především informace týkající se

[109] Generální tajemník se pokusil prosadit dokonce úplné odzbrojení a demobilizaci před koncem registračního procesu voličů s tím, že plná demobilizace vojenských složek před koncem registračního procesu by podpořila volební i mírový proces a zároveň přinesla i úsporu nákladu operace UNTAC. (S/23613, odst. 64).

množství zbraní. Odborné odhady hovoří o tom, že jejich reálné množství mohlo být o dost vyšší, někde mezi 319 000 a 462 500 zbraní (Wille 2006).

Již v květnu 1992 informoval generální tajemník OSN Radu bezpečnosti, že Rudí Khmerové odmítají dodržet požadavky mírové dohody, brání vstoupit příslušníkům UNTAC do jimi ovládaných území, nereportují se v přeskupovacích táborech a neoznačují zaminované oblasti (S/2490 odst. 11). Akashi vyzval Khieu Samphana k dodržování podmínek dle Pařížské dohody a ke splnění svých závazků. Argumentace Rudých Khmerů ale spočívala v tom, že cizí ozbrojené síly jsou stále přítomny a že by tedy demobilizace ohrozila jejich vlastní bezpečnost (S/2490 odst. 11). UNTAC následně zajistila vytvoření pohraničních verifikačních bodů a mobilních verifikačních týmů, které měly prověřit přítomnost jakýchkoliv cizích jednotek. Generál poručík Sanderson vyhlásit termín fáze II odzbrojení. Jednalo se o tzv. strategii opouštějícího vlaku a cílem bylo motivovat Rudé Khmery k tomu, aby se do procesu odzbrojení zapojili.[110] V červenci 1992 dosáhl stav odzbrojení 13 512 vojáků (S/24286, odst. 3), přičemž armáda Rudých Khmerů se k odzbrojení nedostavila. Dle rozsahu odzbrojení jednotlivých kambodžských stran (Strana státu Kambodža odzbrojila 9 003 vojáků, FUNCINPEC odzbrojila 3 187 vojáků, Fronta Národního osvobození khmerského lidu odzbrojila 1 322 vojáků, Rudí Khmerové odzbrojili 0 vojáků) bylo zřejmé, že Rudí Khmerové svůj závazek na odzbrojení nedodrží. I nadále odmítali příslušníkům UNTAC přístup do území, která měli pod svojí kontrolou.

Argumentace Rudých Khmerů, proč je třeba si zbraně ponechat, spočívala v tom, že „*externí vietnamské síly*" nebyly staženy z kambodžského území kompletně. Generální tajemník později upozornil Radu bezpečnosti na odlišnou interpretaci Rudých Khmerů v oblasti identifikace cizích sil. Zatímco intence mírové dohody spočívaly ve stažení bojovníků vietnamské armády, Rudí Khmerové si pod touto formulací požadovali stažení všech vietnamských obyvatel z Kambodže (S/25124, č. 11).[111] Na konkrétní obvinění Rudých Khmerů reagovali příslušníci operace přezkoumáním. Výsledek šetření potvrzoval, že nešlo o příslušníky vietnamských jednotek, nýbrž o obyvatele vietnamského původu, kteří v Kambodži založili rodinu a jsou bez vazeb na vietnamskou armádu (S/24800,

[110] Více o problému spoilers v mírovém procesu a strategický přístupech k jednání s nimi pojednává Stedman (1997).

[111] Toto nařčení bylo obtížně vyvratitelné, v průběhu 80. letech se do Kambodže přistěhovalo cca 400 000 Vietnamců (Nožina 2007: 260).

odst. 18). I přesto, že vietnamské úřady opakovaně potvrdily kompletní stažení svých jednotek, Rudí Khmerové toto stanovisko odmítli akceptovat. Na žádost Akashiho, aby předložily vlastní důkaz o přítomnosti vojenských sil, tak neučinili (S/25719, odst. 45).

K listopadu 1992 dosáhlo odzbrojení 55 000 příslušníků třech kambodžských stran a do táborů se k odzbrojení dobrovolně dostavilo 200 vojáků armády Rudých Khmerů (S/24800, odst. 17). Následně bylo propuštěno 40 000 odzbrojených bojovníků, dle původního ujednání, že všichni příslušníci milic budou propuštěni zpět do svých komunit, aby nedošlo k výrazným škodám v hospodářství.[112] K repatriaci bojovníků nedošlo. Vzhledem k tomu, že Rudí Khmerové odmítali svoji armádu odzbrojit a vedení UNTAC je nebylo schopno v tomto ohledu přesvědčit, proces demilitarizace ostatních kambodžských frakcí se komplikoval, z bezpečnostních důvodů se zdráhaly odevzdat zbylou část svého arzenálu (S/23613, odst.).

Velitel operace Yasushi Akashi usiloval o dosažení dohody prostřednictvím dalších jednání. Došlo k řádě setkání se zástupci Rudých Khmerů na mezinárodní i lokální úrovni (S/24286, odst.19). Vůdce Rudých Khmerů Khieu Samphan následně poznamenal, že je patrné určité zlepšení v oblasti verifikace přítomnosti cizích sil ze strany UNTAC. Jako hlavní podmínku pro odzbrojení si nyní kladl rozpuštění hlavních institucí a struktur aktuálního režimu (S/24800, odst. 3). Vedoucí UNTAC Akashi v tomto případě trval na tom, že operace má oprávnění využít stávajících struktur a že zrušeny ani rozpuštěny nebudou. Po několika dnech jednání se Rudí Khmerové opět vrátili k argumentu, že cizí síly jsou stále přítomny (S/24800, odst. 9).

Neschopnost dosáhnout posunu v oblasti odzbrojení ovlivnila nejen fungování operace, ale vedla i ke změně mandátu operace. V říjnu 1992 UNTAC po schválení ze strany Rady bezpečnosti opustila původní demobilizační cíle a úsilí vojenského kontingentu orientovala na ochranu uspořádání voleb (S/RES/783). Lze se však domnívat, že UNTAC by však čelila daleko větším problémům, pokud by tři kambodžské strany pokračovaly v demobilizaci a Rudí Khmerové ne. Vojenské složky UNTAC by v takovém případě nebyly schopny chránit celou zemi proti výpadům Rudých Khmerů (Wydiono 2008: 106).

[112] V procesu odzbrojení docházelo k situacím, kdy bojovníci odevzdávali zastaralé a nepoužitelné zbraně, ty použitelné si pravděpodobně ponechávali v úkrytech (Thion 1993).

Ve *střednědobém* horizontu se projevily dopady neodzbrojení Rudých Khmerů a intenzita násilí v zemí rostla. Část arsenálu byla podstoupena Rudými Khmery dobrovolně při amnestii v roce 1994, kdy došlo k repatriaci 800 až 1000 jednotek a přibližně 700 z nich se včlenilo do národní armády (E/CN.4/1994/73, odst. 68). Ve střednědobém horizontu se však plně projevily dopady toho, že ozbrojené jednotky nebyly staženy z území a integrovány zpět do společnosti a že Rudí Khmerové disponovali silným vojenským arsenálem. V zemi rostla intenzita bojů i počet obětí konfliktu. Proto je oblast hodnocena jako neúspěch.

V *dlouhodobém* horizontu se úroveň odzbrojení odvíjela od vnitrostátní situace. Až v roce 1999, kdy se příslušníci Rudých Khmerů vzdali, nastalo jejich odzbrojení a odzbrojené jednotky se včlenily do armády kambodžské vlády (Wille 2006).[113] V dlouhodobém horizontu tedy došlo k odzbrojení konfliktních stran, tento vývoj však nelze hodnotit jako úspěch UNTAC, která oblast odzbrojení opustila již v průběhu svého působení.

Tabulka 9 Hodnocení cíle Odzbrojení, demilitarizace a reintegrace

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Byly jednotky staženy z území a demobilizovány?	Odpověď ANO/NE	Neúspěch	Neúspěch	Úspěch
Byli bojovníci integrováni zpět do společnosti?	Počet repatriovaných bojovníků	Neúspěch	Neúspěch	Úspěch
Byly jednotky odzbrojeny?	Počet odevzdaných zbraní/ přítomnost zbraní	Neúspěch	Neúspěch	Úspěch
Hodnocení celkem		Neúspěch	Neúspěch	Úspěch (nelze připsat UNTAC)

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 9 shrnuje výsledky hodnocení cíle odzbrojení, demilitarizace a reintegrace. Pařížské dohody stály na předpokladu, že čtyři kambodžské frakce budou plnit svoje závazky vyplývající z mírové dohody a budou se podílet na všech částech mírového procesu. Že tedy existuje politická vůle k realizaci mírového procesu. Ačkoliv mírová dohoda zahrnovala závazek stran, nikde nebylo uvedeno, jakým konkrétním způsobem by

[113] Přesto některé studie upozorňují, že v Kambodži zůstalo více než 30 % zbrojního arsenálu (Wille 2006).

operace řešila situaci, když svůj závazek nedodrží. V dohodě bylo uvedeno, že operace učiní všechny nezbytné kroky k zajištění dvoufázového procesu příměří. Ačkoliv generální tajemník informoval opakovaně Radu bezpečnosti o porušování dohod ze strany Rudých Khmerů v oblasti odzbrojení, sám donucovací opatření nedoporučil. Došlo k řadě jednání na mezinárodní i lokální úrovni, ale Rudí Khmerové se drželi své interpretace, že nedošlo k řádnému stažení cizích vojsk. Operaci UNTAC se podařilo zajistit odzbrojení 55 000 vojáků třech kambodžských stran, nedosáhla téměř žádného odzbrojení armády Rudých Khmerů, a od svého původně stanoveného cíle v oblasti demobilizace a demilitarizace ustoupila. Původní cíl operace UNTAC odzbrojit a demilitarizovat 70 % ozbrojených složek byl následně opuštěn. V tomto směru je tedy činnost UNTAC v oblasti demobilizace a demilitarizace v krátkodobém horizontu hodnocena jako neúspěšná.

Po vytvoření nové vlády tři kambodžské strany integrovaly své jednotky do národní armády. Část Rudých Khmerů se vzdala a byla také integrována do armádních jednotek. Ve střednědobém horizontu se projevil dopad nedostatečného odzbrojení v rozsahu ozbrojeného násilí i násilí vůči civilistům. V dlouhodobém horizontu se násilí eliminovalo, hnutí Rudých Khmerů zaniklo a jejich zbraně se dostaly pod kontrolu vládní armády. I v tomto případě lze proto konstatovat, že tento vývoj nelze hodnotit jako úspěch UNTAC.

Volby

Zhodnocení úspěšnosti v oblasti voleb zkoumá, zda byly volby svobodné a spravedlivé. Jako indikátory jsou použity poměr registrovaných voličů vs. počet voličů s nárokem volit, počet registrovaných voličů a počet voličů, kteří se zúčastnili voleb. Tyto indikátory umožňují identifikovat zájem o volební účast a příležitost obyvatel volit a mají zohlednit, zda některé části populace nebyla upřena účast na volbách. Indikátor počtu ozbrojených útoků pomáhá zjistit, do jaké míry byla zajištěna bezpečnost v průběhu voleb. Následně je využit indikátor počtu mezinárodních organizací, které uznaly výsledek voleb, což indikuje mezinárodní podporu nově zvolené vládě.

Mírová operace UNTAC byla v rámci mandátu pověřena uspořádáním svobodných a spravedlivých voleb.[114] Je patrné, že se po celou dobu své přítomnosti v Kambodži soustředila primárně na splnění tohoto cíle. Již v průběhu fáze registrace obyvatel k volbám, která začala v září 1992, spustila masivní kampaň pro zvýšení informovanosti a zajištění co největšího počtu registrovaných voličů. V průběhu registračního období, které trvalo tři měsíce, se operaci UNTAC podařilo registrovat 96 % voličů, což je v absolutním vyjádření 4 764 430 Kambodžanů.[115] K volbám, které se konaly 25. až 28. května 1993, se dostavilo 4 267 192 Kambodžanů, přibližně 89,56 % registrovaných voličů (S/25913, odst. 5).[116] Velmi vysoký počet registrovaných voličů i odevzdaných volebních hlasů dle generálního tajemníka indikoval zájem Kambodžanů zvolit si budoucí směřování své země (S/25719, odst. 132). Účast byla nad očekávání vysoká, a to i přes výhrůžky, kterým obyvatelé čelili ze strany dvou kambodžských stran. Rudí Khmerové hrozili ozbrojenými útoky na volební stanice, čímž chtěli odradit obyvatele od účasti na volbách. Strana Státu Kambodža vyhrožovala, že hlasování nebude tajné a že ti, kdo nevyjádří podporu Straně Státu Kambodža přijdou o práva a benefity garantované státem, nebo budou potrestání (Asia Watch 1993: 35).

V období před volbami docházelo k řadě útoků na příslušníky politických stran, přičemž jako hlavní pachatel politicky motivovaného násilí byla identifikována Strana Státu Kambodža (S/25289, odst.9). Generální tajemník informoval Radu bezpečnosti, že neutrální politické prostředí neexistuje, a varoval, že průběh voleb může být výrazně narušen (S/25719, odst. 136).

V průběhu voleb však násilí většího rozsahu monitorováno nebylo. Došlo k přímému útoku na dvě pevné volební stanice a dvě mobilní jednotky, přičemž bylo potvrzeno 1 úmrtí, 2 zranění příslušníci UNTAC a 3 zranění Kambodžané (S/25193, odst.3). V některých

[114] Zvláštní vyslanec generálního tajemníka definoval kritéria, podle kterých měla být určena svoboda a spravedlnost voleb: (1) míra, v jaké by byly volby a kampaň poznamenány násilím, zastrašováním a pronásledováním; (2) míra, v jaké by Stát Kambodža (kontrolující největší území s největším administrativním vlivem) využil svůj vliv nerovný způsobem, omezil přístup ostatních stran k médiím; (3) technické provedení voleb (S/25784, odst.6).

[115] Dle Pařížské dohody měly způsobilost volit osoby starší 18-ti let narozené v Kambodži nebo osoby, které jsou dítětem osoby narozené v Kambodži. (A/46/608 - S/23177, příl. 3, odst. 4). Tato způsobilost byla později upravena na osoby starší 18-ti let narozené v Kambodži, jejichž alespoň 1 rodič byl narozen v Kambodži, a osoby, které byly dítětem osoby narozené v Kambodži, jejichž alespoň 1 prarodič byl narozen v Kambodži (S/24578, odst. 13).

[116] Jako platných bylo uznáno 4 011 631 volebních lístků (S/25913, příloha 2).

oblastech pak Rudí Khmerové bránili voličům v přístupu do volebních místností (S/25193, odst.4). Kromě těchto lokalizovaných útoků násilí většího rozsahu nebylo zaznamenáno. Pozitivní směrem k zajištění bezpečnosti bylo přeskupení vojenského komponentu UNTAC s cílem zajistit bezpečnost volebních místností (S/25719, odst. 36). Vojenské složky kooperovaly na tomto úkolu s civilně policejními složkami UNTAC za podpory ozbrojených jednotek příslušníků třech kambodžských stran (S/25719, odst. 38).

Značné úsilí volební složky UNTAC směřovalo ke zvýšení informovanosti občanů v oblasti volebních práv. Rádio UNTAC vysílalo každý den a informovalo širokou veřejnost o volebním právu a o anonymitě volebních hlasů (S/25124, odst. 89). Usilovalo nejen o zvýšení povědomí o volebních právech, ale mělo budovat u Kambodžanů důvěru k volebnímu procesu a výsledku voleb a čelit propagandě některých politických stran. Na výsledku voleb se pozitivně projevila i práce dobrovolníků, kteří se v průběhu volebních příprav přímým kontaktem s Kambodžany pokoušeli vytvořit prostředí důvěry (Ledgerwood 1994).

Participace konfliktních stran ve volbách měla být důležitou součástí procesu řešení konfliktu. Vzhledem k tomu, že jednou z hlavních příčin konfliktu byl spor o institucionální podobu vlády v zemi a legitimní zdroj moci, volby představovaly způsob, jakým mohly strany získat svůj podíl na vládě i potřebnou legitimitu. Ve volbách se o participaci na vládě ucházely tři ze čtyř kambodžských stran, které podepsaly mírovou dohodu. Strana Demokratické Kampučie se voleb nezúčastnila. Politický vůdce Rudých Khmerů Khieu Samphan v dubnu 1992 oznámil, že strana svoji kandidaturu a participaci ve volbách ruší. Jako zdůvodnění tohoto kroku uvedl, že vietnamské síly pokračují v okupaci Kambodže a že tedy stále není zajištěno neutrální politické prostředí (S/25719, odst. 10).

Řada odborníků se zaobírala tím, proč Rudí Khmerové svou účast ve volbách odvolali. Někteří se domnívají, že Rudí Khmerové nikdy nechtěli dodržet podmínky dohody (Roberts 2001). Jíní, že strana v tento okamžik vyhodnotila, že ve volbách nemá šanci získat relevantní počet hlasů, a proto ve snaze zachovat si tvář, raději z voleb odstoupila. Svou podporu někteří příslušníci Rudých Khmerů vyjádřili straně FUNCINPEC. Ať už byl důvod jakýkoliv, Rudí Khmerové tímto krokem sami rozhodli o tom, že se skrze legitimní volební proces nepokusí získat podíl na vládě země.

Vítězem voleb se stala strana FUNCINPEC s 45 % hlasů, strana Státu Kambodža skončila druhá s 38 % hlasů, třetí v pořadí byla Budhistická liberálně-demokratická strana s 3,8 % voličů, jako čtvrtá skončila strana MOULINAKA s 1 % hlasů.[117] To, že vyhrála strana, která nebyla u moci, signalizovalo demokratičnost voleb a to, že si Kambodžané sami zvolili směřování své země. Tyto čtyři strany si následně rozdělily 120 míst v Národním shromáždění nahrazujícím Nejvyšší národní radu (S/25193, Příloha 1).

Vůdce strany Státu Kambodža Hun Sen těsně po realizaci voleb označil volby za „*excelentně provedené*". Skvělého výsledku bylo dle Hun Sena dosaženo díky prostředí, které „u*možnilo převážné většině obyvatelstva volit s důvěrou a nadšením, rozhodnout o svém osudu, v touze po míru s odhodláním sjednotit se k budování nové Kambodže"* (S/25913, odst. 9.). Již při průběžném vyhlašování volebních výsledků, když bylo patrné, že Hun Senova strana získá až druhé místo, Hun Sen svoji rétoriku pozměnil a zpochybnil spravedlnost voleb (S/25193, odst. 10). Poukazoval zejména na pochybení, kdy v několika případech došlo při transportu k otevření volebních schránek a vysypání volebních lístků.[118] Vedení volebního komponentu pochybení připustilo, ale potvrdilo, že tyto lístky byly separátně přepočítány a následně započítány, neboť nevykazovaly žádnou odchylku od trendu voleb (Ledgerwood 1994). Hun Sen požadoval opakování voleb v 7 provinciích, ale na žádost UNTAC předložit důkazy o podvodu či pochybnostech nereagoval (S/25193, odst.10). Následně byly volby vedoucím operace i generálním tajemníkem prohlášeny za svobodné a spravedlivé (S/25913, příloha 2). Výsledek voleb byl dále potvrzen rezolucí Rady bezpečnosti, kterou byly znovu uznány jako svobodné a spravedlivé, a Rada bezpečnosti v ní vyjádřila svou podporu nově zvolené vládě (S/RES/840). Výsledek voleb uznalo také ASEAN (S/25971) a Evropské společenství (S/25940). V *krátkodobém* horizontu lze na základě provedené analýzy hodnotit organizaci a provedení voleb jako úspěch UNTAC.

[117] Inter Parliamentary Union [online]. Historical archive page of parliamentary election results for Cambodia. [cit. 15.3.2018]. Dostupné z <http://www.ipu.org/parline-e/reports/arc/2051_93.htm>.
[118] K otevření schránek došlo v důsledku použití plastových místo kovových zámků, přičemž použití plastových zámků bylo záměrné. Pozorovatelé jednotlivých stran chtěli mít jistotu, že při skladování schránek přes noc nedojde k jejich otevření a manipulaci s volebními lístky. Plastový zámek bylo při otevření schránky nutné rozbít a nahradit každý den novým, což pozorovatelům umožnilo jejich lepší evidenci (Riddle 1997: 140).

Ve *střednědobém* horizontu je třeba hodnotit volby, které se v zemi konaly v roce 1998. Do voleb bylo registrováno 5 400 000 voličů. Předvolební období se neslo v duchu násilí a politického vraždění, zpráva Freedom House uvádí 21 obětí politického násilí (Freedom House 1999). Kromě ozbrojeného útoku v severní části země proběhly volby poklidně. Volební účast byla opět vysoká, dosáhla 90 %.[119] Hun Senova Kambodžská lidová strana zvítězila s 41, 4 % hlasů, FUNCINPEC skončila jako druhá s 31,7 % hlasů. Do Národního shromáždění se dostala ještě třetí politická strana, Strana Sama Rainsyho, s 14,3 % hlasů. Po vytvoření koalice mezi dvěma vítěznými stranami se z ní však stala menšinová opoziční strana bez většího vlivu. Mezinárodní společenství dohlíželo nad provedením voleb skrze Společnou mezinárodní pozorovatelskou skupinu, která zahrnovala zástupce Evropské unie a ASEAN. Více než 500 zahraničních pozorovatelů dohlíželo nad volebním procesem. Výsledek voleb byl následně mezinárodními organizacemi uznán. Proto je provedení voleb hodnoceno jako úspěch.

Při hodnocení v *dlouhodobém* horizontu jsou hodnoceny volby, které se konaly v červenci 2003. Před volbami opět proběhla kampaň vládnoucí administrativy spojená s politickým zastrašováním, a bylo reportováno 8 obětí politického násilí.[120] K zajištění nenásilného průběhu voleb bylo rozmístěno 30 000 policejních jednotek a volby proběhly bez útoků a poklidně. Do voleb se registrovalo 6,3 milionu voličů, přibližně 5,2 milionů se zúčastnilo voleb, tj. 83 % způsobilých voličů. Voleb se zúčastnilo 23 politických stran, aby se ucházelo o 123 míst v Národním shromáždění. Zvítězila Hun Senova Kambodžská lidová strana, která získala 73 míst, FUNCINPEC obdržela 26 míst a Strana Sama Rainsyho 24 míst. K hodnocení průběhu voleb bylo vysláno 150 zahraničních pozorovatelů (Freedom House 2003). Volební výsledek byl následně mezinárodně uznán. V dlouhodobém horizontu je oblast voleb znovu hodnocena jako úspěch.

[119] Inter Parliamentary Union [online]. Historical archive page of parliamentary election results for Cambodia. [cit. 12.3.2018]. Dostupné z: http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2051_98.htm.
[120] Inter Parliamentary Union [online]. Historical archive page of parliamentary election results for Cambodia. [cit. 12.4.2018]. Dostupné z: http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2051_03.htm.

Tabulka 10 Hodnocení cíle Volby

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Byly volby svobodné a spravedlivé?	Poměr registrovaných voličů vs. voličů s nárokem volit;	Úspěch	Úspěch	Úspěch
	Absolutní počet registrovaných voličů;	Úspěch	Úspěch	Úspěch
	Počet zúčastněných voličů;	Úspěch	Úspěch	Úspěch
	Počet ozbrojených útoků v průběhu voleb;	Úspěch	Úspěch	Úspěch
	Mezinárodní organizace, které uznaly výsledek voleb.	Úspěch	Úspěch	Úspěch
Hodnocení celkem		Úspěch	Úspěch	Úspěch

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 10 shrnuje výsledky hodnocení cíle volby. I přes to, že UNTAC nebyla schopna eliminovat výhrůžky politických stran směrem k obyvatelstvu, zabránit předvolebnímu násilí a vytvořit neutrální politické prostředí, vysoký počet registrovaných voličů i vysoká volební účast, minimální počet útoků i obětí v průběhu voleb i následné mezinárodní uznání voleb kvalifikují úspěch UNTAC v této oblasti. Ve střednědobém horizontu lze další uspořádané volby kvalifikovat podle indikátorů také jako úspěch, ačkoliv míra politické předvolební propagandy a zastrašování byla vysoká a provedení voleb vykazovalo řadu nedostatků. I přesto byl výsledek voleb byl mezinárodně uznán. V dlouhodobém horizontu se volby kvalifikovaly také jako svobodné a spravedlivé, v průběhu voleb k násilí nedošlo a vykazovaly vysokou volební účast.

Demokratizace

Hodnocení cíle demokratizace spočívá v posouzení, zda širší veřejnost participuje na politickém dění. Jako indikátory jsou využity počet politických stran a participace v dalších volbách. Další oblastí hodnocení je zjistit, zda je demokratický proces stabilní a zda se volby konají pravidelně. Jako indikátor bude využit počet roků svobodných voleb v rámci zkoumaných časových horizontů. Při hodnocení tohoto cíle je třeba se zaměřit dále na to, zda se demokratické procesy a normy integrovaly ve společnosti a zda fungují principy sdílení moci. Demokratické volby samy o sobě nezaručují, že je moc sdílena s širší populací. Jako indikátor poslouží počet převratů, který bude doplněn o slovní analýzu.

Pařížská dohoda měla přispět k transformaci konfliktu a přechodu země z období občanské války do mírového procesu politické změny. Volby v zemi měly vést ke zformování vlády na principech pluralitní demokracie (A/46/608–S/23177).

Bezprostředně po volbách se ukázalo, že výsledek demokratické volby nebude stranami akceptován. Ačkoliv dle volebních výsledků vítězem voleb byla jednoznačně strana FUNCINPEC v čele s Norodomem Ranariddhem, Hun Sen odmítl výsledek voleb uznat. V komplikované situaci se Norodom Sihanouk prohlásil premiérem i vedoucím armády, zatímco svého syna a Hun Sena jmenoval do funkce spoluúřadujících premiérů. (E/CN.4/1994/73). Do 3 měsíců po volbách Norodom Sihanouk oznámil zformování vlády, ve které princ Norodom Ranariddh a Hun Sen získali pozici dvou premiérů. Jakkoliv podivná se tato forma spoluvlády jeví, vedla k uklidnění situace. Nová vláda následně vytvořila ústavu, kterou 24. 9. 1994 Sihanouk podepsal, a stal se znovu králem.[121] Z Kambodže byla po více než 30 letech opět konstituční monarchie. Protože FUNCINPEC získal ve volbách 58 míst a Hun Senova strana 51 míst, princ Norodom Ranariddh byl ustanoven prvním premiérem a Hun Sen druhým premiérem. Ale jednalo se pouze o formální titul, faktickou moc i nadále držel Hun Sen (Kamm 1998: 227).

Ústava, kterou nová vláda vytvořila, nesplňovala principy, které jí byly v mírové dohodě předsevzaty a jež měly následovat mezinárodní lidskoprávní instrumenty. Článek 31 nové Ústavy přijaté v září 1993 sice uznal lidská práva vyplývající z Charty OSN, Všeobecné deklaraci o lidských právech a z dalších lidskoprávních úmluv. Tato práva však přiznala pouze khmerským občanům, došlo tak k vyčlenění ostatních etnických a jazykových skupin (např. Vietnamců, Číňanů, Čamů) ze systému ochrany lidských práv (E/CN.4/1994/73, odst. 59).

Ve *střednědobém* horizontu se svobodné volby konaly v souladu s ústavou po dalších pěti letech, tedy v roce 1998. V roce 1997 došlo v zemi k převratu. Hun Sen obvinil Norodoma Ranariddha z plánované spolupráce s Rudými Khmery a osnování převratu a sám se ujal vlády. Přesto bylo princi Ranariddhovi umožněno zúčastnit se voleb v červnu 1998. Volební účast i v tomto roce byla velmi vysoká, voleb se zúčastnilo 90,7 % voličů. Do voleb bylo zaregistrováno 39 politických stran, tedy dvojnásobek oproti roku 1993, přičemž

[121] Byly vypracovány dva návrhy ústavy, jedna pro republiku a jedna pro monarchii. Z těchto dvou ústav si měl Norodom Sihanouk vybrat a zvolil tu pro monarchii (Kamm 1998: 226).

zvítězila Hun Senova strana a do parlamentu se dostaly ještě další dvě strany, FUNCINPEC a Strana Sama Rainsyho.[122] Rozdělily si 122 míst v parlamentu: Hun Sen 64 míst, 43 míst FUNCINPEC a 15 míst Strana Sama Rainsyho. Vzhledem k tomu, že dvě největší strany zformovaly koalici, v parlamentu existovala pouze jedna menší opoziční strana.[123] Oblast demokratizace je ve střednědobém horizontu hodnocena jako smíšený úspěch.

V *dlouhodobém* horizontu se volby konaly opět po pěti letech, tedy v roce 2003. Tyto volby byly také mezinárodně uznány jako svobodné a spravedlivé. Voleb se zúčastnilo 23 stran, které usilovaly o 123 míst v parlamentu. Počet stran byl nižší než v předchozích volbách, ale vyšší než v referenčním období, proto je hodnocen jako smíšený úspěch. Předvolební období opět doprovázela propaganda i politické násilí. Volební účast byla 83, 2 %. Zvítězil Hun Sen, který získal 73 míst, druhou v pořadí byla strana FUNCINPEC s 26 místy a třetí Strana Sama Rainsyho s 24 místy. Při otevíracím ceremoniálu nové vlády 2 zbývající strany požadovaly, aby Hun Sen odstoupil. Sihanouk vydal následně prohlášení, že „*nová kambodžská vláda bez Hun Sena v čele je nepředstavitelná*". Situace sice nevedla k dalšímu státnímu převratu, avšak došlo k výraznému upevnění Hun Senovy vlády. Je tedy patrné, že sdílení moci v Kambodži nebylo zajištěno. Oblast demokratizace je v dlouhodobém horizontu hodnocena jako smíšený úspěch.

Tabulka 11 Hodnocení cíle Demokratizace

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Participuje širší veřejnost na politickém dění?	Participace v dalších volbách	Úspěch	Úspěch	Úspěch
	Počet politických stran	Úspěch	Úspěch	Smíšený úspěch
Je demokratický proces stabilní?	Počet roků svobodných voleb	Úspěch	Úspěch	Úspěch
Dochází ke sdílení moci?	Absence převratů/svržení režimu	Neúspěch	Neúspěch	Neúspěch
Hodnocení celkem		Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 11 shrnuje výsledky hodnocení cíle demokratizace. V krátkodobém horizontu lze cíl demokratizace hodnotit jako smíšený úspěch. V průběhu mírové operace UNTAC se

[122] Ve volbách v červnu 1998 zvítězila Hun Senova strana s 41,4% hlasů, druhá v pořadí byla FUNCINPEC s 31,7% hlasů. Zdroj: http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2051_98.htm.
[123] Strana Sam Rainsy je jedinou opoziční stranou. Detailně vývoj v rozdělení moci v parlamentu a senátu analyzuje Peou (2001).

v Kambodži uskutečnily první demokratické volby, jejich výsledek však bezprostředně po vyhlášení nebyl ze strany elit respektován. Došlo k vytvoření vlády dvou premiérů. Situace mezi nimi byla nadále napjatá a vyostřila se v roce 1997, kdy Hun Sen prvního premiéra svrhnul. V roce 1998 se v zemi uskutečnily další volby, které byly mezinárodními pozorovateli shledány jako demokratické, výsledek voleb však vedl k upevnění Hun Senovy moci. V roce 2003 se uskutečnily další volby s výraznou převahou hlasů pro Hun Senovu stranu. V Kambodži tak ani v dlouhodobém horizontu nedošlo ke sdílení moci s širšími vrstvami populace, Hun Senova strana ovládala většinu státního aparátu.

Humanitární pomoc

První klíčová otázka tohoto cíle hodnotí, do jaké míry byla zajištěna distribuce humanitární pomoci. K tomuto účelu poslouží indikátor množství humanitární pomoci. Další klíčovou oblast hodnocení představuje analýza, zda došlo ke snížení lidského utrpení. Za tímto účelem bude použit indikátor počtu obyvatel s podvýživou. Třetí klíčová otázka hodnotí, zda došlo ke zlepšení kvality lidského života. Jako indikátory budou využity očekávaná délka života, úmrtnost při narození, úmrtnost matek při porodu a občanské a politické svobody.

V Pařížských dohodách bylo ujednáno, že priority a strategie v oblasti obnovy a rozvoje budou určeny lokálně a že *„hlavní odpovědnost za rozhodnutí o potřebách a plánech obnovy nese kambodžský lid a vláda vytvořena svobodnými a spravedlivými volbami. Rozvojové cíle a strategie by v žádném případě neměly podléhat externím vlivům*[124] (S/23177).

Hodnocení v *krátkodobém horizontu* poukazuje na smíšený úspěch. V červnu 1992 na konferenci v Tokiu byla přislíbena pro rehabilitaci a rekonstrukci Kambodže částka 880 milionů USD. Jednalo se o výraznou mezinárodní podporu, do té doby směřovala mezinárodní humanitární pomoc pouze do pohraničních uprchlických táborů. Generální tajemník požádal v rámci rehabilitační pomoci o částku 30 milionů USD na zajištění potravinové bezpečnosti a 40 milionů USD na zlepšení úrovně zdravotních služeb, zajištění pitné vody a sanitace (S/23870, odst. 4). Na repatriaci a humanitární pomoc uprchlíkům

[124] Deklarace na rehabilitaci a rekonstrukci Kambodže, čl. 2., 23 October 1991.

byla alokována částka 82 milionů USD (tato část je hodnocena v rámci cíle repatriace). Distribuce humanitární pomoci představovala komplikovaný proces, docházelo ke zpoždění finančních toků ze strany dárců, k prodlevám však docházelo i z důvodu neschopnosti kambodžských stran dohodnout se na podobě humanitárních projektů. Generální tajemník opakovaně žádal o poskytnutí rychlejšího čerpání ze strany dárců. Vedoucí operace Akashi usiloval efektivnější schválení humanitárních projektů, podařilo se schválit jen dílčí část (S/25719, odst. 72).

Hodnocení kvality života je provedeno podle několika indikátorů. Dle Human Development Index se očekávaná délka života v době po rozmístění UNTAC zvýšila. Zatímco v letech 1985 až 1990 byla očekávána délka života 52 let, v období 1990 až 1995 vzrostla na 54 let.[125] Počet obyvatel trpících podvýživou dle UNDP poukazuje na lehce zlepšující se trend v průběhu operace UNTAC. Zatímco v roce 1991 bylo reportováno zhruba 3 miliony obyvatel s podvýživou, v roce 1993 tento počet klesl na 2,9 milionu. V procentuálním vyjádření trpělo podvýživou v roce 1991 31,2 % obyvatelstva, v roce 1992 29,7 %, v roce 1993 29 %.[126] Lze tedy monitorovat mírné zlepšení v této oblasti.

Úmrtí při narození je dalším indikátorem, který umožňuje hodnotit vývoj životní úrovně obyvatelstva. Tento index při hodnocení životní úrovně bere v potaz dostupnou zdravotní péči. K přesnému hodnocení indikátoru nejsou dostupná potřebná data z jednotlivých let, určitou indicii však mohou poskytnout data z roku 1990 (37 z 1000) a 1995 (38 z 1000), tedy období „před“ a „po“ operaci UNTAC, ale ve střednědobém horizontu. Na základě těchto dat se jedná přibližně o stejný počet. Dalším indikátorem životní úrovně je úmrtnost matek při porodu, která se snížila z 9,55% v roce 1991 na 8,42 % v roce 1993.[127]

V průběhu působení UNTAC přistoupila přechodná vláda k řadě mezinárodních lidskoprávních smluv. V dubnu 1992 Nejvyšší národní rada podepsala Mezinárodní úmluvu o občanských a politických právech a Mezinárodní úmluvu o ekonomických,

[125] Pro srovnání: v období 1975 – 1980 byla očekávaná délka života 37 let a v období 1975 – 1980 (režim Rudých Khmerů) pouhých 14 let. Od 80. let je patrný rostoucí trend v očekávané délce života. V roce 2015 se zvýšila na 68 let. Pro srovnání: ve Vietnamu byla v roce 2015 očekávaná délka života 76 let. Zdroj: Data k očekávané délce života v Kambodži a Vietnamu, dostupné z http://data.un.org/Data.aspx?q=life+expectancy&d=PopDiv&f=variableID%3a68 [cit. 16.3.2018].
[126] Millenium Development Goals Indicators, Počet obyvatel s podvýživou v %. Dostupné z http://mdgs.un.org/unsd/mdg/SeriesDetail.aspx?srid=566 [cit. 16.3.2018].
[127] Data k očekávané délce života mužů i žen: http://data.un.org/Data.aspx?q=life+expectancy&d=PopDiv&f=variableID%3a68 [cit. 26.5.2018].

sociálních a kulturních právech (S/23780, odst.15). I přes nově nabyté svobody (svobodu vyjadřování, svobodu tisku a svobodu shromažďování) docházelo k násilnému potlačování shromáždění a politicky motivovaným útokům (S/25124, odst. 95). V období před volbami vedoucí operace Akashi zakázal organizaci volebních meetingů ve snaze předejít násilnostem (S/25719, odst.23).

Ve *střednědobém horizontu* lze monitorovat zlepšení v indexech lidského rozvoje: Očekávaná délka života se zvýšila na 56 let (1995–2000). V rámci podvýživy však došlo ke zhoršení indexu v roce 1998 na 36, 7 %. Úmrtnost novorozenců se snížila na 36 (na 1000 narozených) a úmrtnost matek při porodu se snížila na 5,82 %. Ve střednědobém horizontu došlo ke zhoršení bezpečnostní situace a v důsledku pokračujících bojů nastal přesun cca 160 000 obyvatel do bezpečnějších zón. Svoboda pohybu ve venkovských oblastech byla ve střednědobém horizontu do značné míry limitována zhoršující se bezpečnostní situací a pohyb obyvatelstva byl výrazně omezen vzhledem k rozsahu zaminování. Proces odminování území, který byl zahájen v průběhu UNTAC pokračoval velice pomalu (odminování je předmětem hodnocení v rámci cíle rekonstrukce). Bezpečnostní situaci a související občanská práva zhoršovala i skutečnost, že kambodžské strany i nadále pokračovaly v rozmisťování min (E/CN.4/1994/73, odst. 170). Politické svobody vykazovaly nízkou úroveň naplnění, situace byla nepříznivě ovlivněna zejména soubojem mezi spoluúřadujícími premiéry a státním převratem v roce 1997. Ačkoliv byly v zemi v roce 1998 provedeny demokratické volby, docházelo i nadále k represím politických odpůrců. V roce 1998 hodnotila organizace Freedom House politické svobody stupněm 6 (hodnocení probíhá na škále 1 až 7, přičemž 1 je nejlepší a 7 nejhorší úroveň) a občanské svobody také stupněm 6 na stejné škále (Freedom House 1998). Oblast je ve střednědobém horizontu hodnocena jako smíšený úspěch.

V *dlouhodobém horizontu* lze pozitivně hodnotit zlepšení kvality lidského života, kdy se očekávaná délka života prodloužila na 60 let (2000–2005). Došlo také ke snížení úmrtnosti novorozenců na 31 (na 1000 narozených) a úmrtnost matek při porodu klesla na 3,67 %. V rámci indikátoru počtu obyvatel s podvýživou došlo ke zlepšení indexu v roce 2003 na 23,6 %. V roce 2003 hodnotila organizace Freedom House politické svobody stupněm 6 a občanské svobody stupněm 5 (Freedom House 2003). To vypovídá o tom, že míra

poskytování občanských svobod dosáhla v Kambodži jen mírného zlepšení, úroveň politických svobod zůstala ve sledovaném období velice nízká.

Tabulka 12 Hodnocení cíle Humanitární pomoc

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Byla zajištěna distribuce humanitární pomoci?	Množství humanitární pomoci, která byla distribuována	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch
Došlo ke snížení lidského utrpení?	Počet obyvatel trpících podvýživou	Úspěch	Neúspěch	Úspěch
Zlepšila se kvalita života?	Úmrtnost novorozenců; Úmrtnost matek při porodu; Očekávaná délka života; Občanská a politická práva	Smíšený úspěch Úspěch Úspěch Smíšený úspěch	Úspěch Úspěch Úspěch Smíšený úspěch	Úspěch Úspěch Úspěch Smíšený úspěch
Hodnocení celkem		Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 12 shrnuje výsledky hodnoceného cíle humanitární pomoci. V krátkodobém horizontu lze humanitární činnost operace UNTAC hodnotit jako smíšený úspěch. Limity se projevily v distribuci humanitární pomoci, když kambodžské strany nebyly schopny dospět ke stanovisku ohledně jejího využití. Určitý pozitivní vliv měla přítomnost UNTAC na indikátory kvality lidského života a došlo ke snížení lidského utrpení. Občanská a politická práva občanů byla v nově vytvořené ústavě zahrnuta, v realitě však nebyla zajišťována. Ve střednědobém horizontu počet obyvatel s podvýživou vzrostl, projevily se dopady rostoucího stupně násilí v zemi. Občanská a politická práva v zemi byla potlačována ze strany vládnoucího režimu. Indikátory kvality lidského života se v menší míře zlepšily. Reálná distribuce humanitární pomoci byla ovlivněna vysokou mírou korupce v zemi. Ve střednědobém horizontu je proto činnost UNTAC hodnocena jako smíšený úspěch. V dlouhodobém horizontu došlo po ukončení ozbrojeného násilí v zemi ke zlepšení indikátorů lidského života i snížení počtu obyvatel s podvýživou. Distribuce humanitární pomoci byla stále ovlivněna vysokou mírou korupce. Dodržování občanských a politických práv bylo i nadále na velmi nízké úrovni. Oblast humanitární pomoci lze hodnotit jako smíšený úspěch.

Lidská práva

V oblasti lidských práv bude nejprve hodnoceno, zda se operaci podařilo zabránit genocidě. Jako indikátor pro toto hodnocení bude využit počet úmrtí dle definice ženevských konvencí. Další klíčová otázka posoudí, zda došlo ke snížení počtu porušení lidských práv, přičemž bude využit indikátor počtu porušení lidských práv. Je třeba dále zhodnotit, zda byly ochráněny vyznačené oblasti a ochráněny chráněné osoby. Jako indikátor bude pro tuto analýzu použit počet obětí mezi chráněnými osobami.

Lidskoprávní mandát UNTAC byl nejširší z do té doby vyslaných mírových operací OSN. (E/CN.4/1994/73, odst.17). Dle Pařížských dohod mandát operace UNTAC zahrnoval (S/23177, Příloha 1, Sekce E):

- *Vytvoření a implementaci programů pro vzdělávání v oblasti lidských práv;*
- *Dohled nad dodržováním lidských práv v přechodné době;*
- *Šetření obvinění v oblasti porušení lidských práv a tam kde je to možné, zaujmout korektivní opatření.*

Dle implementačního plánu generálního tajemníka měly kambodžské úřady pod dohledem UNTAC *„zajistit respekt a dohled nad dodržováním lidských práv a základních svobod…a efektivní opatření k tomu, aby se neopakovaly praktiky minulosti a dodržovaly relevantní mezinárodní normy v oblasti lidských práv“* (S/23613, odst. 9).

V průběhu působení operace UNTAC ke genocidě nedošlo. Rudí Khmerové však podnikali etnicky zaměřené útoky na vietnamské obyvatelstvo, v průběhu operace UNTAC bylo reportováno 120 obětí etnického násilí a 80 zraněných (E/CN.4/1994/73, odst.13). Ačkoliv počet etnicky motivovaných útoků se pohyboval v řadu stovek lidí, nikoliv tisíců, násilné praktiky i krvavost útoků vyvolávala u příslušníků vietnamských menšin hrůzu, že by k masovému vraždění mohlo dojít (E/CN.4/1994/73, odst. 21). Před touto hrozbou 25 000 Vietnamců uprchlo z Kambodže do Vietnamu (E/CN.4/1994/73, odst.36).

V oblasti vyšetřování porušování lidských práv byla operace UNTAC limitována výchozí situací, kdy v zemi fungoval jen velice slabý právní a soudní systém. V roce 1991 v zemi chyběly základní instituce, na kterých je obvykle postaven systém ochrany lidských práv (E/CN.4/1994/73, odst. 18). Soudci nebyli nezávislí, zato často zkorumpovaní, soudy byly přímo podřízené ministerstvům i lokálním administrativním úřadům. Soudní řízení se

odehrávala na pokyn policie, rozsudek byl velice často ovlivněn (Asia Watch 1993). Pokud se přečinu dopustili příslušníci policie, UNTAC nebyla schopna zajistit jejich potrestání. Zpráva z průběhu operace uvádí, že do jisté míry soudní řízení fungovalo v případě potrestání nižších, nikoliv však vyšších hodností (E/CN.4/1994/73, odst. 48). Chyběl svobodný tisk, státní instituce zajišťující základní sociální služby, lidskoprávní nevládní organizace, které by propagovaly ochranu lidských práv (E/CN.4/1994/73, odst. 25). V tomto ohledu UNTAC přijala Přechodné trestní právo, ale existující administrativa Státu Kambodža neumožnila jeho řádné dodržování (E/CN.4/1994/73, odst. 18).

Mírová operace UNTAC se zaměřila na vybudování institucí, které měly v přechodné době sloužit k podpoře v oblasti lidských práv. Společně s Komisí pro lidská práva vytvořila Centrum pro lidská práva a generální tajemník jmenoval do funkce Zvláštního vyslance pro lidská práva v Kambodži. Společně s řadou nevládních organizací se UNTAC zaměřila na informování široké veřejnosti v oblasti lidských práv a jejich ochrany. S ohledem na primární cíl UNTAC realizovat v zemi demokratické volby probíhala velká informační kampaň o volebním právu obyvatel.

Co se týče ochrany chráněných osob mandát UNTAC explicitně uvádí ochranu uprchlíků a vysídlených osob a propuštění válečných zajatců. Operace UNTAC se zasloužila o návrat 362 209 Kambodžanů zpět do země a jejich repatriaci (blíže v rámci hodnocení cíle repatriace). Dále bylo stanoveno, že všichni váleční zajatci mají být propuštěni a má jim být umožněna integrace do společnosti. Při verifikaci stavu propuštěných zajatců zjistili příslušníci operace, že ve věznicích docházelo k porušování práv vězňů.[128]

S ohledem na mandát UNTAC v oblasti šetření porušování lidských práv byl vytvořen Speciální úřad pro šetření obvinění z porušování lidských práv. Od března 1992 do června 1993 bylo zahájeno 1 300 šetření, ale vzhledem k nefungujícím soudům nedošlo k pravomocnému rozhodnutí a jejich potrestání. Zpráva hovoří o zadržení 3 obviněných (E/CN.4/1994/73, odst. 51), což je z celkového počtu nahlášených incidentů jen nepatrné množství. Lze navíc předpokládat, že řada incidentů ani nahlášena nebyla. Existovala tedy výrazná mezera mezi sledováním stavu lidských prav a nápravnými opatřeními. Tímto

[128] Ve zprávě generálního tajemníka byly uvedeny závažné případy porušování této ochrany. V prvním případě docházelo k opakovanému týraní zajatců, v druhém případě došlo k mučení a následné popravě 7 zajatců.

způsobem se míjel efekt vzdělávací činnosti příslušníků UNTAC v oblasti lidských práv. Kambodžané tedy sice byli edukováni o svých právech, zároveň však byla jejich práva porušována a příslušníci UNTAC nebyli schopni dodržování jejich práv zajistit. Zpráva neziskové organizace shrnula situaci takto: „*Přes všechny zdroje, které OSN na vzdělávání v oblasti lidských práv použila, zůstává po 17 měsících administrativy OSN odkaz, že neexistuje potrestání za jejich závažná porušení*“ (Asia Watch 1993:2).

V průběhu působení UNTAC přistoupila kambodžská přechodná vláda k řadě mezinárodních lidskoprávních smluv. V dubnu 1992 Nejvyšší národní rada podepsala Mezinárodní úmluvu o občanských a politických právech a Mezinárodní úmluvu o ekonomických, sociálních a kulturních právech (S/23870, odst. 15), v září 1992 dále přijala Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen, Úmluvu o právech dítěte a Úmluvu o právním postavení uprchlíků a její Protokol (S/24286, odst. 8). Reálné dodržování legislativního rámce v oblasti lidských práv však bylo komplikováno jednak pokračujícím ozbrojenými boji a jednak neschopností a někdy i neochotou bezpečnostních složek zadržet a potrestat viníky.

Stav lidských práv ve *střednědobém horizontu* souvisel s probíhajícím konfliktem a pokračujícím násilím Rudých Khmerů vůči etnickým Vietnamcům. Genocidě bylo zabráněno, ale ani v tomto časovém úseku nebylo zabráněno pronásledování etnických skupin. Indikátor je hodnocen jako smíšený úspěch. Základním pramenem lidských práv se měla stát nová ústava. Článek 31 nové Ústavy přijaté v září 1993 skutečně uznal lidská práva vyplývající z Charty OSN, Všeobecné deklaraci o lidských právech a z dalších lidskoprávních úmluv. Tato práva přiznal pouze khmerským občanům, došlo tak k vyčlenění dalších etnických a jazykových skupin (např. Vietnamců, Číňanů, Čamů) ze systému ochrany lidských práv (E/CN.4/1994/73, odst. 59). K porušení lidských práv tedy nadále docházelo, ačkoliv existoval právní rámec i soudní systém. Indikátor je hodnocen jako smíšený úspěch.

V *dlouhodobém horizontu* se na situaci v oblasti lidských práv projevila pozitivně skutečnost, že byl ozbrojený konflikt ukončen. Genocidě bylo zabráněno a míra etnicky směřovaného násilí se po zániku hnutí Rudých Khmerů snížila. Indikátor je hodnocen jako

úspěch. Míra porušování lidských práv zůstala vysoká, výrazně souvisela s neschopností policejních složek včas zasáhnout, a nefunkčním soudním systémem, který ponechal pachatele bez trestu (E/CN.4/2004/105, odst. 26-29). K dalším útokům v zemi nedošlo, k obětem také ne. Cíl je v dlouhodobém horizontu hodnocen jako smíšený úspěch.

Tabulka 13 Hodnocení cíle Lidská práva

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Bylo zabráněno genocidě?	Počet úmrtí dle definice ženevských konvencí	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Úspěch
Snížil se počet porušení lidských práv?	Počet nahlášených incidentů porušení lidských práv	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch
Byly ochráněny chráněné osoby?	Počet obětí mezi chráněnými osobami	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Úspěch
Hodnocení celkem		Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 13 shrnuje výsledky hodnocení cíle lidská práva. Mírová operace UNTAC nesla ve svém mandátu několik lidskoprávních aspektů. Velkou pozornost věnovala vytvoření vzdělávacích programů určených k edukaci obyvatelstva v oblasti lidských práv. Při reálném dohledu nad dodržováním a ochranou lidských práv však operace UNTAC vykazovala řadu selhání. Docházelo k politicky motivovanému násilí, UNTAC nezabránila etnickým útokům na vietnamskou menšinu, ani nedokázala zajistit potrestání těchto zločinů. Pokus o vytvoření systému pro šetření porušování lidských práv selhal na neschopnosti zajistit pravomocné odsouzení a potrestání pachatelů. Tím se do jisté míry oslaboval účinek vzdělávacích aktivit. Pozitivně lze v lidskoprávní oblasti hodnotit ochranu uprchlíků i rozsah, v jakém se UNTAC podařilo zajistit přesun uprchlíků a vysídlených osob zpět na kambodžské území. Ačkoliv Kambodžané prošli v minulosti hrůzou polpotovského režimu, ochrana lidských práv v tranzitní době nebyla primárním zájmem operace, a je to patrné na míře, v jakém operace byla schopna zajistit dodržování lidských práv. Sám generální tajemník se k situaci vyjádřil ve své čtvrté zprávě k působení UNTAC realisticky: *Přes mnohé aktivity komponentu lidských práv…situace lidských práv v Kambodži dává důvod k velkým obavám*.“ (S/25719, sekce E). V pozitivním smyslu došlo k položení základů opěrných pilířů systému ochrany lidských práv, kdy místní vláda přistoupila k řadě mezinárodních lidskoprávních dokumentů. Ve střednědobém horizontu se situace

nezlepšila. Stále docházelo k útokům na menšinová etnika, zejména Vietnamce ze strany Rudých Khmerů. Poskytnutí stejných práv a svobod obyvatelům nekhmerského původu nebylo ústavou zaručeno. V dlouhodobém horizontu byla bezpečnostní situace v zemi stabilizována a nedocházelo již k etnickým útokům ze strany Rudých Khmerů. Ochrana lidských práv nebyla garantována všem občanům stejnou mírou, docházelo k selektivnímu přístupu při jejich zajišťování a ochraně. Oblast je proto hodnocena jako smíšený úspěch.

5.3. Hodnocení peacebuildingových cílů UNTAC

Repatriace

Hodnocení repatriace spočívá v analýze, jaký počet a procentuální podíl uprchlíků byl navrácen zpět do země a repatriován. Jako indikátor je použit počet a procentuální podíl repatriovaných uprchlíků a vysídlených osob.

Jedním z předmětů mezinárodních jednání o Kambodži byla situace týkající návratu kambodžských uprchlíků žijících v uprchlických táborech na thajském pohraničí s Kambodžou. Tato oblast byla administrovaná koalicí FUNCINPEC, KPNLF a Rudých Khmerů ve spolupráci s UNHCR. V době Pařížské dohody se jejich počet odhadoval na 360 000 Kambodžanů. Od roku 1982 jim poskytovala humanitární pomoc agentura UNBRO.[129]

Podpisem Pařížských dohod bylo ujednáno, že *se „kambodžští uprchlíci a osoby vysídlené mimo kambodžské území mají právo vrátit do země a žít v bezpečí a důstojnosti*“ (A/46/608-S/23177, odst. 19). OSN se zavázala zajistit repatriaci a důstojný a bezpečný návrat uprchlíků a vysídlených osob. Repatriace měla být dobrovolná, stejně jako volba destinace, ve které se budou chtít uprchlíci usadit (A/46/608 - S/23177, příl. 4, odst. 7).[130] Velká snaha o nenásilný přesun a návrat uprchlíků na území odrážela názor, že rekonstrukce v zemi je možná právě za účasti co největšího množství obyvatelstva. V zemi

[129] The United Nations Border Relief Operation (UNBRO) vznikla v lednu 1982 s cílem poskytovat humanitární pomoc kambodžským uprchlíkům na thajsko-kambodžské hranici.

[130] Dobrovolnost návratu zde byla uvedena záměrně. V červnu 1979 bylo přibližně 45 000 uprchlíků z pokynů thajské vlády násilným způsobem navráceno do Kambodže. Thajští vojáci Kambodžany, kteří přežili teror Rudých Khmerů, vyvezli na skalnatá území chrámu Preah Vihear, kde je pod palbou nutili skákat z útesů do zaminovaných lesů. Ti, co nezahynuli pádem z útesů, zemřeli v zaminovaných oblastech pod útesy (Kamm 1998: 162-164).

chyběla kvalifikovaná pracovní síla a předpokládalo se, že určitá část populace, která v pohraničních táborech přežila teror Rudých Khmerů, mohla tuto mezeru zaplnit. Druhým důležitým aspektem byl tlak ze strany thajské vlády na odsun uprchlíků z thajského pohraničí.

V rámci struktury UNTAC byly repatriační a rehabilitační komponenty odděleny. Generální tajemník pověřil vedením a koordinací repatriace Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky (A/46/608 - S/23177, příl. 4, odst. 9). Kromě funkčního oddělení byl na repatriaci alokován i separátní rozpočet, který nebyl zahrnut do celkových nákladů operace UNTAC.[131] Repatriace uprchlíků tedy byla v kompetenci UNHCR, jehož speciální vyslanec, Sergio Vieira de Mello dorazil do Kambodže v lednu 1992, aby vykonával funkci velitele repatriační složky UNTAC. Důležitým přínosem pro výkon funkce v oblasti repatriace byla skutečnost, že UNHCR s Mezinárodním červeným křížem v oblasti uprchlických táborů již delší dobu působili a měli tak již určité povědomí o situaci uprchlíků.

V implementačním plánu generálního tajemníka byly explicitně stanoveny dvě fáze repatriace (S/23613 odst. 138): (1) zajištění přesunu uprchlíků do vybrané lokality (přesun probíhal skrze přijímací centra, kdy docházelo k identifikaci uprchlíků), (2) poskytnutí okamžité pomoci formou přístřešku, domácího vybavení a potravin po dobu 12 měsíců. Implicitně je v textu implementačního plánu obsažena i třetí fáze, kterou byla reintegrace uprchlíků skrze lokální projekty (S/23613 odst. 141) a skrze distribuci repatriační pomoci (S/23613 odst. 141). Na repatriaci uprchlíků a vysídlených osob byl vyčleněn separátní rozpočet.

Mírová operace UNTAC se v průběhu svého působení postarala o bezpečný návrat a repatriaci 365 000 uprchlíků[132] (S/25719, odst. 88). Počet repatriovaných osob vzrostl z 4 000 osob za měsíc v dubnu 1992 na přibližně 40 000 osob za měsíc počátkem roku 1993 (S/25719, odst. 89). Velká většina repatriovaných osob byla z thajských hranic, v menší míře se jednalo o uprchlíky z Indonésie, Vietnamu a Malajsie (S/25719, odst. 89).

[131] Odhad nákladů na repatriaci byl 92,5 milionů USD (A/46/608-S/23177, příl. 4.), později snížen na 81 milionu USD (S/23870, čl. 42). Původní odhad zahrnoval náklady spojené s reintegrací odzbrojených bojovníků, tato část byla po zrušení cíle v oblasti demobilizace a demilitarizace zrušena.

[132] Údaje k přesnému počtu uprchlíků se rozcházejí, implementační plán generálního tajemníka uvádí plánovaný počet 360 000 uprchlíků, Heininger tvrdí, že konečný počet se pohyboval 365 000 až 370 000 uprchlíků (Heininger 1994: 47). Generální tajemník Boutros-Ghali evidoval 362 209 skutečně repatriovaných uprchlíků v období do dubna 1993 (Boutros-Ghali 1994: 33).

Kromě cca 600 osob, které se rozhodly zůstat v thajském pohraničí, se operace UNTAC postarala o repatriaci všech uprchlíků. Repatriace byla pod přímým vedením UNHCR a na reintegraci Kambodžanů se podílely další agentury OSN, např. UNDP a také nevládní organizace. Bylo vytvořeno 60 krátkodobých projektů tzv. „*quick-impact projects*“, které měly uprchlíkům pomoci v reintegraci do místní komunity a které byly přínosné i pro samotnou komunitu, do které uprchlíci přicházeli (S/25719, odst. 92).

Proces repatriace však vykazoval několik slabých míst, se kterými se vedení složky zvládlo vypořádat. Uprchlíkům byla nejprve přislíbena repatriační pomoc v podobě dvou hektarů půdy ve zvolené oblasti, přičemž tyto oblasti byly identifikovány na základě leteckých snímků.[133] Již ve své první průběžné zprávě generální tajemník upozornil na problémy s výběrem lokality, protože se ukázalo, že půda nabízená uprchlíkům je často zaminovaná nebo se vyskytuje v oblastech infikovaných malárií (S/23870, odst 39).[134] Z důvodu nedostatku bezpečné půdy byly uprchlíkům následně nabídnuty další varianty repatriační pomoci, ze kterých si mohli zvolit nejvhodnější. Jednalo se mj. o dřevo na stavbu domu, hotovost, nebo i zaměstnání v rámci UNTAC.[135] Většina uprchlíků volila alternativu v podobě hotovosti.

Příslušníkům UNTAC se podařilo zajistit bezpečný transport osob z uprchlických táborů a jejich ochrana před potenciálními ozbrojenými útoky. V tomto ohledu se operaci UNTAC podařilo přesvědčit frakci Rudých Khmerů, že proces repatriace nemá politický charakter a jedná se především o vyřešení humanitárního problému. Statisíce uprchlíků se tak vrátily bez jakéhokoliv násilného incidentu na kambodžské území a všechny strany respektovaly volbu lokality, kterou si uprchlíci zvolili (S/25179, odst. 90). Indikátor je hodnocen jako úspěch.

Ve *střednědobém* horizontu k dalšímu přesunu uprchlíků za hranice země nedošlo. V souvislosti s pokračujícími ozbrojenými střety však došlo k nárůstu vnitřně přesídlených

[133] 2 hektary byly estimovány na jednu rodinu, přičemž při průměrné velikosti 4,4 osob na 1 rodinu, bylo odhadováno, že celkem bude pro návrat uprchlíků třeba 150 000 hektarů půdy (S/23613, čl. 141).
[134] V implementačním plánu generální tajemník potvrzuje, že zatím bylo identifikováno 240 000 hektarů půdy, z toho 30 000 hektarů půdy bylo kvalifikováno jako „pravděpodobně nezaminovaná“ půda, což mělo být ještě dále potvrzeno. (S/23163, čl. 131). Zpoždění v odminovacích aktivitách však měly dopad i na disponibilitu bezpečné půdy.
[135] Až 88 % uprchlíků volilo variantu hotovosti, Jednalo se o částku 50 USD na dospělou osobu, 25 USD na dítě mladší 12 let. Zdroj: The United Nations and Cambodia, 1991-1995, s. 19-20, s. 33.

osob uvnitř kambodžského území. Zpráva hovoří o 165 000 vysídlených obyvatel v důsledku pokračujících bojů (E/CN.4/1994/73, odst.219). Jejich počet je přibližně o 50 % nižší než počet uprchlíků před rozmístěním UNTAC, proto je oblast hodnocena jako smíšený úspěch.

V *dlouhodobém* horizontu se na situaci vnitřně vysídlených osob pozitivně projevila stabilizace konfliktu. V zemi nastala po ukončení bojů příznivější bezpečnostní situace, která umožnila svobodnější pohyb obyvatel a tam, kde to bylo možné, návrat do původních lokalit. Proto je indikátor je hodnocen jako úspěch.

Tabulka 14 Hodnocení cíle Repatriace

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Jsou uprchlíci navráceni zpět do země nebo repatriováni?	Počet (nebo %) repatriovaných uprchlíků a vysídlených osob	Úspěch	Smíšený úspěch	Úspěch

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 14 shrnuje výsledky hodnocení cíle repatriace. Mírová operace UNTAC byla v plnění cíle repatriace v krátkodobém horizontu úspěšná, neboť se zasloužila o bezpečný návrat a repatriaci 365 000 uprchlíků z thajsko-kambodžského pohraničí, jednalo se tedy o návrat téměř 100 % uprchlíků. Proces návratu a repatriace byl sice spojen s řadou dílčích komplikací, ale repatriační složce se s nimi podařilo vypořádat. Vedení repatriační složky UNTAC dokázalo získat souhlas s transportem uprchlíků přes území okupovaná Rudými Khmery a zajistit jejich bezpečnost. Následně se UNTAC zasloužila o humanitární asistenci a reintegraci osob do komunity. Ve střednědobém horizontu se však negativně projevily dopady zhoršující se bezpečnostní situace a došlo k vnitřnímu vysídlení osob v rámci kambodžského území, své domovy opustilo zhruba 160 000 utečenců. V dlouhodobém horizontu byl konflikt zastaven, nadále nedocházelo k dalšímu nucenému přesunu obyvatelstva a byl umožněn návrat vnitřně vysídlených obyvatel do původních lokalit.

Rehabilitace a rekonstrukce

Hodnocení rehabilitační a rekonstrukční činnosti spočívá v analýze, zda byla zajištěna distribuce zahraniční pomoci v zemi. Nejedná se tedy pouze o množství přislíbené pomoci,

ale o skutečně distribuovanou pomoc. Jako indikátor je využito množství distribuované pomoci dle oficiálních statistik a hodnocení je doplněno o slovní analýzu. Nedílnou součástí rehabilitační a rekonstrukční činnosti je proces odminování. Jako indikátor pro hodnocení této oblasti je využit rozsah odminovaného území.

Rehabilitace a repatriace jsou v mírových dohodách uvedeny v rámci společných ustanoveních (S/24578, sekce I-H). Jejich mandáty se však rozcházely jak v plánování, tak organizaci, implementaci a financování. UNTAC v oblasti rehabilitace neměla přímou roli, byla oprávněna „*koordinovat*" regionální, mezinárodní i bilaterální plány pro rehabilitaci a obnovu země (A/46/608 – S/23177).

V průběhu operace UNTAC mělo dojít k distribuci pomoci určené na obnovu a rozvoj ve výši 880 milionů USD (S/24286, odst. 15). O výši mezinárodní pomoci bylo rozhodnuto během mezinárodní konference v Tokiu v červnu 1992 (S/24286, odst.15), v jejímž průběhu bylo odsouhlaseno vytvoření Mezinárodního výboru pro rekonstrukci v Kambodži.[136]

První komplikací, která nastala, bylo zpoždění přislíbené pomoci ze strany dárců. Například přípravná mise pro rehabilitační projekty Světové banky ve výši 75 milionů USD dorazila do Kambodži až v září 1992 a rehabilitační pomoc od Asijské rozvojové banky byla schválena až v prosinci 1992 (Chopra 1993: 70). Generální tajemník apeloval na dárce, aby umožnily čerpání přislíbené pomoci. Druhou komplikací byla neschopnost Nejvyšší národní rady dospět k rozhodnutí, na které projekty budou peníze alokovány (S/25719, odst. 72). V Pařížských dohodách bylo v rámci Deklarace o rekonstrukci ujednáno, že priority a strategie v oblasti obnovy a rozvoje budou určeny na lokální úrovni: „*hlavní odpovědnost za rozhodnutí o potřebách a plánech obnovy nese kambodžský lid a vláda zvolená ve svobodných a spravedlivých volbách. Rozvojové cíle a strategie by v žádném případě neměly být určeny externími vlivy"*[137](A/46/608 – S/23177). Schvalování projektů hrazených z rozvojové pomoci však bylo zdlouhavé. Zejména pokusy o vytvoření dlouhodobých projektů byly blokovány. Kambodžské strany se domnívaly, že rozvojová

[136] Na této částce se mělo podílet 33 zemí, nejvyšší částku poskytlo Japonsko (200 mil. USD), USA (135 mil. USD), podílely se i nevládní organizace a agentury OSN (Boutros-Ghali 1995: 27).
[137] Deklarace na rehabilitaci a rekonstrukci Kambodže, čl. 2., 23 October 1991.

pomoc spíše napomáhá existující administrativě Státu Kambodža a mohla by jí pomoci ovlivnit výsledek voleb.

Do května 1993 se operaci UNTAC podařilo distribuovat 110 milionů USD (S/25719, odst.95), do poloviny srpna 1993 200 milionů USD (S/26360, odst. 22) a v období do září 1993 výše distribuované rekonstrukční pomoci dosáhla částky 300 milionů USD. Jednalo se tedy méně než o polovinu přislíbené částky. Generální tajemník upozornil, že nedojde k vyčerpání částky v průběhu UTNAC, ale je třeba přijmout opatření směřující k vyčerpání celé přislíbené částky (S/26090, odst. 30). Jakkoliv statistiky ukazují, že došlo k navýšení rozvojové pomoci z 8,9 USD na obyvatele v roce 1991 na 28 USD na obyvatele v roce 1993 (ODA 2007), je třeba zohlednit, že distribuce rozvojové pomoci nebyla zajištěna v přislíbené a potřebné míře. Indikátor je proto hodnocen jako smíšený úspěch.

Operace UNTAC měla dále v rámci svého mandátu „*napomáhat s odstraňováním min a vytvořit tréninkové programy v oblasti odminování a zvyšování povědomí o minách mezi kambodžskými obyvateli*“ (A/46/608 - S/23177, příl.1, sekce C, odst. E). Generální tajemník upozornil ve své zprávě na značný rozsah zaminování a upozornil, že odminování by mělo začít co nejdříve, aby UNTAC mohla vykonávat svou činnost (S/23613, odst. 80). Miny byly v Kambodži prakticky všude, odhady hovořily o 2 až 4 milionech min.[138] Jednalo se o pozůstatek z doby vietnamské války v podobě neexplodované munice, k rozmístění min docházelo v době režimu Rudých Khmerů a pokračovalo i v průběhu 80. let v podstatě všemi bojujícími frakcemi. Rozsah zaminovaných území a četnost min měly obrovské dopady na civilní obyvatelstvo, nejen co do počtu obětí, ale i do počtu zranění a souvisejících amputací.[139]

Zodpovědnost za asistenci při odminování země nesla vojenská složka operace. Ta ale žádné aktivity sama nezapočala. Prvním důvodem byla neochota nasadit příslušníky operace do riskantních odminovacích akcí a druhý důvod spočíval v čerpání financí.[140] Již v únoru 1992, v průběhu působení operace UNAMIC, bylo otevřeno Kambodžské centrum

[138] UN Peacekeeping: Lessons Learned in Managing Recent Missions, December 1993 (OSN 1993: 23).
[139] V roce 1992 vedla Kambodža žebříček v podílu obyvatel žijících s amputací. 1 z 236 Kambodžanů byl postižený z důvodu zranění minou (Heininger 1994: 72).
[140] Generální tajemník poukazoval na nákladnost tohoto procesu, náklady spojené s odstraněním jedné miny odhadoval na 1 000 – 3 000 USD (Boutros-Ghali 1995).

pro odminovací aktivity (Cambodia Mine Action Centre), ale svoji činnost započalo až v roce 1993.[141] V mezidobí jeho činnost suplovaly nevládní organizace.[142]

UNTAC původně plánovala vycvičit 5 000 pracovníků k odminování území do konce roku 1992 (S/23870, odst. 27). Do září 1992 jich vycvičila pouze 850, přičemž pouze 350 do té doby začalo pracovat na odminování, zčásti pod dohledem zmíněných nevládních organizací (S/24578, odst. 24). V období do května 1993 bylo odstraněno pouze 15 000 min,[143] v srpnu 1993 se jejich počet zvýšil na 37 000 (S/26360, odst.23). Do té doby došlo k výcviku 2 300 kambodžských pracovníků, z nichž 1 400 začalo pracovat na odminování. Vzhledem ke zpoždění procesu odminování a jen dílčímu zlepšení je indikátor hodnocen jako smíšený úspěch.

Je třeba podotknout, že indikátor hodnotící rozsah odminování poukazuje na složitější problém. Pokud je mírová operace pověřena asistencí s odminováním území a odmítá akci zahájit z důvodu riskantnosti a nákladnosti, pak se zřejmě jedná o vágně stanovený cíl v rámci jejího mandátu. V této otázce se navíc střetávají zájmy lokálního obyvatelstva a zájmy vedení mírové operace. Zatímco vedení operace usiluje o to, aby nedošlo ke ztrátě životů u příslušníků operace, pomalý postup v odminování území má velké sociální dopady na lokální obyvatelstvo.

Ve *střednědobém* horizontu zahraniční rozvojová pomoc vzrůstala. Zatímco v roce 1993 statistiky uvádí částku 28 USD na obyvatele, v roce 1995 zahraniční pomoc vzrostla na 48 USD na obyvatele. V roce 1997 však došlo k poklesu rozvojové pomoci na částku 28 USD na obyvatele (UN Data 2007), když v důsledku vládního převratu provedeného Hun Senem zahraniční donoři rozvojovou výrazně omezili.[144] V roce 1998 činila rozvojová pomoc ještě o něco méně, cca 27,5 USD na obyvatele.[145] Indikátor je hodnocen jako smíšený úspěch. Ve střednědobém horizontu došlo k posunu v odminování území, ale jak upozornil Zvláštní

[141] Jako důvod zpoždění se uvádí čerpání finančních zdrojů. UNTAC následně přenesla odpovědnost za koordinaci právě Kambodžskému centru pro odminovací aktivity. Sergio Viera de Mello (vedoucí repatriační složky UNTAC) zastával funkci zastupujícího ředitele centra. Kambodžské centrum pro odminovací aktivity pokračovalo ve své činnosti i po stažení operace UNTAC.
[142] Jednalo se o tři nevládní organizace: HALO Trust, Mc Grath´s Mines Advisory Group a Norwegian People´s Aid (S/25719, odst. 52).
[143] UN Peacekeeping: Lessons Learned in Managing Recent Missions, December 1993, s.25.Dostupné z:
[144] Ukazatel hodnotí rozvojovou pomoc na 1 obyvatele (UN Data 2007)
[145] Snížení mezinárodní pomoci byl jeden z hlavních důvodů, proč Hun Sen povolil Norodomu Ranariddhovi návrat do vlasti a uspořádání voleb v roce 1998.

vyslanec generálního tajemníka pro lidská práva, „*miny jsou v Kambodži rozmísťovány rychleji, než probíhá jejich odstranění*“ (E/CN.4/1994/73, odst. 221). Dle zprávy Kambodžského centra pro odminovací aktivity došlo do roku 1998 k odminování 6 184 hektarů (Příloha 4). Jedná se tedy o velice komplikovaný a zdlouhavý proces. Počet obětí min byl i ve střednědobém horizontu vysoký, což souviselo i s jejich dalším rozmisťováním. Indikátor je proto hodnocen jako smíšený úspěch.

V *dlouhodobém horizontu* se množství zahraniční pomoci zvýšilo, v roce 2003 vzrostla částka na 38,1 USD na obyvatele (UN Data 2007). Avšak je třeba zohlednit, že reálnou distribuci pomoci negativně ovlivňovala vysoká míra korupce v zemi. Studie hovoří o tom, že Kambodža kvůli korupci přišla ročně o 300 až 500 milionů USD (Calavan, Briquets a Brien: 2004). Indikátor je proto hodnocen jako smíšený úspěch. Pozitivně lze hodnotit zvětšující se rozsah odminovaného území, do roku 2003 došlo k odminování 11 193 hektarů půdy (Příloha 4). Po ukončení ozbrojeného konfliktu k dalšímu pokládání min nedocházelo, klesal také počet obětí min a neexplodované munice (Příloha 5). Indikátor je proto hodnocen jako úspěch. Celkově je cíl rehabilitace a rekonstrukce v dlouhodobém horizontu hodnocen jako smíšený úspěch.

Tabulka 15 Hodnocení cíle Rehabilitace a rekonstrukce

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Byla zajištěna distribuce pomoci?	Množství distribuované pomoci;	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch
	Odminování území	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Úspěch
Hodnocení celkem		Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Tabulka 15 shrnuje výsledky hodnocení cíle rehabilitace a rekonstrukce. V krátkodobém horizontu je činnost UNTAC v této oblasti hodnocena jako smíšený úspěch. Operaci se podařilo distribuovat 300 milionů USD na vytvoření krátkodobých projektů. Jednalo se však o méně než polovinu částky, která byla pro rehabilitační účely vyčleněna. V oblasti odminování území vedení operace odmítalo své příslušníky zapojit do tréninkových programů vzhledem k rizikovosti této činnosti. Došlo k výraznému zpoždění v počátku odminovacích aktivit. Ve střednědobém horizontu došlo ke zvýšení zahraniční pomoci, avšak z důvodu státního převratu v roce 1997 byla výrazně omezena. Ve střednědobém

horizontu se také proces odminování komplikoval z důvodu pokračujících bojů a dalšího pokládání min. Proto je oblast hodnocena jako smíšený úspěch. Po stabilizaci politické situace v roce 1998 došlo k navýšení jejího čerpání. Velkým úskalím distribuce rozvojové pomoci je korupce, která snižuje množství reálně distribuované pomoci. Pozitivně lze hodnotit vývoj indikátoru odminování, po stabilizaci bezpečnostní situace se rozsah odminovaného území postupně zvyšuje. Oblast je hodnocena jako smíšený úspěch.

Místní bezpečnost

Hodnocení místní bezpečnosti spočívá v posouzení, zda jsou místní a národní složky schopny zajistit bezpečnost místních obyvatel. Jako indikátor je využit počet národních složek zodpovědných za národní a místní bezpečnost. Tento indikátor je však limitující, protože zohledňuje pouze počet těchto složek, nikoliv jejich schopnost zajistit bezpečnost. Proto hodnocení indikátoru bere v potaz schopnost národních složek zajistit bezpečnost a hodnocení je provedeno i v rámci slovní analýzy. Další klíčovou otázkou je, zda existuje násilí i po rozmístění operace. Jako indikátory jsou využity počet obětí civilistů, který je doplněn o počet obětí politického násilí, a dále indikátor frekvence politicky motivovaného násilí.

V implementačním plánu generálního tajemníka je přímo uvedeno, že „*dodržování zákona a pořádku je klíčové nejen pro vytvoření neutrálního politického prostředí, v rámci kterého mají Kambodžané možnost realizovat svoje politická práva a zúčastnit se volebního procesu, ale také k implementaci mandátu UNTAC.“ (*S/23613, sekce D, odst.100).

K ochraně bezpečnosti vznikl v rámci struktury UNTAC civilně policejní komponent (CIVPOL). Ten byl podobně jako volební komponent vytvořen po vzoru úspěšně realizované mírové operace v Namibií (Heininger 1994: 78). Jeho mandát dle Pařížské dohody nebyl pouze monitorovat situaci, ale složky měly „*dohlížet a kontrolovat*“ kambodžské policejní síly. (A/46/608-S/23177, Příl.1, sekce B, odst.5).

Generální tajemník v implementačním plánu specifikovat úkoly CIVPOL, jako „*sběr informací, posuzování lidských potřeb na místě, tréninkové programy a další úkoly související s volbami a bezpečnostními požadavky uvnitř UNTAC.“* (S/22613, sekce E). Z implementačního plánu generálního tajemníka vyplývá, že CIVPOL měl být pověřen dohledem nad policejními jednotkami čtyř kambodžských stran, přibližný odhad bylo

50 000 policistů.[146] Zatímco policejní jednotky Strany Státu Kambodža byly snadno identifikovatelné, strana FUNCINPEC i KPNLF a Strana Demokratické Kampučie je měly reorganizovat (S/23163, odst. 121).

Na činnost operace UNTAC v oblasti místní bezpečnosti měly negativní vliv tři faktory. Prvním faktorem byla nestabilní bezpečnostní situace a pokračující ozbrojené střety mezi kambodžskými stranami, které přímo ohrožovaly životy obyvatel. V období od června 1992 do června 1993 operace UNTAC evidovala nejméně 2 490 případů porušení příměří. Během tohoto období bylo monitorováno 2 517 kambodžských obětí ozbrojených střetů, přičemž z velké většiny se jednalo právě o civilisty, jednalo se o 1 537 mrtvých či zraněných civilistů (E/CN.4/1994/73, odst. 13). Celkový počet mrtvých civilistů není ve zprávě upřesněn. Údaj lze však využít z dat Uppsala Conflict Data Program, který poukazuje na 285 mrtvých civilistů v letech 1992 až 1993 (Příloha 2).

Druhým faktorem byla skutečnost, že Rudí Khmerové nepodstoupili proces odzbrojení a neodevzdali svůj vojenský arsenál. Přičemž to byli právě Rudí Khmerové, kdo se v největší míře dopouštěl jednostranného násilí na civilistech (S/25289, odst. 9), byli hlavními pachateli násilí s etnickým podtextem, jež směřovalo na vietnamské obyvatele. V průběhu UNTAC bylo zaznamenáno 120 obětí etnického násilí, včetně žen a dětí (E/CN.4/1994/73, odst. 13), obava z persekuce donutila přes 20 000 Vietnamců uprchnout z Kambodže do Vietnamu (S/25719, odst.120). Na tuto situaci reagovalo znepokojeně i ministerstvo zahraničí VSR, které žádalo UNTAC o zajištění bezpečnosti Vietnamců žijících na území Kambodže (S/25719, odst.121). Akashi vietnamskou vládu ujistil, že UNTAC učiní veškerá možná opatření, ale zároveň upozornil, že primární odpovědnost spočívá na lokálních autoritách a že UNTAC nemá dostatečné kapacity pro zajištění bezpečnosti všech obyvatel (S/25719, odst.122). Indikátor počtu civilních obětí je hodnocen jako neúspěch.

Dalším důvodem a zároveň i zdrojem násilí byly plánované volby. Frekvence politického násilí se zvyšovala od listopadu do ledna 1993, poté se situace poněkud zklidnila

[146] Přibližně měl CIVPOL dohlížet na 50 000 policejních příslušníků. Strana státu Kambodža disponovala zhruba 47 000 příslušníků, z toho 40 000 policejních příslušníků bylo v provinčních oblastech. Strana Demokratické Kampučie měla k dispozici cca 9 000 policejních příslušníků, s tím, že nebyli jasně identifikovatelní a jejich počet by byl postačující v rozsahu cca 5 000. Bylo dále třeba zajistit 1 700 příslušníků policie v oblastech kontrolovaných FUNCINPEC a 1 000 příslušníků v oblastech kontrolovaných KPNLF (S/23613, odst. 120-122).

(E/CN.4/1994/73, odst. 32-33) a frekvence útoků znovu začala narůstat od března 1993 (E/CN.4/1994/73, odst 34). Vedoucí operace Akashi uvádí hned několik ozbrojených útoků z května 1993, jejichž cílem byli civilisté: …"*100 ozbrojených příslušníků Rudých Khmerů zaútočilo na Siem Reap, kde se nachází Angkor Wat, ...v květnu přepadly jednotky Rudých Khmerů vlak na cestě z Phnompenhu do Battambangu. 30 Kambodžanů zemřelo a 100 bylo zraněno*" (Akashi 1994). Stupňující se násilí a zvyšující se frekvenci útoků monitorují i příslušníci UNTAC: jen na začátku května 1993 došlo k 6 ozbrojeným útokům v rozmezí několika málo dní (Riddle 1997: 117-121). Indikátor frekvence útoků je hodnocen jako neúspěch.

Třetím faktorem, který se negativně projevil na bezpečnosti obyvatelstva, byla neschopnost UNTAC zajistit kooperaci policejních složek kambodžských stran. Protože Rudí Khmerové neumožnili UNTAC kontrolu svých policejních složek a strany FUNCINPEC a KPNLF disponovaly příliš malým počtem jednotek, policejní složky UNTAC se soustředily na kontrolu policie Státu Kambodža (S/25719, odst. 85). Strana Státu Kambodža disponovala cca 48 500 policejních jednotek, dle zprávy generálního tajemníka „*neadekvátně vycvičených*" (S/25719, odst. 85). Jen malá část, přibližně 2 000 policejních příslušníků SOC, prošla za asistence UNTAC v dubnu 1992 odpovídajícím tréninkem (S/25719, odst. 86). Při úkonech, které policie běžně zastřešuje, jako vyšetřování trestných činů, zadržení pachatele a jeho potrestání, nebyla UNTAC schopna kooperaci policejních složek Státu Kambodža zajistit. Přičemž to byly jednotky Státu Kambodža, jež byly identifikovány jako hlavní pachatelé politicky motivovaného násilí (S/25289 odst.9). Ale s kapacitou 3 600 policejních jednotek, rozmístěných se značným zpožděním, neměla UNTAC reálnou možnost stávající policejní složky Státu Kambodža nahradit.[147] Jakkoliv měla být UNTAC zodpovědná za přímou kontrolu nad sektorem obrany, v tomto smyslu se orientovala spíše na dohled. V některých případech, zejména politicky motivovaného násilí, podnikla UNTAC vlastní vyšetřování, ale v mnoha případech šetření ztroskotalo na nefungujícím soudním systému (S/25719, odst. 82). Situaci zhoršovala skutečnost, že

[147] Z celkového plánovaného počtu 3 600 policistů bylo v Kambodži přítomno v červenci 1992 pouze 1 780 příslušníků (S/24286, odst. 15) a v listopadu 1992 celkem 3 400 policistů (S/24800, odst. 19). Jako důvod pozdního rozmístění civilně policejních složek uvádí generální tajemník komplikace s náborem dostatečně kvalifikovaného personálu (Boutros-Ghali 1995: 16).

někteří příslušníci CIVPOLu se sami dopouštěli kriminální činnosti. Příslušníci tuniských policejních složek byli obviněni zneužití dětí, filipínští policisté z pašování zbraní (Findlay 1995: 46). Indikátor schopnosti národních složek zajistit bezpečnost je hodnocen jako neúspěch pro UNTAC.

Ve *střednědobém* horizontu , tj. v letech 1994 až 1998 v Kambodži stále probíhal ozbrojený konflikt a dle Uppsala Conflict Data Program přišlo v důsledku bojů o život 250 civilistů. Pozitivně lze hodnotit, že jejich počet se od roku 1995 každý rok snižoval z 210 v roce 1993 až na 28 v roce 1998. V důsledku státního převratu v roce 1997 však došlo k nárůstu politicky motivovaného násilí, při kterém zemřelo 91 osob (Freedom House 1998). Od května 1998 do července 1998 bylo evidováno dalších 21 obětí politického násilí a došlo k uvěznění stovek obyvatel (Freedom House 1998). Ve střednědobém horizontu byl celkový počet civilních obětí 372 a indikátor tedy hodnocen jako neúspěch. Frekvence politického násilí se v letech 1997 a zejména před volbami 1998 znovu zvýšila (Freedom House 1999). Indikátor je proto hodnocen jako neúspěch. Schopnost národních složek zajistit bezpečnost nekorespondovala s jejich počtem. Pokračující beztrestnost vyvolávala v obyvatelích strach a bezmoc proti vládním strukturám (E/CN.4/2004/105, odst. 26). Vyšetřování a trestání zločinů nebylo objektivní a nezávislé, policejní i soudní systém fungovaly v úzkém provázání na vládnoucí strukturu. Indikátor je proto hodnocen jako neúspěch.

V *dlouhodobém* horizontu došlo k zániku hnutí Rudých Khmerů, zastavení ozbrojeného konfliktu i etnicky motivovaného násilí. Počet civilních obětí konfliktů byl ve sledovaném období 0, politicky motivované násilí se snížilo. Před volbami v roce 2003 přišlo o život 8 osob (Freedom House 2003). Ve srovnání s předchozími časovými úseky se jedná o zlepšení indikátoru počtu civilních obětí, indikátor je proto hodnocen jako úspěch. Nejen míra, ale i frekvence politického násilí byla nižší než v předchozích letech (E/CN.4/2004/105, odst. 8). Před volbami v roce 2003 se však opět projevila negativní politická propaganda spojená se zastrašováním opozice i voličů (Freedom House 2003). Proto je indikátor frekvence politicky motivovaného násilí hodnocen jako smíšený úspěch. Počet bezpečnostních složek se nezměnil, bezpečnost občanů však byla zásadně zlepšena po zastavení ozbrojeného konfliktu. Bezpečnostní situace v zemi byla i nadále negativně

ovlivněna neefektivitou policejních složek a soudního systému (E/CN.4/2004/105, odst. 26). Indikátor je proto hodnocen jako smíšený úspěch.

Tabulka 16 Hodnocení cíle Místní bezpečnost

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Jsou místní a národní složky schopny zajistit bezpečnost?	Počet národních složek zajistit místní bezpečnost a jejich efektivita	Neúspěch	Neúspěch	Smíšený úspěch
Existuje násilí i po rozmístění operace?	Počet obětí civilistů; Frekvence politicky motivovaného násilí	Neúspěch Neúspěch	Neúspěch Neúspěch	Úspěch Smíšený úspěch
Hodnocení celkem		Neúspěch	Neúspěch	Smíšený úspěch

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman 2010

Tabulka 16 shrnuje výsledky cíle zajištění místní bezpečnosti. UNTAC je v krátkodobém horizontu hodnocena jako neúspěšná. Činnost CIVPOLu se soustředila na dohled policejních jednotek Státu Kambodža, jejichž kooperaci nedokázalo vedení operace zajistit. V případě útoků na civilisty byly policejní složky schopné činy do určité míry prošetřit, nikoliv však potrestat. Před volbami se zvyšovala frekvence politicky motivovaného násilí, rostl počet civilních obětí. K situaci nepřispělo ani to, že jednotky CIVPOL byly poddimenzované a někteří policejní příslušníci se dopouštěli kriminálních činů. Ze svého mandátu měla oprávnění přímé kontroly, ale ze svých kapacit 3 500 příslušníků nemohla stávající strukturu 48 500 policejních příslušníků Státu Kambodža rozpustit a nahradit. V tomto ohledu byl mandát ve smyslu *„přímé kontroly“* vágní a poskytoval příliš prostoru pro odlišnou interpretaci. Zatímco Hun Sen trval na tom, aby stávající struktury byly ponechány, Rudí Khmerové trvali na jejich rozpuštění. Ve střednědobém horizontu došlo ke zhoršení bezpečnostní situace v důsledku pokračujícího ozbrojeného konfliktu. Národní složky nebyly schopny zajistit obyvatelům bezpečnost, rostlo politicky motivované násilí. Za zajištění bezpečnosti a policejní ochrany zůstaly po zformování nové vlády policejní jednotky předchozího režimu. Policejní systém prošel jen malými změnami a byl i nadále pod Hun Senovou kontrolou. Potrestání kriminálních činů se i nadále odehrávalo skrze soudní systém, který nebyl nezávislý. Proto je cíl hodnocen jako neúspěch. V dlouhodobém horizontu se bezpečnostní situace pro obyvatelstvo

zlepšila, protože již nepokračovaly ozbrojené boje v zemi. Národní bezpečnostní složky byly však nadále ovlivněny vazbami na příslušníky Hun Senovy administrativy, problémem zůstala neschopnost policejních složek potrestat zločinnost. Míra politicky motivovaných útoků po volbách v roce 1998 klesla, ale jejich frekvence se opět zvýšila před volbami v roce 2003. Cíl je hodnocen jako smíšený úspěch.

Role zákona ve společnosti

Roli zákona ve společnosti lze posoudit zejména podle toho, zda existuje platný právní rámec. K tomuto účelu je využit indikátor přijetí ústavy jednotlivými stranami. Další oblastí pro zhodnocení role zákona je funkčnost soudního systému. Jako indikátor je využit počet prošetření trestných činů elit, který zohledňuje to, zda dochází k prošetření trestných činů všech vrstev populace stejným způsobem. Důležitým aspektem hodnocení tohoto cíle je také stav vězeňského systému a identifikace, zda k zadržení osob dochází legálním způsobem a zda nedochází k porušení práv vězňů. Jako indikátory jsou využity počet porušení práv vězňů a srovnání počtu odsouzených oproti počtu zadržených osob.

Vytvoření platného právního rámce bylo úkolem přechodné vlády za spolupráce mírové operace UNTAC. Ze zpráv generálního tajemníka je evidentní, že Rudí Khmerové odmítali návrhy na novou legislativu již v průběhu jednání Nejvyšší národní rady (S/24286, odst 17). Odmítli se účastnit volebního procesu a nestali se tak součástí nové legitimní vlády. Nově vytvořená ústava byla přijata třemi kambodžskými stranami, které se staly součástí legitimní vlády. Proto je tento indikátor hodnocen jako smíšený úspěch.

Stav soudního systému byl před vysláním operace UNTAC shledán jako „*alarmujíc*í." V průběhu vlády Rudých Khmerů byli téměř všichni vzdělání Kambodžané zabiti, školy uzavřeny, právní texty zničeny. Když se v roce 1979 vlády ujala Kambodžská lidová strana, převzala vietnamský model soudního systému (Amnesty International 2003). Avšak soudci obvykle neměli postačující kvalifikaci, systém podléhal politickým tlakům i korupci. Soudní proces i jeho výsledek byl ovlivněn vazbami na politické elity (E/CN.4/1994/73, odst. 18). V územích, která byla mimo kontrolu Státu Kambodža, neexistoval žádný právní systém, zóny pod vedením FUNCINPEC a KPNLF fungovaly bez existujících zákonů, v oblastech kontrolovaných Rudými Khmery bylo nastavené válečné právo (E/CN.4/1994/73, odst.21).

UNTAC se v průběhu svého působení zajistila o přijetí řady právních norem a reformu a vězeňského systému. V září 1992 přijala Nejvyšší národní rada Přechodné trestní právo a v březnu 1993 Řád pro prošetření kriminálních činů a vydala řadu nařízení, která upravovala spolupráci mezi policií a soudním systémem a usilovala o zlepšení situace ve vězeňském systému (E/CN.4/1994/73, odst. 19). Dodržování platné legislativy však nebylo zajištěno. Zejména v případě porušení zákona ze strany příslušníků policejních jednotek byla zřejmá neochota započít jakékoliv vyšetřování. Proto je indikátor procesy elit hodnocen jako neúspěch.

V květnu 1992 bylo propuštěno 108 vězňů držených bez procesu, v srpnu 150 vězňů (S/24578 odst. 11), což lze vnímat jako dílčí zlepšení situace. V průběhu přítomnosti UNTAC byly uskutečňovány pravidelné návštěvy věznic, v jejich průběhu docházelo ke sledování podmínek držení vězňů. I přes řadu zlepšení byly v některých případech zjištěny nedostatky, jako nedostatek jídla či nedodržování hygienických standardů (odst. S/25719, odst. 68-69). Proto je tento indikátor hodnocen jako smíšený úspěch.

Ve *střednědobém* horizontu k výraznému zlepšení role zákona nedošlo. Právní rámec byl akceptován 3 ze 4 konfliktních stran, Rudí Khmerové se stáhli do džungle, kde pokračovali jako vojenské hnutí. Indikátor je hodnocen jako smíšený úspěch. Ústava přijatá nově vytvořenou vládou v roce 1993 vykazovala řadu nedostatků v oblasti soudního systému, což se projevilo i na efektivitě soudního systému ve sledovaném období. Soudcům nebyla stanovena mzda a nebyl odsouhlasen postup pro jejich jmenování a odvolání (E/CN.4/1994/73, odst. 61). V tomto ohledu byli i nadále závislí na stávající administrativě, nedošlo k oddělení soudní moci. Po státním převratu v roce 1997 byla řada Hun Senových politických odpůrců popravena bez řádného procesu (Human Rights Watch 2003). Norodom Ranariddh byl za pokus o statní převrat v nepřítomnosti odsouzen, následně mu byla udělena po dohodě Hun Sena a Sihanouka královská amnestie. Procesům se vyhnuli také hlavní představitelé Rudých Khmerů.[148] Indikátor počtu procesů elit je hodnocen jako neúspěch.

[148] Královská amnestie byla v roce 1996 udělena Ieng Sarymu, který s řadou vojáků opustil Pol Potovo hnutí. V prosinci 1998 se vzdali poslední představitelé Rudých Khmerů, Nuon Chea a Khieu Samphan, Hun Sen s nimi odmítl vést soudní proces.

Ve zprávě z roku 1994 Zvláštní vyslanec pro lidská práva v Kambodži upozornil na přetrvávající nedostatky v soudním a vězeňském systému. Podíl odsouzených osob na celkovém počtu vězňů byl přibližně 37%, z 1779 osob bylo jen 664 řádně odsouzených (E/CN.4/1994/73, odst. 147). Docházelo k zadržení osob na politickou objednávku, například k zadržení 2 humanitárních pracovníků došlo pouze z toho důvodu, že podávali zprávy o politických demonstracích (Human Rights Watch 1998). Proto je tento indikátor hodnocen jako neúspěch. Pozitivně lze hodnotit zlepšení stavu vězeňského systému ve smyslu ukončení některých dříve prováděných praktik, jako věznění ve tmavých celách či týraní vězňů. Jako pokračující problém byl identifikován nedostatek potravy pro vězně, jejich podvýživa a související zdravotní problémy (E/CN.4/1998/95, odst. 96). Indikátor je proto hodnocen jako smíšený úspěch.

V *dlouhodobém* horizontu došlo k zániku hnutí Rudých Khmerů. Příslušníci zbylých tří konfliktních stran se stali součástí legitimní vlády a akceptovali existující ústavu. Proto je indikátor hodnocen jako úspěch. V dlouhodobém horizontu však stále nedošlo k zajištění efektivity a nezávislosti soudního systému. Soudci měli i nadále nízké vzdělání, dle Asian Development Bank z roku 2000 mělo dokonce 7 % fungujících soudců pouze základní vzdělání (Kheang Un 2009: 171). Soudci zůstali úzce provázáni na policejní systém a vládní příslušníky a efektivitu soudního systému ovlivňovala vysoká úroveň korupce (E/CN.4/2004/105, odst. 21). Průměrná mzda soudce v roce 2002 činila přibližně 24 USD, další příjem soudci získávali skrze příplatky za řízení provedená na objednávku (Kheang Un 2009: 81). V únoru 2002 byly evidovány 2 procesy s politickými odpůrci stávající Hun Senovy administrativy, které vykazovaly závažné nedostatky (Human Rights Watch 2002). V roce 2003 došlo k odsouzení 50 politických odpůrců, procesy nebyly vedeny řádným způsobem. Oproti tomu představitelé Rudých Khmerů se po amnestii volně pohybovali po Kambodži (Human Rights Watch 2003). Hun Sen odmítal nátlak mezinárodního společenství na vytvoření soudního tribunálu s bývalými představiteli Rudých Khmerů. Trval na tom, aby byl proces veden podle mezinárodního i lokálního práva, požadoval

smíšený soudní tribunál ovšem s preferencí lokálních podmínek (Human Rights Watch 2000).[149] Indikátor je tedy stále hodnocen jako neúspěch.

Stav vězeňského systému v dlouhodobém horizontu upozorňuje na dílčí zlepšení a zároveň řadu nedostatků. Množství uvězněných osob vzrostlo přibližně na trojnásobek trojnásobně oproti roku 1994. Podíl skutečně odsouzených osob na celkovém počtu vězňů se zhoršil na přibližně 30%. Z celkového počtu 6 092 vězňů bylo v září 2003 prošetřeno pouze 1838 osob (E/CN.4/2004/105, odst. 35). Indikátor je hodnocen jako neúspěch. Pozitivně lze hodnotit skutečnost, že od roku 1994 došlo ke snížení počtu případů krutého a nelidského zacházení s vězni (E/CN.4/2004/105, odst. 38). Jisté zlepšení v této oblasti indikuje i to, že v některých případech byli policisté stíháni za neadekvátní zacházení se zadrženými osobami a vězni (Human Rights Watch 2003). Problém krutého zacházení a mučení však nadále přetrvával v zadržovacích centrech. V listopadu 2001 byl trestní řád upraven a došlo k prodloužení doby zadržení, v rámci které mohli být zadržené osoby vyšetřovány i násilnými metodami, ze 48 na 72 hodin. K porušování práv vězňů také docházelo, vězňům nebylo umožněno zúčastnit se slyšení, nebo byli odsouzeni v nepřítomnosti (E/CN.4/2004/105, odst. 37). V některých věznicích stále panovaly nehygienické podmínky, nebyl dostatek jídla a byl evidován příliš velký počet vězňů v celách (Human Rights Watch 2003). Indikátor je hodnocen jako smíšený úspěch.

Tabulka 17 Hodnocení cíle Role zákona ve společnosti

Klíčové otázky	Hodnotící indikátory	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Existuje právní rámec?	Přijetí ústavy ze strany jednotlivých stran	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Úspěch
Je soudní systém efektivní?	Počet procesů elit	Neúspěch	Neúspěch	Neúspěch
Funguje vězeňský systém?	Podíl odsouzených na celkovém počtu vězňů;	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Neúspěch
	Počet porušení práv vězňů	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch
Hodnocení celkem		Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

[149] Smíšený soudní tribunál (Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia) byl započal svoji činnost v červnu 2003. Dosud byli 3 představitelé Rudých Khmerů (Nuon Chea, Khieu Samphan, Kaing Guek Eav) odsouzeni k doživotí za zločiny proti lidskosti.

Tabulka 17 shrnuje výsledky hodnocení cíle role zákona ve společnosti. V krátkodobém horizontu UNTAC přispěla k upevnění role zákona ve společnosti vytvořením právních textů a standardů, posílením soudní moci a reformou policejního a soudního systému. Avšak reálně byly v Kambodži soudní procesy často vykonstruované, v řadě případů naopak pachatelé trestných činů potrestáni nebyli. Zlepšení podmínek ve věznicích nastávalo pozvolna, k porušování práv vězňů nadále docházelo, většina osob byla ve vězeních držena bez řádného řízení. Proto je tento cíl hodnocen jako smíšený úspěch. Ve střednědobém horizontu se situace výrazně nezměnila. Soudci nebyli nezávislí a nebyly řádně upraveny postupy jejich jmenování a odvolání. Procesy s elitami se konaly selektivně. Došlo k dílčímu zlepšení podmínek ve věznicích, ale vzrostl počet vězňů a podíl osob, které byly uvězněny bez řádného řízení. V dlouhodobém horizontu je hodnocení podobné. Jakkoliv vznikl platný právní rámec, který byl akceptován všemi stranami, existující soudní systém neumožňoval řádné potrestání případů porušení práva a stíhání příslušníků elit. Hun Senova administrativa zůstala úzce napojena na soudní i policejní systém. Vězeňský systém zaznamenal dílčí zlepšení, ale k porušování práv vězňů i nadále docházelo. Proto je oblast ve střednědobém i dlouhodobém horizontu hodnocena jako smíšený úspěch.

5.4. Hodnocení úspěšnosti UNTAC a implikace pro hodnotící model

Za použití komplexního hodnotícího rámce byla mírová operace UNTAC hodnocena dle plnění jednotlivých cílů operace. Analýza v krátkodobém horizontu hodnotí činnost UNTAC jako *úspěšnou* v zadržení konfliktu, v organizaci voleb a zajištění repatriace uprchlíků. Operaci UNTAC lze označit za *neúspěšnou* při zastavení násilí, dosažení odzbrojení, demilitarizace a reintegrace a zajištění místní bezpečnosti. Jako *smíšený úspěch* lze identifikovat činnost UNTAC v oblasti urovnání konfliktu, efektivity operacionalizace, humanitární pomoci, ochrany lidských práv, v procesu demokratizace, její rehabilitační a rekonstrukční činnost a zajištění role zákona ve společnosti. Pokud jsou výsledky analýzy agregovány do jednotlivých kategorií cílů, lze říci, že operace vykazovala smíšený úspěch ve všech skupinách cílů i celkově.

Tabulka 18 poskytuje komparaci výsledků hodnocení mírové operace UNTAC dle jednotlivých cílů, kategorii cílů a dle zkoumaných časových úseků.

Tabulka 18 Hodnocení úspěšnosti mírové operace UNTAC

Cíle operace UNTAC	Hodnocení v krátkodobém horizontu (1993)	Hodnocení ve střednědobém horizontu (1998)	Hodnocení v dlouhodobém horizontu (2003)
Základní peacekeepingové cíle	**Smíšený úspěch**	**Smíšený úspěch**	**Úspěch**
Zastavení násilí	Neúspěch	Neúspěch	Úspěch
Zadržení konfliktu	Úspěch	Úspěch	Úspěch
Urovnání konfliktu	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Úspěch
Efektivita operacionalizace	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch
Netradiční peacekeepingové cíle	**Smíšený úspěch**	**Smíšený úspěch**	**Smíšený úspěch**
Odzbrojení, demobilizace, reintegrace	Neúspěch	Neúspěch	Úspěch
Volby	Úspěch	Úspěch	Úspěch
Demokratizace	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch
Humanitární pomoc	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch
Lidská práva	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch
Peacebuildingové cíle	**Smíšený úspěch**	**Smíšený úspěch**	**Smíšený úspěch**
Rehabilitace a rekonstrukce	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch
Repatriace	Úspěch	Smíšený úspěch	Úspěch
Místní bezpečnost	Neúspěch	Neúspěch	Smíšený úspěch
Role zákona ve společnosti	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch	Smíšený úspěch
Celkem	**Smíšený úspěch**	**Smíšený úspěch**	**Smíšený úspěch**

Zdroj: Vlastní zpracování dle hodnotícího rámce Diehl a Druckman (2010)

Současně s hodnocením mírové operace UNTAC v jejím průběhu a bezprostředně po ukončení, tj. v krátkodobém horizontu, usilovala disertační práce o hodnocení úspěšnosti ve střednědobém a dlouhodobém horizontu. Cílem bylo zjistit, jak se hodnocení úspěšnosti mohlo s odstupem času proměnit a také ověřit vhodnost hodnotícího rámce pro tento způsob evaluace. Jakkoliv je využití hodnotícího modelu v různých časových horizontech možné (Diehl a Druckman 2010: 15-18), dosud takový přístup k evaluaci mírové operace použit nebyl.

Při hodnocení ve střednědobém horizontu, tj. 5 let po ukončení operace UNTAC, je patrné, že oblasti, ve kterých byla UNTAC neúspěšná v krátkodobém horizontu, zůstávají dále neúspěchem. Vzhledem k tomu, že UNTAC nedokázala zajistit odzbrojení kambodžských

stran a od tohoto cíle později odstoupila, pokračovaly ozbrojené boje v zemi, jejich intenzita stoupala a Rudí Khmerové i nadále podnikali etnické útoky na vietnamské obyvatele. V roce 1997 došlo ke státnímu převratu, kdy Hun Sen druhého premiéra svrhnul a sám se chopil vlády. Na tlak mezinárodních aktérů uspořádal v zemi v roce 1998 nové volby a svému odpůrci umožnil návrat do země. Situace v zemi se stabilizovala vytvořením nové vlády.

V dlouhodobém horizontu, tj. 10 let od ukončení operace UNTAC, je možné identifikovat zlepšení v řadě indikátorů, což by mohlo vést k domněnce, že mírovou operaci je možné s odstupem času hodnotit jako úspěšnější. V rámci hodnocení je třeba vyloučit faktory, na které operace neměla vliv, avšak toto rozhodnutí spočívá na subjektivním uvážení (Diehl a Druckman 2010: 15). V případě mírové operace UNTAC ovšem takové rozhodnutí může výrazně ovlivnit výsledné hodnocení. Někteří odborníci připisují UNTAC zásluhu v tom, že přispěla k izolaci Rudých Khmerů, čímž hnutí ztrácelo svůj vliv a zaniklo (Howard 2008: 178). Ze zpráv generálního tajemníka je však zřejmé, že vedení operace UNTAC celou dobu usilovalo o začlenění Rudých Khmerů do mírového procesu, nikoliv o jejich exkluzi. Rudí Khmerové se sami rozhodli, že se nezapojí do volebního procesu a že nebudou postupovat v souladu s podmínkami mírové dohody. Na základě monitorovaného vývoje lze konstatovat, že v tomto ohledu zásluhy spíše směřují k mírové dohodě z roku 1991, která předsevzala, že mezinárodní podpora půjde pouze legitimní vládě Kambodži. Proto není možné říci, že v dlouhodobém horizontu byla operace UNTAC úspěšnější než v krátkodobém, ačkoliv indikátory vykazují zlepšení.

Je patrné, že analýza v dlouhodobém horizontu ponechává značnou míru subjektivity a při výsledném hodnocení bude ve velké míře záviset na úhlu pohledu, který analytik zaujme. Pokud se analytik přikloní k názoru, že UNTAC uspořádáním voleb přispěla k vytvoření legitimní vlády a vyčlenění Rudých Khmerů, kteří se tohoto procesu neúčastnili, a také verifikovala jejich odpojení od externích podporovatelů, pak je možné operaci UNTAC v dlouhodobém horizontu hodnotit jako více úspěšnou než v krátkodobém horizontu. Pokud by však analytik vzal v potaz řadu skutečností, které jsou patrné při hodnocení v krátkodobém horizontu, tedy že při plnění svého mandátu vedení operace UNTAC primárně usilovalo o zapojení Rudých Khmerů do procesu implementace mírové dohody, nikoliv o jejich vyčlenění a izolaci, pak tato perspektiva vede k závěru, že mírová operace

přímo nezpůsobila tento pozitivní vývoj. Zlepšení indikátorů nelze proto identifikovat jako úspěch UNTAC.

Na základě provedené evaluace ve třech časových úsecích, komparace výsledků a zohlednění výše uvedených faktorů je možné konstatovat, že využití modelu Diehl a Druckman je v případě mírové operace UNTAC vhodnější pro hodnocení efektivity mírové operace v krátkodobém a střednědobém horizontu. V takovém případě je možné identifikovat přímou souvislost hodnocených indikátorů s působením mírových jednotek.

Závěr

V předkládané práci je hodnocena role OSN při řešení kambodžského konfliktu. V úvodu práce byly stanoveny dvě výzkumné otázky: (1) Jak se měnila role OSN při řešení kambodžského konfliktu a jaký měl vliv měnící se kontext mezinárodních vztahů na vyslání operace UNTAC? (2) Byla mírová operace UNTAC úspěšná?

Pro zodpovězení první otázky byl nejprve představen kambodžský konflikt v mezinárodních souvislostech. Ve třech hladinách analýzy byly identifikováni lokální, regionální a globální aktéři konfliktu a nesoulad jejich zájmů. Následně byl zkoumán proces řešení konfliktu, který vedl k podpisu mírové dohody v říjnu 1991 a zahrnoval vyslání mírové operace United Nations Transitional Authority in Cambodia. Role OSN v tomto procesu byla výrazně ovlivněna kontextem soudobých mezinárodních vztahů. Vietnamská invaze do Kambodže v prosinci 1978 svrhla režim Rudých Khmerů a vedla k nastolení Vietnamem podporované Kambodžské lidové republiky. Jakkoliv se jednalo o konflikt mezi kambodžskou vládou a opozičními stranami, který se primárně odehrával na kambodžském území, existovaly úzké vazby mezi lokálními a mezinárodními aktéry. Tradiční role OSN při řešení konfliktů, jak byla předurčena Chartou OSN, byla v kontextu studené války limitována soupeřením mezi hlavními mocnostmi. Rada bezpečnosti, ústřední orgán pověřený ochranou mezinárodního míru a bezpečnosti, nebyla schopna zaujmout oficiální stanovisko a přispět k posunu v procesu řešení kambodžského konfliktu. Stálí členové Rady bezpečnost podporovali jednotlivé strany konfliktu ve snaze prosadit v Kambodži vlastní zájmy a zájmy svých partnerů. USA ve spolupráci s regionálním hráčem ASEAN pomáhaly finančně i vojensky nekomunistickým stranám odboje, Čína a Thajsko směřovaly svoji podporu Rudý Khmerům a Sovětský svaz společně s Vietnamem asistoval vládě Kambodžské lidové republiky.

Pro posílení své pozice vytvořily tři opoziční kambodžské strany Koaliční vládu Demokratické Kampučie, která byla na půdě Valného shromáždění rozpoznána jako legitimní vláda Kambodže a získala stále místo při OSN. Oproti tomu se faktická vláda v Kambodži, Kambodžská lidová republika, dostala do mezinárodní izolace. Na pravidelných zasedáních Valného shromáždění byla každoročně schválena rezoluce označující situaci v Kambodži za ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti a požadující stažení vietnamských vojsk. Rezoluce sice získaly souhlas většiny členských zemí OSN,

avšak Vietnam, SSSR ani socialistické státy rezoluce neakceptovaly. Z výsledků hlasování je patrné, že postupně podpora Koaliční vládě Demokratické Kampučie na půdě OSN sílila, ale přesto rezoluce žádný zásadní posun v řešení konfliktu nepřinesly.

Iniciativu na úrovni OSN v procesu řešení konfliktu převzal generální tajemník a jeho zástupce pro region jihovýchodní Asie. Oba se pokoušeli využít své dobré služby pro jednání s primárními aktéry konfliktu i jejich mezinárodními podporovateli. Ale vzhledem k vývoji na půdě Valného shromáždění ani Kambodžská lidová republika ani Vietnam nevnímali OSN z pozice nestranného mediátora. Iniciativy v procesu řešení konfliktu se následně chopili regionální aktéři, kterým se podařilo dosáhnout několika významných kroků. V první řadě se podařilo uskutečnit setkání mezi klíčovými představiteli bojujících stran, Sihanoukem a Hun Senem. Následně se podařilo dosáhnout i přímého setkání všech čtyř kambodžských stran skrze neformální koktejlové party, což jednotlivým stranám umožnilo artikulovat svoje postoje a přiblížit se možnému řešení konfliktu. Tato setkání předznamenala řadu dalších jednání a schůzek, v jejichž průběhu se kambodžské strany pokoušely najít shodu na možné podobě řešení kambodžského konfliktu.

Jakkoliv představovala mediace ze strany generálního tajemníka i na regionální úrovni významný pokus o řešení konfliktu, výrazný posun přichází až se změnou povahy mezinárodních vztahů. Transformace mezinárodního systému, konec studené války, sblížení regionálních aktérů i globálních aktérů byly faktory, které zásadním způsobem ovlivnily proces řešení kambodžského konfliktu. Regionální hráči, Vietnam a Čína, usilovali o vzájemnou spolupráci, a Kambodža, která dříve představovala střet jejich zájmu, byla nyní spíše překážkou v jejich sbližování. Na globální úrovni bylo ideologické soupeření ukončeno, když komunismus padl. Tento vývoj znamenal, že na půdě Rady bezpečnosti najednou panovala nebývalá ochota k řešení konfliktu. Na úrovni pětice stálých členů Rady bezpečnosti došlo celkem k šesti jednáním o kambodžské otázce v průběhu roku 1990. OSN se stala v podstatě hlavním iniciátorem v procesu řešení konfliktu. Peacemaking na této úrovni se ukázal jako stěžejní pro posun v řešení konfliktu. Stálí členové předložili vlastní návrh mírové dohody, který ustanovil Nejvyšší národní radu jako přechodnou vládu v zemi spojující všechny čtyři kambodžské strany a zahrnoval zvýšenou roli OSN při implementaci mírové dohody. Byla ustanovena mírová operace UNTAC, která měla pomoci přechodné vládě v celé řadě úkolů. Do jisté míry měla OSN převzít správu

nad kambodžským územím a získat pozici nejvyšší autority, neboť v přechodném období na ni ve vybraných oblastech delegovala přechodná vláda svoje pravomoci. Kambodžské strany souhlasily s návrhem Rady bezpečnosti, zformovaly Nejvyšší národní radu a mírovou dohodu podepsaly v říjnu 1991 za účasti regionálních i globálních aktérů. Bezprostředně po podpisu mírové dohody OSN do Kambodže vyslala mírovou operaci UNAMIC, kterou v březnu 1992 nahradila operace UNTAC.

Ke zodpovězení druhé výzkumné otázky je využit hodnotící evaluační rámec Diehl a Druckman (2010). Tento rámec umožňuje za použití specifických kritérií a indikátorů hodnocení mírové operace ve třech kategoriích cílů: základních peacekeepingových cílech, netradičních peacekeepingových cílech a peacebuildingových cílech. Je následně využit pro hodnocení 13 dílčí oblastí skrze předem stanovená kritéria a indikátory a tato analýza je provedena ve třech časových úsecích: krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém horizontu.

Za použití komplexního hodnotícího rámce byla mírová operace UNTAC hodnocena z hlediska plnění jednotlivých cílů operace. Lze identifikovat oblasti, ve kterých byla UNTAC *úspěšná* (zadržení konfliktu; volby; repatriace), *neúspěšná* (zastavení násilí, odzbrojení, demilitarizace a reintegrace; místní bezpečnost) a kde výsledky poukazují na *smíšený úspěch* (urovnání konfliktu; efektivita operacionalizace; humanitární pomoc; lidská práva; demokratizace; rekonstrukce a rehabilitace; role zákona ve společnosti). Dle jednotlivých kategorií cílů mírová operace lze mírovou operaci UNTAC hodnotit jako smíšený úspěch, stejně tak je toto hodnocení možné konstatovat pro celkové působení UNTAC.

Zastavit násilí se operaci UNTAC nepodařilo. Zatímco v roce 1991 stupeň násilí dosáhl po desetiletí bojů minimální úrovně a kambodžské strany dobrovolně dodržovali příměří, v průběhu operace UNTAC se násilí znovu stupňovalo a po jejím stažení dále rostlo. V *zadržení konfliktu* byla naopak UNTAC úspěšná. Nedošlo k rozšíření konfliktu do dalších zemí a počet aktérů se v průběhu operace UNTAC podařilo snížit. UNTAC verifikovala, že cizí složky nejsou přítomny na kambodžském území a nedošlo ani k jejich návratu. Na tomto bodě panovala na mezinárodní úrovni shoda regionálních i globálních aktérů. *Urovnání konfliktu* bylo problematickým aspektem mandátu UNTAC. Mandát a pravomoci UNTAC vycházely z předpokladu, že kambodžské strany souhlasí s podmínkami dohody

a budou kooperovat a dodržovat stanovené podmínky. Scénář, že ke kooperaci stran nedojde, byl v mandátu zohledněn vágně skrze „korektivní opatření“. Vedoucí operace realizoval se stranami řadu dalších diplomatických jednání, ale předmětem sporu kambodžských stran bylo i nadále rozdělení moci v přechodném období a jejich interpretace toho, jakou roli by měla hrát UNTAC. Zatímco Rudí Khmerové trvali na tom, aby UNTAC rozpustila a nahradila stávající strukturu Státu Kambodža, Strana Státu Kambodža trvala na fungování existujících struktur.

Při hodnocení *efektivity operacionalizace* je třeba říci, že přítomnost dvou desítek tisíc zahraničních příslušníků se projevila negativním způsobem, došlo ke vzniku řady nežádoucích jevů, jako nárůst prostituce a infekce HIV virem, o nichž se ve zprávách generálního tajemníka neobjevuje ani zmínka. Řada příslušníků operace se chovala k domácímu obyvatelstvu nekorektním způsobem, což vedlo k otevřené stížnosti vedoucímu operace a vzniku Kanceláře pro místní vztahy, jež měla případné stížnosti obyvatel prošetřit. Přítomnost operace měla za následek i řadu ekonomických dopadů, zejména s ohledem na růst inflace v zemi a depreciaci domácí měny. Pozitivním krokem ke stabilizaci situace bylo, že vedení operace reagovalo na růst ceny rýže separátními dodávkami rýže na domácí trh. Mírová operace se také zasloužila o vznik pracovních pozic a přispěla ke vzdělání a zvýšení kvalifikace lokálního obyvatelstva.

Odzbrojení, demilitarizace a reintegrace armád kambodžských stran byly úkolem 15 000 jednotek vojenského kontingentu UNTAC. Zatímco tři kambodžské strany se do procesu odzbrojení zapojily, Rudí Khmerové participovat odmítli. Jejich argument spočíval v tom, že dosud nedošlo ke kompletnímu stažení cizích složek z Kambodži. Jak se ukázalo, Rudí Khmerové požadovali odsun všech vietnamských obyvatel. Vedení operace se bez úspěchu pokoušelo přesvědčit Rudé Khmery skrze diplomatická jednání, verifikaci odsunu zahraničních vojsk i strategii opouštějícího vlaku, ale změny v přístupu Rudých Khmerů nedosáhla. UNTAC se podařilo dosáhnout částečného odzbrojení třech zbývajících kooperujících kambodžských stran, ty ale vzhledem k nespolupráci Rudých Khmerů následně odmítly postupovat v odzbrojovacím procesu. Svůj původní cíl odzbrojit a demobilizovat proto následně UNTAC opustila a orientovala činnost vojenského kontingentu na zajištění bezpečnosti při provedení voleb. Z tohoto důvodu je činnost UNTAC v této oblasti hodnocena jako neúspěch.

I přes probíhající násilí, narušování procesu ze strany Rudých Khmerů se operaci UNTAC úspěšně podařilo zorganizovat a provést spravedlivé a svobodné *volby*, skrze které zástupci 3 konfliktních stran zformovali legitimní vládu. Vzhledem k tomu, že zdrojem kambodžského konfliktu byl boj o moc, participace ve volbách představovala pro konfliktní strany příležitost legitimně se podílet na nově vzniklé vládě. Rudí Khmerové se ve volebním procesu neparticipovali, jejich neúčast byla zřejmě způsobena tím, že přestali vnímat podporu, kterou by mohli skrze volby získat a nechtěli ve volbách utrpět porážku. Na základě analyzovaných zpráv lze také konstatovat, že provedení voleb bylo jedním z primárních úkolů operace, k jehož dosažení směřovala většina úsilí operace. Bylo to také poprvé, kdy se OSN zhostila organizace a uspořádání celého volebního procesu. Bráno výlučně touto optikou, lze porozumět tomu, proč OSN označila operaci UNTAC po jejím ukončení jako úspěšnou. Kritérium úspěchu voleb se pro ni stalo kritériem hodnocení úspěchu celé operace UNTAC.

Provedení demokratických voleb však v Kambodži nevedlo k *demokratizaci* společnosti. Jakkoliv byli na základě demokratických voleb zvoleni legitimní zastupitelé lidu, došlo bezprostředně po volbách k převratu a situace byla vyřešena dvojvládím – vlády dvou premiérů. Brzy se ukázalo, že se jedná pouze o formální rozdělení moci, fakticky zůstal u moci Hun Sen. Necelé čtyři roky po odchodu jednotek UNTAC situace mezi oběma premiéry znovu eskalovala v ozbrojené násilí a Hun Sen upevnil svoji pozici skrze státní převrat. V tomto ohledu nelze hovořit o zakořenění demokratických principů ve společnosti.

Humanitární činnost operace UNTAC lze považovat za smíšený úspěch. Komplikace se vyskytly zejména při distribuci humanitární pomoci, když kambodžské strany nedokázaly dosáhnout shody při vytvoření dlouhodobých projektů. Vedení UNTAC jim v tomto ohledu neoponovalo, ačkoliv dle ustanovení Pařížských dohod k tomu mělo dostupný mandát. Humanitární činnost se orientovala více na krátkodobé projekty. Pozitivní dopady lze vnímat v tom směru, že za přítomnosti UNTAC došlo ke zlepšení kvality lidského života.

Vzhledem k vývoji kambodžského konfliktu, zejména jeho druhé fázi a výrazných dopadech na civilní obyvatelstvo, byla UNTAC pověřena ochranou *lidských práv*. V průběhu mírové operace se podařilo vytvořit řadu vzdělávacích programů, skrze něž byli obyčejní Kambodžané edukováni o svých právech a povinnostech. Toto záslužné úsilí

UNTAC však rezonovalo s tím, jak v průběhu operace UNTAC docházelo k porušování lidských práv a příslušníci UNTAC nebyli schopni sjednat nápravu. Pokračující porušování lidských práv souviselo s nedostatečnými změnami policejního a soudního systému. V tomto ohledu došlo díky UNTAC jen k částečnému zlepšení, lidskoprávní činnost je tedy hodnocena jako smíšený úspěch.

Podobně i *rehabilitační úsilí* UNTAC lze hodnotit jako smíšený úspěch. V průběhu mírové operace UNTAC se podařilo alokovat 300 milionů USD na rekonstrukční projekty, velká část přislíbené pomoci však distribuována nebyla. Negativně se projevila neschopnost kambodžských stran dohodnout se skrze Nejvyšší národní radu, na jaké projekty budou peníze použity. Obava z toho, aby neprofitovala jedna nebo druhá strana, znemožnila přijmout řadu klíčových rozhodnutí. Operace UNTAC se postarala o vytvoření Kambodžského centra pro odminovací aktivity, které od roku 1993 působí jako stěžejní orgán zastřešující proces odminování. Proces je dosti pomalý a zdlouhavý a situaci nepřispěla skutečnost, že až do poloviny 90. let docházelo k dalšímu rozmisťování min.

Operace UNTAC byla úspěšná v *repatriaci* uprchlíků. Podařilo se ji zajistit bezpečný návrat a repatriaci 365 000 uprchlíků z thajsko-kambodžského pohraničí. I přes dílčí komplikace spojené s formou repatriační pomoci a omezením ve volbě lokality návratu nelze operaci UNTAC upřít zásluhy spojené s bezpečným návratem obyvatel do Kambodže, poskytnutím humanitární pomoci a integrací obyvatel zpět do komunit.

Zajištění *místní bezpečnosti* bylo neúspěchem operace UNTAC. Do velké míry byla bezpečnostní situace ovlivněna stále probíhajícím ozbrojeným konfliktem, etnicky motivovaným násilím ze strany Rudých Khmerů směrem k vietnamskému obyvatelstvu a neschopností UNTAC přimět existující strukturu Hun Senových policejních složek k vykonávání policejních úkonů.

Posílení *role zákona ve společnosti* lze hodnotit jako smíšený úspěch operace UNTAC. V průběhu rozmístění UNTAC došlo k přijetí řady mezinárodních lidskoprávních úmluv a demokraticky zvolená vláda odsouhlasila vytvoření nové ústavy, tvorba legislativního rámce však nekorespondovala s kambodžskou realitou. Vynucení práva, prošetření jeho porušení a potrestání viníků nebylo v dostatečné míře zajištěno. Operaci UNTAC se podařilo uskutečnit jen dílčí kroky na cestě k fungujícímu právnímu systému.

V rámci provedené analýzy lze analyzovat hlavní příčiny neúspěchu UNTAC a její hlavní slabiny. Rudí Khmerové se projevili jako narušitelé mírového procesu a svým přístupem ovlivňovali v podstatě každý aspekt operace: Odmítli se podílet na druhé fázi příměří, tj. odzbrojovacím procesu, což ovlivnilo stupeň probíhajícího násilí, bezpečnost lokálního obyvatelstva, míru dodržování lidských práv i schopnost vytvořit neutrální politické prostředí. UNTAC se pokoušela jejich požadavky řešit diplomaticky a skrze pozitivní spolupráci, proběhla řada jednání na lokální, na regionální i na nejvyšší úrovni za přítomnosti zástupců pětice stálých členů Rady bezpečnosti. Rudí Khmerové ale svůj požadavek stavěli na odsunu všech vietnamských obyvatel a požadovali rozpuštění existujících struktur státu Kambodža s tím, že UNTAC měla plně nahradit její fungování. V tomto ohledu se interpretace autority UNTAC rozcházela. Strana Státu Kambodža trvala na tom, aby byly v přechodné době využívány existující struktury, zatímco ostatní strany chtěly tuto strukturu rozpustit.

Na otázku, zda UNTAC mohla či měla zajistit kooperaci Rudých Khmerů s mírovým procesem, neexistuje jednoznačná odpověď. Z podstaty svého mandátu zřejmě nemohla. Byla skutečně pověřena dodržováním míru, nikoliv využitím síly, k tomu by bylo třeba získat souhlas Rady bezpečnosti. O souhlas k využití nátlaku však vedení operace ani generální tajemník nepožádali, preferovali diplomatická jednání. Lze do jisté míry pochopit, proč se nechtěli pouštět do větších silových operací. Jednak generál poručík Sanderson na základě vlastních zkušeností z vietnamské války věděl, jak obtížné je bojovat s guerillovými skupinami v džungli, jednak v minulosti vyvolaly zahraniční vojenské intervence růst domácího odporu. UNTAC by zcela jistě byla odsouzena k neúspěchu, kdyby tímto způsobem posílila řady Rudých Khmerů.

Sám generální tajemník Radě bezpečnosti nastínil tři možné varianty vývoje: přerušení UNTAC, stažení UNTAC či pokračování v mírovém procesu bez kooperace Rudých Khmerů. Vzhledem k tomu, že tři kambodžské strany FUNCINPEC, KPNLF a Stát Kambodža s UNTAC kooperovaly, doporučil Radě bezpečnosti zvolit třetí variantu. Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že v okamžiku, kdy UNTAC nepoužila žádná korektivní opatření, snížila svůj potenciál skutečné autority, kterou měla dle mandátu představovat. Skutečný posun byla schopna zajistit pouze v otázce uspořádání voleb, které byly v zájmu třech kooperujících stran, a na tuto činnost UNTAC soustředila veškeré své úsilí. Mandát operace byl vnímán

velmi zúženě. Navíc bylo patrné, že diplomatická jednání situaci nepomáhají, že se argumentace Rudých Khmerů neustále vrací ke stejným bodům, tj. odsun cizích sil a rozpuštění stávající administrativy. Za rostoucího stupně násilí směřovaného na politické odpůrce i civilisty se ani vedoucí operace UNTAC, ani generální tajemník nepokusili požádat o rozšíření mandátu, který by umožnil nátlaková opatření vůči narušitelům příměří a napomohl zajistit neutrální politické prostředí a zvýšit bezpečnost obyvatelstva.

Tato disertační práce kromě hodnocení operace UNTAC „před“ vs. „po“, tj. v krátkodobém horizontu usilovala o hodnocení ve střednědobém a dlouhodobém horizontu, což je uváděno jako možné využití hodnotícího rámce. Je patrné, že oblasti, ve kterých byla UNTAC neúspěšná v krátkodobém horizontu, zůstávají dále ve střednědobém horizontu neúspěchem. Vzhledem k nedostatečnému stupni odzbrojení pokračovalo ozbrojené násilí v zemi, Rudí Khmerové i nadále podnikali etnické útoky na vietnamské obyvatele. V roce 1997 došlo ke státnímu převratu, kdy Hun Sen druhého premiéra svrhnul a sám se chopil vlády. Na tlak mezinárodních aktérů však uspořádal v zemi v roce 1998 nové volby a svému odpůrci umožnil návrat do země. Situace v zemi se stabilizovala až vytvořením nové vlády a zánikem hnutí Rudých Khmerů v roce 1999.

V dlouhodobém horizontu se hodnocení operace UNTAC jeví jako úspěšnější. Diehl a Druckman upozorňují, že je třeba identifikovat faktory, na které operace neměla vliv, avšak ponechávají toto rozhodnutí na subjektivní perspektivě analýzy. V případě operace UNTAC však takové rozhodnutí může výrazně ovlivnit výsledné hodnocení. Někteří odborníci připisují UNTAC zásluhu v tom, že její přítomnost a strategický přístup přispěl k izolaci Rudých Khmerů, čímž hnutí ztrácelo svůj vliv a zaniklo (Howard 2008: 178). Ze zpráv generálního tajemníka však jasně vyplývá, že vedení operace UNTAC celou dobu usilovalo o začlenění Rudých Khmerů do procesu, nikoliv o jejich exkluzi. Rudí Khmerové se sami rozhodli, že se nezapojí do volebního procesu a že nebudou postupovat v souladu s podmínkami mírové dohody. Na základě monitorovaného vývoje lze konstatovat, že v tomto ohledu zásluhy spíše směřují k mírové dohodě z roku 1991, která předurčila, že mezinárodní podpora půjde pouze legitimní kambodžské vládě. Proto nelze říci, že v dlouhodobém horizontu byla operace UNTAC úspěšnější než v krátkodobém, přestože indikátory vykazují zlepšení.

Na praktické úrovni usilovala práce provést systematické hodnocení mírové operace UNTAC. Hodnotící rámec Diehl a Druckman umožnil provést zevrubnou analýzu mírové operace, a to nejen na základě zjevných selhání a úspěchů udávaných v literatuře, ale systematicky a skrze předdefinovaná kritéria a jim odpovídající indikátory. Přispívá tím k větší objektivitě prováděného hodnocení, jakkoliv je patrné, že u některých indikátorů je žádoucí do hodnocení zahrnout i slovní analýzu a pak stále existuje prostor pro subjektivní názor při konstatování finálního hodnocení na škále úspěch – smíšený úspěch – neúspěch.

Na základě provedené evaluační analýzy nelze souhlasit s tím, že mírová operace UNTAC byla úspěšná, tak jak ji hodnotil generální tajemník a jak ji dodnes označuje OSN. Jakkoliv bylo ústředním cílem UNTAC v zemi uskutečnit demokratické volby, byla pověřena celou řadou dalších úkolů. Při jejich plnění došlo k řadě pochybení, způsobených operativně i z titulu interpretace mandátu. Vedení operace UNTAC se rozhodlo interpretovat mandát a pravomoci UNTAC velice zúženě. Je patrné, že provedení voleb bylo ohroženo z důvodu zhoršující se bezpečnostní situace, o čemž generální tajemník několikrát Radu bezpečnosti informoval.

Na druhou stranu by bylo nesprávné konstatovat, že operace UNTAC v Kambodži selhala. Kapacity, které OSN pro rekonstrukci Kambodži vynaložila, byly ve své době mimořádné. Hodnocené indikátory, kritéria i cíle poukazují na to, že v řadě oblastí došlo v průběhu UNTAC ke zlepšení. Byla započata řada důležitých rehabilitačních procesů, umožněn návrat statisíců uprchlíků do země a jejich integrace do komunit. Byl zahájen odminovací proces a položeny základy řady lidskoprávních norem.

Na teoretické úrovni se práce pokusila ověřit utilizační potenciál hodnotícího rámce ve střednědobém a dlouhodobém horizontu. Je zřejmé, že analýza v dlouhodobém horizontu ponechává příliš velkou míru subjektivity při výsledném hodnocení, a bude záviset na pohledu, který analytik zaujme. Pokud analytik bude chápat situaci tak, že UNTAC uspořádáním voleb přispěla k vytvoření legitimní vlády a vyčlenění Rudých Khmerů, kteří se tohoto procesu neúčastnili, a také verifikovala jejich odpojení od externích podporovatelů, pak je možné operaci UNTAC v dlouhodobém horizontu hodnotit jako více úspěšnou než v krátkodobém horizontu. Pokud by však analytik vzal v potaz řadu skutečností, které jsou patrné při hodnocení v krátkodobém horizontu, tedy že při plnění

svého mandátu vedení operace UNTAC primárně usilovalo o zapojení Rudých Khmerů do procesu implementace mírové dohody, nikoliv o jejich vyčlenění a izolaci, pak tato perspektiva naznačuje, že operace se nezapříčinila o tento vývoj. Vyšší úspěšnost při plnění indikátorů a kritérií nelze interpretovat jako úspěch UNTAC. Využití modelu Diehl a Druckman se v případě UNTAC zdá jako vhodnější pro hodnocení mírové operace v krátkodobém horizontu, kdy je skutečně možné identifikovat souvislost s přítomností mírových jednotek.

Přispěla tedy OSN k řešení kambodžského konfliktu? Na základě provedené analýzy lze říci, že přispěla. Mírová dohoda podpořená stálými členy Rady bezpečnosti OSN usilovala o odstranění externích příčin konfliktu, tj. odpojení kambodžských stran od regionálních a globálních aktérů. Mírová operace UNTAC se soustředila na interní příčiny konfliktu. V zemi byly provedeny demokratické volby, které vedly k vytvoření legitimní vlády. Rudí Khmerové se odmítli participovat na volebním procesu, postupně došlo vzhledem k vnitrostátnímu vývoji a odpojení externích podporovatelů k jejich postupnému oslabení a zániku. Legitimní vláda vznikla z představitelů třech dříve bojujících kambodžských stran, ačkoliv za cenu velkých kompromisů. Bojovníky se podařilo proměnit v politiky a přesunout z bojiště na politickou scénu. Ale hodnocené indikátory poukazují na to, že tento souboj stále není demokratický.

Mírová operace UNTAC byla jednou z prvních mírových operací vyslaných po konci studené války. Mírotvorné úsilí se soustředilo zejména na provedení demokratických voleb a přechod k liberalismu. Jak výsledky evaluační analýzy poukazují, provedení demokratických voleb nevedlo v Kambodži k vítězství demokratických hodnot. Jakkoliv i další volby v Kambodži v letech 1998 a 2003 byly označeny jako demokratické, svobodné a spravedlivé a vzešla z nich legitimní vláda, v zemi došlo k upevnění moci jedné strany a země není svobodná. Participace širší části obyvatelstva na politickém životě a ochrana práv jedince, tak jak je chápána v systému liberální demokracie, v Kambodži stále neexistuje. Moc drží v rukou elity, které ovládají výkonnou i soudní moc. Případ hodnocené mírové operace UNTAC upozorňuje, jak složitý může být úkol importovat liberální demokracii do zemí historického světa.

V rámci pokračujícího výzkumu se nabízí aplikace hodnotícího rámce Diehl a Druckman na další případy mírových operací. Rozšíření počtu případů hodnotícího modelu na další

případy není jen praktickým cvičením, ale jak bylo demonstrováno v této práci, zásadním způsobem přispívá k objasnění oblastí úspěchu a neúspěchu zkoumaných případů.

Zajímavým příspěvkem do debaty by mohlo být provedení studie, která by ověřila schopnost hodnotícího modelu provést komparaci většího počtu mírových operací dle jednotlivých cílů. Značným omezením v tomto směru však může být náročnost provedení takové analýzy, neboť i předkládaná práce dokazuje, že komplexní evaluace mírové operace vyžaduje prostudování velkého množství zdrojů a hloubkovou znalost případu i kontextu. Pro ověření schopnosti hodnotícího rámce v tomto ohledu by bylo možné využít ke komparaci výsledky již hodnocených mírových operací.

Tato disertační práce poukázala na úskalí hodnotícího modelu Diehl a Druckman při evaluaci mírové operace v dlouhodobém horizontu. Další výzkum a debata by se mohla orientovat právě tímto směrem, k diskuzi o alternativních metodách hodnocení, které by umožnily analyzovat dlouhodobý efekt mírových operací.

Literatura:

PRIMÁRNÍ ZDROJE

United Nations, Economic and Social Council, Commission on Human Rights, Report of the Sub-comission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities on its thirty-first session, 14 August 1978, E/CN.4/Sub.2/414/Add.2.

United Nations, Economic and Social Council, Commission on Human Rights, Report of the Sub-comission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities on its thirty-second session, 3 September 1979, UN Doc. E/CN. 4/1350.

United Nations, Economic and Social Council, A continued United Nations human rights presence in Cambodia, UN Doc. E/CN.4/1994/73, 24. February 1994.

United Nations, General Assembly, Credentials of representatives to the thirty-fourth session of the General Assembly, 21 September 1979, UN Doc. A/RES/34/2.

United Nations, General Assembly, Letter dated 17 June 1980 from the Permanent Representative of Democratic Kampuchea to the United Nations addressed to the Secretary-General, 19 June 1980, UN Doc. A/35/295 - S/14005.

United Nations, General Assembly, Credentials of representatives to the thirty-fifth session of the General Assembly, 13 October 1980, UN Doc. A/RES/35/4.

United Nations, General Assembly, Credentials of representatives to the thirty-sixth session of the General Assembly, 18 September 1981, UN Doc. A/RES/36/2A.

United Nations, General Assembly, Credentials of representatives to the thirty-seventh session of the General Assemby. The situatiton in Kampuchea, Letter dated 23 September 1982 from the Permanent Representative of Vietnam to the United Nations addressed to the Secretary-General, 24 September 1982, UN Doc. A/37/481.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 18 October 1982, UN Doc. A/RES/37/6.

United Nations, General Assembly, Credentials of representatives to the thirty-seventh session of the General Assembly, 26 October 1982, UN Doc. A/RES/37/5A.

United Nations, General Assembly, Security Council, Letter dated 3 November 1989 from the Permanent Representative of Democratic Kampuchea addressed to the Secretary-General. 6 November 1989, UN Doc. A/44/770 - S/20948.

United Nations, General Assembly, Letter dated 30 October 1991 from Representatives of France and of Indonesia to the United Nations, addressed to the Secretary-General, 30 October 1991. UN Doc. S/23177.

United Nations, General Assembly, An Agenda for Peace, Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping, Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992, UN Doc. A/47/277.

United Nations, Security Council, Resolution of 25 June 1990. UN Doc. S/RES/82.

United Nations, Security Council, China: Draft resolution, 11 January 1979, UN Doc. S/13022.

United Nations, Security Council, Letter dated 4 January 1979 from the Permanent Representative of Vietnam to the United Nations addressed to the President of the Security Council, UN Doc. S/13008.

United Nations, Security Council, Bangladesh, Bolivia, Gabon, Jamaica, Kuwait, Nigeria and Zambia: Draft resolution, 15 January 1979, UN Doc. S/13027.

United Nations, Security Council, Letter dated 16 January 1990 from the from the Permanent Representatives of China, France, the Union of Soviet Socialist Republics, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the United States of America to the United Nations addressed to the Secretary-General, 16 January 1990, UN Doc. S/21087.

United Nations, Security Council, Indonesia, Malaysia, Philippines, Singapore and Thailand: Draft resolution, 13 March 1979. UN Doc. S/13162.

United Nations, Security Council, Resolution 679 (1990). 29 November 1990. UN Doc. S/RES/678.

United Nations, General Assembly, Letter dated 21 November 1979 from the Permanent Representative of Vietnam to the United Nations addressed to the Secretary-General, UN Doc. A/34/706.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 14 November 1979. UN Doc. A/RES/34/22.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 22 October 1980, UN Doc. A/RES/35/6.
United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 21 October 1981, UN Doc. A/RES/36/5.
United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 28 October 1982, UN Doc. A/RES/37/6.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 27 October 1983, UN Doc. A/RES/38/3.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 30 October 1984, UN Doc. A/RES/39/5.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 5 November 1985, UN Doc. A/RES/40/7.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 17 October 1986, UN Doc. A/40/759.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 11 December 1986, UN Doc. A/RES/41/6.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 14 October 1987, UN Doc. A/RES/42/3.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 3 November 1988, UN Doc. A/RES/43/19.

United Nations, General Assembly, Security Council, Letter dated 28 July 1988 from the Permanent Representative of Indonesia to the United Nations addressed to the Secretary-General, 28 July 1988, UN Doc. A/43/493-S/20071.

United Nations, General Assembly, Security Council, Letter dated 22 February 1989 from the Charge d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Indonesia to the United Nations addressed to the Secretary-General, 22 February 1989, UN Doc. A/44/138-S/20477.

United Nations, General Assembly, The situation in Kampuchea, 16 November 1989, UN Doc. A/RES/44/22.

United Nations, General Assembly, Security Council, Letter dated 2 August 1989 from the Charge d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Democratic Kampuchea to the United Nations addressed to the Secretary-General, 2 August 1989, UN Doc. A/44/439-S/20770.

United Nations, General Assembly, The situation in Cambodia, 15 October 1990, UN Doc. A/RES/45/3.

United Nations, General Assembly, The situation in Cambodia, 20 November 1991, UN Doc. A/RES/46/18.

United Nations, General Assembly, Security Council, Letter dated 30 August 1990 from the Permanent Representatives of China, France, the Union of Soviet Socialist Republics, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the United States of America to the United Nations addressed to the Secretary-General, 30 August 1990, UN Doc. A/45/472-S/21689.

United Nations, General Assembly, Security Council, Letter dated 8 January 1991 from the Permanent Representatives of France, 8 January 1991, UN Doc. A/46/61-S/22059.

United Nations, Security Council, Security Council Official Record, Record of meeting held on 11 Jan. 1979. UN Doc. S/PV.2108.

United Nations, Security Council, Letter dated 2 October 1989 from the Permanent Representative of Viet Nam to the United Nations addressed to the Secretary-General. 2. October 1989. UN Doc. S/20879.

United Nations, Security Council, The situation in Cambodia, 20 September 1990, UN Doc. S/RES/668.

United Nations, Secretary General, Report of the Secretary General on Cambodia, 30 September 1991, UN Doc. S/23097.

United Nations, Secretary General, Report of the Secretary General on Cambodia, 30 December 1991, UN. Doc. S/23331.

United Nations, Security Council, Resolution 717 (1991), 16 October 1991, UN Doc. S/RES/717.

United Nations, General Assembly, Security Council, Letter dated 30 October 1991 from the Permanent Representatives of France and Indonesia to the United Nations addressed to the Secretary-General, 30 October 1991, UN Doc. A/46/608 – S/23177.

United Nations, Security Council, Security Council resolution on political settlement of the Cambodia situation, 31 October 1991, UN Doc. S/RES/718.

United Nations, Security Council, Resolution 728 (1992), 8 January 1992, UN Doc. S/RES/728.

United Nations, Secretary General, Report of the Secretary-General on Cambodia, 19 February 1992, UN Doc. S/23613.

United Nations, Secretary General, First Progress Report of the United Nations Secretary-General on UNTAC, 1 May 1992, UN Doc. S/23870.

United Nations, Secretary General, Special report of the Secretary-General on UNTAC and phase II of the cease-fire, 12 June 1992, UN Doc. S/24090.

United Nations, Secretary General, Second special report of the Secretary-General on UNTAC and phase II of the cease-fire, 14 July 1992, UN Doc. S/24286.

United Nations, Secretary General, Second progress report of the UN Secretary-General on UNTAC, 21 September 1992. UN Doc. S/24578.

United Nations, Secretary General, Report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolution 783 (1992), 15 November 1992. UN Doc.S/24800.

United Nations, Secretary General, Third progress report of the Secretary-General on UNTAC, 25 January 1993. UN Doc. S/25124.

United Nations, Secretary General, Fourth progress report of the Secretary-General on UNTAC, 3 May 1993, UN Doc. S/25719.

United Nations, Secretary General, Report of the Secretary-General on the conduct and result of election in Cambodia, 10 June 1993, UN Doc. S/25913.

United Nations, Secretary General, Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 7 of resolution 840, 16 July 1993, UN Doc. S/26090.

United Nations, Secretary General, Further Report of the Secretary General pursuant to paragraph 7 of resolution 840, 26 August 1993. UN Doc. S/26360.

United Nations, Secretary General, Further Report of the Secretary General pursuant to paragraph 7 of resolution 840, 5 October 1993. UN Doc. S/26529.

United Nations, Secretary General, Further Report of the Secretary General pursuant to paragraph 7 of resolution 840, 7 October 1993. UN Doc. S/26546.

United Nations, Secretary General, Further Report of the Secretary General pursuant to paragraph 7 of resolution 840. 27 October 1993. UN Doc. S/26649.

United Nations, Security Council, Security Council resolution 745 (92), 28 February 1992. UN Doc. S/RES/745.

United Nations, Secretary General, Report of the Secretary-General in Pursuance of Paragraph 6 of the Security Council Resolution 810 (93), UN Doc. S/25784.

United Nations (1995): The United Nations and Cambodia 1991-1995, Department of Public Information. United Nations, 1995.

United Nations RISD (1994): Between Hope & Insecurity: The Social Consequences of the Cambodian Peace [online]. UNRISD Geneva [cit. 1.4.2018]. Dostupné z: http://www.unrisd.org/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/0989F68532E21DA580256B6500558BEB/$file/beet.pdf

United Nations, UNHCR (1991): Tripartite Memorandum of Understanding Among the Royal Thai Government, the Supreme National Council of Cambodia, and the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees Relating to the Repatriation of Cambodian Refugees and Displaced Persons from Thailand [online]. 21 November 1991, [cit. 1.4.2018]. Dostupné z: http://www.refworld.org/docid/3edf21f14.html.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2017): World Population Prospects: The 2017 Revision.

United Nations (2007): ODA received, per capita, USD [online]. United Nations Data [cit. 16.8.2018]. Dostupné z: http://data.un.org/DocumentData.aspx?q=assistance&id=163

United Nations Peacekeping (2008): Department of Peacekeeping Operations, United Nations Peacekeeping Operations Principles and Guidelines [online]. United Nations website [cit. 4.8.2018]. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/peacekeeping/en/capstone_eng.pdf

United Nations Peacekeeping (2015): Report of High-level Panel on Peace Operations [online]. [cit. 16.8.2018]. Dostupné z: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/95.

United Nations Peacekeeping (2017): Year in a Review [online]. United Nations website [cit. 1.2.2018]. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/en/un-peacekeeping-year-review-0.

United Nations Peacekeeping (2018): What is Peacekeeping? [online]. United Nations website [cit. 4.4.2018]. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping].

United Nations Peacekeeping (2018): UNAMIC mandate [online]. United Nations website [cit. 5.4.2018]. Dostupné z: http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unamic.htm

United Nations (2016): Millenium Development Goals Indicators [online]. The Official United Nations Site for MDG Indicators [cit. 16.3.2018]. Dostupné z: http://mdgs.un.org/unsd/mdg/SeriesDetail.aspx?srid=566.

Uppsala Conflict Data Program (2018) [online]. Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University [cit. 16.8.2018]. Dostupné z: http://ucdp.uu.se.

SEKUNDÁRNÍ ZDROJE

AHMED, S.; KEATING, P.; SOLINAS, U. (2007): Shaping the future of UN peace operations: is there a doctrine in the house?, *Cambridge Review of International Affairs*, Vol. 20, No. 6, 11-28.

AKASHI, Y. (1994): The challenge of peacekeeping in Cambodia, *International Peacekeeping*, 1:2, 204-215.

AMER, A. (2007): The Resolution of the Cambodian Conflict: Assessing the Explanatory Value of Zartman's'Ripeness Theory', *Journal of Peace Research,* Vol. 44, No. 6. 729-742.

Amnesty International (1994): Amnesty International Report 1994 - Cambodia [online]. 1 January 1994 [cit. 3.4.2018]. Dostupné z: http://www.refworld.org/docid/3ae6aa0250.html.

AUTESSERRE, S. (2014): Peaceland: Conflict Resolution and the Everyday Politics of International Intervention, New York: Cambridge University Press.

DONAIS, T. (2012): Peacebuilding and Local Ownership: Post-Conflict Consensus-Building, Oxon: Routledge.

AOI, CH.; DE CONING, C.; THAKUR, T. (2007): Unintended consequences of peacekeeping operations. New York: The United Nations University Press BELLAMY, A. J. (2004): The 'Next Stage' in Peace Operations Theory? *International Peacekeeping*, 11/ 1, 21-22.

ASEAN (1979): Společné komuniké z 12. ministerské schůze ASEAN na Bali, 28-30. 6. 1979. [online]. [cit. 12.1.2018]. Dostupné z: <http://www.aseansec.org/1770.htm>.

BELLAMY, A.J.; WILLIAMS, P. D., GRIFFIN, S. (2010): Understanding Peacekeeping. Polity Press.

BELLAMY, A.J (2004): The 'next stage' in peace operations theory? *International Peacekeeping*, 11:1, 17-38.

BELLAMY, A.J., WILLIAMS, P.D. (2012): Local Politics and International Partnerships: The UN Operation in Côte d'Ivoire (UNOCI), *Journal of International Peacekeeping* 16. 252–281.

BECKER, E. (1998): When the War Was Over, Cambodia and The Khmer Rouge Revolution. Public Affairs. New York.

BEKAERT, J. (1998): Cambodian Diary: A Long Road to Peace 1987-1993. Bangkok: White Lotus.

BERCOVITCH, J.; KREMENYUK, V.; ZARTMAN, W. (Eds.) (2009): The SAGE Handbook of Conflict Resolution. London: Sage Publications Ltd.

BETTS, R. K. (1994): The Delusion of Impartial Intervention. *Foreign Affairs*, Vol. 73. November/December 1994. 20–33.

BRATT, D. (1996a): Assessing the Success of UN Peacekeeping Operations, *International Peacekeeping 3(4*), 64–81.

BRATT, D. (1996b): Defining Peacekeeping Success: The Experience of UNTAC, *Peacekeeping and International Relations*, July/August 1996; 25,4.

BRAITHWAITE, J. (2012): Evaluating the Timor-Leste Peace Operation. *Journal of International Peacekeeping* 16. 282–305.

BOVE V., RUGGERI A. (2015): Kinds of Blue. Diversity in UN Peacekeeping Missions and Civilian Protection. *British Journal of Political Science*. 1–56.

BOUTROS-GHALI, B. (1995): Introduction in: The United Nations and Cambodia: 1991-1995 (1995); New York: United Nations. 3-55.

BUREŠ, O. (2003): Mírové operace OSN v postbipolárním světě – méně znamená více. *Mezinárodní vztahy*, ročník 38, číslo 3, 24–43.

BUREŠ, O. (2007a): Operace na udržení míru OSN. Olomouc: Univerzita Palackého.

BUREŠ, O. (2007b): Wanted: A Mid-Range Theory of International Peacekeeping. *International Studies Review,* no. 9, 419 – 421.

BUREŠ O. (2007c): Hledání teorie mezinárodního peacekeepingu. *Mezinárodní vztahy*. 4/2007. 5-28.

BURTON, J.; DUKES, F. (1990): Conflict: Practices in management, settlement and resolution. New York: St. Martin's Press.

BROWN, M. A.: (1993): United Nations Peacekeeping: Historical Overview and Current Issues. Report for Congress, Washington DC: Congressional Research Service.

BROWN. M., ZASLOFF J.J.(1998): Cambodia Confounds the Peacemakers 1979-1998, Cornwell University. New York.

BUSH, R. ; FOLGER, J.A. (1994): The promise of mediation: Responding to conflict through empowerment and recognition. San Francisco: Jossey-Bass.

CALAVAN, M.; BRIQUETS, S. D.; O' BRIEN, J. (2004): Cambodian corruption assessment. [online]. Prepared for USAID. [cit. 16.5.2018]. Dostupné z: http://www.ticambodia.org/library/wp-content/files_mf/1437557582CambodiaCorruptionAssessment.pdf.

COX, R. W. (1981): Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory, Millenium: Journal of International Studies, Vol. 10, No.2

CHANDLER, D. (1998): A History of Cambodia, Chiang Mai.

CHANDLER, D. (1991): The Land and People of Cambodia. Harper Collins Publishers. New York.

CHANDLER, D. (1999): The Tragedy of Cambodian History, Politcs, War, and Revolution since 1945, Silkworm Books.

CHANDLER, D. (2006): Empire in Denial: The Politics of Statebuilding. London: Pluto Press.

CHANDLER, D. (2016): Intervention. In: Berenskoetter, F.: Concepts in World Politics, Thousand Oaks, CA: SAGE. 271–87.

CHARNY J. R. (1992): NGOs and the Rehabilitation and Reconstruction of Cambodia. Cooperation Committee for Cambodia: Phnomn Penh.

CHOPRA, J., MACKINLAY, J., MINEAR, L.: Report on the Cambodian Peace Process. [online]. Norwegian Institute of International Affairs, Research Report no. 165 (NIIA: Oslo, Feb. 1993) [cit. 10.2.2018]. Dostupné z: https://www.sipri.org/sites/default/files/files/RR/SIPRIRR09.pdf

CLAYTONG, G. (2016): The known knowns and known unknowns of peacekeeping data – introduction to the special data review forum Govinda Clayton. *International Peacekeeping.* 24(1), 1–62.

CROSSETTE, B. (1988): After the Killing Fields [online]. The New York Times Magazine. [cit. 10.1.2018]. Dostupné z: https://www.nytimes.com/1988/06/26/magazine/after-the-killing-fields.html.

DIEHL, P. F. (1993): International Peacekeeping. Baltimore, MD: John Hopkins University Press.

DIEHL, P. F.; DRUCKMAN, D. (2010): Evaluating Peace Operations. Lynne Rienner Publishers.

DIEHL, P.F.; DRUCKMAN D. (2015): Evaluating Peace Operations. In: KOOPS, J.A. a kol., The Oxford Handbook of United Nations Peacekeeping Operations. New York: The Oxford University Press.

DIEHL, P. F.; DRUCKMAN, D. (2012a): Peace Operation Success: The Evaluation Framework, *Journal of International Peacekeeping,* 16, 209–225.

DIEHL, P. F.; DRUCKMAN, D. (2012b): Revisiting the Framework: Extensions and Refinements, *Journal of International Peacekeeping,* 16, 343–353.

DIEHL, P. F.; DRUCKMAN, D. (2017): Multiple Peacekeeping Missions: Analysing Interdependence, *International Peacekeeping,* 25:1, 28-51.

DIEHL, P.F., DRUCKMAN D., WALL J. (1998): International Peacekeeping and Conflict Resolution: A Taxonomic Analysis with Implications. *Journal of Conflict Resolution*, 42: 33-55.

DISMAN, M. (2000): Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum.

DOPITA, T. (2012): Výzkum mezinárodních mírových iniciativ: Ke kritickému konstruktivismu? *Mezinárodní vztahy*. 3/2012. 74-92.

DOYLE, M. W. (1986): Liberalism and World Politics. *The American Political Science Review,* Vol. 80. No. 4, 1151-1169.

DOYLE, M. W., SUNTHARALINGAM, N.: (1994) The UN in Cambodia: Lessons for complex peacekeeping, *International Peacekeeping*, 1:2, 117-147.

DOYLE, M. W., SAMBANIS N. (2000): "International Peacebuilding: A Theoretical and Qantitative Analysis." *The American Political Science Review 94*, no. 4, 779-801.

DOYLE, M. W., SAMBANIS N. (2006): Making War and Building Peace. Princeton, NJ: Princeton University Press.

DOYLE, M. W., SAMBANIS N. (2007): The UN Record on Peacekeeping Operations. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis,* 62(3), 495–518.

DOYLE, M. W. (1995): Peacekeeping in Cambodia: UNTAC's Civil Mandate. Boulder; London: Lynne Rienner.

DUBEY, A. (2002): Domestic Institutions and the Duration of Civil War Settlements. Paper presented at the Annual Meeting of the International Studies Association, March 24–27, New Orleans. In: Fortna, V.P. (2004): Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace After Civil War, *International Studies Quarterly*, 48, 270.

DURCH, W. J. (1993): The Evolution of UN Peacekeeping. New York. Henry L. Stimson Center.

DUFFIELD, M. (2001): Global Governance and the New Wars: The Merging of Development and Security. London ; New York : Zed Books.

DUFFIELD, M. (2010): The Liberal Way of Development and the Development—Security Impasse: Exploring the Global Life-Chance Divide. *Security Dialogue,* 41(1), 53-76.

ETCHESON, C. (1984):The Rise and Demise of Democratic Kampuchea, Boulder: Westview Press.

EVANS, G. (1994): Peacekeeping in Cambodia: Lessons Learned [online]. The Nato Review. August 1994 [cit. 10.2.2018]. Dostupné z: https://www.nato.int/docu/review/1994/9404-6.htm

EVANS, G. (2013): Peacekeeping Lessons Learned: Australia in Cambodia [online]. DFAT Seminar. Canberra. 22 August 2013. [16.8.2018]. Dostupné z: http://www.gevans.org/speeches/speech530.html

FETHERSTON, A. (1994): Towards a Theory of United Nations Peacekeeping, Basingstoke/New York: Macmillan/St. Martin's.

FETHERSTON, A. (2000): Peacekeeping, conflict resolution and peacebuilding: A reconsideration of theoretical frameworks, *International Peacekeeping*, 7:1, 190-218.

FINDLAY, T. (1995): Cambodia: the Legacy and Lessons of UNTAC, 4 SIPRI Research Report no. 9., 1995. Stockholm International Peace Research Institute. Oxford University Press.

FINDLAY, T. (2002): The Use of Force in UN Peace Operations. SIPRI Research Report. Stockholm International Peace Research Institute. Oxford University Press.

FISHER, R. J. (2011): Methods of Third-Party Intervention. In: B. Austin, M. Fischer, H.J. Giessmann (eds.) 2011. Advancing Conflict Transformation. The Berghof Handbook II. Opladen/Framington Hills: Barbara Budrich Publishers.

FORTNA, V. P. (2004): Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace After Civil War, *International Studies Quarterly*, 48, 269–292.

FORTNA, V. P. (2008): Does Peacekeeping Work? Shaping Belligerents´ Choices After Civil War. Princeton: Princeton University Press.

Freedom House (1998): Freedom in the World Report: Cambodia [online]. Freedom House website [18.8.2018]. Dostupné z: https://freedomhouse.org/report/freedom-world/1998/cambodia.

Freedom House (2003): Freedom in the World Report: Cambodia [online]. Freedom House website [18.8.2018]. Dostupné z: https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2003/cambodia.

FUKUYAMA, F (2002): Konec dějin a poslední člověk. Praha: Rybka.

GIBBS, D.N. (1997): Is peacekeeping a new form of Imperialism? *International Peacekeeping*, 4:1, 122-128,

GILLIGAN, M., STEDMAN, S.J. (2003): Where do Peacekeepers Go? *International Studies Review*. Vol. 5, No. 4, Dissolving Boundaries (Dec., 2003), 37-54.

GIZELIS, T. I.; DORUSSEN, H.; PETROVA, M. (2016): Research Findings on the Evolution of Peacekeeping. Edited by William Thompson. Oxford Research Encyclopedia of Politics. Oxford: Oxford University Press.

GOTTESMAN, E. (2003): Cambodia After the Khmer Rouge, Inside the Politics of Nations Building. London: Yale University Press.

GOULDING, M. (1993): The Evolution of United Nations Peacekeeping. *International Affairs* 69, č. 3, 451–464.

GREIG, M.; DIEHL, P. F. (2012): Peacekeeping: A Barrier to Durable Peace? *Yale Journal of International Affairs*, 46-53. GREIG, M.; DIEHL, P. F. (2005): The Peacekeeping-Peacemaking Dilemma*. International Studies Quarterly*, Vol. 49, 621-645.

HEGRE, H., ELLINGSEN, T., GATES, S., GLEDITSCH, N. P. (2001): Toward a Democratic Civil Peace? Democracy, Political Change and Civil War, 1816-1992. *American Political Science Review*, Vo. 95, No. 1, 33-48.

HARTZELL, C.; HODDIE, M.; ROTHCHILD D. (2001): Stabilizing the Peace After Civil War. *International Organization,* Vol. 55, No. 1, 2001, 183-208.

HATTO, R. (2013): From peacekeeping to peacebuilding: The evolution of the role of the United Nations in peace operations. *International Review of the Red Cross*, No. 891/892. 495-515.

Heidelberg Institute for International Conflict Research (2006): Konfliktbarometr 1992-2006 [online]. Heidelbert Institute website [cit. 3.4.2018]. Dostupné z: https://hiik.de/conflict-barometer/bisherige-ausgaben/?lang=en.

HEDER, S. (1995): The Debate To Etch History in Stone [online]. The Phnom Penh Post. [cit. 15.3.2018]. Dostupné z: https://www.phnompenhpost.com/national/debate-etch-history-stone.

HEININGER J. E. (1994): Peacekeeping Transition: The United Nations in Cambodia. The Twentieth Century Fund Press.

HENDL J.(2005): Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace. Praha: Portál.

HOWARD, L. (2008): UN Peacekeeping in Civil Wars. Cambridge: Cambridge University Press.

HUGHES, C. (2002): International Intervention and the People's Will: The Demoralization of Democracy in Cambodia, *Critical Asian Studies*, 34:4, 539-56.

Human Rights Watch (1991): Human Rights Watch Report 1990 – Cambodia [online]. 1 January 1991, [cit. 1.4.2018]. Dostupné z: http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=country&docid=467fca331e&skip=0&coi=KHM&querysi=1991&searchin=year&sort=date.

Human Rights Watch (1995): Cambodia at War [online]. Human Rights Watch Publication[cit. 3.8.2018]. Dostupné z: https://www.hrw.org/legacy/summaries/s.cambodia953.html.

Human Rights Watch (1998): HRW Condemns Arrests of Human Rights Workers [online]. December 23, 1998. [cit. 1.8.2018]. Dostupné z: https://www.hrw.org/news/1998/12/23/hrw-condemns-arrests-human-rights-workers

Human Rights Watch (2002): Human Rights Watch Report 2002 – Cambodia [online]. [cit. 1.8.2018]. Dostupné z: https://www.hrw.org/legacy/wr2k2/asia3.html

Human Rights Watch (2003): Human Rights Watch Report 2003 – Cambodia [online]. [cit. 1.8.2018]. Dostupné z: https://www.hrw.org/legacy/wr2k3/asia3.html.

Human Rights Task Force on Cambodia (2001): Cambodia: Prostitution and Sex Trafficking [online]: A Growing Threat to the Human Rights of Women and Children in Cambodia [cit. 1.4.2018]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20080918233727/http://www.hrsolidarity.net/mainfile.php/1996vol06no04/219/.

HULTMAN, L., KATHMAN, J., SHANNON, M. (2014): Beyond Keeping Peace: United Nations Effectiveness in the Midst of Fighting. *American Political Science Review* 108(9): 737–53.

Inter Parliamentary Union (1993): Historical archive [online]. Parliamentary election results for Cambodia: Elections held in 1993. [cit. 15.1.2018]. Dostupné z: http://www.ipu.org/parline-e/reports/arc/2051_93.htm.

Inter Parliamentary Union (1998): Historical archive [online]. Parliamentary election results for Cambodia: Elections held in 1998 [cit. 15.5.2018]. Dostupné z: http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2051_98.htm.

Inter Parliamentary Union (2003): Historical archive [online]. Parliamentary election results for Cambodia: Elections in 2003 [cit. 15.5.2018]. Dostupné z: http://archive.ipu.org/parline-e/reports/arc/2051_03.htm.

International Crisis Group (1998): Cambodia's Elections Turn Sour [online]. ICG Cambodia Report, 10 September 1998. [cit. 3.4.2018]. Dostupné z: http://www.intl-crisis-group.org/projects/asia/cambodia/reports/A400202_10091998.pdf.

JACKSON, K. D. (1978): Cambodia 1978: War, Pillage, and Purge in Democratic Kampuchea. *Asian Survey*, Vol. 19, No. 1, A Survey of Asia in 1978: Part I, 72-84.

JANKOVEC, M. (1989): Politické řešení kambodžského konfliktu, Ústav mezinárodních vztahů, 1989.

JABRI, V. (2010): War, Government, Politics: A Critical Response to the Hegemony of the Liberal Peace. In: Richmond, Oliver P. (ed.): Palgrave Advances in Peacebuilding: Critical Developments and Approaches.

Houndmills: Palgrave Macmillan, s. 41–57.JELDRES, J.A. (2003): Shadow over Angkor. Volume One: Memoirs of His Majesty King Norodom Sihanouk of Cambodia. Phnompenh: 3DGraphics Publishing.

JENNAR, M.R. (1998): Cambodian Chronicles 1989-1996 Volume 1 Bungling a Peace Plan 1989-1991. White Lotus. Bangkok.

JENNINGS, K. M. (2016): Blue Helmet Havens: Peacekeeping as Bypassing in Liberia and the Democratic Republic of the Congo, *International Peacekeeping* 23 (2), 302–25.

JOHANSEN, R. C. (1994): Review: How Should We Measure Success? International Peacekeeping by Paul F. Diehl, *Mershon International Studies Review,* Vol. 38, No. 2. 307-308.

JOHANSEN, R. C. (1998): "Enhancing United Nations Peace-Keeping." In The Future of the United Nations System: Potential for the Twenty-First Century, edited by F. Alger Chadwick, 94-100. Tokyo/New York/Paris: United Nations University Press.

JOHNSON, J.B.; REYNOLDS, H. T. (2005): Political Science Research Methods. Washington 2005.

KAMM, H. (1998): Cambodia, Report From a Stricken Land, New York: Arcade Publishing.

KAMPUCHEA (1978): Dossier 1. Facts About The Vietnam – Kampuchea Border Question. Hanoi: Courier, 1978.

KENKEL, K. M. (2013): Five generations of peace operations: from the “thin blue line” to “painting a country blue”. Revista Brasileira de Politica Internacional. Vol. 56, No. 1, 122–143.

KENNEDY, P. (2006): OSN a hledání světové vlády. Přeložila Markéta Šerá 2009. Nakladatelství Lidové noviny.

KHEANG UN (2009): The Judicial System and Democratization in Post-Conflict Cambodia. In: ÖJENDAL, J., LILJA, M. (2009): Beyond Democracy in Cambodia: Political Reconstruction in a Post-Conflict Society, Nordic Institute of Asian Studies.

KILJUNEN, K. (1986): Report of a Finnish Inquiry Commission, “Kampuchea: Decade of the Genocide”, in: K. Kiljunen (ed.) 1986.

KIERNAN, B. (1998): The Pol Pot Regime: Race, Power, and Genocide in Cambodia under the Khmer Rouge, 1975-79, 2. vydání.

KOBELKOVÁ, L. (2012): The UN towards Collective Security. In: DRULÁKOVÁ, KRATOCHVÍL, ZEMANOVÁ, (ed.). Crucial Problems of International Relations through the Eyes of Young Scholars. "Actors and Actorness in International Relations: States and Their Dicontens". Conference Proceedings. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2012, 52-65.

KOOPS, J.A. and ed. (2015): The Oxford Handbook of United Nations Peacekeeping Operations. New York: The Oxford University Press.

KOŘAN, M. (2008): Jednopřípadová studie. In: DRULÁK a kol. (2008): Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Praha: Portál, 29-61.

KOH, T. (1990): The Paris Conference on Cambodia: A Multilateral Negotiation That "Failed", *Negotiation Journal*, vol. 6, no. 1.

KRASNO, J.E. (2004): To End the Scourge of War: The Story of UN Peacekeeping. In: The United Nations: Confronting the Challenges of a Global Society. Ed. Jean E. Krasno. Boulder: Lynne Rienner, 225–270.

LEDERACH, J. (1997): Building Peace: Sustainable Reconciliation In Divided Societies. Washington, D.C.: United States Institute of Peace.

LIZÉE, P. (2002): Peace, Power and Resistance in Cambodia. Global Governance and the Failure of International Conflict Resolution. Palgrave Macmillan.

LEDGERWOOD, J. (1994): UN Peacekeeping Missions: The Lessons from Cambodia, *Asia Pacific Issues,* no.11. 1-10.

LUTTWAK, E. N. (1999): Give War a Chance. *Foreign Affairs*, Vol. 78, No. 4, 36-44.

MAC GINTY, R. (2008): Indigenous peacemaking versus the liberal peace. *Cooperation and conflict,* Vol. 43, No. 2, 139–163.

MEHTA, C.H., MEHTA, J.B. (1999): Hun Sen: Strongman of Cambodia. Singapore: Graham Brash.

MINGST, K.A., KARNS, M.P (2007): The United Nations in the 21st Century, Cambridge: Westview Press.

MOCKAITIS, T. R. (1999): Peace Operations and Intrastate Conflict. The Sword or the Olive Branch? London: Praeger Publishers.

MULLENBACH, M. J. (2005): Deciding to Keep Peace: An Analysis of International Influences on the Establishment of Third-Party Peacekeeping Missions*. International Studies Quarterly*, Vol. 49, No. 3, 529-555.

NOŽINA, M. (2007): Dějiny Kambodže, Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

NEWMAN, E.; PARIS, R.; RICHMOND, O.P (2009): New Perspectives on Liberal Peacebuilding. New York: United Nations University Press.

OSBORNE, M. (1994): Sihanouk Prince of Light, Prince of Darkness. Chiang Mai: Silkworm Books.

ÖJENDAL, J., LILJA, M. (2009): Beyond Democracy in Cambodia: Political Reconstruction in a Post-Conflict Society, Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies.

OXFAM (1988): Punishing the Poor: The international isolation of Kampuchea 1970-1987 [online]. Mysliwiec, E. Oxfam GB [cit. 3.8. 2018]. Dostupné z: https://oxfamilibrary.openrepository.com/handle/10546/123009.

OWEN, J. M. (1994): How Liberalism Produces Democratic Peace. *International Security*, Vol. 19, No. 2, 87-125.

PEOU, S. (2001): Cambodia After the Killing Fields in: Government & Politics in Southeast Asia, 2001. Singapore: Institute of Southeast Asean Studies.

PARIS, R. (1997): Peacebuilding and Limits of Liberal Internationalism, *International Security*, Vol. 22. No. 2, 54–89.

PARIS, R. (2000): Broadening the Study of Peace Operations, *International Studies Review,* Vol. 2, No. 3, 27-44.

PARIS, R. (2004): At War's End. Cambridge: Cambridge University Press.

PARIS, R. (2010): Saving Liberal Pacebuilding, *Review of International Study,* Vol. 36. 337-365.

PATTON, M. Q. (1997): Utilization focused evaluation: The new century text. Thousand Oaks, California.

PIKE, D. (1989): The Cambodian Peace Process: Summer of 1989. *Asian Survey*, Vol. 29, No. 9. 842-852.

POULIGNY, B. (2006): Peace Operations Seen from Below: UN Missions And Local People. Bloomfield: Kumarian Press.

PUGH, M. (2004): Peacekeeping and Critical Theory. *International Peacekeeping*, Vol. 11. No. 1, 39–58.

PUSHKINA, D. (2006): A Recipe for Success? Ingredients of a Successful Peacekeeping Mission. *International Peacekeeping* 13, No. 2, 133-149.

RAMSBOTHAM, O.; WOODHOUSE, T.; MIALL, H. (2011): Contemporary Conflict resolution: the prevention, management and transformation of deadly conflicts, Cambridge: Polity Press.

RATNER, S.R. (1993): The Cambodia Settlement Agreements, *The American Journal of International Law*, Vol. 87, No. 1, 1-41.

RICHMOND, O. P., FRANKS. J. (2007): Liberal Hubris? Virtual Peace in Cambodia. *Security Dialogue.* 38 (1), 27-48.

RICHMOND, O.P. (2005): The Transformation of Peace. Basingstoke, Hampshire, New York: Palgrave Macmillan.

RICHMOND, O.P. (2009): A Post-Liberal Peace: Eirenism and the Everyday. *Review of International Studies,* 35(3), 557–580.

RICHMOND, O. P. (2014): Failed Statebuilding: Intervention, the State, and the Dynamics of Peace Formation, Yale: Yale University Press.

RIDDLE, T. (1997): Cambodian Interlude: Inside the United Nations 1993 Election. Bangkok: White Orchid Press.

ROBERTS, D. W. (2001): Political Transition in Cambodia 1991-99, Power, Elitism and Democracy, Richmond: Curzon Press.

RUSSETT, B., ONEAL J. (2001): Triangulating Peace: Democracy, Interdependence and International Organizations. New York: W. W. Norton.

RYKHIE, I. J. (1984): The Theory & Practice of Peacekeeping. London: C. Hurst & Company.

RYAN, S. (2000): United Nations Peacekeeping: A Matter of Principles? *International Peacekeeping*, Vol. 7 (2000), No. 1, 27–47.

SAID, E.W. (1994): Representation of the Individuals. London: Vintage.

SALVATORE, J., RUGGARI, A. (2017): The Effectiveness of Peacekeeping Operations, [online]. Contentious Politics and Political Violence, World Politics. Oxford Encyclopedia. Online Publication Date: Sep 2017. [cit. 1.4.2018]. Dostupné z: http://politics.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-586.

SANDERSON, J.M. Lieutenant General (1994): Peacekeeping operations in Cambodia, *The RUSI Journal,* 139(6), 20-26.

SEGAL, D. (1995): Five phases of United Nations peacekeeping: An evolutionary typology. *Journal of Political and Military Sociology*. 22:65.

SELBY, J. (2013): The myth of liberal peace-building, *Conflict, Security & Development*, 13:1, 57-86.

SHARP, B. (2008): Counting Hell [online]. Mekong Net [cit. 1.4.2018]. Dostupné z: http://www.mekong.net/cambodia/deaths.htm.

SHAWCROSS, W.: The Third Indochina War [online]. The New York Times. April 1978. [cit. 20.2.2018]. Dostupné z: http://www.nybooks.com/articles/1978/04/06/the-third-indochina-war/

SHEARER, D. (1997): Exploring the Limits of Consent: Conflict Resolution in Sierra Leone. *Journal of International Studies.* Vol. 26, No.3, 845-860.

SHORT, P. (2005): Pol Pot: dějiny zlého snu, Praha: BB art.

SIHANOUK, N.; BURCHETT, W. (1973): My War with C.I.A., Victoria: Penguin Books.

SIMMA, B. (2002): The Charter of the United Nations: a Commentary, Volume I., Second Edition, New York: Oxford University Press.

STEINFATT, T. (2003): Measuring the Number of Trafficked Women and Children in Cambodia: Direct Observation Field Study [online], UNAIDS [cit. 5.8.2018]. Dostupné z: http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.320.8589&rep=rep1&type=pdf.

STROHWASSER, L. (2018): Úloha OSN při řešení konfliktů: Rétorika nebo praxe? In. DUBSKÝ (ed.): Destabilizace bezpečnostního prostředí na počátku 21. století a reakce mezinárodního společenství (v přípravě pro tisk).

SOLARZ, S.J. (1990): Cambodia and the International Community, *Foreign Affairs*, Vol. 69, No. 2, 99-115.

STEDMAN, S.J. (1997): Spoiler Problems in Peace Processes. *International Security,* Vol. 22, No. 2, 5-53.

TAYLOR, I. (2010): Liberal Peace, Liberal Imperialism: A Gramscian Critique. In: Richmond, Oliver P. (ed.): Palgrave Advances in Peacebuilding: Critical Developments and Approaches. Houndmills: Palgrave Macmillan. 154–174.

THAKUR, R. (2006): The United Nations Peace and Security: From Collective Security to the Responsiblity to Protect, New York: Cambridge University Press.

THAKUR, R. (2012): Using a framework to evaluate peace operations: The role of the United Nations, *Journal of International Peacekeeping,* 16 (2012). 353–371.

THION, S. (1993): Watching Cambodia. Bangkok: White Lotus.

TOMUSCHAT, C. (2002): Pacific Settlement of Disputes, in: SIMMA, Bruno, The Charter of the United Nations: A commentary, Second Edition, Volume 1, Oxford University Press, New York, 583–594.

TULLY, J.A. (2002): France on the Mekong: A History of the Protectorate in Cambodia, 1863-1953, Lanham, Maryland: University Press of America.

The New York Times (1989): Vietnam promises troops will leave Cambodia by fall [online]. The New York Times website. April 5, 1989. [cit. 5.8.2018]. Dostupné z: https://www.nytimes.com/1989/04/06/world/vietnam-promises-troops-will-leave-cambodia-by-fall.html.

Uppsala Conflict Data Program Definitions (2018) [online]. Department of Peace and Conflict Research, Uppsala University [cit. 16.8.2018]. Dostupné z: http://pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/.

United States General Accounting Office (1993): UN Peacekeeping: Lessons Learned in Managing Recent Missions, December 1993.

VAN DER LIJN, J. (2010): Success and Failure of UN Peacekeeping Operations: UNMIS in Sudan. *Journal of International Peacekeeping,* Vol. 14, 27-59.

VAN EVERA, S. (1997): Guide to methods for students of political science, Ithaca: Cornell University.

VÄYRYNEN, T. (2010): Gender and Peacebuilding. In: RICHMOND, O.P. (ed.): Palgrave Advances in Peacebuilding: Critical Developments and Approaches. Houndmills: Palgrave Macmillan, 137–153.

VICKERY, M. (1999): Cambodia 1975-1982, Silkworm Books: Chiang Mai.

WEISS, T. G. (2004): The Humanitarian Impulse. In: MALONE, D. M. (ed.): The UN Security Council. From the Cold War to the 21st Century. London, Lynne Rienner Publishers.

WIDYONO, B. (2008): Dancing in Shadows: Sihanouk, The Khmer Rouge, and The United Nations in Cambodia, Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

WILLE, C. (2006): How Many Weapons Are There in Cambodia? [online]. A Working Paper of Small Arms Survey Dostupné z: http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/F-Working-papers/SAS-WP4-Cambodia.pdf [cit. 10.4.2018].

WINSLOW, D. (2002): Strange bedfellows: NGOs and the Military in humanitarian crises. *The International Journal of Peace Studies* 7/2. Autumn/Winter 2002.

WOODHOUSE, T.; RAMSBOTHAM O. (2000): Peacekeeping and Conflict Resolution. London: Frank Cass.

YIN, R. K. (2003): Case Study Research: Design and Methods. Thousand Oaks: Sage.

YOUNG, O.R. (1967): The Intermediaries: Third Parties in International Crises. Princeton, NJ. Princeton University Press.

ZARTMAN, W. (1989): Ripe for Resolution: Conflict and Intervention in Africa. A Council on Foreign Relations Book. New York: Oxford University Press.

ZARTMAN, W. (2001): Preventive Diplomacy: Setting the Stage, In: ZARTMAN, W. (ed): Preventive Negotiation: Avoiding Conflict Escalation. Boulder, CO: Rowman & Littlefield.

ZELENDA, J. (2009): Kambodža, Praha: LIBRI s.r.o. nakladatelství.

Přílohy

Příloha 1 Mapa Kambodže 177
Příloha 2 Počet obětí konfliktu v Kambodži dle jednotlivých aktérů (1989-2003) 178
Příloha 3 Výskyt HIV v Kambodži u populace 14-49 let (1990-2015) 178
Příloha 4 Vývoj rozsahu odminovaného území v Kambodži v letech 1993 – 2003 (ha) 179
Příloha 5 Vývoj počtu obětí min a neexplodované munice (UXO) v letech 1999 - 2012 (ha) 179
Příloha 6 Souhrn zpráv GT: základní peacekeepingové cíle 180
Příloha 7 Souhrn zpráv GT: netradiční peacekeepingové cíle 182
Příloha 8 Souhrn zpráv GT: peacebuildingové cíle 184

Příloha 1 Mapa Kambodže

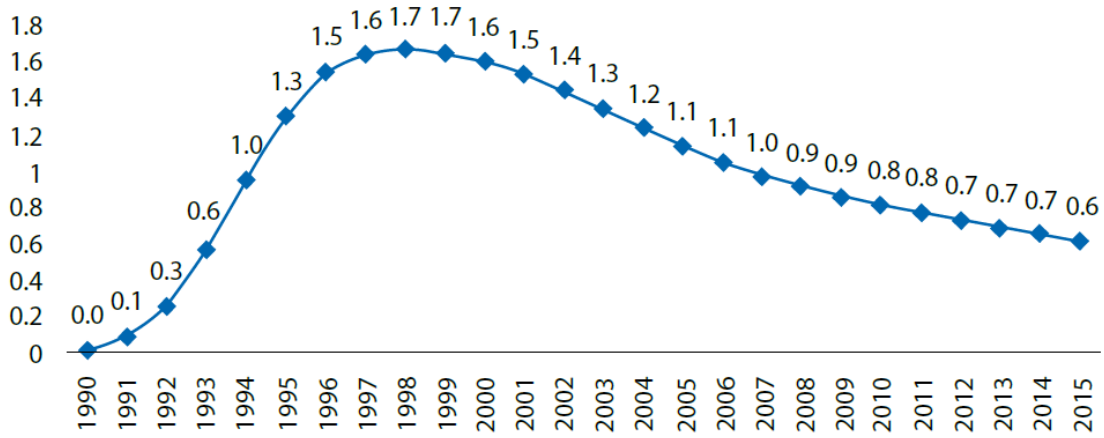
Zdroj: Zelenda 2009

Příloha 2 Počet obětí konfliktu v Kambodži dle jednotlivých aktérů (1989-2003)

Rok	Rudí Khmerové		Vláda Kambodža		FUNCINPEC		KPNLF		Celkem	
	oběti bojů	civilisté	oběti bojů	civilisté	oběti bojů	civilisté	oběti bojů	civilisté	oběti bojů	civilisté
1989	404	2	818	0	271	0	271	0	**1764**	**2**
1990	174	103	274	0	0	0	100	0	**548**	**103**
1991	40	92	220	10	0	0	30	0	**290**	**102**
1992	118	73	118	2	0	0	0	0	**236**	**75**
1993	274	184	274	26	0	0	0	0	**548**	**210**
1994	464	102	464	4	0	0	0	0	**928**	**106**
1995	694	29	701	0	0	0	0	0	**1395**	**29**
1996	841	53	788	5	0	0	0	0	**1629**	**58**
1997	166	12	427	17	273	0	0	0	**866**	**29**
1998	235	25	258	3	0	0	0	0	**493**	**28**
1999	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**	**0**
2000	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**	**0**
2001	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**	**0**
2002	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**	**0**
2003	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**	**0**

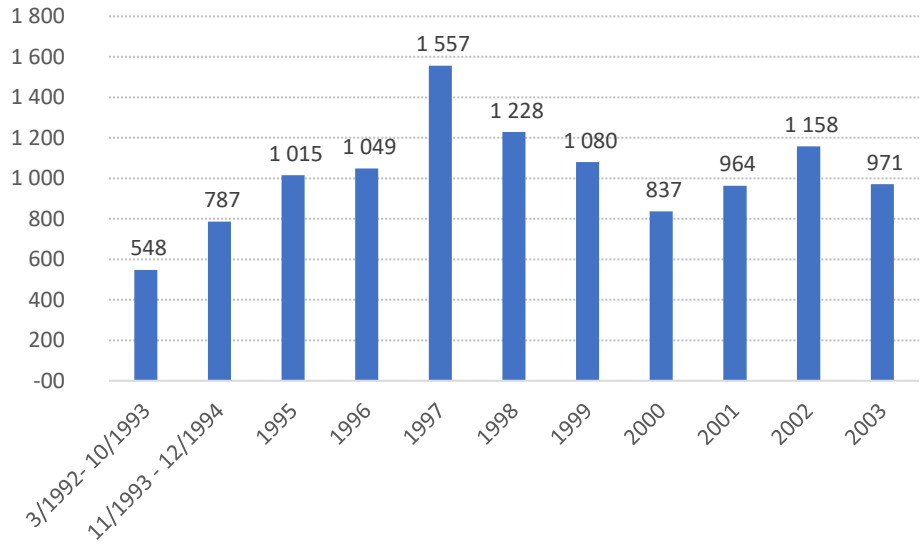
Zdroj: Uppsala Conflict Data Program

Příloha 3 Výskyt HIV v Kambodži u populace 14-49 let (1990-2015)

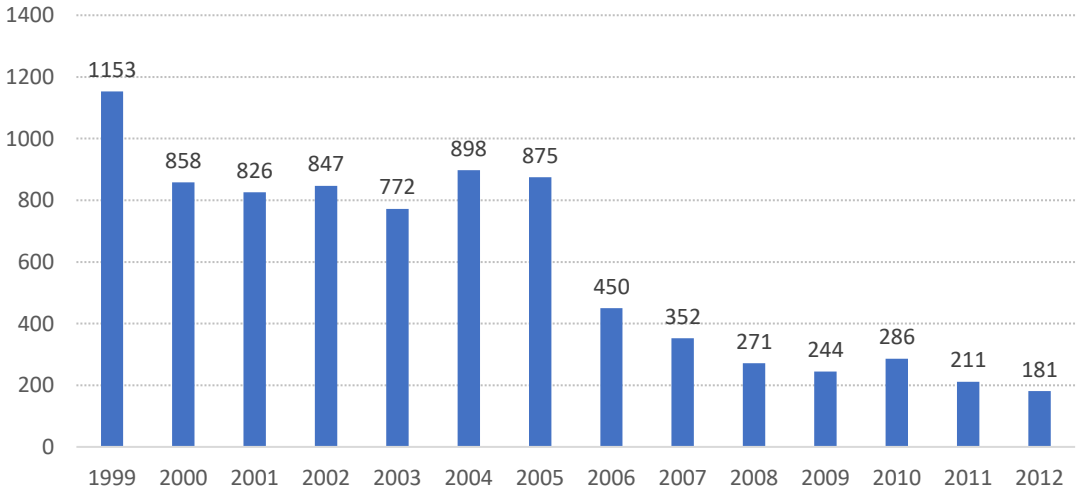
Zdroj: UNDP 2016

Příloha 4 Vývoj rozsahu odminovaného území v Kambodži v letech 1993 – 2003 (ha)

Zdroj: Cambodian Mine Action Centre 2012

Příloha 5 Vývoj počtu obětí min a neexplodované munice (UXO) v letech 1999 - 2012 (ha)

Zdroj: Cambodia Mine Action Centre 2012

Příloha 6 Souhrn zpráv GT: základní peacekeepingové cíle

Zpráva	Datum	Název	Zastavení násilí	Zadržení konfliktu	Urovnání konfliktu	Efektivita operacionalizace
S/23870	1. května 1992	První zpráva GT o průběhu UNTAC	ozbrojené útoky v Kompong Thom; útok na helikoptéru UNTAC (odst.23)	3 kontrolní body vytvořeny na vietnamské hranici (odst. 22)	vytvoření horké linky mezi kambodžskými stranami, velitelem operace a velitelem vojenského kontingentu (odst. 9)	UNTAC vydá vlastní informační bulletin pro edukaci obyvatelstva o své činnosti (odst. 44)
S/24090	12. června 1992	Zvláštní zpráva GT o průběhu UNTAC	fáze II příměří stanovena na 13. června 1992, 8 hodin (odst.2)	UNTAC vytvořila 10 hraničních kontrolních bodů a mobilní týmy pro verifikaci přítomnosti zahraničních vojsk(odst. 12)	SDK odmítla přístup UNTAC do svých území, nereportovala se k odzbrojení; neoznačila zaminovaná území (odst.11)	nereportuje
S/24286	14. července 1992	Druhá zvláštní zpráva GT o průběhu UNTAC	nereportuje	nereportuje	SDK odmítá dodržovat podmínky mírové dohody, mj. odzbrojit své jednotky (odst.2) a volný přístup do svých území (odst. 4). Vlastní interpretace SDK, co představují "cizí síly" a pravomoci UNTAC. (odst. 6). Návrhy pro SDK v příloze; Samphan požaduje rozpuštění stávající administrativy (odst. 13).	nereportuje
S/24578	21. září 1992	Druhá zpráva GT o průběhu UNTAC	Případy útoků na helikoptéry UNTAC (odst. 21).	9 hraničních bodů s Vietnamem, 2 s Laosem a 7 s Thajskem, Sihanukville - kontrola neautorizovaného pohybu ozbrojených osob a zbraní, kontrola porušení příměří (odst. 20). Vytvořen Technický poradní výbor pro kontrolu vývozu rudy a minerálů z Kambodži (odst. 58)	nereportuje	nereportuje
S/24800	15. listopadu 1992	Zpráva GT na implementaci S/RES/783	ozbrojené střety ve střední a severní části Kambodži, zodpovědnost Stát Kambodža a SDK (odst.14), útok na 2 helikoptéry a personál UNTAC(odst. 6).	Strategický vyšetřovací tým šetří přítomnost cizích jednotek v Kambodži, dosud neprokázána přítomnost (odst. 18)	SDK není připravena se podílet na další implementaci Pařížské mírové dohody, nezúčastní se voleb, pokud nebude zajištěno neutrální politické prostředí (odst. 5)	9. listopadu začalo vysílat UNTAC rádio
S/25124	25. ledna 1993	Třetí zpráva GT o průběhu UNTAC	Nárůst útoků, hlavní oblasti Kom Phong Thom, Siem Riep, Battambang (odst. 35), podezření, že SDK rozšiřuje svá území (odst. 37). 15 000 obyvatel uprchlo Battambang z důvodu útoků (odst. 38). Útoky na UNTAC: 14 zraněných, 11 útoků na helikoptéry, 21 příslušníků zemřelo přirozenou smrtí/nebo nehodou (odst. 46), 6 příslušníků uneseno na 2 dny (odst. 48)	Dochází k drancování ze strany sousedních zemí, vývozu dřeva, minerálu (odst. 11). UNTAC vytvořila Poradní výbor, který se problémem zaobírá (odst. 12). Moratorium SNC (podpořené rezolucí S/RES/792)	Sihanuk informoval Akashiho, že vzhledem k probíhajícím útokům na FUNCINPEC ukončuje kooperaci UNTAC (odst. 14). Akashi ho následně přesvědčil o opatřeních k zajištění neutrálního politického prostředí (odst. 14).	TAC se zasloužila o vytvoření Kambodžské mediální asociace sdružující kambodžské novináře (odst. 70). UNTAC má velice limitovanou kontrolu nad ministerstvem informací a TV Kambodža (odst. 71). UNTAC rozšíří vysílání ze 4 na 9 hodin denně ; Distribuce 43 tis radiopřijímačů a plánovaných 100 tis (odst. 89).
S/25289	13. února 1993	Zpráva GT k implementaci rezoluce S/RES/792	ozbrojené střety SOC a SDK Kompong Thom, Battambang, Preah Vihear .Hun Sen požádal UNTAC, aby vytvořila nárazníkové zóny, ale UNTAC potřebuje souhlas obou stran, SDK toto odmítla (odst.7)	Laos, Thajsko a Vietnam potvrdilo v souladu s moratoriem dle S/RES/792 zákaz na import surovin z Kambodži od 1. ledna 1993 (odst. 21). Kontrolní hraniční týmy UNTAC reportovaly 46 případů porušení zákazu od 1.1 do 5.2.1993, 42 případů SOC, hlavní destinace Thajsko (odst. 23). UNTAC není schopna vytvořit další hraniční body v SDK územích (odst. 23)	SDK odmítá podmínky dle Pařížské dohody a pokouší pod svou kontrolu získat další území. SOC informovala o protiútocích k sebeobraně, ale dle UNTAC jsou útoky více než sebeobrana (odst. 8). UNTAC na základe S/RES/792 žádá o zastavení dodávek ropy z Thajska do území SDK (odst. 24-25)	SDK propaganda proti UNTAC narůstá. SOC také začala s politickou propagandou ve svých médiích, cílená i proti UNTAC (odst. 17). UNTAC oznámila období politické kampaně 7.4. - 19.5. (odst. 39)
S/25719	3. května 1993	Čtvrtá zpráva GT o průběhu UNTAC	ozbrojené násilí menšího rozsahu (odst. 33). Útok většího rozsahu SDK v Siem Riep , i civilní oběti(odst. 35), přímé útoky na UNTAC personál (odst. 39)	GT potvrdil, že cizí jednotky nejsou přítomny (odst. 44). Strany byly vyzvány předložit důkazy o přítomnosti cizích sil, ale neučinily tak (odst. 45). UNTAC potvrdila přítomnost 3 osob, kteří splňovali definici "cizích sil" - byli Vietnamci a dříve působili ve vietnamské armádě v Kambodži(odst. 46). Všichni tři však měli kambodžskou manželku a rodinu a nebyli pod kontrolou vietnamských orgánů (odst.47). Podařilo se snížit vývoz rudy do Thajska (odst. 99). Vietnam odsoudil teroristické útoky proti Vietnamcům ze strany SDK a masakry, požádal UNTAC o ochranu bezpečnosti (odst.121)	Strana Demokratické Kampučie nedodržuje podmínky dle Pařížské dohody. Pokud se pokusí narušit průběh voleb zajistí si mezinárodní i interní izolaci. (odst. 133)	Hodnota kambodžské měny (riel) vůči USD klesá. Z 2500 rielů/USD na 4000 rielů/USD. Nárůst ceny rýže. UNTAC se pokouší zajistit dodávky rýže, aby zajistila pokles ceny rýže (odst.71). Rádio UNTAC v souladu s Akashiho nařízením bude každý den vysílat volební program, poskytne každé politické straně přístup pro vysílání kampaně (odst.76). orientuje se na informaci ohledně voleb (105).

Zpráva	Datum	Název	Zastavení násilí	Zadržení konfliktu	Urovnání konfliktu	Efektivita operacionalizace
S/25913	10. června 1993	Zpráva GT o výsledku voleb	Při útoku v Kompong Thom provincii první den voleb zabit 1 civilista. Útok na mobilní týmy v Siem Reap a Som Nikut, 2 UNTAC příslušníci a 3 Kambodžané zraněni (odst.3). Útok v Kompot provincii (odst. 3).	nereportuje	Hun Sen požadoval, aby byly volby provedeny znovu v 7 provinciích z důvodu pochybení. UNTAC požádala o evidenci, že došlo k podvodu či pochybení, ale neobdržela je(odst. 10)	nereportuje
S/26090	16. července 1993	Zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	Pokračují ozbrojené střety nízké úrovně násilí (odst. 7). 3 fáze stažení vojenského kontingentu (odst. 12). Poslední příslušníci UNTAC opustí Kambodžu do 15.11.1993 (odst. 12)	nereportuje	SDK vyhlásila, že bude výsledek voleb také respektovat (odst. 7).	nereportuje
S/26360	26. srpna 1993	Další zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	vojenské střety mezi armádou SDK a Kambodžskou armádou, SDK ztrácí některá území ; menší počet obětí na obou stranách (odst.5). 1.6. útok na UNTAC příslušníky a helikoptéru, zadrženi armádou SDK a pak propuštěni (odst.7). Postupné stahování vojenského i policejního kontingentu (odst. 12-13). Akashi nedoporučuje prodloužit přítomnost vojenského kontingentu, raději civilních pracovníků, kteří mohou pracovat na peacebuildingových aktivitách (odst. 31). Doporučuje vytvoření Kanceláře OSN a zvláštního zástupce pro tyto civilní aktivity (odst. 32)	nereportuje	nereportuje	140 ukradených vozů UNTAC od poloviny června (odst.11). 2 UTNAC vozy identifikovány u příslušníků Kambodžské armády, Akashi řeší s novou vládou (odst.11).
S/26529	5. října 1993	Další zpráva GT o implementaci rezoluce 745	postupné stahování vojenského komponentu (bulharský, tuniský, uruguayský, bangladéšský, pakistánský, indický oddíl opustili Kambodžu) , zbývá cca 9 000 jednotek. UNTAC není přítomna V 7 provinciích, kompletní stažení do 15.11.(odst.7).	nereportuje	GT s radostí oznamuje, že "*ústřední cíle dle Dohody o jednotném rámci pro politické řešení kambodžského konfliktu (S/23177, příl.) a rezoluce S/RES/745 (1992) byly zrealizovány a přechodná doba byla ukončena" (odst. 11).*	nereportuje
S/26546	7. října 1993	Další zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	Norodom Ranarridh a Hun Sen požádali GT o vyslání 20-30 neozbrojených vojenských příslušníků k monitorování bezpečnostní situace v Kambodži po dobu dalších 6 měsíců (odst. 2)	nereportuje	Opakovaně požádali GT o vyslání omezeného množství neozbrojených vojenských jednotek k posílení stability v povolebním období (odst.3). GT se domnívá, že toto množství nemůže přispět ke stabilitě, ale pokud RB schválí, lze vyslat 20 vojenských příslušníků s civilními úkoly. (odst.4).	nereportuje
S/26649	27. října 1993	Další zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	Prezident RB schválil rozmístění 20 příslušníků (odst. 1). Budou pracovat v úzkém napojení na kambodžskou vládu v otázkách bezpečnosti (odst.4).		GT doporučuje, aby tyto vojenští příslušníci s ohledem na krátkodobé působení byli oddělení od civilních jednotek v rámci integrované kanceláře, kteří působí na peacebuildingových aktivitách dlouhodobého charakteru (odst. 7-9)	nereportuje
E/CN.4/1994/7	24. února 1994	Zpráva zvláštního vyslance GT o LP v Kambodži	červen 1992 - červen 1993 nejméně 2493 případů porušení příměří (odst. 12). Pokračující boje zejména mezi SDK a SOC. 2/3 útoků v Kompong Thom, Preah Vihear a Siem Reap. Počet útoků postupně stoupal z 62 v červnu 1992 na 457 v červnu 1993 (odst.12). 2517 obětí: 958 obětí, 1559 zraněných. 19 obětí, 67 zraněných UNTAC (odst. 35). 42 UNTAC zajato a propuštěno (odst. 35)	Kambodža normalizovala vztahy s Vietnamem, Thajskem, Čínou, Laoskou demokratickou republikou a iniciovala rozhovory s Vietnamem a Thajskem k vyřešení hraničních sporu (odst. 66).	Malý posun v řešení konfliktu mezi SDK a vládou. Ale nyní jsou FUNCINPEC a KPNLF na druhé straně (odst.67). Řada konzultací a jednání, Sihanuk navrhnul 5 bodů k jednání, avšak neúčinné. Další oběti (odst. 68). Nevyřešené spory mezi členy křehké vládní koalice mohou přerůst v politické násilí (odst. 76)	Počáteční fáze - u Kambodžanu entusiasmus a vysoká očekávání (odst. 28) Negativní kampaň SDK proti UNTAC - spojuje je s vietnamskými agresory a jejich loutkami (odst. 36). Během období 1988 - 1993 riel deprecioval z 147 rielů /USD na 2700 rielů /USD. nyní 2500/USD (odst. 93). UNTAC spotřeba cca 200 mio USD v roce 1992 a 200 mio USD v roce 1993, růst inflace, zejména ubytování a mezd, transfer do sektoru služeb (odst. 99) V roce 1991 0,08 % dárců HIV pozitivních, v roce 1992 0,8 % pozitivních, odhad 1000-2000 HIV pozitivních. Národní Výbor pro AIDS (odst. 109).

Příloha 7 Souhrn zpráv GT: netradiční peacekeepingové cíle

Zpráva	Datum	Název	Odzbrojení, demilitarizace a reintegrace	Humanitární pomoc	Lidská práva	Volby	Demokratizace
S/23870	1. května 1992	První zpráva GT o průběhu UNTAC	Počet demilitarizačních táborů zvýšen na 55 (odst. 24)	GT požádal mezinárodní společenství o rehabilitační částku 586 mio USD, z toho 30 mio USD mělo být alokováno na potravinovou bezpečnost, 40 mio USD na zlepšení zdraví, výživy, na pitnou vodu, sanitaci (odst. 42)	tréninkový program pro policejní složky Státu Kambodža; přijetí 2 mezinárodních úmluv (odst.15)	vytvořen návrh volebního zákona (odst. 3)	přijetí Mezinárodní úmluvy o občanských a politických právech a Mezinárodní úmluvy o ekonomických, sociálních a kulturních právech (odst.15)
S/24090	12. června 1992	Zvláštní zpráva GT o průběhu UNTAC	všechny ozbrojené složky se mají dostavit do 27. 6. 1992 do pře skupovacích táborů	nereportuje	nereportuje	nereportuje	nereportuje
S/24286	14. července 1992	Druhá zvláštní zpráva GT o průběhu UNTAC	Rozsah odzbrojení: 13 512 odzbrojených jednotek (odst. 3), fáze odzbrojení měla skončit 11. 7., ale SDK odzbrojila 0 jednotek, proto i ostatní strany odmítly odzbrojit (odst.t 14) ; pokračovat v odzbrojení (odst.20)	nereportuje	Více než 100 případů porušení lidských práv bylo úspěšně prošetřeno v oblastech pod kontrolou Státu Kambodža	nereportuje	nereportuje
S/24578	21. září 1992	Druhá zpráva GT o průběhu UNTAC	Odzbrojeno 52 292 příslušníků 3 kambodžských armádách; SDK nekooperuje. Převzato do úschovy cca 50 000 zbraní (odst. 22). 38 000 jednotek propuštěno na zemědělské práce (odst.23).	nereportuje	SNC přijala Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen, Úmluvu o právech dítěte a Úmluvu o právním postavení uprchlíků a její Protokol (odst. 8). Uspořádá tréninkové lekce o LP a Mezinárodní sympozium o LP (odst. 9).	SNC přijalo volební právo 5. června 1992; volby nejpozději v květnu 1993 (odst. 3); upravena způsobilost volit (odst. 15) a stanoveny 3 volební místnosti v zámoří, registrace pouze Kambodža (odst. 13). Registrace k volbám započne v říjnu 1992; 800 registračních stanic (odst. 16). Zvažuje prezidentské volby (odst. 18).	Přijato právo shromažďovací a sdružovací (odst. 28.). Uspořádá tréninkové lekce o LP a Mezinárodní sympozium o LP (odst. 9).
S/24800	15. listopadu 1992	Zpráva GT na implementaci S/RES/783	SDK nekooperuje s fází II přiměří vyžaduje změnu v implementačním plánu a reorganizaci vojenské složky (odst. 6), byl odvolán cíl demobilizace a odzbrojení (odst.. 7.); stav odzbrojení 55 000 jednotek, 200 příslušníků SDK dobrovolně (odst.17	nereportuje	útoky na vietnamské vesničany a rybáře ze strany SDK (odst. 19)	PDK se nezúčastní voleb, pokud nebude zajištěno neutrální politické prostředí (odst. 5), zaregistrován 1 mio voličů (odst. 9). GT zvažuje uspořádání prezidentských voleb (odst.21);	nereportuje
S/25124	25. ledna 1993	Třetí zpráva GT o průběhu UNTAC	UNTAC opouští od cíle DDR vzhledem k odmítnutí závazku SDK, GT upozorňuje, že zbraně jsou dále přítomny na kambodžském území (odst.4) vojenský kontingent se orientuje na ochranu registrace k volbám a provedení voleb (odst. 41). Má být přítomen v plném rozsahu pro zajištění bezpečnosti (odst. 44).	nereportuje	Probíhá trénink v oblasti lidských práv: učitelů na základních a středních školách, 270 studentů práv, dále 4000 pracovníků stávající administrativy, distribuce informačních letáků; Mezinárodní symposium o LP, Den LP (odst. 25-26)	zaregistrováno 4,4 mio voličů (odst. 4). Doba registrace prodloužena ze 3 na 4 měsíce, do konce ledna 1993 (odst. 26). SDK znemožňuje přístup UNTAC pro řádnou registraci voličů (odst. 28). Civilní a vojenské týmy primárně registrují voliče mimo zóny SDK a vstupují do zón, pokud jim to SDK umožní (odst. 29), zóny cca 5% , obyvatel (odst. 30); Registrováno 20 politických stran (odst. 31).	nereportuje
S/25289	13. února 1993	Zpráva GT k implementaci rezoluce S/RES/792	Po volbách ozbrojené síly stran buď inkorporují svoje jednotky do armády nově vzniklé vlády nebo budou odzbrojeny (odst. 42)	nereportuje	Hlavním pachatelem etnicky orientovaného násilí je SDK (odst. 9). Reportováno 60 obětí politického násilí (srpen 92 - únor 93). Hlavním pachatelem politického násilí indikována SOC (odst.9)	Sihanuk se rozhodl s prezidentskými volbami počkat až po parlamentních volbách (odst. 33). Termín voleb 23-25.5. + 2 dny mobilní volební stanice (odst.34). Registrováno 4,4 mio voličů (odst. 36) 20 z 22 politických stran požádalo od účast ve volbách. SDK nepožádala. Probíhá registrace cca 5000 členů stran (odst. 37)	nereportuje
S/25719	3. května 1993	Čtvrtá zpráva GT o průběhu UNTAC	nereportuje	Speciální kontrolní služba vytvořila zdravotní technickou pracovní skupinu pro kooperaci kambodžských stran a mezinárodních agentur k zajištění zdravotních služeb (odst.79). Uprchlíci obdrželi stravu na 400 dní (odst. 92).	UNTAC pokračuje v edukaci o LP (odst.15-19), dle rezoluce UN komice pro LP bude ustanoveno Centrum pro LP v Kambodži (odst. 20) Zákaz veřejných setkání před začátkem volební kampaně, zákaz volebních průzkumů, zákaz zámků stran na volebních urnách (odst. 23). úsilí, aby nebyli etničtí Vietnamci pronásledování (odst.48). nařízení Akashiho na rovný přístup k médiím (odst.75). 10.3: útok na vesnici: 30 Vietnamců včetně dětí, šetření poukázalo na SDK, UNTAC požádala o vydání, nedostala odpověď (odst.116). celkem 53 etnických vražd v březnu - následně tisíce Vietnamců migrují po řece k vietnamské hranici (119). UNTAC monitoruje, aby lokální jednotky zajistily jejich bezpečnost. 21 659 osob březen -	4.4. Khieu Samphan oznámil, že SDK se nebude participovat ve volbách "vietnamské síly" stále okupují Kambodžu a neutrální politické prostředí neexistuje (odst. 10), registrováno 4,7 mio voličů a 20 politických stran (odst.21). Termín voleb 23-28.5 (odst.22), alokace 120míst dle 21 provincií (odst. 26) . Kambodžané ukázali, že si přeji volby (odst.132).	UNTAC školí členy politických stran o konstitučních principech (odst. 30)

Zpráva	Datum	Název	Odzbrojení, demilitarizace a reintegrace	Humanitární pomoc	Lidská práva	Volby	Demokratizace
S/25913	10. června 1993	Zpráva GT o výsledku voleb	nereportuje	nereportuje	SDK bránila některým voličům v přístupu do volebních místností (odst.4), v 200 příslušníků SDK práva volit využili (odst.4).	Volby 23-28.5. 1400 jednotek a 400 mobilních týmů (odst. 2); 4 267 192 voličů, 89,56 % populace (odst. 5)	4 011 361 platných lístků;
S/26090	16. července 1993	Zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	nereportuje	nereportuje	Lidskoprávní složka v Kambodži zůstává do konce srpna 1993, v mezidobí monitoruje stav dodržování lidských práv a prošetřuje porušení . A připraví pro Centrum pro lidská práva, které začne operovat 1.9.1993.(odst.20-21)	Strana Státu Kambodža upozornila na pochybení, odmítla uznat výsledky voleb a došlo k oddělení 3 provincií (odst. 5). Následně výsledek voleb akceptovala. Veškerý další obvinění prověřuje Volební poradní výbor (odst. 5). Většina z 963 pracovníků volební složky již opustila Kambodžu, zůstává 16 pracovníků (odst. 23). 423 pracovníků (UN Volunteers) ukončili činnost 15.6. (odst.23)	Vytvořena Přechodná administrativní vláda pod vedením Sihanuka a dvou spolupředsedů Norodoma Ranariddha a Hun Sena (odst.6)
S/26360	26. srpna 1993	Další zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	Vytvořena Kambodžská armáda - složená z armád FUNCINPEC, KPNLF a Státu Kambodža (odst. 5). Konfiskováno 1500 zbraní bojovníkům SDK (odst.5).	Z důvodu ozbrojených útoku 1200 osob přes thajské hranice ,bude poskytnuta humanitární pomoc skrze UNHCR (odst.6).	4.8. Akashi si v dopise K. Samphanovi stěžuje na rasistický obsah radiového vysílání SDK zamířený proti etnickým Vietnamcům. Kambodžské orgány jsou zodpovědný za poskytnutí ochrany etnickým menšinám (odst. 9). Vytvořeno Centrum OSN pro lidská práva na základě rezoluce Komise pro lidská práva - pro monitoring situace v oblasti LP (odst. 28)	Národní shromáždění vypracovává novou ústavu. Zůstávají 2 otázky: hlava státu a pozice premiéra (odst. 4.)	nereportuje
S/26529	5. října 1993	Další zpráva GT o implementaci rezoluce 745	nereportuje	nereportuje	V ústavě stanoveno, že budou uznána a respektována lidská práva v souladu s Chartou OSN a mezinárodními lidskoprávními instrumenty (odst.4) .Je diskutována přítomnost OSN v období po stažení UNTAC - ke konsolidaci míru a stability v zemi, zejména v oblastech odminování, ekonomické rehabilitace a lidských práv. (odst. 10).	má být etablován vícestranný, svobodný a demokratický režim (odst.4).	21.9. 1993 Národní shromáždění přijalo novou ústavu (ANO 113, 5 NE, 2 abstence) (odst. 2), 24.9. konstituční monarchie "Království Kambodža", králem Sihanuk (odst. 3). Sihanuk po volbách jmenoval Norodoma Ranariddha 1. premiérem, Hun Sena 2. premiérem dle výsledků voleb (odst. 5).
S/26546	7. října 1993	Další zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	nereportuje	nereportuje	nereportuje	nereportuje	nereportuje
S/26649	27. října 1993	Další zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	nereportuje	nereportuje	nereportuje	nereportuje	nereportuje
E/CN.4/1994/2	24. února 1994	Zpráva zvláštního vyslance GT o LP v Kambodži	800 - 1000 příslušníků jednotek SDK reintegrováno po amnestii v roce 1993 (odst. 69). 700 z nich včlenilo do vládní armády. Reportovány útoky a zabíjení (odst. 69).	Největší poměr tělesně postižených obyvatel vůči obyvatelstvu. Počet sirotků se odhaduje na 180 000 (odst. 92). Ukazatele: V roce 92 Kambodža 136. státem ze 160 států dle UNDP (odst. 89). Úmrtnost při porodu 120 z 1000, úmrtnost matek 9 z 1000 (odst. 89). 65 % populace ženy, 1/3 děti pod 15 let (odst. 89 a 91). 500 000 případů malárie ročně (105). WHO, UNHCR, UNICEF,UNDP, ICRC, IFRC a 100 mezinárodních organizací (odst. 111).	Etnicky motivované násilí: oběti 120 Vietnamců, včetně žen a dětí a 80 zraněných (odst. 13). Extrémně slabý právní a soudní systém (odst. 17). Vzdělávací programy (odst. 27). Porušování lidských práv znovu vlnu strachu (odst. 28). 1300 prošetření lidských práv (odst. 29). 25 000 Vietnamců po vlně násilí utíká do Vietnamu (odst. 36), dalších 18 mrtvých . Vězni (odst.42-45). SDK největší pachatel porušování LP. Rozmísťování min pokračuje. Bezpečnostní rizika v některých oblastech mohou vést k omezení svobod (odst. 77). Porušování práv členů SDK, kteří se vzdali (odst. 78). Případy porušování LP (odst. 78). Svoboda náboženství (odst. 123). Ústava poskytuje práva "Khmerským obyvatelům", vyčleněna práva menšin (odst. 132), čímž porušuje mezinárodní úmluvy (odst. 138). Lidé uvězněni bez řádných soudních řízení (odst. 141-144). Z 1779 vězňů pouze 664 odsouzených (odst. 147). Vznik velkého množství NGO (odst. 163) 30 000 Vietnamců uprchlo 1993 (odst. 208).	Politické násilí se zvyšuje od listopadu 92 do ledna 93, 96 obětí FUNCINPEC A BLDP. Zodpovědnost SOC (odst. 32). Březen -květen 93 dalších 114 FUNCINPEC a BLDP obětí (35).	Ústava přijata- království Kambodža je konstituční monarchií, liberální demokracií s tržní ekonomikou, hlásí se k mezinárodním lidskoprávním instrumentům. Odděluje soudní systém. (odst. 58). Avšak LP přisouzena pouze khmerským obyvatelům, implicitně exkluze menšin (odst. 59). Nevylučuje retroaktivní aplikaci zákona, chybí právo odvolat se k soudu (odst. 60). Sdílení moci: Hun Sen (vše ostatní a Obrana a Národní bezpečnost) (odst. 64). 60 % populace žen a 54 % voličů, přesto nízká participace na vyšších pozicích. Ve vládě pouze 5 ze 120 míst (odst. 186)

Příloha 8 Souhrn zpráv GT: peacebuildingové cíle

Zpráva	Datum	Název	Rehabilitace	Repatriace	Role zákona ve společnosti	Místní bezpečnost
S/23870	1. května 1992	První zpráva GT o průběhu UNTAC	6 týmu k tréninku odminování (odst. 27); oprava silnic a mostů v severozápadních územích (odst. 30), GT požádal mez. Společenství o částku 594 mio USD (odst. 40); bude proškoleno 5000 pracovníků k odminování území do konce roku 1992(odst.27).	526 uprchlíků navráceno do země (odst. 37); identifikovány komplikace s distribucí bezpečné půdy (odst. 39)	civilně administrativní složka zahájila jednání s administrativní strukturou pro zjištění, které části budou pod přímou kontrolou (odst.32)	193 policistů dorazilo do Kambodži a bude rozmístěno v provinciích, kde je největší počet uprchlíků a zdravotně postižených osob (odst. 93)
S/24090	12. června 1992	Zvláštní zpráva GT o průběhu UNTAC	nereportuje	nereportuje	UNTAC dává nejvyšší prioritu náboru a rozmístění civilně-policejních složek, tak aby mohlo zajistit přímou kontrolu nad 5 oblastmi (odst. 11)	nereportuje
S/24286	14. července 1992	Druhá zvláštní zpráva GT o průběhu UNTAC	Na konferenci v Tokiu přislíbeno 880 mio USD (odst. 15).	50 000 repatriovaných uprchlíků (odst. 15)	3 ze 4 kambodžských stran předložily zákony ke kontrole UNTAC (odst. 17). SDK odmítla.	1 780 policistů (odst. 15). Byl odmítnut přístup UNTAC do zón pod kontrolou SDK (odst. 16).
S/24578	21. září 1992	Druhá zpráva GT o průběhu UNTAC	Vytvořeno 11 odminovacích vzdělávacích center a 850 vojáků plně vycvičených. 350 se podílí na odminovacích aktivitách (odst. 24); 187 mio USD schváleno díky rozhodnutí Prezidenta SNC 16.7. (odst. 54), dalších 15 mio USD srpen 1992 a 27 mio USD září (odst. 55)	115 000 bezpečně navrácených uprchlíků (odst.3); 30 000 /měsíčně (odst. 47)	Vytvořen Kontrolní vězeňský mechanismus. V květnu propuštěno 108 vězňů držených bez procesu, v srpnu 150 vězňů. (odst. 11). Soudní principy (odst. 28)	Nahlášeno 250 stížností porušování lidských práv, z toho 130 bylo předáno jinému komponentu UNTAC, 13 shledáno neopodstatněnými; zbytek zpracováván ve spolupráci s policejními složkami (odst. 10).
S/24800	15. listopadu 1992	Zpráva GT na implementaci S/RES/783	nereportuje	nereportuje	nereportuje	CIVPOL dosáhl 3 400 policistů (odst.12); útoky na vietnamské vesničany a rybáře ze strany SDK (odst. 19)
S/25124	25. ledna 1993	Třetí zpráva GT o průběhu UNTAC	35 projektů v hodnotě 340 mio USD schváleno (odst. 86) Odminovací tréninkem prošlo 1323 pracovníků, 160 dále v tréninku. 542 již provádí aktivity (odst. 48)	na konci prosince 1992 repatriace 240 000 uprchlíků, počet za prosinec 34 400 (odst.79); vliv má zhoršující se bezpečnostní situace-Bavel distrikt v provincii Battambang označen za nebezpečný a nevhodný (odst. 80).	v listopadu 1992 dokončeno první kolo tréninku 60 nezávislých soudců (odst. 16); SDK nespolupracuje při vyšetřování etnicky orientovaných útoků na civilisty (odst. 97)	přímá kontrola - posun v oblasti kontroly financí, hraničních přechodů a telekomunikací (odst.46) tréninkové programy pro 200 policistů (odst. 63); neuspokojivý stav bezpečnostní situace (odst. 64); aktuální stav 3 550 policistů, 50 dorazí (odst. 77)
S/25289	13. února 1993	Zpráva GT k implementaci rezoluce S/RES/792	Z 880 mio USD repatriační pomoci alokováno 540 mio USD, avšak distribuováno pouze 95 mio USD - stav k lednu 1993 (odst. 31)	300 000 repatriovaných uprchlíků (odst. 35)	nereportuje	nereportuje
S/25719	3. května 1993	Čtvrtá zpráva GT o průběhu UNTAC	Probíhá rekonstrukce silnic, mostů, letišť pro urychlení přepravy (odst. 49). Mine Clearance Training Unit zajistila školení 2000 pracovníků, z nichž 600 pracuje na odminování (odst. 53). Kambodžské centrum pro odminovací aktivity stále není plně v provozu(odst.55). Komplikace s čerpáním rehabilitační částky od Světové banky, strany odmítají podepsat úvěrovou dohodu i přes ujištění, že bude politicky neutrální (odst.72). K březnu distribuováno pouze 100 mio USD (odst. 95).	365 000 uprchlíků repatriováno (odst. 88). Počet uprchlíků stoupl z 4 000 v dubnu 1992 na 20 000 měsíčně v červnu 1992, vrchol 40 000 / leden a únor 1993, Příchod z Thajska, 2000 z Indonésie, Vietnamu, Malajsie. (odst. 89). Repatriační asistence: většina zvolila hotovost (odst.. 91). Navíc domácí sada (odst. 90). 60 programů s rychlým dopadem - reintegrace do lokality (odst. 90)	Přes odpovědnost stávajících struktur za dodržování zákona a pořádku, SOC dosud zajistila jen zlomek vyšetřování porušení zákona (odst. 8); civilní Kontrolní tým přímou kontrolu pěti oblastí SOC administrativy. Pravidelné návštěvy věznic, k monitoringu podmínek vězňů, zjištěny nedostatky jídla, nedodržování podmínek (odst. 68-69)	2 pracovníci UNTAC zabiti při útocích, zvýšená bezpečnostní opatření. Úvahy, zda poskytnout policejním jednotkám zbraně. Akashi na základě doporučení .policejního komisaře neschválil (Odst. 31). Vojenské jednotky posílili přítomnost policejních týmu UNTAC (odst. 37). Bezpečnost voleb bude zajištěna UNTAC (odst. 38); Akashi v březnu 1993 vydal nařízení zakazující ilegální nošení zbraní (odst. 66), velice efektivní opatření pro kontrolu zločinů (odst.86¨) a ke snížení počtu útoků (v lednu 1993 66, v dubnu 35) odst. 85

Zpráva	Datum	Název	Rehabilitace	Repatriace	Role zákona ve společnosti	Místní bezpečnost
S/25913	10. června 1993	Zpráva GT o výsledku voleb	nereportuje	nereportuje	nereportuje	k 1.10. bude přítomno posledních 28 příslušníků policejních jednotek, budou stažení do konce října 1993 (odst. 8).
S/26090	16. července 199	Zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	Rehabilitační složka se postarala o 150 krátkodobých projektů v hodnotě 1,7 mio USD v oblasti infrastruktury a ke zlepšení zdravotní situace obyvatelstva (odst. 24). Bylo alokováno 600 mio USD, ale je zřejmé, že do konce srpna nebude distribuována, musí být zajištěno její postupné vyčerpání (odst. 30)	nereportuje	nereportuje	nereportuje
S/26360	26. srpna 1993	Další zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	Do poloviny srpna 1993 distribuováno 200 mio USD (odst. 22). Odminováno 4 mio m2, odstraněno 37 000 min a UXO (odst. 23). 2300 Kambodžanů prošlo tréninkem, 1 400 jich pracuje na odminování , čísla uvádí práci 4 NGO : Hallo Trust, Norweigan Peoples Aid, Mine Action Group a Handicap International (odst.25).	nereportuje	nereportuje	Rozsáhlý banditismus představuje bezpečnostní hrozbu. (odst. 8). Při 2 útocích na vlakové spoje zabito 16 osob a zraněno 40 dalších , pachatelem zřejmě SDK (odst. 8). 10.8. SDK útok na etnické Vietnamce, 6 mrtvých. Dále únos skupiny dětí, následně propuštěny (odst. 10)
S/26529	5. října 1993	Další zpráva GT o implementaci rezoluce 745	nereportuje	nereportuje	nereportuje	nereportuje
S/26546	7. října 1993	Další zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	nereportuje	nereportuje	nereportuje	nereportuje
S/26649	27. října 1993	Další zpráva GT v důsledku rezoluce 840 odst. 7	nereportuje	nereportuje	nereportuje	nereportuje
E/CN.4/1994/7	24. února 1994	Zpráva zvláštního vyslance GT o LP v Kambodži	Příslib 880 mio USD z Tokia 1992 navýšen na 998 mio USD v průběhu schůze Mezinárodního výboru pro rekonstrukci Kambodže v září 1993 , vyčerpáno 300 mio USD (odst. 97). 6-10 mio min dle UNESCO (odst.125). Každý 1 z 236 Kambodžanů postižený (odst.128). Postup s odminováním. "*úsilí v odminování negováno vzhledem k pokračujícímu pokládání min v některých oblastec* h" (odst. 131).	od března 1992 do jara 1993 repatriováno 370 000 uprchlíků (odst. 15). Repatriace představovala enormní úspěch vzhledem k rozsahu zaminování, pokračujícím bojům a primitivní infrastruktuře (odst. 91). Případy diskriminace vůči repatriovaným uprchlíkům (odst. 216). 165 000 vnitřně vysídlených osob (odst. 219). UNRISD očekává jejich nárůst (odst. 220).	Soudci nebyli nezávislí, zato často zkorumpovaní, soudy byly přímo podřízené ministerstvům i lokálním administrativním úřadům. Soudní řízení se odehrávala na pokyn policie, rozsudek byl velice často ovlivněn (odst. 18).V září 1992 Přechodné trestní právo (odst. 19). V ústavě chybí garance mzdy soudcům (odst. 61), jmenování a odvolání soudců (odst.61-61). Před příchodem UNTAC chyběl občanský zákoník, vlastnické právo, trestní právo a předpisy, soudní	1559 zraněných a mrtvých civilistů (odst. 13). Hlavní překážkou svobody pohybu je pokračující násilí a rozsah zaminování. Miny jsou i nadále pokládány bojujícími stranami a způsobují omezení v užití půdy i pohybu obyvatelstva (odst. 170). Místní bezpečnost ovlivněna rozsáhlým stupněm banditismu a neschopností vlády vynutit zákon a pořádek (odst. 173).